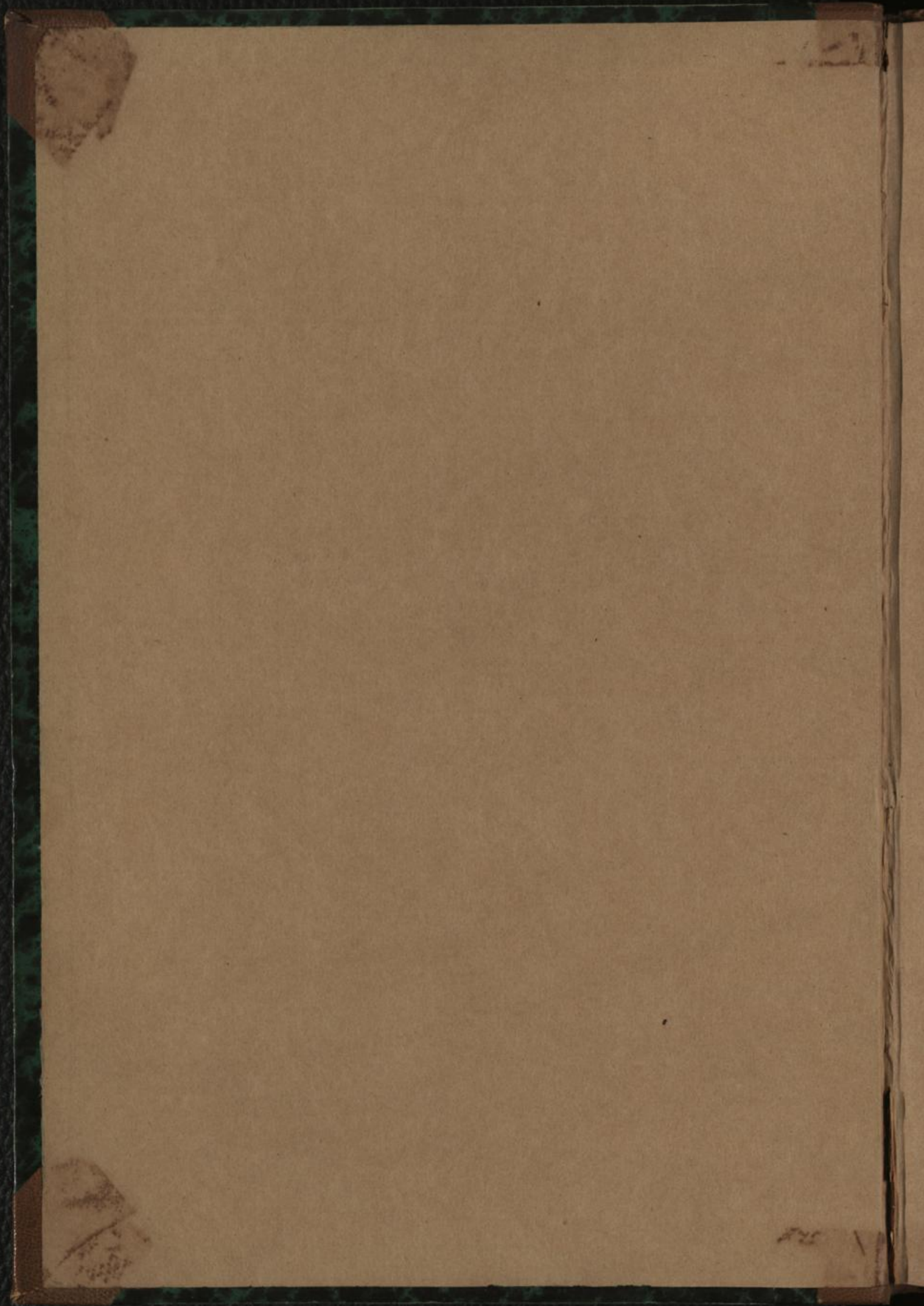

Wiener Stadt-Bibliothek.

36184 B

F.K.

7.N.51532

Ioannis Reuchlin Phorcensis
 Legum Doctoris, De arte Caba-
 listica libri tres, Leoni
 X. dicati.

Bibliothek Wiesinger

Sanctissimo Leoni Decimo Pon
tifici Maximo Ioannes Reuchlin
se supplex commendat.

TALICA PHILOSOPHIA BEATISSIME
Leo decime, religionis Christianæ Pontifex
maxime, à Pythagora eius nominis parente
primo, ad summos homines excellentibus in-
genijs præditos olim delata, per quàm pluri-
mis annis ingenti latratu Sophistarum occide-
rat, tamdiu tenebris & densa nocte sepulta,
quousq; deum fauore Sol omnis generis opti-
morum studiorū clarissimus Laurentius Me-
dices pater tuus, Magni Cosmi propago Florentinæ ciuitatis princeps
exoriretur. Quem & si nouimus animo & scientia gubernandi rempu-
blicam & domibelliq; omnia consilio ac prudentia gerendi, tam fuisse
compotem ut nemo ætate sua in ciuili exercitatione uideretur magis
laudādus, tamen ad hoc nobis eum fateri oportet: commodius natum
esse perinde atq; coelitus demissum, ut post eloquentiæ disciplinas &
benedicendi artes à Petrarchis, Philelphis, Aretinisq; rhetoribus ante
iuuentuti Florēting traditas, quo esse absq; controuersia possent ciues
cunctis nationibus exteris nitidiorē scribendi calamo & puritate lin-
guæ ornatiores, ipse tandem patriæ inferret quoq; illam expultricem
uitorum sapientiam & arcanorū inuestigandi rationem, quæ in libris
& monumentis priscorū ad sua usq; tempora latuissent. Ad id prouin-
ciæ diligenter acciuit unde quaq; doctissimos & ueterum autorum pe-
ritissimos uiros quibus, cum rerum scientia etiam satis esset eloquentiæ,
Demetrium Chalcōdylem, Marsilium Ficinum, Georgium Vespuciū,
Christophorum Landinum, Valorem, Angelum Politianū, Ioannem
Picum Mirandulæ comitem, cæterosq; orbis eruditissimos, quibus an-
tiquorum solertia & arcana uetustas malignitate casuum oblitterata in
lucem rediret. Hoc egere summi uiri certatim. Nam docuit hic, com-
mentabatur alter, legerat iste, interpretatus est ille, ac linguas uertit in
linguas. Marsilius Græciam duxit in Latium, Romanos in Græciam
Politianus reduxit. Instabant omnes operi, nemo non summas Medi-
cibus laudes afferēs. Hos in heroas beatissime Leo, tuus natalis uirgu-
la (ut aiunt) diuina feliciter cecidit, Dijs gratia: certe ut non restaret ul-
lum elegantioris doctrinæ genus in quo tu non eualeris peritior, adeo
quidem

quidem puer amplexus politissimi suauitatem Politiani. Quid multis? Florentia illo quo nihil erat floridius. In qua renascerentur optimarum artium que antè cecidere omnia, nihil remansit intactum de linguis & literis quo non exercerentur nobilissimi Florentini. Ea fama ego tum quidem uehementer mouebar tactus eius loci cupiditate, ac non solum magnificentissimi & insueti nobis Hercynijs edificij auite domus tuæ, quam Magni Cosmi nominarunt, uerum etiam parentis tui desiderio uisendi, unde nostro seculo tanta commoda prodissent. Igitur in Italiam profectus cum illustri Eberhardo Probo, Sueuorum nostra ætate primo Duce, cui à Secretis siebam, intraui Florentiam circiter duodecimū calend. Apriles, anno salutis millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo. Cumq; insignem Medicæ gentis nobilitatem ei Duci commendassem, ut pro rei ueritate profectò debui, optabat cum eo sibi uiro colloquium habere. Quod ubi animaduertisset, ne scio quo reuelante Laurentius, apprehendit peregrini dexteram perquam humaniter, omnesq; nos domum suam duxit, singula uisu digna ostendens. Primò, faberrima equorum stabula, deinde armamentarium omni apparatu bellico refertum, post item singulos thalamos preciosissimis auleis ornatos pulchrosq; tapetas, & in excelsis culminis tecto arboribus consitum nemus, hesperidum hortos ac aurea mala, cuius bibliothecam cum in cælos usque uerbis extollerem, perhumaniter ut solebat uir suauissimus respondit, maiorem sibi thesaurum in liberis esse quàm in libris. Quæso te Papa sanctissime, sinas me loqui tecum aliquanto liberius infimatem de media plebe hominem, Quanta putas me tum captum admiratione cum quodam insigni gaudio, quando uniuersis applaudentibus audiuissem ad summa te rerum fastigia conscendisse optimum optimi sapientissimiq; principis diui Laurentij Medicis filium, recordabar subito tanquam hierophantes aliquis paternum illud uaticinium uerè prophetiæ par. Quid hac ex Laurentio laurea fruticari queat, nò modò Laurentibus populis, sed etiam toti orbi preciosius? quis maior excogitari thesaurus possit quàm sit illud tuum ineffabile regnum, unde nobis omnes diuitiæ tanquam ex Pactoli abyssu fluunt, omnes gratiæ, omnes optimarum literarum ornatus, & omne quod est in humanis bonum? Semina iecit pater uniuersæ ueteris philosophiæ, que nunc te filio in culmos surgunt, ut te regnante nobis spicas illius metere liceat in omnibus linguis, Græca, Latina, Hebræa, Arabica, Chaldaica & Chaldiaca, quibus hoc tēpore libri tuæ maiestati offerunt, & uberius omnia perficiunt sub tua dititione que sunt à parente tuo prudētissime inchoata. Quare cogitās sola studiosis Pythagorica defuisse, que tamē sparsim in academia Laurētiana delitescunt, credidi haud ingratū tibi futurū, si & ea foro afferre, que Pythagoras nobilesq; Pythagorei sensisse dicuntur, ut tuo felici numine legerentur

tur Latinis hæctenus ignota. Italiae Marsilius Platonem ædidiit, Gallijs Aristotelem Iacobus Faber Stapulensis restaurauit. Implebo numerum & Capnion ego Germanis per me renascentem Pythagoram tuo nomini dicatum exhibebo. Id tamen absq; Hebræorū Cabala fieri non potuit, eo quòd Pythagoræ philosophia de Cabalæ pręceptis initia duxit, quę patrum memoria discedens è magna Gręcia rursus in Cabalistarū uolumina incubuit. Eruenda igitur inde fuerant ferè omnia. Quare de arte Cabalistica, quę symbolica philosophia est scripsi, ut Pythagoræ dogmata studiosis fierent notiora. In quibus omnibus nihil affirmo, Tantum ut opinantur infideles recito, qui Simonem Iudęum Cabalę peritum audituri Francofordię in unam cauponam è diuerso itinere conueniunt Philolaus iunior Pythagoręus, & Marranus Mahometista. Iam uerò reiectis in diuersorio sarcinulis peregrini famem pellere cupientes horrent cõuiuarum tumultuantem gregem, at illis post symposia tabernã deserētibus ita cœpit Marranus, Temperaui à multis mihi uerbis in tanto murmure cœpulonum indigenarum, qui nimium poti à prædio nunc abeunt, ueritus ne male audissem si quouis sermone aduena ego fremitus intercalassem eorum quos exitiosa temulētia onustos nouerim. Pòst uerò quàm hinc illis profectis, soli nos in isto pridem diuersorio conuenimus, ambo, ut est uidere, peregrini, & haud parū ab itinere fessi, iubeas oro caponi, si tua mecum stat sententia, ut secundę mensę ferantur & bellaria minime Sybaritica, quando liberiore gestu conuiuere licet & colloqui. At ecce structores accedunt nescio quę promentes tragemata cum nucibus & caleo utinam Bithynio & cratere incertum zythico an uinario, quanquam nobis omniū nihil monentibus. Tum Philolaus haud mediocri dexterritate ait, cauponariam agit hic institor, ut qui nummis ubiq; locet pedicas, etiam hospitibus addat aurita ministeria, quo plus uini obliguri gestientibus uendat, mox enim atq; de bellarijs sermo excidit, fercula præsto sunt. Nunc sanè inter honesta pocula opto nobis laxiora sodalitia fore. Nam utriq; me consule uultus, mi conuiuia, capiendus est nouus & lassatis membris curanda requies. Potissimum uerò mihi post longam nimis & scabram uiam, durosq; calles, quos hucusq; sum emesus. Quid tibi sit integrum ignoro, cum de tua peregrinatione nõdum factus sim certior, quàm longinquę, aut quis tu, aut undenam ueneris? E Byzantio, inquit ille, Constantini urbe, quam multi Nouam Romã appellant, sum enim patria Byzantinus, studio uarius, siue Græcè uelis, aut Hebraicè, seu magis Latinè, Arabum tamen doctrinam plus callens: & nisi molestum est, tu uicissim indicare ne recuses qui uir ipse sis. Philolaum me nomināt, inquit iste, Alanum natione, disciplina Pythagoreum, & fortasse haud absimilem tui linguacem, sed quod tibi erit uocabulum quęso: Constantinopolitani Marranum me uocant, ait ille, no.

le, nomen à Cerintho & Ebione, scholasticis notum, quòd & aqua tinctus & recutitus apella, utrinque alioqui tam Mofi legibus quàm Christianorum doctrina sum initiatus, scholasticos memoras audio.

Philolaus ad hæc: Id rogo autē, Sūnt ne humanitatis scholæ Constantinopoli modò, inter istos maximè omnium crudeles & truculentissimos Turcos? Plurimæ, inquit ille, quibus se excellentissimis ingenijs homines dediderunt. Est enim plus illic discipulorū quàm decem milium, è Persia, Græcia, Latio, & Iudaismo in unis mœnijs, inter quos cum iam annis duo de uiginti multarum artium auditor fuerim, libuit tandem expatiari aliò, si fortè uel trans alpes inuenirem studio sapientiæ præditos, qui de maximis quæstionibus copiosè queant probabiliterq; dissertare. Tum cuiatis philosophiæ petebat Philolaus, & Marranus. Cuiusuis retulit, cum sim nullis ipse unius disciplinæ legibus astrictus, quo minus ne secta quidem fidei libere quicquid sensero defendere prohibeor. Certè par habes mecum Philolaus, inquit, ut uideo, explorandi desiderium. Nam ad Germanorum nobile hoc emporium Francofordiense migrantibus è Thracia mercatoribus comitem me iunxi, quòd acceperim hic esse Iudæum magnæ in opera Cabalistica famæ, ac ingentis existimationis, quæ una facultas (ut sæpe audiui doctissimos hominès, suaui ocio & consilijs uberrimis affluentes, me præsentè, arbitrari) præ cæteris esse queat Philosophiæ Pythagoricæ cognatior, tanquam nihil similius. Nam esse Pythagoram, omnia fermè dogmata istinc expiscatum aiunt. Iudæo illi Simon esse nomen perhibent, Eleazari filio, ex antiqua Iochaicorum prosapia, quem nunc remotis mensis adoriri stat sententia. Ego uerò, inquit Marranus, si per te licet, tecum ipse uirum accedam, tametsi Pythagorica parum edoctus, semper enim mihi Arabes magis uenerationi fuere Algazel Alpharabius, Abucaten, Halí, Abumaron, Abensina, quem Latini Auicennam, & Abenruft quem Auerroëm uocant, & reliqui consimiles Peripatetici. Quamquam nemini unquã meã ætate negatum fuit Constantinopoli qualemcunq; singularum propè linguarum atq; sectarum philosophiam consequi, maxime dissimilium gentium præceptoribus in dies publicè docētibus. Tum Philolaus: Confide, nam facilè, inquit, Pythagoreus fit is qui & libenter uerbo credit, & pro tempore tacere potest, & omnia præcepta intellectualiter intelligit. At ille, Astabo saltè ubi patieris, tanquam Pythagoreus aliquis, & audiam qua de re sermo inter uos fiat. Itaque inenarrabili gaudio delibutum me reddes, cum per magni estimauero in conuersatione sapientum fuisse. Et Alanus, Veniamus ait, Nam in pomario domi eius, in qua habitat, deambulare nunc solus dicitur, ac certè hic loci est, & ostium patet. Cernis

ne istum ex horto nos uersus incedētem? Age maturius, ingrediamur. Salue magister. Cui Simon de more gentis, Dominus uobiscū. Tū ne Simon ille ludæus? rogant aduenæ. Tum is, Vtrunq; , nam & ludæus sum & Simon. Quæ autem nomina uestri amborum accipiam? quo rectius uos alloquar. Vterq; ad id: Ego Philolaus, & ego Marranus responderunt: ac diuersis itineribus alter alterius nesciens, post longam peregrinationem huc tandem conuenimus, quos non hoc emporium tam latè imminens tanto commeatu propè toti Europæ decantatum, ac tot & tam preciosis mercibus illustres nundinæ, tam diuersarū gentium confluxu speciosæ ad sui contemplationem traxerunt, sed unius tui fama perduxit ea cupiditate, ut nobis de omni Cabalistica ratione magnopere, ut doctis uisum est & colenda & expetenda, nobiles illas & tam in Scythia quàm in Thracia commendatas ingenti laude cogitationes tuas breuiter & commodè aperires. Ad hæc: Est'ne Simon, inquit, memoria nostri etiam apud Scythas & Thracas gentem tam longinquam. Est profectò, ait uterq;, multo maxima. Nam abhinc ante triennium circiter quatuor lustra, quando tempore illo supputabant uestri à mundi exordio post quintum millenarium annos ducentos octo & triginta, pulsi ex Hispania ludæorum centena quatuor & uiginti millia, indeq; discriminatim illorum maxima pars ad loca nostra exiles profecti, multam in te homine sibi, ut affirmāt, perquàm notissimo artium disciplinam, multas literas, incredibile ingenij acumen, & philosophici sermonis expeditam integritatem, præsertim quoq; Cabalisticæ speculationis diuinam peritiam, & uniuersis auditoribus admirabilem inesse prædicant, ita ut in omnium oculis discendi cupidorum ultra Sauromatas & glaciale Oceanum. Super quo suscepit ille, Tanta de me uestra existimatio uiri Pythagorei, non mediocrem ruborem mihi affert, qui uereor ne si iudicium hoc uestrum ex populari rumusculo conceptum frustrer aut fallam, quantumuis id contingat fragilitate mea, ipse uidear in tam diuinū Cabalæ studium propè mea ignauia dolendam iniuriam commisisse, quo planè quicquid in me languidum, fractum & imperfectum deprehenderitis, id in huius sapientia quam desideratis, quandam uergat ignominiam, quasi opificis defectus tendere debeat in artis indignitatem, id quod minime omnium uelim. Nam ego ipse quātuluscunq; sim qui scio quàm sim exiguus aut mecum cæteri Cabalisticæ omnes quicquid uerò esse putentur, laudati si uultis an despecti mitto dicere, tamen hac contemplandi arte nihil est hominum generi usquam qui humi degunt, & præ alijs egregiè polent ingenio ac mente florent, à Deo collatum expetibilius, nihil ad salutem animorum cōmodius, nihil ad immortalitatem consequendam aptius, quo congruenter naturæ mens humana propinquius ad deificationem ascendat, hoc est ad beatitudinis summum, quod ἁλθ Græci dicunt

ci dicunt, siue id uobis extremum aut ultimum uocare placuerit seu finem, unde contingat, nihilo indigentes, absolute, semper absq; impedimento fortunatè, tràquillè, feliciter uiuere, cum artificiosè admodum per quædam symbola terrenis omnibus reiectis, semotaq; rerum materia, formam è forma decerpserimus, quousq; ad primam omniformem & informem ascenderimus formam. De quo intelligunt Cabalistsæ diuinum Geneseos hunc iussum, Producat terra animam uiuentem ad speciem suam, scilicet ad diuinam Idæam, quæ & ipsa est terra uiuentiū in uirtute Dei uiui eam uitam influentis per nomen Adonai, ut cognoscatis, autore Iosue, quòd Deus uiuus intra uos est, & disperdet in conspectu uestro contrarias fortitudines. Hæc in libri *שער אורה* Id est, Porta lucis inscripti, cap. 2. leguntur. Quo fit ut omnia uitam habentia suo instinctu sursum tendant, & omnia uitam influentia uergant deorsum. Cum enim in isto mundo sensibili quicquid elementis quatuor constat *מורכב* id est, mistum, id omne aut anima careat diuersi & uagimotus effectrice, ceu iacens immobiliter & quiescens ut lapis & ferrum, aut uegetet & crescat ut planta & herba, aut multifariam dimoueat, progrediatur & tantum uiuat ut animantia bruta & conchæ, aut etiam rationaliter loquatur ut homo, quæ solent adolescentes nostri de libro *רוח חן* id est, spiritus gratiæ, sic Hebraicè nominanda discere *חורמים* *חצומה חתי והמר בר* id est, iacens, pullulans, uiuens, & loquens, nihil profectò eorum est quòd intentum cælo se nò modo quodam arrigat, quasi eo conspectu quendam sibi uirtutis suæ usum gliscens, & mores fingens, ut altissimos terræ montes cælum uersus, ab imis uallibus exurgere cernimus, iuxta Psaltæ carmen, Ascendunt montes & descendent campi, ut experimur in altum procellas maris erigi, ut ascendit mare fluctuans in Ezechiele, ut flatus aëris è cauernis exuperare sentimus. Nam & naturæ Dominus in illo eodem Propheta erumpere facit spiritum tempestatum, ut deniq; omnia ignea leuari uidemus. Ascendit enim ignis de petra in iudiciū uolumine. Ita uiri præstâtes quæ uestra ingenij uis est, intelligitis quadam necessitate coactos fateri nos, quanto quæq; res nobiliore natura extat, tanto eam adeptione sublimiori gaudere, ceu granum frumenti iactatum in terram, quod nò quiescit donec glebæ uiscera frangat, & extra telluris meatus suspiciat & cœlesti aura fruatur. Eadem est ratio in metallicis quoq; cum id quod generosius est in altiores spiritus ebullit ab alkimia sublimatum, ut puriora semper ea uideantur quæ sunt sublimiora. Sic quæ apud inferos esse dicuntur lurida & squalentia, sordibusq; depressa iudicamus, quæ apud superos candida & illustria incredibiliq; decore ornata miramur, & præconio laudū prosequimur. Quanto magis omnium opinione cum solers natura rebus iacentibus, uegetantibus, spirantibus ingenia talia ingignat ut altiora petant, profectò nò uidetur ea hominem neglexisse omnium ani-

mantium dominatorem, animal decorum & uenerandum, animal nobilissimum, cæteris præfectum, non modo prudens & sapiens, uerum & contemplatiuum & religionis capax, quin melioribus & sanctioribus ipsum dotibus ornauerit, & præsertim id generis donauerit conditione, ut ex insito sibi naturæ desiderio quibuscunque possit uiribus ad summa & optima tendat. Hominem enim melior natura Deus, ut extat sacratissima historia, ex duobus composuit, limo terræ, & spiraculo uitæ: ut limo indutus, corporea prudenter curet, & spiraculo uitæ præditus, sapienter amet diuina, producâtque terra animam uiuentem ad speciem suam atque propriam, uidelicet illam peculiarem Ideam, non brutorum, non plantarum, non lapidum aut lignorum, sed ab ore Dei natam, & in faciem eius Diuino spiritu aflatam mentis suæ ipsam illuminationem. Hæc illa est, quæ paulò ante à nobis uocabatur Deificatio, quum ab obiecto præsentem per medium suum exterior sensus transit in sensationem interiorem, & illa in imaginationem, & imaginatio in existimationem, & existimatio in rationem, & ratio in intellectum, & intellectus in mentem, & mens in lucem, quæ illuminat hominem: & illuminatum, in se corripit. Hinc rectè acceptum esse apparet, quòd Cabalistsæ in arbore decem numerationum Thiphereth *μικρότισμον* in medio Sephiroth ponendum censuerunt, magnum illum Adam, quasi lignum uitæ in medio Idealis paradisi, aut quasi lineam rectam (ut aiunt) mediam. Fecit enim Deus hominem rectum, Ecclesiasti regio tam ad supera quàm ad infera flexibilem: ut per Empedoclis litem & amicitiam, in numerationibus illis subter notatam, quæ designantur per *צדק ורחמים* humana se cogitatione agnoscat elementorum & mundani huius regni esse participem. Timore autem Dei, & sanctificatione, per *פחד וחסד* quæ supra eum expanduntur, trium simplicissimæ Deitatis notionum *בתר חכמה בינה* pro suo captu apprehensiuum. Igitur ad id natus est homo hîc in terris, & ad hoc eum natura finxit atque formauit, ut & pedibus cum bestijs ambulet in terra, & solus ex omnibus animantibus erecto capite, cum Angelis in cælo conuersetur. Manus autem utrasque inter pedes & caput locatas, tum ad uictum necessarium laborando figat in tellurem, tum ad uitam æternam contemplando leuet in cælum: ad quarum tutelam, oculorum orbis soli ex omnium sensuum instrumentis homini motabiles inditi sunt, ut in terram pro corporis, & in cælum pro animi conspiciant salute. Talis est aptitudo atque uis hominis, hæc facultas, hæc potentia, quam non implantauerit utique siue summum bonum Deus, seu natura, nisi facultas in usum & potentia quandoque redigeretur in actum, præsertim in homine industrius & ad id se preparante,

rante. Si enim captus ille diuinitatis non esset homini possibilis, frustra desiderium eius natura ingenuisset, homo nanque agilis & idoneus haud unquam corporeorum sensu & rudi cœmentorum tactu satiat, quin & omni cogitatione ad separatorum puritatem & altissimarum rerum cognitionem prouehatur. Ea est plane cunctorum studiorum irrequietudo, quibus & uehemens animi applicatio per morales, naturales & mathematicas ueritates, ad supernaturalium dispositionem agnascitur, & tandem ad primam entitatem fidelis ascensus indulgetur. Verbi causa. Luculentissimum procul ignem exardescere uidetis, intenditur forma eius per illustre medium quod Græci appellant *διὰφανον*, usq; ad oculum corporeum. Expectat intra spiritualis uisio & obiectæ rei propriæ formam suam esse percipit, quare ipsam ceu affinem ac propinquam libenter hospitio suscipit, & per medium apparentiæ quæ à uobis dicitur Græcè *φαντασία*, spiritualiter iudicio sensitiuo ac brutali offert, quam quidem effigiem rursus ad iudicium humanum supernè producit, & paulò superius totum illud ad ipsam rationem promouet, tum ea tandem post agilem discursum, ita sublimatam & cribratam corporalis ignis abstractionem transfert ad intellectum. In isto igitur ascensu tres inueniuntur regiones, & in singulis unus abstractionis status. In prima regione obiectum, diaphanon, sensus exterior, & ibi statur. In secunda interior sensus, phantasia, iudicium brutum, & secundo statur. In tertia, iudicium humanum, ratio, intellectus, & tertio statur. Horum omnium domina mens, recepto lumine superiori, hominis intellectum illustrat & perficit. Ecquid aliud opinabimur Cabalistas, de Sechel, Sandalphon, & Metatron docuisse? Status autem quilibet, duplicem habet differentiam. In primo enim cessat corpus, & incipit anima, unde nominatur animal. In secundo, cessat anima, & incipit ratio, unde nominatur homo. In tertio, cessat intellectiua potentia, & incipit mens, quæ sola sine controuersia deforis aduenit, unde nominatur Deus, iuxta oraculum, Ego dixi dii estis. Statuum itaque nomina sunt sensus, iudicium & intellectus. Interuallorum autem mediâ, ipsas species differentia sunt diaphanon, phantasia & ratio, cui rei haud absimile proferunt in Mercaua Cabalisticæ tres patres, qui sunt Abraham superior, Ishac inferior, Iacob medius. Cum igitur trium regionum duo interualla sensus & iudicium duplicantur secundum inferius & superius, & utraque ad binos reducuntur terminos, restant decem scilicet gradus, per quos ad cognitionem omnium, quæ sunt uerè aut sensu, aut scientia, aut fide ab imo ad summum ascendere possumus. De quo Abraham Cabalista in libro mirabili Ietzira, sic ait, אשר ספירות בלימה י' ולא ט' י' ולא יא' חכו בחכמה וחכם בכינה בחו; בתם וחסור מהם וחעמר דבר על בוריו וחשב ויצר מבורג; Id est,

Decem numerationes præter quid, decem & non nouem, decem & non undecim. Intellige in sapientia & sape in intellectu, inuestiga in eis, & proba ex eis, & statue rem super puritates suas, & repone creatorem in thronum suum. Haec tenus ita. Intellectus enim humanus quæ supra sunt intelligit in sapientia, & quæ infra sunt, sapit in intelligentia. Et sensus exterior statuit rem ab obiecto per species oblatam, & sensus interior statuit rem super puritates, id est abstractiones specierum, quæ antè fuerant diaphano ac demum phantasiæ sunt peculiare. Deinde iudicium inter phantasiam & rationem, inuestigat ex eisdem apparentijs, & ratio discursu uario conclusionè que probat in eis. Tunc redeo ad initium & dico, quòd intellectus creatorem ut causam omnium causarum primam, reponit in thronum suum, quæ est ipsa mens *שכל הפרעל* Habetis itaque uiri solertissimi decem numerationes quibus homini contingit rerum apprehensio, quæ sunt obiectum, diaphanon, sensus exterior, sensus interior, phantasia, iudicium inferius, iudicium superius, ratio & intellectus, & hæc omnia non tam sunt quid, quàm quo. Suprema uerò mens in homine aliud quid est. Quapropter sicut Deus in mundo, ita mens in homine, inter decem Sefirot regni gerit diadema, & rectè cognominatur *כתר* id est, corona, quæ ut Aristoteles asserit in secundo de Generatione Animalium libro, Sola diuina est, & sola extrinsecus homini accedit, à cuius lumine recepto uirtutes inferiores diriguntur, & gubernantur : *ער השכל והמושגל והמושכל אחר* Id est, quousque intellectus intelligens & intellectum sint unum & idem, ut scribit Commentator arboris decem Sefirot, quod magistri super uerbis Prophetæ, In lumine tuo uidebimus lumen, ita dijudicarunt, *כי בשפע השכל אשר שפע ממור בשכל והישר* : Hoc est, quòd in influentia mentis, quæ influit ex te, intelligimus & rectificamur. Puto iam esse patefactum omnibus, qui naturæ humanæ conditionem diligenter scrutati sunt. Primò, quòd desiderio quidem naturali ducimur, uel (si rectius libet dicere) trahimur ad apprehendendum res summas & diuinas. Secundò, quòd eas quantum ad nostram beatitudinem satis est, data opera pro modo & captu nostro apprehendere possumus, ad alterum nos inclinatur natura, ad alterum diuinitas, utrunque per ignis figuram sursum tendentis, & omnia quodammodo comprehendentis & lambentis artificiosè à Cabalisticis demonstratum. De quo Rabbi Ioseph Castiliensis, in Horto nucis, libro secundo, inter cætera his uerbis ait, *הרע לך כי נפש השכלית הנאצלת באדם ומציירת בו היא דקראת אש צורה עליונה* : Scias, quia anima intellectiua infusa in hominem, & representans in eo formam supremam, ipsa uocatur ignis. Cui applicant Salomonis illud, Lucerna Dei, spiritus hominis. Ut planè tamen fatear, id quod

quod uerum esse tum ratio probat, tum exercitationis confirmat experimentum, non paucis oportet artibus, non ualde minutis humanorum studiorum scientijs, non leui doctrina eum prius instructum esse, cuius industria promptitudo & ingenium ad formarum separatarum ac simplicium mundi superioris & intelligibilis substantiarum contemplationem ita mansuescat, ut in ipsa fermè Dei penetralia irrepat. Ante omnia nanque prudentium uirorum ethicis & bonis moribus eruditos esse nos conuenit, ut turpia uitemus, sequamur honesta. Quod Ecclesiastes admonuit, Custodi pedem tuum quum iueris ad domum Dei: quia Ethan Ezraita in eruditione, sic psallit, Iusticia & iudicium præparatio sedis eius. Quo carmine non tantum opera hominum quæ ipsa debent iusticia perfici, uerum etiam & cogitationes cordis & oris uerba complectitur, quæ recto iudicio constare oportet. Quare una uoce ac consimili sensu tradunt Cabalistsæ,

: בי בחמשור אחר התאיה לבר במו הסבלים יבטלו התשוקות העיוניות

Id est, Quòd indulgendo concupiscentiæ atque libidini tantum, ut faciunt stulti, corrumpuntur desideria speculationum. Post mores itaque compositos & animum purgatum (taceo quidem nunc penè infinitas siue rectè seu uerè aut bene loquendi regulas, quæ solum uestibula & fores scientiarum sunt, non autem scientiæ) tum opus erit Mathematicis & Physicis, quæ innumerabilia complectuntur, Arabum & Græcorum & Latinorum ubique uoluminibus comprehensa, uel de uniuerso numero pondere & mensura. Vel de omni motu & quiete rebus essentialiter inherente, quam dicunt naturam. Est enim natura, ut Rabbi Iuda Ben Leui scribit, in libro Alcozer, התחלה והסבה

: אשר בה ינוח וינוע הרבר אשר הוא כי בעצם ולא במקרה

Id est, Principium & causa qua quiescit & mouetur res, in qua est per se, & non per accidens. In hac terminatione uidetis quantæ & quales, quot & quàm interminatæ res congeruntur, ut ferè sint omnia nobis suscipienda naturam inuestigantibus, quæ à supremo cœlo ad infimum terræ centrum continentur, siue suo nitantur robore ac substant, seu quoquo modo se habentia innitantur & accidant, ut non tota ætate hominis uel ipsa nomina singularum inueniri (taceo proprietates, conditiones, uires, mores & operationes) queant, propter eorum quæ scire cupimus propè infinitatem, & uirtutis nostræ rationalis capacitatem, & rerum inuestigandarum difficultatem, & humanæ potentia fragilitatem, & desiderij nostri multiplicem distractionem. Quid enim nonne Abrahæ dictum fuit, Suspice cœlum, & numera stellas si potes: nec potuit ipse, quanquam suo tempore, secundum Rabbam, insignis Astrologus erat. Vnde tradunt Cabalistsæ, quòd בלמה שבשמים לא ירע האדם רבר ממנו אלא בזה השער הלמורי המעט:

Id est, Omne id quod in cœlis est, non scit homo aliquid ex eo, nisi
 ad ipsum modum Matheseon, seu disciplinarum usque adeo modi-
 cum. Quorum hoc dicto admoner, multa errasse ueteres in Ma-
 thematicis, etiam in quibus illi totam penè uitam, ut mos est studio-
 forum, contriuere. Quod in suis recordatur scriptis Abubacher, poste-
 ris nobis attestatus antiquos eo seculo etiam usq; Aristotelis post tem-
 pora non plenè Mathematica sciuisse. Ait enim sic, **כי הלא מוריס לא**
 : **ושלמו בומו** Id est, Quòd Mathematicæ scientiæ non erant
 tempore Aristotelis perfectæ, cum igitur, ut Salomon inquit, cunctæ
 res sint difficiles, & in ipsis naturalibus, quorum saltem principia no-
 bis nota sunt, aut esse possunt, **החומר הצורה העצור** Materia, for-
 ma, priuatio, tanta in hominibus sedeat apprehensionis tarditas, quid
 futurum de nobis cogitabimus supremas illas spiritualium causarum
 species intueri quærentibus? Ad quod omnium inferiorum abstra-
 ctionibus, discursu, ratione ac logicis speculationibus opus erit, quæ
 facilè possent totam hominis uitam occupare, ut est non nullius pon-
 deris discere, **המאמרות** quæ appellamus prædicamenta, & ut ad
 illorum consuetudinem loquar genera generalissima, uidelicet quæ
 sunt : **עצם כמה איכות הצטרפות מתי אנה מצב לו יפעל יתפעל** Id est,
 Substantia, quantitas, qualitas, relatio, quando, ubi, situs, habitus,
 agens, patiens: istis enim & constare putant & intelligi, quæcunque in
 hoc conditoris orbiculari globo continentur. Inueniri autem nihilo-
 minus & quæ de his ipsis ac eorum comprehensio diuulgentur atque
 dicantur, ob idq; prædicabilia nominari : **סוג מין חברל סגולה מסרה**
 Id est, Genus, speciem, differentiam, proprium, accidens. Horum om-
 nium dies atque noctes aucupia, plagas & indagines instituunt per
 singulas cuiuslibet rei causas, quæ sunt : **החומר הצורה הפועל והתכלית**
 Id est, Materia, forma efficiens & finis. Ex quibus ut nobis ipsi molliter
 blandimur, omnis negocij ueritatem uenari queamus quadam eui-
 denti (ut aiunt) demonstratione, quam **מופת** appellant, scilicet
 de altero ad extremum alterum, tanquam è carceribus ad metam di-
 scurrentes, in modum cuiusdam artificij, cui nomen **קש** indide-
 runt. At uerò qua solertia & quibus ambagibus illorum hominum,
 qui hæc plus ostentare soleant, quàm præstare sophismata præstru-
 antur, nostri sic docuere, **יתחבר כל הקש ומופת משתי הקומות**
הגדולה והקטנה בשלשה חלקים והם הנקראים גבולים אחר מהם נושא
המבוקש והוא הנקרא הסצה הסטן והשני החלק המשותפת והוא הנקרא
גבול אמצעי והשלישי נושא המבוקש והוא הנקרא סצה הגדול ומאל
 : **הולרה** Id est, Componitur omnis syllogismus & demon-
 stratio ex duabus propositionibus, siue præmissis maiore & mino-
 re, secundum tres particulas, qui uocantur termini, una ex eis est subie-
 ctum

etum quaesiti, & dicitur extremitas minor. Et secunda pars est participans, uocaturque terminus medius. Et tertia est praedicatum quaesiti, quae nominatur extremitas maior, & ex illis conclusio. Hoc est illud rete, hic ille hamus, uiscum & ilex, hoc uinculum quo illorum opinione libera capitur ueritas, & quo uel circa naturae subiectas res, ut sunt physica, uel naturam comitantes ut mathematica, uel naturam quodammodo exuentes ut metaphysica, indistincte ac quandoque frustra utuntur. Quae autem a natura prorsus & ab omni materia & motu sunt essentialiter absoluta & separata, dicimus theologica, quippe istis linguacitatibus & syllogisticis suluris non subiecta, ut quorum tanquam immediatorum non sit proprie loquendo scientia, sed firmior ac ualidior notitia. Quo absolutius Aristoteles in librorum Illustrium, quos post Naturalia scripsit, uolumine primo, nobis insinuat, quod illius quidem notitiae possessio est non humana, tum ut conspicimus, quia raro & uix e millibus uni contingit, quasi uideatur magis illabi quam humanitus acquiri, tum quod in summa constituitur difficultate propter tenuem (arbitror) & exilem intellectus nostri ab initio instinctum. Quod figura quadam ingenuit Zophar in libro Iob, Pullus onagri homo nascitur. Deinde, ob naturalis aptitudinis commoda eruditione adiutae inopiam & defectum. Eo quod longo iam tempore a malis praceptoribus delusi, nondum prudentes pueri tenera in aetate relictis optimarum literarum studijs, ad sorda sophismata compelluntur: illorum suasu, quorum aures praeter utrum hoc & utrum illud cum suis propositionibus & corrolarijs, aliud nihil admittunt. Accedit in causa, celeris promotio discipulorum ad gradus superiores, quibus nondum credenda erant tam excelsa, quando in literis humanioribus parum adhuc olei consumpserunt, quare in tot & tantis sentibus & dumetis labore molesto frustra defatigati resiliunt antequam ad uenerandae senectutis annos peruenerint, nempe adhuc aetate uirili florentes. Audite autem uos obsecro uerba Iob: In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Ideo motus quondam Rab Eleazar dicenti sibi benigne magistro suo Iohanan, Veni docebo te opus de Mercaua: id est, de sublimioribus contemplationibus, respondit אשר לא id est, non incanui, quasi nondum consenui. Nouerat enim discipulus ille sagax & praecocis adulescens ingenij, ad tam sublimem & altam sapientiam non esse aptos nec idoneos, nisi eos qui iam sedatis & extinctis cupiditatum ardoribus & calore iuuenili refrigerato, annis prouecti, cum quadam tamen naturali probitate senescunt. Nam quid adhuc afferret senium commodi, nisi probitatem & constantem uitae integritatem adderet. Idcirco uelim credat omnium nemo, quod ij sint uere theologi quantumcumque senes, quacumque praediti contentiosa loquacitate, qui uitiorum quolibet ge-

nere foedati, superbia, hypocrisi, auaricia, odio, inuidia, & saepe tecta religione, luxuria, neglecto mentis lumine affectiones sequuntur animales. Assilit huic meae opinioni Salomon, qui ait, Abominatio Dei est ipse peruersus, hic est ille qui ab altitudine auersus uergit ad decliua, quantumuis eum natura erexerit in alta. Non ignorauit Algazel Marrane tuus, ille Mahumetista hos sibi contrarios in anima motus sursum & deorsum homini docto quam infelicissimos fore, quum in libro De scientia Diuina demonstrat, quod ex contrarietate huiusmodi attrahentium impressionum fit cruciatus in anima fortissimus & maxime formidolosus. Sic praeter uitia etiam peruertunt & auertunt secularia negocia, dum forte parentes, uxor, liberi, res familiaris, amici, inimici, casus, euenta, & quaelibet propinquorum necessitudines, haud sinunt uires hominum summos intelligentiae gradus ascendere. Sed fac quisquis uestrum erit, nihil in nobis situm esse quod impediatur, finge captum ingenij nostri foelicem & faustum, nulla sit dementiae aut desipientiae ne species quidem. Iam parata succurrant omnia quae ad suscipiendum res altissimas pertineant, ut de nostra fragilitate recte queri nemo possit: tamen a speculando, nonne plurimos deterrebit excelsior caelo, profundior tartaro, diuinorum obscuritas illa nec sensu nec ratione peruestigabilis, quae a studijs nostris non ut caeterae scientiae lucem recipit, sed secum affert & quasi de suo ipsa promptuario in uiros non indignos radiat atque lucet, quam nec sua sponte ut uilem sese passim prostituit, nec non inuitata se offert, sed a nostra uoluntate humanis ante scientijs perquam ornate instituta, non ualde repugnans attrahitur, quemadmodum si retusum ferrum, ut ait Salomon, & non prius politum fuerit, exacuetur multo labore, & post industriam sequetur sapientia? Etenim quae a sensu prouehuntur ad intellectum, diligentia quadam studiorum & artificiali ratione colliguntur, ultra uero quae ab intellectu ad mentem & ad eius lumen pertingunt quasi diuinam induunt personam, & idolo carent humano, ut ijs queat nihil a nobis cogitari profundius. Super ea igitur re ingemuisse uisus est idem Salomon, cum ait, Alta profunditas seu profunda profunda (ita enim Hebraice legitur) quis inueniet eam? Non dixit, quis habebit eam: nonnulli enim habuerunt. Sed quis inueniet, tanquam difficile, non autem quoquo modo impossibile, quia Dominus dat sapientiam, & beati qui inueniunt eam, ut est in sacris oraculis. Paucorum est igitur inuenire illam & eorum quidem beatorum, super quos non suis meritis, sed dono dei coruscat tam uenerandi luminis splendor. Sane arbitror neminem fore qui nesciat, non esse multitudinis audire dei sermones, quapropter clamabant ad Moysen, Loquere tu nobis & audiemus, non loquatur nobis deus. Te inquit, te audiemus, quod Onkelus interpretant Nezabel. Quare in capitulis pa-

trum ita legitur, Mose kibel, id est Moyses audiuit & accepit legem de Sinai. Vnde Kabala dicitur, ab auditu acceptio. Quod animaduertendum & memori puto mente reponendum, ex tanta fuisse hominum multitudine, tot etiam sanctorum, Moysen ipsum, qui ad ueri & æqui agnitionem ab ore Dei recipiendam unus, & præter eum nec alter aliquis esset destinatus. Sic enim Cabalista ille Azariel Bar Salomo Garonensis scribit, לא כל הנביאים היו יכולים לשמוע הרבור : השביתה כי אם משה : Quod est, Non quidem Prophetæ omnes fuerunt potentes audire sermonem ab ore Dei, nisi Moyses.

Vos igitur optimi uiri, quorum animos meo erga uos amori communia studia mirificè deuinciunt, ex his facile perspiciatis, quæ mihi obiter exciderunt, rem ualde necessariam humano generi cœlitus indultam esse Cabalam, sine qua nemo tam raram, tam difficilem adipisci queat apprehensionem Diuinorum, quæ certè non sunt mortalium rationum probationibus, non senticosis inanium uerborum contentionibus, non humanis syllogismis propter eorum Diuinitatem subiecta, quin immo tam magna, tam grandia, tam infinita, ut una hominis ætate, uel (si libeat) denique pluribus omni quantumcunque indefesso labore superari non possint, etiam si uitæ nostræ anni tendant in multa secula, nobis planè in hoc luto, in hac argilla & densi corporis cœmento spirantibus, & corporeo sensu cuncta præsumentibus. Aiunt enim sapientes Hebræorum Magistri, בי להגיד בה מעשה בראשית לבשר ודם אי אפשר : Id est, Quòd ad explicandum uirtutem operis de Bresith carni & sanguini, Impossibile. Quanto magis de Mercaua. Quare faciamus, oportet ut singulares technographi & artifices docendo solent. Credamus unicuique in arte sua perito. Nam logicus de parte orationis à Grammatico recepta credit, Rhetor à logico argumentationum assumit locos, Poëta & orator à musico, Geometra proportionibus ab Arithmetico mutuatur, Astronomia numeris, figuris ac dimensionibus mathematicis fidem habet. Transnaturalia utuntur coniectura naturalium. Et omnis scientia superior rectè præsumit de statutis inferiorum, nihil eorum conata probare quæ ab arte ulla priori audiuerit esse firmata, sed liberaliter dictis credit, ne ante tota homines uita deficiat quàm unius possit disciplinæ uel minima ratio perfectè inuestigari. Quòd si hoc in humanis fit & quasi uilioribus ac sellularijs opificijs ut ab auditu recipiât atq; credât eis uiris quos præ alijs doctrina esse singulari præditos arbitrantur, an in summarū & diuinarū rerum scientia quæ nostris uiribus ne unus item & alter attingere uix possumus, traditionē sanctorū hominū & receptionem fore contemnendā putabimus, quæ Cabala Hebraicè dicitur. Est enim Cabala diuinæ reuelationis, ad salutiferā dei & formarū separatarū contemplationē traditæ, symbolica receptio, quam qui cœlesti

lesti sortiuntur afflatu, recto nomine Cabalici dicuntur, eorum uero discipulos cognomento Cabalæos appellabimus, & qui alioquin eos imitari conantur Cabalistsæ nominandi sunt. Perinde atque circa æditos illorum sermones quotidiano labore desudantes. Equidem Philolæ, Marranus inquit, si per te licet opinor hunc Iudæum uno fasce quicquid de Cabala dici potuit Nestorea eloquentia complexum esse, ut pernoscamus quid nomen ipsum designet, ac unde oriatur, sit ne in natura uel in hominum usu aliquid eiusmodi quod Cabalam uocant, denique cuius causa uel propter quid ita sit, quatenus & ad quid utilis, & diuinæ contemplationi quàm uideatur esse necessaria, quantumq; homini possibilis idoneo & ad eam se præparanti. Quis dici Cabalicus, quis Cabalæus debeat, & quis Cabalista, quid opus est uerbis: totum à capite ad calcem, in hoc laudandus, quòd nullas oculis tenebras offundit. Tum Philolæus, Soluisti funem Marrane ingressus mare magnum & uix sulcabile, nondum in portu nauigas, & quæ Simon iste tanquam in breuem tabellam depinxit, uideris per caliginem uidere, ac per mediam nebulam intueri. Adhuc enim ne ad fores quidem eius artis adducti sumus, quare mi Simon Hebræorum contemplatissime, amabimus te, pergas ultra, nobis enim hæcenus non plus profueris, quàm ut ansam præberes de arte Cabalistica latius cogitandi, quid illud sit quod reuelatum est, quis reuelauerit, quis receperit, quid commodi afferat ea receptio, quis modus artis huius, per quam (ut rumor est) miracula fiant, nam id ultimum de longinquo me huc appulit. Expostulabo, inquit Simon, illud omnium primum de Nestorea eloquentia, cuius à Marrano insimulor. Ea enim & Philosopho mihi & Iudæo esset me iudice, opprobrio futura tanquam adulationes amanti cum nequeat tanta breuitate sermonis contineri eloquentia quæ & uerborum & rerum copiam desiderat, & Iudæis nobis in more non sit, ut fucos dicendi sequamur. Nam loqui propriè, non eloqui sub ferula didicimus, & causæ ueritatem magis quàm locutionis ornatum quærimus. Sed absoluam paucis, quod uehementer optatis, ne tot & tam discriminosis itineribus defatigatos, uel neniæ ambagibus quasi oscitantes uos animo pendere sinam, post enim quàm sine ullo ut apparet tedio audiuiſtis, ego quibus uestigijs & indicatijs, quot & quibus ueluti canibus diffinitionem Cabalæ uenatus deprehenderim, ne uos in ipso nomine contingat errare, sicut Sophistarum quidam irrisione digni propria temeritate uel si malueritis negligentia discendi falso asseruerunt, Cabalam fuisse hominem diabolicum & hæreticum, unde Cabalistas hæreticos esse omnes (abstinate obsecro si potestis à risu, quanquam est ridiculum ingens, at desinite uelim hæc hominum monstra & portenta ridere) commodum ea proferam, de quorum certitudine dubitantes me rogastis, si prius

prius commonuero Cabalam nec sensuum rudi tactu, nec imperiosis logici artificij argumentis esse quarendam, cuius fundamentum in tertia cognitionum regione constituitur, ubi non iudicium urgens, non probatio euidens, non syllogismus demonstrans, quinimmo ubi nec ipsa hominis ratio dominatur. Sed nobilior quædam notitia ubi lumen mentis cadens super intellectum mouet liberam credendi uoluntatem. Quæ enim sensu percipiuntur, infra scientiam sunt & ratione certiora: quæ autem mens influit, supra scientiam ponimus, perinde atque rationali discursu solidiora. Constiti paulisper & commoratus sum ne res tam diuinas, fragilitatis humanæ inuentionibus & regulis, ut aiunt, logicalibus subiectas putetis: ignoscite amici, non affero meditata, sed utut causæ intercidunt alia ex alijs traho. Iam enim ad id quod uultis propero, quid illud sit: quod reuelatum est, nemo à me impetrabit, ut existimare queam de omni uos id reuelatione proposuisse cunctorum creditorum, quæ propè uidentur esse infinita, quin potius quid illud sit primarium uniuersale atque præcipuum diuinitatis reuelatum, in quod singulæ reuelationes diuinorum feruntur & reducuntur. Certè id quidem ipsum, Philolaus inquit. Tum Simon, Rectè uero, & est profectò aliud nihil, quàm post ruinam primordiale generis humani uniuersalis restauratio, quæ à nobis ישועה & à Latinis salus nominatur. Eius ipsius extat omnium prima nostræ speciei facta reuelatio, si examullim uniuersa mundani exordij pondero, qua nulla fuit prior, non enim insomnio correptus quasi diuinaret Adam, per afflatum Propheticum de uxore post soporem loquutus est, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, sed minus se costarum alterius lateris experrectus habere sentiens, postquam ad cuncta singulatim animantia terræ maris ac aëris facto circuitu peruenisset, de subito intuitus Heuam, uir robustus & iuuenis adulescentulam succi plenam, specie uenusta, uultu blando, & humana energia præditam, mutua prurigine cœpit exardescere, ac geniali cupidine oppleri, quæ tum se non erga ullum animal aliud tetigisset. Sic enim Eleazar ait, ille Magister noster, & Salomon commentator sacrarum Scripturarum ordinarius, שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקרה רעהו בתם ער : שבא על האשה Hoc est, Quòd uenit Adam ad omne iumentum & animal, & non commouebatur sensus eius in illis usq; dum uenisset ad uxorem. Quibus è uerbis proh hominum fidem obtortum scelus malignitate peruersorum hominum contigit, si modo sint homines, ac non magis diaboli incarnati, & laruæ furiales existimandi, qui seditionem Christianitatis aduersum nos, quamuis secundum leges imperatorum innocenter & pacificè uiuentes, tamè quolibet genere iniuriarū excitare parati, cum sæpe aliàs, tum nuper in ista urbe, dicta Magi

strorum

uiuat in æternum, & emisit eum Dominus Deus de paradiso uoluptatis. Vox ultima hæc erat, quam ab ore Dei miser audiebat, cum iam ex horto pelleretur, qua tamen inter tot mœrores atque luctus firmam erga creatorem suum recepit spem illam quòd tam horribilis sententia successu temporum fieret ex Dei misericordia reuocabilis, istudq; sibi uerba indicabant oraculi: ait enim, Nunc sine iam, ne mittat manum suam & sumat de ligno uitæ. Nempe haud frustra dictionem nunc, uel iam, addidit Deus, quo præsens tempus designatur, insinuando sententiam non fore perpetuam, sed posse contra eam futuro post tempore abolitionem impetrari, si quando ueniret homo ad uescendum de ligno uitæ destinatus, quamuis tum semetipsum suspicaretur dum spiritus suos regeret artus irreuocabiliter pendere pœnas, quia non fuisset secum perendie Deus, ut solebat, facie ad faciem locutus, quod palàm indignationis erat signum, & alienati ab Adam animi, ut qui antè cum singulis quibusq; animantibus atq; bestijs loquebatur omnium creator Deus, iam cum homine peccatore loqui ore ad os dedignaretur. Ne tamen illum prorsus omni consolatione destitueret clementissimus pater, continuo misit angelum, quo plenius tantæ ruinæ futuram disceret reparationem. Sic enim Cabalistsæ in commentarijs circa librum Ietzira scribunt, שהאבות רבותיהם היו מלאכים ירועים ובו של אדם רויאל : Id est, Quòd patrum præceptores fuerunt angeli noti, uidelicet præceptor ipsius Adam Raziël. Hic autem summi Dei nutu expiationis ei uiam ostendit, & diuinum sermonem per allegoriam recipiendum, more Cabalistico exposuit, cuius non modò uerbum ullum, sed ne litera quantumcunque minuta & exilis, ac ne apex quidem frustra ponitur. Te autem appello Philolæ, & te Marrane omnium ex doctis doctissimi uiri, accommodate hanc ueniam, quòd fortè religio me prohibitura fuerit alienis à secta nostra & ritu Iudaico non initiatis tam recondita & tam arcana prodere, quorum cognitio, ita me Deus amet, discipulis etiam proprijs sæpe multumq; denegatur, ut uix raris in libris eadem liceat saltem tegumentis ac ænigmatis obuoluta inueniri. Sic enim in Thalmud legitur, אין מוסרים סתרי תורה אלא ליועץ וחכם חרשים ונכון לחש : Id est, Non traduntur abscondita legis, nisi consiliario & sapienti magistro iuuenum, & intelligenti mago. Quare dicam ne amplius, an taceam: non parum dubitare me faciunt, tum magistrorum interdicta, tum ad scrutandas res altissimas ardor ingens utriusq; uestrùm (ut arbitror) diuino igne inflammatorum. At audacter tamen indulgentior mihi ipsi, temperabo asperitati præceptorum, qui uideo solis lumen absque discrimine super omnes dispergi quotquot obicem remouerint, dicamq; tametsi pro more gentis nostræ perquam ineleganter, tamen utut potero, quæ homines doctissimos sapientissimosq; dixisse, & scripta diuinitus re-

num mysterium
 y nobis.
 i quibus
 unum in his
 nimirum in
 y y d
 y h

liquisse acceperim. Et explicabo nihilominus orationem sanè occultis-
 simam à creatore mundi cum beatis angelis in suæ diuinitatis penetra-
 libus habitam. Dixit namq; Deus, Ecce Adam sicut unus ex nobis: non
 ex uobis inquit, sed unus ex nobis. Nam in uobis angelis, numerus est
 & alteritas. in nobis, id est Deo, unitas infinita, æterna, simplicissima &
 absolutissima. Nec ipsum unum in angelis si quid sit, esse potest sicut in
 Deo. Non igitur connumeravit sibi angelos Deus, cum de unitate lo-
 queretur, quoniam repugnat idem aliquid esse unum in natura cum
 Deo & angelis, tanta est creatoris & creature distantia. Quid igitur est
 quod ait, Ecce Adam sicut unus ex nobis? Hinc sanè conijcimus alterū
 quendam esse Adam coelestem, angelis in cœlo demonstratum, unum
 ex Deo, quem uerbo fecerat, & alterum esse Adam terrenū, repulsum à
 Deo quem ex luto manibus suis finxerat & horto exegerat. Iste, unus
 est cum Deo, hic nō modo alter est, uerum etiam alius & aliud à Deo.
 Post miserabilē itaq; generis humani casum docuit angelos suos Deus
 de restitutione aliquando futura salutis, per quem nam uentura esset:
 & quidem docuit non quantum ipse docere, sed quantum capere an-
 gelica conditio poterat, in præsentia demonstrans quis esset humanum
 genus redempturus, tunc enim prædestinata planè fuerat salus homi-
 num, quapropter, Ecce inquit hic est ille Adam, qui non tantum post
 orbis & uestri ortum essentialiter est, sed etiam ante omnem creationē
 in æternitate fuit unus ex nobis antequam tempus fieret. Quod On-
 kelus Chaldaicè sic interpretatur : הא אדם הוא יחיד בלבוא בנין
 Id est, Ecce Adam fuit unigenitus meus siue unicus meus in æternitate
 ex me ipso, quo uocabulo utitur Deus ad Abrahā, dicens, Tolle filium
tuum unigenitum. Cumq; futuri personam redemptoris iam angelis
 indicasset, ne forte putarent eundem ipsum mox perfunctorie subita
 quadam intercessione hoc odium tam scelerosi criminis auersurum, re-
 mouit illico dubitationem, & negocium in tempus distulit, subiun-
 gens, Et nunc præsentī hoc tempore ne iste meus in æternitate unicus
 qui subsistit ex me ipso, manum suam mittat, & sumat etiam de ligno
 uitæ, innuendo scilicet ut quod solum nunc fieri prohiberet, id olim
 concessurus sit. Quo prudenter intellexerant, quòd tametsi non nunc
 attamen post, temporis successu per istum Adam coelestem Deo coæ-
 ternum ruina hæc ueniret de fructu ligni reparanda. Domino itaq; uni-
 uersorum sedenti super thronum suum, omnes cœli exercitus assisten-
 tes ei, ut inquit Micha, à dextris & à sinistris, pro tanta erga mortalium
 imbecillitatem clementia gratias egerunt. Missus est igitur angelus Ra-
ziel ad Adam collapsum & mœrore plenum, ut consolaretur eum, cui
 sic dixit, Ne supra modum conficiaris gemitu & molestia, quòd te du-
 ce genus humanū in summam corruit perditionem. Quoniam origina-
 le peccatum hoc expiabitur. Nam ex tua propagatione nascēt homo
 iustus

iustus & pacificus, uir heros, cui nomen continebit in miserationibus, etiam has quatuor literas i. h. u. h. & ille per rectam fidem & placidam oblationem mittet manum suam, & sumet de ligno uitæ, & eius ligni fructus erit omnium sperantium salus. Quo sermone finito, ille damnatus & ærumnosus Adam inter misérias omnes quas incidit, inter dolorem, inter luctum, quo in tanta calamitate fuerat affectus, confidens in Deum mutandi delicti spem concepit, & idcirco incredibili erga factorem suum amore tactus, diuinæ clementiæ gratiam habuit. Hæc fuit omnium prima Cabala, primordialis salutis nuncia. O rem gratam, ô causam desiderabilem. Quid commodius? quid acceptius? quid potuit magis opportunum perditæ conditioni mortalium à superis afferri? quid opis præstari conuenientius, quàm ut salutem publicam captiuis nunciarent? Hæc est illa reuelatio sanctissima & summa, in quam omnes diuinæ reuelationes reducuntur, hæc optatissima traditio, hæc saluberrima receptio, in qua omnes Cabalisticæ receptiones recapitulantur, omnes diuinorum traditiones, omnes cœlestium eruditiones & uatum uisiones & beatorum meditationes uniuntur & communicantur. Quam ob rem cum singula hæc Adam uxori suæ palàm renunciaisset, cœpit ea præsentem ad posteritatis commemorationem & gratiarum actionem erecto altari Deo sacrificare. Ita enim Magistri nostri tradiderunt, שגם אדם הראשון הקריב שור פר Id est, Quòd tum Adam primus obtulit iuuentum. At Heua iam futura uiuentium mater summota desperatione, tandem à uiro suo cognita concepit, & peperit primogenitum. Vnde ingenti & incredibili gaudio perfusa, quòd putaret ei mox saluatorem esse natum, sic exclamauit, קצתי אש את יהוה Id est, Acquisiui uirum illum quatuor literarum, quas literas ab angelo iam pridem receperant, & acquisitum nominauit Cain. Quem ubi parentes agnoscerent præter spem prauis moribus peruersum, alteram inchoarunt natiuitatem, & genuerunt Abel. Adulescentibusq; tunc utrisque filijs, tradiderunt hanc Cabalam, id est ab auditu de salute restituenda receptionem, tum ab Abel ardentem amatam, tum à Cain uiliter despectam. Opinione uerò ductus Abel, quòd ipse foret idem ille, de quo reuelatam expectarent restaurationem: cum se Deo gratum, fide recta & oblatione accepta sentiret, eo quòd ad ipsum respexerat Dominus, & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera illius non respexit, toto cœpit pectore mentisq; affectu ligni fructum desiderare, quem in oblatione uitæ constitutum esse iudicabat: eaq; ratione, lignum uitæ dictum, & ita cognominatum, quòd esset per lignum uita creatori offerenda, qui dedit illam, quare manum suam eò conatus est mittere, quòd de ligno acciperet, absumeret ac aboleret: hoc enim אבל designat. Vnde fratris contra se odium patienter tulit, & quærenti occasionem rixæ, uehementer etiam irato,

non se blandis uerbis exoptulauit, ut mitigaret illum, sed prorsus ta-
 cuit. Cumq; uideret sibi mortē rapto de arbore ramo uel lignea claua
 Cain minantem, q̄ maxime letatus est, sp̄rans ligno interfici, non enim
 tum erat ferri usus ante ortum Thubalcain, qui primus fuit malleator
 & faber in cuncta opera æris & ferri. Claua itaq; lignea & prægrandi
 munitus dixit Cain ad Abel fratrem suum: Et fuit cum essent in campo
 & insurgebat Cain in Abel fratrem suum & occidit eum. Romani ad-
 dunt legendo dixit Cain, Egrediamur foras: quod non est in sacrae scri-
 pturæ contextu. Abel autem inermis armato non restitit, sed uolens &
 libens se morti obtulit. Cum non tantum satisficere pro nobis creditori
 deo, uerum etiã & originale debitū omnino soluere, si fieri posset, & ac-
 ceptabilis deuota constitutaq; hostia in solutum præstari paratus esset.
 Post uero q̄ iste decesserat sine liberis, sustinuit Adam multo tēpore, si
 fortē quod in filijs nō inuenisset, id cōtingeret in nepotibus. Sed quid
 iam speraret in reprobâ Cain generatione, de qua pridē omnis fiducia
 euauit, uidebat eam omnē sellularijs artibus & opificijs incumbere,
 studio seruili nauare operã, tenuiora cōmoda & officia corpori necessa-
 ria sequi, nihil diuinū cogitare, nihil liberale, nihil heroico uiro dignū,
 quare aliam prolem & aliud semen à Deo petijt & impetrauit, quo pla-
 nè suprã q̄ dici queat exhilaratus est pientissimus pater, sic dicens, Po-
 suit mihi Deus semen aliud pro Abel quē occidit Cain. Ideoq; uocauit
 nomen eius Seth, quem genuit ad imaginē & similitudinē suam, nō q̄
 ceteri eius liberi nō habuissent formã & imaginem humanã qui & ho-
 mines quoq; erāt. Sed quia reliquorū hactenus præter Abel, potius de-
 moniorū generatio q̄ hominū dicenda fuerat, propter illorū execrabi-
 lem maliciã & uitia detestanda. Non igitur q̄ dæmones & diabolos
 substãtiuos genuisset, id ita nunc additur, quod impij & prophani qui
 dam mentiunt. Sed q̄ uolūtate malos. Nihil autē est malum nisi uitium
 & demoniū. Pergã itaq; si uultis, ut qua ianua sim ingressus, ultrã profi-
 ciscar. Et illi, Perge diligenter obsecramus, inquit. Denuo Simon
 ait, Pater noster Adã, rursus ex Seth nepotem suscepit, memor eius Ca-
 balæ quam sibi Razel tradiderat, q̄ ex sua propagatione nascereť ho-
 mo futurus saluator. Quare uocatus est Enos. i. homo, tunc putabat &
 quidem ualde speratum fuit eum appellandū fore iuxta Cabalam ange-
 licam per nomen quatuor literarū i. h. u. h. uel saltem magis Cabalisticē
 in miserationibus per Sin literã de medio quatuor literarū i. h. u. h. Sic
 enim in sacra historia scribit, וַיְהִי בְשֵׁם יְהוָה quod Latini
 non admodum doctē legunt, Iste cepit inuocare nomen Domini: sed
 rari quidam & contemplantissimi Cabalistarū, rectius quo ad linguæ
 proprietatem interpretant, ita de יְהוָה tunc expectatus est uocari
 per Sin literã, quæ in arte Cabalistica idē q̄ יְהוָה. i. in miserationi-
 bus, & ו litera p̄ notariacō designat וְהוּוּ. i. de medio. i. quatuor istarū
 literarum

Cain putat
 q̄ non inuenit.

Abel.
 Seth.

Enos.

literarum i.h.u.h. Perinde atque hoc modo intelligi deberet, ו
 : הוחל לסרא בשין בתור יחורא Id est, Tunc expectatus est uocari
 per Sin de medio i.h.u.h. quasi pro angeli enunciato Enos sumeret de
 ligno uitæ mundumq; redimeret, heros ipse nominatus i.h. in misera-
 tionibus u.h. notate arcanum & animaduertite mysterium. Cum uero
 iam nullius angeli destinatione hoc modo appellaretur, tum isto reli-
 cto in aliam spem suam locarunt. Angelorum nanq; id est dei nuncio-
 rum monitu nomina patribus indita sunt pro quibuslibet euentis, si-
 ue preteritis, ut quia possedi uocatus est Cain: seu præsentibus, ut quia
 uir, uocatus est Enos: aut futuris, ut quia parentibus luctum præbitu-
 rus, uocabatur Abel. Expectatio hæc in quartam trahitur Enos proge-
 niem, & de Iared natus est Henoch, qui ambulauit cum Deo, sed dispa-
 ruit, quoniam abstulit eum Deus. Tertiò abhinc tractu uenit Noe in
 cōsolationem omnium publicam illam auditu receptam salutem recta
 fide sperantium, quorum ex uniuersa plebe tantum octo inuenti sunt
 qui placerent Deo. Fuit etenim Noe uir iustus & perfectus in genera-
 tionibus suis, & ambulauit cum Deo, qui recepit in mandatis ut face-
 ret arcam de lignis, in qua saluaret mundum. Caballicè igitur sperauit
 in lignum, sic enim Iob ait, בִּישׁ לֵעֵץ הַקֹּרֶה id est, quia est ad lignum
 spes, de hoc fato certior factus quòd in ligno uita homini fuisset pro-
 missa. Sed post ebrietatem sequuta est confusio. Vnde & Babel cogno-
 minatur, quæ nunc Babylon à Balbel, id est Chaldaicè confusio. Hæc
 sub familia & liberis Noe fuit orta. Erant autem filij eius, Sem, Ham &
Iapheth. Futuro itaq; Dei seruo Sem, in quo salutem præ cæteris spe-
 rabat, ita benedixit : בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שֵׁם quod Cabalisticè tradu-
 citur, Benedictus quatuor literis Dei Sem, per hoc inquirunt Cabaliste
 הוֹרִיעַ בִּי יְהוָה שֵׁם עֹבֵר הָאֱלֹהִים Id est, Notum fecit quòd futurus erat
Sem seruus Dei, ut scribit Rabbi Moyses Gerundensis. Quo intelligi-
 mus desiderium pij patris fuisse, quòd Sem benediceretur appellatio-
 ne quatuor literarum i.h.u.h. ut fieret originalis peccati redemptor.
 At ne tunc quidem illud uenisse tempus à Deo statutum, quo tanti ca-
 sus reparatio cōtingeret angelus Iophiel ipsi Sem adnūciauit. Ita enim
 scribunt Cabaliste, רַבִּי שֵׁם יוֹפִיאֵל id est, præceptor ipsius Sem
 fuit Iophiel. Suspendebant igitur ea secula super eiuscemodi re cogita-
 tiones suas, usq; in annos Abrahæ filij Tharhæ, qui primo nominatus
 fuit Abram. Ei uiro erat angelus quidam familiaris Zadkiel, sic enim
 scribunt Cabaliste : רַבִּי שֵׁם אֲבְרָהָם צַדִּיקָאֵל Id est, Præceptor A-
brahæ fuit Zadkiel, qui eandem ei Cabalam tradidit recipienti, quam
Adæ protoplasmati Raziel. Denique (ut arbitror) reliqua sunt haud
 ignota, quòd quanto ille tempore uocatus fuerat Abram & uxor eius
Sarai, tam diu nunquam sibi hæredem genuerant. Post uerò quàm no-
 men uiri mutabatur Abraham, & uxoris nomen Sara, mox Ishac sulce

Enos.
NoëSem.
Iophiel.

Ishac

perunt filium, de quo cum ei iussisset deus, ut unigenitū tolleret quem diligebat Ishac, & eum in excelsō Moria quodam monte super ligno immolaret, incredibile uidetur quo gaudio & quanta lætitia exultaerit, diuinæ promissionis memor, qua pollicebatur ei Deus his uerbis: Statuam (inquit) pactum meum inter me & te & inter semen tuum post te in generationibus suis scedere sempiterno, ut sim Deus tuus & feminis tui post te, atque in te benedicentur uniuersæ cognationes terræ. Quapropter quam diximus humanæ uniuersitatis salutem in filio se confidebat allaturum, quem subito ad uocem Dei assumpsit, & oblationis omne lignum suis ipse manibus excidit. Nempe lapsum originalem per lignum reparari posse, oraculum docuit. Vnde scriptura dicit, quod tulit Abraham ligna oblationis, imposuitque super Ishac filium suum, & posuit eum in altare super struem lignorum, extenditque manum & arripuit gladium ut immolaret filium suum. Nisi enim recepisset Ishac à patre suo traditam humanæ salutis Cabalam per lignum uitæ atque hominis cuiusdam iusti oblationem futuræ, ut est cunctis uiuentibus horribile mori, non utique fuisset tanta beneuolentia & tam alacri uultu animique hilaritate uisam, impendere præ oculis mortem sponte amplexus, sed uelut est mortalium conditio aut strictum mucronem declinasset, aut uerbis saltem quibusdam lenioribus patris sæuitiam uel mitigasset tamen, uel fugisset. Atqui suspicatus sese fore illum quo futura esset primordialis ruina restauratio, nihil sibi ea immolatione duxit iucundius, nihil dulcius ea morte, cuius gratia totum opinionione sua redimeretur genus humanum. Præbuit sanè illi hanc ipsam spem eo firmiorem, quod eundem locum Deus ab orbe condito sacrificijs destinauerat. Terra namque Moria est digito Dei Abrahæ demonstrata, in qua primus Adam struxit altare, obtulitque Deo munera, ubi & Cain & Abel, ubi & Nohe filijque sui sacrificarunt. Sicut Magistri nostri disputant in capitulis R. Eliezer, astipulante Ramban & R. Ioseph filio Carnitolis in libro Portarum iustitiæ, & in loco eodem urbs sancta Ierusalem constructa est Salomone Gallo teste. Re autem infecta cum è Moria discederent pater atque filius, audita est uox Zadkielis ad Abraham prolata, Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Quo salus uniuersa in futuram generationem cognoscebatur esse protelata. Et uox ipsa Dei per angelum Raphaellem super Ishac quoque cœlitus delapsa, Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, ne forte seipsum fore saluatorem illum crederet. Nam hoc quoque Cabalistarum est qui scribunt sic *דבר של יצחק רפאל*. Id est, Præceptor ipsius Ishac fuit Raphael. Et in libro de filiorum altero spes non erat, qui iam benedictionem paternam exercitatione uenandi amiserat. Esau nomen fuit, de altero magna sibi pollicitus pater prædicat his uerbis rei uenturæ uaticinium præcedentibus, Seruiet tibi populi & adorabunt te gentes. Non

butan. h
 for in mor
 in prof. h
 h. i. j.

rob.

Non acciderat igitur sine causa de Iacob (sic enim appellabatur iste filius) tam ingens maioribus nostris uniuersę salutis expectatio, sed quia omnium mortalium primus ipse uidit portam cęli apertam, & scalam à terra in cęlum porrectā, & in ea consistentes quatuor literas i.h.u.h. quas apprehendere gerebat in uotis. Consonantem quoq; Sin per notariacōן שמ״ש id est, unctiōem designantem, operi adiecit, quo delibutū lapidem in templū quoddam nomine Bethel exædificauit. Augebat suspiciōem, quòd angelus Pieliel Iacob erat familiaris, qui multa constanti & opinione & sermone præmonuit, tum quòd Iacob elegit sibi Deus, tum quòd beatus erit ille cui Deus Iacob in adiutorio eius, Scribunt autem Cabalistsę, sic : רבי של יעקב פליאל Id est, Præceptor Iacob fuit Pieliel. Sed edoctus ab angelo suo Iacob, se non illum fore saluatorem quem hactenus cęlestis Cabala prætulit, negocium in aliud seculum diuina reuelatione reiecit, sic dicens, Congregamini & adnunciabo uobis quod continget in postremo dierum, Non auferetur sceptrū de Iuda, & legislator de femore eius, donec ueniat Silo, & eidem congregatio gentium. Quo uaticinio innotuit aliquem quandoq; fore saluatorem humani generis qui & ex Iuda & in postremis dierum nasceretur, & esset Silo, & sceptrū regni gereret, & ad ipsum gentes confluerent. Quare post hos Patriarchas magnus ille Moyse non sua spōte morti se obtulit, sicut quondam Abel, sicut olim Ishac, sed renuit & à cura populi subtrahere se uoluit, quanquam loquebatur cum Deo, ut amicus cum amico, facie ad faciem, & baculo utebatur pro sceptro, & tota Iudæorū gens ad se confluebat. Nouerat tamen se non de familia Iudę, sed de domo Leui ortum esse, nec natum in postremis dierum, nec esse Silo, quod secundum Syriacam translationem Onkeli Chaldæi significat unctum, quem nos appellamus Messiha. De omni tamen ratione atq; modo restaurandi originalis casus satis, superq; institutus fuit ab angelo suo Metatron. Ita enim Cabalistsę scribunt, : רבי של משה מטטרון qui est nuncius Sadai. Hanc itaq; sanctissimi Iacob reuelationem uniuersitas prophetarum recepit, quod in postremis dierum nascatur, is ex femine Iuda qui peccatum originale sit aboliturus, Messiha rex pacificus, desinente tum sceptro ac præfectura Iudę, conuocatisq; simul undiquaq; gentibus. Hęc usque huc receptio à patribus ad collegium prophetarum per successionem trāsmigrauit, qui singulatim cuncti tractatione quotidiana inter se conferebant de aureo Messihę seculo, in illa beata Spiritus sancti schola exultantes præsumma lætitiā & imo de pectore gaudia sua promentes, uno quodam societatis uinculo in ipso Messia saluatore connexi, quanquā diuersis à se temporibus de illo eodem uenturo rege multifariā multisq; modis differentes, singuli tamen quiq; parem & planè haud absimilem sententiam absoluerunt. Hic quidem his uerbis, Obsecro Domine,

mitte quem missurus es: alter in persona Messihę inquit, Mitte me, hoc est משיח quod in Arithmetica progressionem per artificiosum Cabalę modum, tum quatrilateram excellentię dignitatem, tum ipsum quoque iuxta Razielis traditionem superius commemoratam rectum nomen illius Messihę per æqualitatem numeri trecentorum nonaginta octo significat. Et iterum, Vtinam dirumperes cęlos & descenderes. Alius sic, Excita potentiam tuam & ueni ad saluandũ nos, Deus reuerte nos, & ostende faciem tuam & salui erimus. Alius, Expectabo Deum saluatorem meum. Alius, Ecce Dominus egredietur de loco suo & descendet. Alius, Deponet iniquitates nostras & proijciet in profundum maris omnia peccata nostra. Alius, Veniens ueniet & non tardabit, egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Messiha tuo. Alius, qui consolabatur gentem nostram dicens, Abstulit dominus iudicium tuum. Rex Israel quatuor literis in medio tui erit, non timebis malum ultra. Dominus Deus tuus in medio tui erit fortis, ipse saluabit. Alius, qui in persona Messihę pollicebatur. Et erit sicut eratis maledictio in gentibus domus Iuda & domus Israel, sic saluabo uos & eritis benedictio, & erunt sicut fuerunt quando nõ proieceram eos. Et alius ita, Orietur uobis timentibus nomen meum sol iusticię. Quid multis moror? omnes uno corde gaudere, uno ore omnes omnia bona dicere & laudare huius saluatoris illum diem, & optare illud tempus de quo Dauid coram Deo exclamauit, Mitte lucem tuam & ueritatem tuam, illa quieta bunt me, & reducent me in montem sanctũ tuum & in habitacula tua. Super isto autem lucis uocabulo dixit Rabbi Salomon Gallus, Lucem tuam, id est regem Messiham, secundum quod scriptum est, Parauit can delabrũ Messihę meo. Vnde certiores facti sumus nulla de se ductum esse opinione Dauid, quod ipse idem ille foret rex Messiha, qui genus humanum Deo conciliaret, tametsi diuinum emanauerit oraculum. Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo unxi eum (quia unctus dicitur Messiha) & ego primogenitũ dabo illum, superiorem regibus terrę. In æternum custodiam illi misericordiam meam, & pactũ meum fidele illi, & ponam in seculum seculi semẽ eius, & sedem eius sicut dies cęlorum. Contulit ergo Dauid spem omnem in semen suum, ob idque filium ex Bathsaba natum appellauit Salomonem, quod auditu receperat, credideratque Messiham, quo salus mundo ueniret utique principem pacis fore, iuxta Cabalam sibi reuelatam. In diebus eius erit abundantiã pacis donec auferatur luna. De alio igitur semine suo intelligendũ fuit quod de filio Bathsabę, is enim Salomon adamauit mulieres, per quas cor eius deprauatum est, ut sequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum dño Deo suo, sicut cor Dauid patris eius. Quapropter suscitauit Deus satan contra Salomonẽ, ut ei non esset pax integra qui pacis solum nomen haberet. Quotquot igitur Cabalistarũ sunt, qui uniuersam sa-

fam salutem in Salomonem retorserunt, alium quendam Salomonem
 intendunt quàm filium Bathfabæ, & aliud quoque templum quàm eius
 Salomonis qui templum à se cōstructum diruptionis iuri subiecit, cui
 prædixit Deus, Templum quod sanctificaui nomini meo proijciam à
 conspectu meo. Quae de re peccatum originale non ualuerunt abolere,
 neque Salomon hic, neque templum hoc, quantumuis in Porta lucis à Ca-
 balista, sic scriptum extat, בתחלה בריאתו של עולם שבינה היה שרונה
 בתחתונים ובחיות השבינה למטה נמצאו שמים וארץ אחרים והיו המסורות
 והצינורות פועלים בשלימות ונמשכים מלמעלה למטה ונמצא השם ית' ממלא
 מעלה ומטה בא אדם הראשון וחטא ונתקלקלו השורות ונשתברו הצינורות
 ופסקה הבריכה ונסחלקה השבינה ונתפרדה החבילה אחר' בא שלמה ובנה את
 הבה וזו חורו הצינורות וההמשכות : Id est, Initio creationis
 mundi diuina cohabitatio erat descensu idens in inferiora, & cum esset di-
 uina cohabitatio inferius, reperti sunt caeli, & terra uniti, & erant fontes
 & cannales actiui in perfectione, & trahebatur à superiore ad inferius,
 & inueniebatur Deus complens supernè & infernè. Venit Adam pri-
 mus & peccauit & diruti sunt descensus, & contracte cannales, & desijt
 aqueductus, & cessauit diuina cohabitatio, & diuisa est societas. Postea
 uenit Salomon & exaedificauit domum, & tunc reuersae sunt cannales
 ac deriuationes seu ductus, atque reliqua. Vbi de Salomone loquentes
 Cabalistsæ rei potius uidentur quàm uocabulo alludere, cum illud in-
 telligant de uenturo quodam rege pacifico iuxta Isaiaë uerba, quem no-
 minabit ipse miraculorum operator, consiliarius, Deus fortis, pater fu-
 turi seculi שר שלום id est, principem pacis. Sanè putauerunt aliqui
 Ezechiam regem hic fuisse designatum: sed alij uerba legentes sequen-
 tia, Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis super folium
 Dauid & super regnum eius, intelligunt de rege Messiha, qui ablatu-
 rus sit uniuersorum peccata, in animis hominum quotidiana bella &
 pugnas mouetia, quæ parentes nostri peccauerunt, ut scripsit Ieremias
 in libro Threnorum, Patres nostri peccauerunt, & non sunt, & nos ini-
 quitates eorum portauimus. Ita uideri quidem poterat Ionathæ Chal-
 daeo, qui pro Sar Salom, id est principe pacis traduxit superiore in lo-
 co, משיחא רשלמא id est, Messiha pacis. De quo iterum Isaiaë,
 Disciplina pacis nostræ super eum, & in cicatrice ac liuore eius sana-
 ti sumus. Hic erit ille Salomon, qui templum multo sublimius eriget
 planè sempiternum & indissolubile. Sic enim Cabalistsæ scribunt, ביה
 בית המקדש של מטה מבוין בנגר בית המקדש של מעלה : Id est, quòd
 domus sanctuarij quæ est inferius, disponitur iuxta domum sanctuarij
 quæ est superius. A Salomone igitur illius terrestri templi conditore
 usque ad regem Iehoachin eundem qui & Iechoniah (habèt namque ambo no-
 mina eadem literas tametsi trãsmutatas) expectatio salutis uniuersæ apud
 omnem cœtum prophetarum in uenturo Messiha collocata fuit, ab Isaia usque
 ad Ma-

ad Malachiam qui aiebat, Statim ueniet ad templum suum dominator quem uos quæritis. Super quo R. Dauid Kimhi scribit, q̄ dominator hic sit Messiha, qui & ipse nuncius erit testamēti, quem Ionathan Chaldæus Rabona interpretatur. Post prophetas autē, expectatio salutiferi aduentus Messihę, tota q̄ Cabalística exercitatio qualiscunq̄ extat, quā recte in eiusdem Messihę sempiternā liberationem inglomerant, impli- cant atq̄ reducunt, omnis ea planē ad scribas legis & seniores quos ap- pellarunt capita patrum, qui præ multitudine haud numerantur, & ad magni concilij uiros descendit, successiuē recepta scholasticorū more, ab Ezra qui Cabalā tradidit Simeoni iusto, sacerdoti magno, synagoge p̄fecto, rursus ab illo recepit eius auditor Antigonus cum socijs suis, de quibus fuerunt Zadok & Bethus, radix hereticorū, unde dicti sunt Zadokai & Bethusai, ut scribit Iudas Leuita in libri Alcosder sermone tertio. Deinde Ioseph filius Ioetzer, & Ioseph filius Iohanan Hierosoly mitanus, ab ijs Iosua filius Parahiah, cuius fuit discipulus quidam Iesus Nazarenus Machabgorū ætate, non ille Christianorū. Et Nithai Arbe lensis, à quibus & Iuda filius Tabai, & Simeon filius Sota, de quibus Se meia & Abtalion, ab his Hillel & Samai qui habuerunt multa millia di scipulorū, ab istis Rabbā Iohanā Ben Sdachai, & ille discipulos quinq̄ fouit, qui fuerūt Eliesder, quē scribūt Eliezer filius Hircani, Iosue filius Hananiae, Ioseph Cohen, & Simeon filius Nathanael, & Eleasdar filius Arach. De Rabban Iohanan qui cētum & uiginti uixit annos sortitus est Cabalam suam Rabban Gamaliel, à quo Simeon filius, à quo ex libe ris eius Iuda Nagid, qui magister noster sanctus dicitur, eum filius Ga- maliel recipiēdo imitatus est. Hucusq̄ Cabalei, quorū dicta & reliquas sacrae scripturae allegoricas expositiones sequuti sunt Cabalistarū cœ- tus, Hanania filius Acafiæ, Abba Saul. R. Tarphon, Acabia filius Ma- halalleelis. Hanania princeps sacerdotū, Hanina filius Thradionis, Ha nania filius Hachinæi, Nehonia filius Hacona, Halaphtha, Duschai fi- lius Iannai, Hanina filius Dusa, Dosa filius Harchinas, R. Akiba, Elea- zar filius Azariæ, Eleazar Hasma. Rab Leuitam, R. Iohanan filius Ba- roca, post eum Simeon ex liberis. Deinde Tzadok, tum Iosi, hunc se- quitur Ismael, & de alio genere R. Meir, à quo recepit Eleazar filius Ia- cob, & Iohanan Sandlar, & Eleazar filius Samua. Deinde Neorai, post quem Ianai & Mathathia & Samuel minor, & Elissa filius Abuiah, & Eleazar de Kaphar, & Iuda filius Thema, & Iosua filius Leui, & præter illos alij multi, qui aliquando propter disputationes Thalmudicas ap- pellantur Thanaim, ceu dictatores, & propter summarum rerum me- ditationes ab inferioribus singulis ad excelsiora quæque reductas, à maioribusq̄ receptas, & posteris traditas, quibus toto studio innitun- tur Mekablim Hebraicē, ac nostra ætate à Latinis, autore Ioanne Pico Mirandulano Comite, ante quem nomen eorum Romanæ linguæ in- cognitum

cognitum erat, Cabaliftæ aut Cabalici dicuntur. Tum Marranus, Nofiti ne, inquit, eum uirum peritiffime Simon, qui primus Latinis Cabalæ uocabulū prodidit. Et Simon, Noui nempe (ut opinor) ipfum, ait, olim domo exulantem apud Gallos & Allobrogas pulfumq; patria & fugatum acerrimè ab inuidis, quadam detestabili perfecutione, propter eximia philofophiæ ftudia fua & nobile ingenium. Eft adeò genus hominum (ut ait Terentius) qui efle primos fe omnium rerum uolunt, nec tamen funt, ex coruo fortè nati, quæ auis ufque ad Coronei annos (ut eft in fabulis) uestita prius albis plumis, pofterius nigris, colorem indumenti eis præbet candidi & atrii, unde fratres atrati dicuntur, quippe uolucris ea ob impiam delationem femper odiofa Phœbo. Sed utrique uestrū nota eft hæc Poëfis: Hi tunc fuerunt cæstrum, hi maftiges, hi canes tam generofif & tam eruditi Chriftiani, noftro autem feculo multa Hebræorum arcana dogmata Romanis auribus perquam doctè impertiti. Ad hæc Philolaus: Relictis, ait, rebus geftis ad Artem Cabalifticam (fi mihi creditis) reuertendum nobis efle confulo, quoniam aliquanto poft aduefperafcet, & uota nofta uix dici queat, quàm aliò tendant. Percurri equidem fingula, inquit Simon, nihil falftus de me ultrà expectabitis. Et Marranus, Si fic (inquit) ego certè fregerim fermonem tuum ualde incommodè. Nam orationis filum texebas, tum maximè aptum ei rei quam defideramus, & nihil erat quod magis placuit, quàm poft rectam Cabalæ definitionem, noffe, quid illud fit quod præter cætera mortalium generi egregius reuelatum fuerit, tum quis quid reuelauerit, & quis receperit, quo in puncto mea interpellatione abductus es, id quod fubdoleo. Quare mi tu, oramus, ut redeas. Ego uerò hilarè quidem obfequar. Simon inquit, Et tandem ad modum Artis, quem optare uos animaduerti properabo, nifi iam uespera imminet, quando & uos audiendo fortè cum fastidio, & ego ipfe loquendo defeffi fumus. Satis enim multa nobis tam breuibus horis exciderunt, & quæ mea fuit uel temeritas (fi uultis) uel (quod uerius eft) fingularis erga uos dilectio, quod in tanta re fieri non debuit, omnia imparatus dixi quidem ex tempore. Tum Philolaus, At obsecramus uterque, compleas abacum calculo authorum, qui Cabalam & tenuerunt & tradiderunt, ne hoc fermonis membro, nondum perfecto, ad diuerforium noftum, ut oportet, cœnaturi abeamus.

Quo dicto rursus Simon: Extant fanè, inquit, meo arbitratu Cabaliftæ innumera biles (nec enim numero comprehendere refert) Eorum partim funt, qui audiere tantum, alij uerò qui & Auditores & Scriptores fuere: tamen, quando ita urgetis, recensebo perfunctorie

perfunctoriē nonnullos, quorum libri de Cabalisticis contemplationibus quotidiano ueniunt usu, quantum mihi suppetit memoria, quam non in omni parte omnes integri, aliquorum enim sola fragmenta enatarunt, reliqui pro dolor ita extincti sunt ut uix nominum recordatione doctissimorum hominum monumentis innotescant. Nam ut prisca patres uolumina iniquitate temporum & longo tractu annorum perdididerunt, cum haud mediocri posteritatis damno, quorum nostri tamen meminerunt, ita nos iam in ipso mundi sexto millennario uiuentes, maiorum nostrorum libros uel uetustate, quæ omnia consumit, uel bellorum malignitate, uel inundatione ac uastitate, uel improviso ignis casu, uel quandoque odio & inuidia turpi & detestanda, quæ incendiarios librorum inertes & stultos etiam quo nostro sollicitauit amissimus. Citantur ab hominibus fide dignis Hænoch libri & Abrahæ patris nostri, quin & Moyse allegat libros bellorum Domini. Iosue librum Iustorum, & uniuersitatem librorum Kiriath sepharim, quam Athniel duce Caleb expugnauit. Asuerus libros Memorabilium. Ionathas in Machabæis Libros sanctos de Spartiatis. Paralipomena commemorant libros Lamentationum: libros Samuel uidentis, & Nathan Prophetæ, & Gad uidentis, & Semeiæ Prophetæ, & Haddo uidentis, & Ahia Silonitis, & libros Iehu filij Hannani, qui omnes nusquam sunt. Querimus & bibliothecam Darij, ut est in Ezra, fuit ea in Ecbatanis preciosa. Pari exemplo innumeri nostro seculo autores periere, tametsi non dubitamus superesse plurima quæ ipsi nec dum uidimus, nec istam de me gloriam cum Mirandulano iactare possum, quòd quæ ille quondam Ezra, de Cabalisticis secretis septuaginta conscribere uolumina iussit, ea mihi summa impensa conquisierim, cui ne tantidem propè auri & argenti sit, quo eos libros si superarent ac offerrentur licitari queam. Utimur autem non ad eò librosi attamen pro nostra uirili Abrahæ libro patris nostri, cui est inscriptio אברהם de creatione, quem non parum literati quidam assignant Magistro Akiba, profectò nobilibus scholijs ornatum, ut qui alioquin existat reconditus & obscurus. Et libro הודיה de Splendore, quem composuit Simeon filius Iohai, cum in quodam uasto & tenebricoso specu quatuor & uiginti annos delituit. Et libro הבהיר de Candore, qui à uestris Lucidarius dicitur. Sunt & quos ædidit in Cabala ille Abraham Alaphia, & insignes commentarij Ramban, nam ita collectiue nominatur Rabbi Moyse filius Nehmani super arcana legis, quem appellatis Gerundensem, & Commentarij omnium doctissimi receptoris Rabbi Mnahem Racanat super arcana Ramban. Et liber Perplexorum Ramban, in fine per mem, id est Rabbi Moyse filij Maimoni, quem uocant Moyse Ægyptium. Et liber שערי צדק id est, portæ iustitiæ, quem conscripsit Rabbi Ioseph filius Carnitolis. Et li-

ber שער אורה id est, porta lucis Magistri Ioseph (ut ferunt) Castilien-
 sis in Hispania. Et liber האמונות id est, de credulitatibus, cuius autor
 fuit in Asia Rabbi Saadia. Et liber סוד התורה de mysterio legis quem
 sapiens ille Abraham Aben Ezra confecit. Et liber R. Hamai filij Hani-
 na, qui dicitur eloquentissimorum caput in Cabala, & eiusdem autoris
 liber העיון id est, speculationis. Alius deniq; liber פירוש קדושה id est
 commentarium sanctitatis, quem scripsit R. Azarel. Et liber שמות id
 est, de nominibus. Et liber Explanationū alphabeti, cuius est inscriptio
 סוד פירוש האל פאכיתא ex R. Akiba. Et liber R. Ama שער חרוים dere-
 conditis Psalmi undeigesimi. Et liber היחיד id est, singularis de unio-
 ne seu collectione, cuius meminit R. Abraham Aben Ezra de mysterio
 legis capite primo. Et liber סודות id est, mysteriorum. Et liber Quæ-
 stionum abstrusarum. Et libellus Cabalæ quem ædidit Azariel, alijs
 Oriel Garonensis. Et liber qui prænotatur דרך האמונה ודרך הכפירה de
 fide & expiatione. Et liber radicum R. Ioseph Albō cui pariter Cabalæ
 titulum præfixerunt, quamuis ille magis ethica commentetur quam
 anagogica. Extat demum liber elegantissimus in Cabala aduersum phi-
 losophastros nomine Alkozer more Arabico, quem composuit R. Iu-
 da Leui, cuius hæc sunt uerba : סבלה טובה אלא עם הלב הטוב id est,
 Quòd non sit Cabala bona nisi cum corde bono. Vbi plurimum mihi
 uisus est sapienter à tam sancta contemplatione malignos sophistas re-
 pulisse, qui tanquam muscæ morientes, omnis ungenti quantūuis pre-
 ciosi suauitatem perdunt. Vtimur deniq; commentarijs in librū יצירה
 Magistri Iacob Cohen & in eūdem librum cōpositione R. Ishac quem
 inscripsit explanationē nominis sancti. Est liber etiam quem ædidit R.
 Tedacus Leui de decem numerationibus Cabalisticis. Nolo addere li-
 brum Salomoni, sub nomine Razielis inscriptum, quia est fictio magi-
 ca: hætenus quidem rei meæ familiaris penuriam chartaceam quam ce-
 teris non solebam certè uobis peregrinis planissime aperui, at mea ta-
 men sententia nemo unquam de ista scripsit arte usq; dudum artificio-
 sius, nemo distinctius, nemo lucidius quàm R. Ioseph Bar Abrahami
 Castiliensis ciuis Salemitanus, tria huius facultatis uolumina studiosè
 molitus, quibus omnem Cabalistarum institutionem fecit clariorem,
 primum de dictionibus, secundum de literis, & tertium uolumen de
 punctis. Eius libri titulus extat גנת אגוז id est, Hortus nucis, iuxta Sa-
 lomonis cantica, In hortum nucis descendi, ut uiderem amœna uirgula.
 Apparet nucem hanc esse ut pomum aureum argenteo retiaculo in-
 clusum, ut legitur in Prouerbijis, Mala aurea in lecticis argenteis uer-
 bum prolatum iuxta modos suos. Ita est Cabala pomum illud aureum
 atq; diuinum argenteis filis, uidelicet ingeniosis institutionibus & hu-
 manis artibus circumligatum, quale fieri consueuit aurificum opificio
 qui subtilibus cælaturis aureum boni odoris pomum non omnino te-

gunt aut operiunt argento, ut nihil eius uideri queat, sed cauatis quibusdam foraminibus & argenteis cancellis tum pomi colorem eminare tum ambrae odorem efflare sinunt. Aspicientibus tamen longinque totum id quod reticulatum est uidetur argentum esse integrum, propius autem intuentes si studiosè rimentur simul aurum quoque reperiēt, & quo magis aurum ab argento distat, eo longè plus ab arte Cabalistica probatur differre Cabala, quamuis ambas species unum genus spiritualis instinctus complectatur. Sed altera præcedit alteram ut oraculū Hierophantas, utque unius generis aurum id quidem bonum est, illud autem optimum, ad quem modum in Pētateucho de Heuila narratur, quòd aurum terræ illius bonum est, non enim illic scribitur optimum, ut quidam legunt, sed bonum. Et in Isaia de Ophir, Dignabor hominē plusquam aurum optimum & aurum de Ophir. Ita quicquid de sacra scriptura homines optimarum artium amatores scientia naturali addiscunt, auro bono par est, & appellatur opus de Bresith. Quod uerò scientia spirituali recipimus opus de Mercaua dicitur, & auro æquatur optimo atque purissimo. Scribunt enim Cabalisticæ ita, שמעשה בראשית : חכמה הטבע ומעשה מרכבה הוא חכמה האלהות : Id est, Quòd opus de Bresith est sapientia naturæ, & opus de Mercaua est sapientia diuinitatis. Et quoniam utraq; sapientia utcunq; circa mundum & ea quæ consistunt in mundo uersatur. Estque Thalmudistarum & Cabalistarū ea in re unanimis arbitratus, quòd duo sint mundi. Primus intellectualis, qui uocatur עולם הבא id est, mundus ille uenturus scilicet quo ad nos. Et secundus sensibilis, qui dicitur עולם הזה id est, mundus iste præsens, quod ex uerbis sapientum nostrorum recepimus, de nominis diuini quadraginta duarum literarum studioso cultore, sic dicentium, quòd talis dubio procul existat, אחרב למעלה ותחמר למטה ותחל שני : עולמים העולם הזה והעולם הבא : Id est, Dilectus sursum & desideratus deorsum & hæreditans duos mundos, mundū præsentem & mundum futurum. Idcirco diuiduntur Thalmudici & Cabalisticæ secedentes in duas facultates, tametsi ex creditis receptionibus ambæ similiter oriantur & emanent. Nam utriusque maiorū suorum traditionibus fidem habent, etiam nulla ratione reddita. Sed hac distinguuntur deputationis ordinatione, quòd omne studium, omnem operam, omne consiliū, laborem & diligentiam, uniuersam quoque mentis suæ intentionem Cabalista foelix ille atque beatus à mundo sensibili finaliter ad mundum intellectualem transfert & traducit. Thalmudista uerò in mundo sensibili permanet, ac animam uniuersi huius mundi non transcendit, quòd si quandoque licenter ad Deum & beatos spiritus pergat, non tamen Deū ipsum ut immanentem & absolutum accedit, sed ut opificem causamque rerum & circa sua creata occupatum. Angelos autem ad ministeria quotidiana, diuineque uoluntatis effectus exequendos mancipat, altissimarum

marum rerum contemplationes ad hunc inferiorem mundum semper referens. Earum tamen facultatum altera sæpe alterius sensa mutuatur, & ad suum desiderium trahit. Enimuero quandoq; studia ultro citro inter se communicant Thalmudici & Cabalei, ut actiua uita & contemplatiua, licet unum eundemq; sacræ scripturæ contextum plerunq; alter ad timorem seruilem, alter ad amorem filialem suo more lepida suasionem inuitet. Apparebit enim acri studio Thalmudista ille circa legis præcepta & mādāta residere, illa exponere, illa dirigere, illa uenerari & exosculari, ut nihil aliud rectè definiamus Thalmud esse quàm legis explanationem ad intentionem auctoris. Vnde Thalmudici מפורשים dicti sunt, & פירשי id est, expositores & pharesai, qui de suggestu & cathedra Moyli semper instant operi, prædicant, & plebem hortantur cum propheta regio dicentes, Seruite Domino in timore: ac cum Iosue, Time te Dominum & seruite ei. Quin & hoc ita facite, ac illud sic obmittite cum tali & tali moderamine, unde sexcēta & tredecim præcepta uno uerbo הריג comprehensa in duo capita redegerunt עשה לא תעשה id est, fac ne facias, quæ uos affirmatiua & negatiua consueuistis appellare, multum scitu commoda & usu perquàm necessaria. Cabalistsæ autem quamuis teste ueritate uiri sint legem piè obseruantes, tamen contemplationi plus incumbunt. Ideoq; appellantur אנשי העיון מבעלי התורה id est, uiri speculationis ex magistris legis. Hi curam reipublicæ ac priuatorum domi belliq; ritus & consuetudines in iudicialibus & moralibus cum sua historia penes Thalmudistas relinquentes, ea sibi tantum quæ ad animi quietem & tranquillitatem pertinent, & ad amorē Dei reseruarunt. Sic enim aiūt בנות כלל התורה שני דברים והם הקו והנפש והקו והגות Id est, Intentio uniuersæ legis duæ sunt res, bona dispositio animæ & bona dispositio corporis. Tota nanq; lex præcipuè ad perfectionem hominis tendit, & secundum eam duas consequimur perfectiones, mentis alteram & alteram corporis, longe uerò dignior ea est & præminentia altioris quæ animam iuuat & uitam perpetuat, quanquam idonea corporis habitudo & debita compositio est tempore naturaq; prior. Igitur altiore loco & digniore gradu habendi sunt Cabalistsæ illam legis expositionem sequentes, quæ per quædam symbola mētis eleuationem ad superos & ad rem diuinam quàm maxime propellit, hanc appellant Greci uestri anagogicam institutionem, quæ non modo philosophia sit, sed & sophia ipsa, hoc est sapientia. Vnde merito sapientes denominantur, להלך נגד החיים ut concionator inquit Salomon, quoniam pergunt illuc ubi est uita, & pro mortalium captu adhuc in corpusculis habitantes à tempore ad æternitatem, & ab infimis ascendunt ad summa. Facite periculum si uultis honorandi aduenē. In principio creauit Deus cælum & terram. Sanè cælum Thalmudicis uocatur omnia uisibilis mundi quæ supra lunam sunt, & quæ

subter eam appellant terram. Deinde cœlum quoq; interpretantur formam, & terrā esse uolunt materiā, quare in principio aiunt creauit deus formam & materiā, quarum denuo cōpositionem in singulis quibusq; opifice oraculo fabrefecit, & omnia non tam manu tornauit quā nouies uerbo dolauit. Legitur enim וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים id est, & dixit Deus, Fiat lux, & dixit Deus, Fiat firmamentum, & dixit Deus, Congregentur aquæ, & dixit Deus, Germinet terra, & dixit Deus, Fiant luminaria, & dixit Deus, Producant aquæ reptile, & dixit Deus, Producat terra, & dixit Deus, Faciamus hominem, & dixit Deus, Ecce dedi uobis omnem herbam. Igitur perfecti sunt cœli & terra cum omni attinentia & tota supellectili eorum, ut sunt quatuor elementa quę dicuntur tenebrę primo nominatę, spiritus Domini, aquę sub firmamēto, & arida. Sequuntur pariter & cętera mista quę uulgo elementata uocant, ut aues & uolatilia, bestię ac reptilia, pisces & cete grandia, & eorum omnium dominator homo cui ex uniuersis corporeis uni concessum est liberum arbitrium, quo ne male uteretur figuntur ei leges, promulgantur constitutiones, cōminantur transgressionis pœnæ. Cum item ignis influens nuncupetur cœlum, id est שָׁמַיִם quasi אֵשׁוֹמַיִם id est, ignis & aqua, & nihil ex se producat, sed producta solum cœlesti, hoc est humido calore foueat, tum recto quidem ordine recitantur in illo constituta fortissime influentia sol & luna, quibus ducibus omnes reliqui notantur exercitus, luminaria & stellę, nox & dies, splendor & tenebrę, signa & tempora, dies & anni. Hęc itaq; de globo corporeo & reclusis in eo mistis. Duo uero mundi à Cabalisticis sunt recepti, corporeus & incorporeus, uisibilis & inuisibilis, sensibilis & mentalis, materialis & idealis. Inferior mundus & superior, cum legunt, In principio creauit Deus cœlum & terram, & ita symbolicè cœlum summa, terram infima designare putant, hoc modo interpretantes, בְּהִתְחַלָּה בְּרָא הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹנִים, וְהַתַּיִתִּים : Id est, Initio creauit Deus summa & infima, quo nimirum arbitrantur simplicem & immaterialem mundum summa continere, compactum uero & cemētarium hunc, infima, unde & legem diuinam Bresith de creatione promulgatam cœpisse ab ipsa litera beth, quę in arte Arithmetica inter numeros duo significat, perinde atq; sic notatorie insinuaret, duo principaliter creauit Deus, totum mundum supremum cum omnibus in eo degentibus, & totum mundum infimū, omniq; ad illum pertinentia. Nam Sin aliter, fuisset utiq; satis Moysen, ita scripsisse, וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ quod haud secus ac eodem illo more à Latinis legeretur. Initio creauit Deus cœlum & terram. Potuit enim summarium illud creationis non incipere à beth litera. Sicut Salomon in Prouerbijs, Dominus possedit me principio uiarum suarum, ubi sine beth & absq; ulla alia præpositione ponitur principij dictio. Ceterum præter consuetudinem duobus istis creatis adiunxit

bis binos articulos \aleph & τ . Vnum excellentis demonstrationis qui dicitur ha, & alterum omnimodæ comprehensionis qui constituit ex aleph primo alphabeti elemento & ultimo thau, & est id quod Græci aiunt alpha & o, & Romani prora & puppis, ubi uisus est per cœlū, omnia excellenter simplicia spiritualia complecti, ab aleph ad thau, id est à primo ad ultimum, & per terram similiter à capite ad calcem omnia excellenter corporalia & ijs contenta, nihilo tamen minus singula in ipso uno principio tanquam unicum creatum. Sicut Ezechielis rota in rota, cum suis quibuscunq; inuolutis uisa est una esse similitudo gloriæ Domini, & ut ipsius Rabbi Saadiæ in libro Amunoth, id est creditatum proprijs uerbis utar $\text{בְּחֵן בְּחֵן בְּחֵן}$ id est, Sicut uitellus in medio ouis, seu (ut ego ipse dicere soleo) instat alboris ouis unius, restaceo firmamento contenti, uitellum ipsum inglomerantis, ita primus mundus ille intelligibilis secundum implicat, ut tota uirtus eius inde gubernetur, quo fit ut constringantur utriq; uinculis concordie, adeo ut sæpe tam suas quàm comprehensorum naturas & appellationes mutua sibi libertate condonent. In secundo nanq; hoc est sensibili mundo sphaeræ nouem mouentur ab empyreo immobili, cui Metatron assiduo præest, at in primo nouem angelorum chori mouentur ab immobili Deo. Sicut in immobili silētio cunctorum creator primo simul omnia creauit, postea nouenario sermone ad proprias singula quæque distinctiones loquendo commouit. Nominatur & uicissim ignis seraph, aer cherub, aqua tharsis, ariel terra, & quæ in mundo sunt inferiori ea non parum multo meliore nota sunt in superioribus, quapropter hæc inferiora congruenter appellari queant uerorū exemplaria, & adumbratæ supernorum imagines, signa, notæ ac symbola quibus mouemur ad cogitandum de supercœlestibus & angelicis substātijs uirtutibus & operationibus quodam tramite abstractionis uel assimilationis uia uel alia quadam ratione ac modo nobis carne indutis possibili. Vnde statuūt duos quoq; paradisos, alterum cœlestem & alterum terrestrem, in quibus præmia uirtutum consequantur utriq; tam homo terrenus quàm homo cœlestis, ut in huius orbis terra quādiu in corpore fuerit hospitatus tanquam in aliquo corruptibili horto uoluptatis, gloriam & honorem, gaudium & letitiam, omneq; desiderium delectationis suæ ob alius cuius heroicæ ac præ eminentis & à filijs huius seculi laudatæ uirtutis causam lucretur, quæ tamen umbræ sunt & res caducæ fumo similes. In cœlesti uero terra & uerius uiuentium supercœlesti ubi extat amœnitatis æternæ immarcessibilis paradisos, animæ hominis in uita mortali olim secundum uirtutem recte operati, nunc exutæ clemētissimus ille maximus & optimus Deus ostēdit omne bonum, quod ne uidere quidem antea potuisset tam graui & tam denso cadauere obscuri corporis onerata, illud nominatur & in Cabala & in Thalmud אֵיפֶקֶלֶרִיא

המאירה id est, Speculatio illuminans, hoc est uisificans, quam uos co-
 gnitionem intuitiuam Dei appellatis, ut quæ contingat animæ separa-
 tæ per lumen gloriæ, ac à maturissime pensitantibus sola esse beatifica
 probetur. Nam alia fit per species connaturales quæ non est beatifica
 & איספקל ריא שאינה המאירה id est, Contemplatio quæ non sit illumi-
 nans uocatur. Nunc uerò quando clara Dei uisio & perpetua summæ
 diuinitatis fruitio, pro suprema hominis parte, intellectu & uoluntate
 beatis donantur, idcirco iure optimo ea nisi in supremo mundo con-
 tingunt nemini. Sicut aiunt Cabalistsæ, כי טרם שישוג לראיה תפרד נפשו
 מעליו : id est, quòd antequàm apprehendit hanc intuitionem sepa-
 ratur anima eius ab eo. Quare mortali homini si quando Deus uideri
 dicitur, id per angelum fieri putatur, במראות המלאכים ut scribit Ram-
 ban Gerundensis in Exodo. Quamobrem pro duplici hominis condi-
 tione spiritali & corporali, ac pro duplicis mercedis retributione, du-
 plicem, ut audiuiſtis, paradysum asserunt, ita dicentes, כי גן ונתחיתיו
 עם העניינים שתואה במעשה בראשית כלן כנגד צורות השבליות ועליונות הן
 מכוונים : id est, Quia paradysus & flumina cum singulis rebus quas
 cernis in opere Bresith, omnia iuxta formas intellectuales & supernas
 sunt disposita, id ita sentio etiam cum auro de Heuila, bdellio ac ony-
 chino, cæterisq; infiniti pretij gemmis. Eodem modo & eadem forma
 duplicem gehennam scilicet duos tartaros esse deputatos ijdem Caba-
 listæ asseuerant, superioris & inferioris mundi ad torquendum nociua
 corpora in tempore, ac animas prauas in æternitate. Nomen eis com-
 mune inditum est אַרְקָא id est Arka, hic est tartareæ poenæ locus, qui
 præter cætera, septem immaniора durissimarum poenarum receptacu-
 la, criminum reis iusto Dei iudicio destinata comprehendit. Sicut Ca-
 balista ille in Horto nucis, uolumine secundo, de septem habitaculis in-
 ferorum tractat his uerbis, שני מיני גיהנם הן עליון ותחתון : אחר
 לגות בעולם הזה אחר לנפש בעולם הבא אחר זה : והמקום הכולל כל אלו
 הוא הנקרא אַרְקָא כי בו הם גיהנם ושערי מות ועלמות ובאר שחת וטיט היון
 ואברון ושאר : id est, Duæ species Gehennam sunt, superior & infe-
 rior, una ad corpus in mundo isto, una ad animam in mundo uenturo
 post istum, & locus cõprehendens omnia hæc, est uocatus Arka, quo-
 niam in eo sunt, gehennam, & portæ mortis, & puteus interitus, & lu-
 tum facis, & perditio, & fouea. hucusq; Ioseph Castiliësis. Iam hæc uin-
 cula, hic carcer, hæc compedes, hæc seruitus, hæc captiuitas peccata no-
 xiorum manent, tam corporum in mundo præſenti quàm animarū in
 mundo futuro, ut iustos æqua comitentur uirtutū præmia, & iniquos
 debita sequantur uitiorum tormenta. Quid nam aliud debetur rectius
 quàm uita & honor? quid aliud prauis quàm mors & horror? Nec id
 usq; adeo temporaliter intelligendū est. Sed ut Cabalistsæ uolunt etiam
 intellectualiter: sic enim scribunt צדיקים אמרו במיתהן קרואים חיים
 ורשעים

: רשעים אפילו בחייהם סוראים מתים id est, Iusti etiam in morte sua dicuntur uiuentes, & maligni etiam in uita sua dicuntur mortui. Quo peritis in Cabala non erit obscura Dei sententia, In die qua comederis ex eo, morte morieris: uidelicet non corporali sed spirituali. Nam uixit Adam post esum uetitum ultra nongentos annos, in momento tamen ipso mox atq; legem transgressus erat, morte moriebatur. In peccato, inq; suo, toti humano generi & prolis futuræ propagationi æternis inferiorum habitaculis destinatæ fontico nimis & contagioso. Quousq; Dei placito ueniret Messiha ille redemptor, qui hominem in paradysum reduceret, non terrestrem sed cœlestem, & uitam liberis redderet, quam parens amilerat, æternam non temporalem, animę non corporis, illam ipsam Dei familiaritatem & iucundissimum diuinitatis aspectum, omni uoluptate plenissimum. In hunc omnes ueri Cabalistsæ non sophistici totam suam fiduciam figunt atq; locant. In hunc omnia sanctarum scripturarum salutaria uaticinia retorquent. De terra promissionis, de Ierusalem ciuitate cuius participatio est in idipsum, de monte Dei, & loco sancto eius, & uia sancta, & sanctuario, & atrijs Domini, & templo Domini, & domo Domini, & porta Domini, & cæteris similibus multis, quæ Rabbi Moses Ægyptius in suo Misne, id est Deuteronomio, sic etiam intelligi de cœlesti beatitudine uoluit. Qua de causa multum & sæpe cum Thalmudistis certamus, & plurimum utriq; in duas imus sententias. Illi omnem liberationem regis Messihæ de corporali captiuitate seu uerius dispersione nostra conantur ad tumultum, ad strepitus armorum, ad expeditiones bellicas, ad expugnationes regionum & deuastationes terrarum, & Israelitici exercitus uictoriam referre, ut quondam saluatore Moysse legimus aduersum Chananæos & Palestinos nostris maioribus cõtigisse: aut saltem ad exquisitum euasionis ingenium quo sunt in alijs liberationibus, ut multi uasfrè, ut ego puto sanctè usi, quando tot seculis sub tot regnis dispersi exularunt, ut sub Babylonico annos septuaginta, sub Persico quinquaginta quatuor, sub Græco cētum & triginta, nunc sub Romano mille quadringentos nec dum finis. Nos contrà, meo arbitratu, rectius Cabalisticè Messiham esse uenturum putamus ad liberandum miseros humani generis mortales, de uinculis iniustitiæ originalis, ad dimittendum peccata, & ad saluandum pie Deo seruientiū animas in Adam patre nostro à uita æterna exclusas, usq; ad satisfactionem Messihæ, qui ut consummetur iusticia misericordis & clemētis Dei manum suam mittat & sumat de ligno uitæ & comedat de eo, ut per illum uiuamus in æternum. Ea satisfactio non in fastu regio, nec iactantia honoris ac gloriæ fieri debuit, eo quòd originale peccatum à Messiha expiandum de superbia & elatione pululauit. Quin potius in humilitate ac tolerantia, non in curribus & in equis, sed in nomine dñi dei nostri, & nō in uictoria, nec humano trium

pho, sed in labore, ieiunio, uigilijs, fortitudine animi, contemptu cenodoxiæ, misericordia compassibili, amore Dei præcipuo, dilectione hominum recta, & in ipsa tandem heroica liberali ac spontanea morte, quoniam cōtra uitium sola uirtute pugnatur, & imperia, principatus, stemmata, coronas, huius seculi nemo sapiens unquam magni duxit. Quin hoc est sapere, gloriam huius mundi cōtemnere, quoniã cum interierit gloriosus diues, nō sumet omnia (ut inquit Psaltes) neq; descēdet cum eo gloria eius. Quicquid igitur de trophæis & de subiectione populorum scribitur in literis consecratis, id omne post creditam nihilominus historiam, si quæ facta enarrantur, de mundo tamen intellectuali & supernis potestatibus à Cabalisticis intelligitur, ita ut Messiha rex futurus optimo iure leuia & abiecta hæc istius seculi deliramenta magistratus honores & regna tanquam uana & stulta non modo neglecturus sit, uerum etiam contempturus, qui ad abolendum humane speciei reatum, & ad aperiendum uirtuti uiam adueniat. Vnde uerus ipse Messiha si recta ducimur ratione de solo Isaiæ nobili capite clarius cognoscetur, quod sic incipit *הנה ישביל עבדי* id est, Ecce intelliget seruus meus, & sic desinit *ולפשיעם יבאיע* & pro transgressoribus orabit, quo supra quàm dici queat miror, non absq; singulari apud ceteros exterarum nationum homines uerecundia (uobis ego solis confidenter loquor) Rabbi Salomonem & Dauidem Kimhi, aliosq; de nostra secta non parum doctos uiros nescio qua pusillanimitate, uel si fortè coram gentibus pudore, totum illic cōtextum Isaię de solo populo Israel nunc passim disperso torue interpretari, cum planissime sit de illo ipso Messiha prophetatum, quod Chaldaica Ionathę traductio nominatim exprimit, dicens, *הא יצלה עבדי משיחא* id est, Ecce prosperabitur seruus meus Messiha. Hic est ille ab Isaiā in spiritu prophetico uere uisus eo loci, homo dolorum & infirmitatis expertus, uultu abscondito, nullius honestę reputationis uir, diuina percussione tactus, despectus & uitatus, tonsus ut agnus, occisus ut ouis, à terra uiuentium abscisus, & cum sceleratis reputatus & inter filios hominum inglorius. At uero quid inter filios Dei: plane multum exaltatus & eleuatus & sublimis ualde. Nam generationem eius quis enarrabit, & Domini Dei uoluntas per manum eius dirigitur, & Dominus aboleuit in eo iniquitatem omnium nostrum, quia de scelere populi percussit eum. Ipse enim uulneratus est propter crimina nostra & attritus est propter iniquitates nostras, qui certe iniquitatem non fecit unquam, & non fuit dolus in ore eius. Sed Dominus uoluit contusionem eiusdem uulnerati. Quapropter cum sit ipse iustus dei seruus, multos iustificabit per agnitionem sui, & iniquitatem illorum ipse portabit, & peccata multorum tollit, & pro peccatoribus intercedet. De uero Messiha hæc omnia uidit Isaias & profectò non est mentitus. Ista firmiter est illa congregatio
Israel

Israel iuxta Cabalistarum opinionem, & illud salutare Dei nostri tam sæpe promissum ut iustificemur ברעו id est, in cognitione eius, non ut saluemur in tumultu nec in fuga, sed sub uno rege ac in uno fidei cōsistentes exercitu, liberemur in morte atq; cognitione Messihę qua finitur peccatum, & remouetur obstaculum clarę uisionis Dei, hoc est humani generis originalis ac cōtagiosus reatus. De quo sic in libro Cabalæ de fide & expiatione legitur, דרך מורה כח הנאצל שהוא כח הנבואה המתנהג בשבע המורות שהם יג סררי סליחה שהעולם מתנהג בהם עד שיובלה החטא ויבא המשיח שהוא כח אלהי ובכח האצילות שהוא כח המלאכות : ובכח הנאצל ממינה שהוא כח הנביא : תנוח עליו רוח השם רוח חכמה וכינה רוח עצת וגבורה רוח דעת ויראת יהוה הרי שבע תמורות שחמשיה מתנהג בהן להטיב לטובים ולחרוב את הרשעים כדכתב : ברוח שפתיו ימית רשע :

Id est, Via demonstrans uirtutem gratificatam seu infusam, quæ est uirtus creata ducitur septem uariationibus, quæ sunt tredecim ordines expiationis, quibus mundus dirigitur, quousq; finitum fuerit peccatū, & uenerit Messiha qui est uirtus Dei. Et in uirtute gratiæ quæ est uirtus angelica, & in uirtute gratificata & infusa ab ea quæ est uirtus prophetæ, requiescet super eum spiritus Domini tetragrammati, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & timoris Domini. Ecce septem uarietates quibus Messiha utitur ad benefaciendum bonis, & ad destruendum malignos, secundum quòd scriptum est, Et spiritu labiorū suorum interficiet impium. Hæc sunt commemorati uoluminis Cabalistici uerba, quibus monemur regem Messiham non manu sed ore, non armis sed spiritu, uincere populi Dei aduersarios, donare autem Dei gratia septempliçi pios, interficere rēq; impios, & hæc omnia spiritu oris, id est doctrina sua spiritali quā per uiros iustos & electos iusti discipulos, sparget ac seminabit in omnes gentes, per quod Isaïe illud ad tempus Messihę relatum oraculum. Haurietis aquas de fontibus saluatoris Ionathan filius Vzielis Chaldaicè interpretatus est ihs uerbis, ותסבלון אילפן חרה בחרוה מבחירי צירסא
 Id est, Et recipietis doctrinam nouam in gaudio ab electis iusti. Ea uerò est doctrina illa noua, quòd uerum lumen luceat, & qui odit in tenebris est, & qui diligit uersatur in luce. Finis igitur præceptorum hic est, ut diligamus inuicem in doctrina Messihæ, שיורה העמים ללכת בדרך יתיה
 Id est, Qui docebit populos ambulare in uijs tetragrammati, ut scribit Rabbi Dauid Kimhi super eundem prophetam capite quinquagesimo primo in uersu, quia lex à me exhibit, quam scilicet qui fecerit saluabitur, qui contempserit peribit. Vetèra enim timoris sunt, noua charitatis של אהבה ישראל מלב שלם quæ est dilectionis rectæ ex corde intègro secundum magistros nostros. Erit igitur Messiha exemplum uitæ omnium liberandorum, à quo uniuersa dependet mundi salus, quæ dicitur salus æterna, & exponitur à nostris per omnes dies seculorum, ubi legitur Israel saluatus est in Ihu salute æterna.

æterna. De quo non nihil scribitur in libro Cabalæ Hacadma והוא סוד
מלך המשיח שיבא במחרה בימינו שכל פעולתו תחלה על ה' וגם י' שהוא
סוד יום השביעי והוא השם שמו שלם והשלם כל המלאכה על ידו :
 Id est, Et hoc est arcanum regis Messihæ qui ueniet cito in diebus no-
 stris, cuius omnis operatio incipiet in u.h. & etiam i.h. quod est myste-
 rium diei septimæ, & hoc nomen, est nomen suum integrale, perficie-
 turq; omne opus in manu eius. Ecce definitum est à sapientibus Caba-
 listis omnia per Messiham fore perficiēda, & rotam eius operationem
 fieri sacratissimis quatuor literis i.h. u.h. in mysterio diei septimæ, non à
 numero uidelicet dierum sic appellatæ, sed à transitu de uita actiua ad
 uitam contemplatiuam, id est in ipsa quietudine animi & pacata tran-
 quillitate, secedendo ab huius mundi nimia sollicitudine & à cemen-
 tarijs operibus patratís. Scriptum est enim, Et requieuit die septimo ab
 uniuerso opere quod patrarat. Quamuis autem Thalmudistæ multa
 regi huic attribuant nomina, ut intelligere licet ex plurimorum docto-
 rum allegationibus in libro Sanhedrin uolumine Helek, citatis à capi-
 te ubi scribitur: Et Rabbi Iohanan dixit, Messihæ quod est nomen: usq;
 ad locum, Suscepitq; Rabbi Eliezer dicens, Dies Messihæ. Et post in
 multis eorum scripturis, sicut commentarijs in Canticum synagogæ,
הוא נקרא ראש וראשון : Exponuntur nomina Messihæ Silo, iñnon,
 David, Hanina, germen, iustus, consolator: ea tamen singula putantur
 agnomina uelut imaginaria, instar septem exemplorum illic recensito-
 rum, quæ sunt, arca, propiciatorium, tabulæ, uirga Aaron, urna man-
 næ, & spiritus Dei. Sed iuxta Cabalistas unum hoc nomen ineffabile
יהיה audiuitis quàm sit proprium Messihæ, quod integrabit & perfici-
 ciet nomen eius substantiuum, docent enim credi oportere hoc esse
 nomen suum integrale, quod piè sancte q; integratur in miserationibus
 cui nemo Thalmudista inficiator subrepat, cum dixerit magnus ille ma-
 gister in Thalmud commemorato in loco, quòd nomen Messihæ ue-
 niet appellandum consimiliter Hannina, id est misericordia, citando
 uersum Ieremiæ 16. quem tamen licenter ac improprie Romani sic le-
 gunt, qui non dabunt uobis requiem. Sed ea non est etymologica in-
 terpretatio. Ita enim rectius me iudice legatur, quòd non dabo ad uos
 misericordiam. Hoc Ionathan Chaldæus traduxit רחמי id est, mi-
 serationes, ut qui secundum Thalmudistas dicere uellet, quòd uobis
 ambulanti- bus in prauitate cordis, ut Deum non audiatis, non erit
 Messiha qui nominatur miserationes, quo clarè innotescit ברחמים id
 est, in miserationibus de medio i.h. u.h. nomen fore proprium salua-
 toris Messihæ, cuius & dignitas & officium, tametsi rigore ac seueri-
 tate constet iuxta regis Dauid uaticinium absque ullius controuersia
 de ipso Messiha expressum, Iudicabit populum tuum, inquit, in iusti-
 tia, & pauperes tuos in iudicio; tamen quoniã iudiciũ. i. משפט secundũ
 omnes

omnes Cabalistas cum iustitia etiam admittit clementiam. Sic enim legitur in Portæ lucis, capite 4. **בִּי הַמְשַׁמֵּט חַצְרוֹ רִין וְחַצְרוֹ חֶסֶד** Id est, Quòd iudicium est partim rigor & partim clementia, quibus modis primi lapsus reconciliatio per iteratam unionem, & nouam quandam populi cum Deo desponationem futura est, ut Hosea prædixit: Sponsabo te mihi in iusticia & iudicio. In misericordia & in miserationibus, ubi ponitur, **בְּרַחֲמִים** Ne quis igitur putet illum ipsum Messihæ aduentum ex aliqua iuris necessitate ac non potius de gratia mera & dono Dei liberalissimo esse destinatum, rectè imponetur huic saluatori nomen clementiæ inclytum, quod ex omnibus literis tam uocalibus quàm consonante solam misericordiam & præterea nihil aliud significantibus erit compositum. Idç fore conijcimus per sanctas quatuor literas quibus tanquam notis & symbolis ineffabile depingitur, & per Sin consonantem, quo nomen ineffabile nominatur. Tritum enim in Cabala est, quòd hæc nota Sin exponitur **שֵׁן יְהוּה** per notariacon **שֵׁן יְהוּה גִּמְטְרִיא** Id est, Nomen tetragrammaton uocatum, hoc est prolatum. Nulla autem sunt literæ aliæ quibus sola nudè misericordia designatur, nisi hæc quinç i. h. u. h. & consona Sin, id est s. De uocalibus quatuor in libro Portarum iustitiæ, sic legitur, **וְהוּוּ סוּר שְׂאֵמְרוּל בִּי חֲנָה יְהוּה יִרְצָא** **מִמְקוֹמֵי יִרְצָא מִמִּדְּתָהּ וְחַמִּים :** Id est, Et hoc est mysterium quod dixerunt Magistri nostri, quorum memoria sit in pace, quòd ecce quatrilaterum (inquit Micha) i. h. u. h. egredietur de loco suo, egredietur per proprietatem miserationum. De consonante autem Sin, uniuersi Cabalisticæ qui non sunt nescij in Cabalisticæ **גִּמְטְרִיא** Sin literam totius in se complexus quatrilateri ex Arithmetica proportione rationem continere, haud inficias ibunt: eandem quoç ab ea possideri proprietatem clemētīæ ac misericordiæ. Omnium igitur hominum salus de sola Dei misericordia expectanda est, quod palàm expressit Habacuk deum sic alloquens, Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Vbi David Camhi quem nostri appellant Himhi (sicut alij pronunciant Rabbi, & Alemania dicit Ribí, per facilem uocis a in i conuersionem, ut & de Græcis ac Latinis extat par iudicium, illi enim Grammatiki & logiki, nos Grammatica & logica, illi mitir nos mater, ita Samson Simson, & Camhi Kimhi, & alia plura) Ille inquam David ludæus Hispaniensis, per nomen **חַמִּים** id est, misericordiæ illic positum secundum Arithmeticā proportionē Cabalisticè, hoc est symbolicè intelligendū esse docet Abrahā, quasi Habacuk, sic diceret, O Deus cum tu ira peccati nostri tãgeris, memēto seminis Abrahę cui promisisti çp in eo benedicentē uniuersę cognatiōes terrę. Et rursus, O deus tu illū affatus es, benedicentē in semine tuo omnes gētes terrę. Vt autē indicaret Habacuk ipse, qđ nā futurū esset illud semen subiūxit, Egressus es in salutē populi tui, in salutem cū Messiha tuo, ubi idē D. Kimhi, sic scribit, **וְהוּוּ מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד** .i. Hic est

est Messia filius Dauid. Aio igitur cum sapiētibus Cabalisticis omnium nostri ueram salutem in Messiah pendere quotquot attingimus illum. Quo fit ut ab omnibus nos rebus creatis quoad possumus absoluētes per omnes gradus ascendere ac migrare in eum conemur, ut ipsum si minus cōsequamur, at uel assequamur certe, pro singulorum quorūcūq; uirili. Nam hic est noster ipse, in cuius aduētum omnis lex à nobis etiā intellectualiter refertur, & non Moyse tantum scriptura, sed & prophetarum & quicquid in Hagiographis continetur. Totum nanq; id contextum quod Essrim Varba, id est uiginti quatuor nos dicimus, & uos Biblia nominatis, totum inquam וְרַבְרָב id est, legis appellatione nuncupamus. Vt in Daniel. cap. 9. Ambulando in lege Domini Dei nostri quam tradidit coram nobis per manum seruorū suorum prophetarū. Hanc solam scripturam decreuimus tam stabilem & adeo esse firmam ut super eam cogitatus omnes nostros tuto fundare queamus, & sublimēs speculantium hominum cōtemplationes haud perplexim locare, tum quia summi Dei uoce promulgata sit: tum quia tantis energiæ uiribus in hominum contemplatissimorum mentibus solet operari, ut per eam de quibuscūq; libet mistis ad simplicia, de simplicibus ad simplicissima, de causatis ad causas, & à mundo deniq; inferiori ad superiorem, à superiore ad Messiam qui mentis nostræ obiectum supremum & in ultimo gradu cōceptibile sit tanquam ad regem seculorum ascendere ualeamus, per quem planè tandem in Deum transeamus incomprehensibilem: tum etiam quoniam per has sacras literas quasi per scalam Iacob, cacumine tangētem coelos cui Deus ipse innitatur nostri ascendunt angeli & descēdunt, uectores hinc precum inde donorum, qui ultro citroq; portant hinc inde suppetias, ut ex uestris quidam ait. Et profectò nihil sentio aliud etiam quod uel fingi posset animum nostrum arctius Deo, perinde atq; aliquod stamen introtexere quàm illā ipsam cuius mentio sit sacram scripturam, quæ nos primo in diuinorū admirationem ducit: tum in eorum pro humano captu agnitionem, deinde in illum ardentissimum qualitercūq; cognitæ diuinitatis amorem, præ se ferentem certissimum spei effectum. Per hanc cum Ezechielis animalibus & rotis de terra eleuamur, ut cum euntibus eamus, & cum stantibus stemus. Hic est solus ueræ contemplationis campus, cuius singula uerba, singula sunt sacramenta, & singuli sermones, syllabę, apices, punctaq; eius plena sunt arcanis sensibus, non tantum nobis autoribus, uerum etiā Christianis attestantibus. Hæc est Cabala quæ nos humi degere nō sinit, sed mentem nostram extollit ad altissimam comprehensionis metam, quæ tamen nequeat animam Messihæ rationaliter transcendere, nisi quodam incōprehensibili intuitu quasi uia momentanei raptus, quo putamus haud impossibile Cabalisticis nobis in spiritu propè tertium mundum corripì, ubi est Messia omnibus inferioribus

ribus influēs. Mundi enim generalissimi numero tres sunt. Primus materialis, secundus formalis, & tertius informis. Seu quando sic uultis primus inquam infimus qui & sensibilis, secundus supremus & mentalis qui & intelligibilis, & tertius ὑπερσώτατος id est, supersupremus, uel si dicere licet supremissimus, incomparabilis & diuinus. Mundum autem censerī primum quo ad nos uolui hunc corporeum, ceteris subsistentem, ordine fortē peruerso, qui iusta ratione in genere causarum fuisse debebat ultimus, quasi receptaculum omnium superiorum. Iste constituitur primo ex cœlis & cœlestibus, secundo ex elementis & elementatis, tertio ex natura humana & singularijs hominibus, qui dicitur Hebraicē עולם הקטן Græcē μικρόκομος & Latinē paruus mūdus. Vniuersum hoc corpus, ut Aristoteli uestro placet in libro de Mundo, est globus ex cœlo & terra & ijs contentis naturis constitutus, quippe cum septem habitaculis cœlestibus, & septem habitaculis terrestribus, quæ quidem enumerat R. Mnahem Racanat in capite 25. Leuitici nominibus istis primo ad cœlum pertinentibus, $\text{שמים רקיע שחקים וברל}$ ארץ ארסא גיא יבשה הרבה תבל חלר : מעון מבון ערבות Secundo ad terram : Septem quoq; habitacula inferorum Ioseph Salemitanus in Horto nucis (ut paulo superius audiuitis) nominatim recitauit. De Microcosmo autem id quoq; haud clām est omnibus nobis, ad hominis conditionem, quamlibet in partem respexeritis septem attinere, quæ sunt corpus, anima, & ex ijs cōpositum quod נפש appellamus, ut est illud regis Sodomorum נפש הו לי נפש Id est, Da mihi hominem, ex quatuor scilicet potentijs animæ compositum, & quatuor qualitatibus mundi maioris, qui sanè mundus cum sit animatus illustratur mente propria, quæ dicitur Metattron. Secundus est mundus supremus intelligentiarum separatarum quæ à Cabalisticis appellantur שבלים נפירים à philosophis autem Hebræorū רעיה נפירות Eum quidem mundum & speciebus plenum, & formis, & mētibus solutis, & angelis, complectitur, ambit & regit ipsa Messihæ anima, quæ apud Cabalistas est ideata Idea omnium uitarum, ad quam refertur omnis uitalitas indiuidualis, specifica, & generifica. Inde quasi ex uiuario depromitur uita omnis, & nominatur à Cabalisticis terra uiuentium, $\text{לפיכך ררשו בפסוק תוצא הארץ}$ $\text{נפש חיה למינה ור נפש של משיח}$: Producat terra animam uiuentem ad speciem suam, hæc est anima Messihæ. Quæ uerba leguntur ita in Portæ lucis capite secundo, Et sicut in mundo humano, qui dicitur Microcosmus, animæ hominis dominatur mens, ita mundo cœlesti dominatur Metattron, & mundo angelico dominatur anima Messihæ, & mundo incomparabili dominatur Adonai. Quin etiam sicut lux mentis est intellectus agens, ita lux Metattron est Sadai, & lux animæ Messihæ est Elhai, id est Deus uiuus, & lux Adonai est Ensoph. Cumq; consultissimus rerum natura.

lium scrutatoribus facile uideatur superioris naturæ infimum, cum inferioris naturæ supremo communicare, in tantum quidem ut sepius de proximè connexis dubitari possit, contigua sint an continua, & cuius nam existat naturæ illud quo continua uniuntur, haud secus atque id quo equi pes & eius ungula conueniunt, corneum ne sit an carneum, propter immediatam existentium connexionem. Idcirco etiam nunc magis sine iniuria dici arbitror, quòd homo Microcosmus & mundus sensibilis ille magnus, cōmunicant in mente. Mundus item corporeus & mundus intellectualis, cōmunicant in Metatron, qui est intellectus agens primi mobilis, unus cum natura cœlesti tanq̄ inferiori, & cū natura angelica tanq̄ superiori, mundus aut̄ supremus cū mūdo tertio in cōparabili ac supersupremo cōmunicant in anima Messihæ quasi essentia quadā utrinq̄ & angelico & diuino mūdo cōtinua, nec enim interstitio ullo anima Messihæ, & Elhai distant. Sed est Elhai fons aquarū uiuentiū, & anima Messihæ riuus uitæ. Tertius mundus est deitatis, qui cōstituit̄ ex eo quod Seraphim uocauerunt Sanctus Sanctus Sanctus tetragrammatus. Diciturq̄ in Deuteronomio, Magnus potens & terribilis, seu potius reuerendus. Magnus ante creationem, potens in creatione, & reuerendus post creationem. Et hic est אהר id est unus, immo magis proprie, principium unitatis, quia Aleph designat principium, & had, unum: quasi principium unius, omnia in sua simplicitate unitatis complicans. Cuius talis est emanatio secundum Cabalistas רוח רבן קול Id est, Spiritus uerbum uox. Sic enim Rab Azariel in commentario sanctitatis, post etiam ea que nunc recitauī scripsit his uerbis, מרוח יוצא הדבר והסול בלא פתוחת שפתים ובלא רבין לשון ולא נשמת אדם : Id est, Ex spiritu producitur uerbum atq̄ uox, non per apertionem labiorum & non per sermonem linguæ, nec anhelitu hominis. Et hi tres unus est spiritus, quia unus est Deus, ut in libro Iezira de creatione legimus his uerbis, אהת רוח אלהים חיים כבוד הוא ומבורד שמו של חי העלמים סול ורוח ודבר וזו היא רוח הקודש שתיים רוח מרוח : Id est, Vnus spiritus Deus uiuens, benedictus ipse & benedictum nomen eius qui uiuit in secula, uox & spiritus & uerbum, & hoc est spiritus sanctus, duo spiritus ex spiritu. Hæc Abrahā pater noster. Et iuxta id quod Rab Hamai, in libro העיון de speculatione scripsit. Hi tres qui sunt unum, inter se proportionem habent, ut אהר מיוחזר יחיר id est, Vnus, uniens, unitum. Quin & paulò superius idem ait, רהם ראש ראמצע וסוף Id est, Et sunt principium & medium & finis, & hæc sunt unus punctus, & est ארוו הכל id est, Dominus uniuersi. Sic in uolumine citato. Mundus itaq̄ ille tertius incomparabiliter summus ex istis tribus quæ sunt unum constitutus, quasi ex summa essentia, potentia & operatione, in æternum & ultra extenditur, nec concauus, nec conuexus, nec carinatus, nec superficiem habens. Nam ut scribit Azariel

in libro

in libro pridem allegato sanctitatis, הוא ראשון בלי החלה ותוא אחרון בלי רבליה : Id est, Hic est primus absq̄ initio, & hic est ultimus absq̄ termino, sanè quo ne cogitatus quidem nostri pertingere possunt, & nominatur Ensoph, id est infinitudo, quæ est summa quædam res secundum se incomprehensibilis & ineffabilis, in remotissimo suæ diuinitatis retrocessu & in fontani luminis inaccessibili abysslo se retrahens & contegens, ut sic nihil intelligatur ex ea procedere, quasi absolutissima deitas per ocium omnimoda sui in se ipsa clausione immanens nuda sine ueste ac absq̄ ullo circūstantiarum amictu, nec sui profusa, nec splendoris sui dilatata bonitate indiscriminatim ens & nō ens, & omnia que rationi nostræ uidentur inter se contraria & contradictoria, ut segregata & libera unitas simplicissime implicans, sic enim legitur in libro de fide & expiatione, כבר אמרת לך כי המוציא יש מאין אינו חסר ובי היש הוא באין בענין אין והאין הוא ביש בענין יש ללמוד שהאין הוא היש והיש הוא האין : Id est, iam dixi tibi quod producens ens de non ente nullius eget, & q̄ ens est in non ente quo ad rem non entis, & non ens est in ente quo ad rem entis. Et infra, Quo dicas q̄ non ens est ens, & ens est nō ens, ita illic scriptum legitur. Istud autem omnem nostrum intellectū transcendit, qui nequit contradictoria in suo principio combinare uia rationis, quoniam per ea quæ nobis ab ipsa natura manifesta fiunt ambulamus, quæ longe ab hac infinita uirtute cadens, ipsa contradictoria per infinitum distantia connectere simul nequit, ut quidam Germanorum philosophissimus archisflamē dialis annos paulò ante quinquaginta & duos posteritati acceptum reliquit. Temporalium igitur curarum grauamine semoto & anilium disputationum sophismatibus contemptis, felix Cabalista per Cabalam, id est recepti & crediti semitam tenebras erumpit & profilit in splendorem quo attingit lumen, & sic à lumine migrat in lucem & per lucem, quantum humana potest capere natura, illud uerum luminare comprehendit sub modo entis, non autem nō entis, nisi fiat hoc per omnium abstractionem quæcunque non sunt principium absolute primum. Cumq̄ frequenter hac uia per ineffabile gaudium & alacritatem spiritus ipsa mens Cabalistæ intra profundæ taciturnitatis secretum humilia deserens atq̄ terrena, ad supercoelestia & inuisibilia transfertur omnem transcendentia humanum sensum, tunc & si adhuc mortali in cute hospitatus, tamen socius fit angelorum, perinde atq̄ domicilij supercoelestis quidam inquilinus, cuius tam crebra conuersatio in cœlis esse cognoscatur, & tum quandoq̄ cum illis tanquam uiarum suarum comitibus ad altiora spaciatur, animamq̄ Messihę uisitat, quandoq̄ autem ad inferiores tam coelestes q̄ cæteras naturę uirtutes angeli co ductu, nec tamen sine propria quoq̄ ratione descendit, & earum dignitates operationesq̄ intelligere ac singulari honore uenerari studet. Vnde oritur intima Cabalistæ cum angelis amicitia, per quã aliquândo

nomina diuina ritè cognoscens, res admirandas cōficit, quæ uulgus miracula nominat, ut R. Meir per nomen diuinum uel ab ethnico prolatum ipsam uxoris suæ sororem à corruptione diuersorij lupanaris præseruauit, quam ui prostitutā nullus ganeonū uerbo dicto etiam quantumuis robustus uiolare ac stuprare ualuerat. Hæc in Portæ lucis exordio, & alia id genus plurima cum suis autoribus recitantur. Tamq̃ facilius eiusmodi erat patrum memoria Cabalisticis miraculorū operatio, ut n̄ ab inuidis & prophanis sæpius ignominiose uersuti magici cognominarētur, quasi non illa opera perfecisset Michael, sed multo maximè Samael, uidelicet per incātationes Ægyptiacas & arcana quedā, tametsi uirga Cabalistarū semper deuorat uirgas præstygiatorū, & salubrius agit quodcunq̃ diuinum quàm ullum dæmoniacum. Semper enim ad hominū salutem tendit Cabalæ artificium, contrā uerò semper ad perditionē uergit magicæ uanitatis ueneficium, hoc per nomina tenebrarum & cacodæmonum, illud per nomina lucis & beatorum angelorū, de quibus nisi more nostro Sabbathi feriatas dies iam uesperis hac ipsa hora ingrueret, quoniā huc attinet, tanquam huius artis fructus quem adeo desideratis ego sanè tum quicquid sentirem magis ample tractarem. At parum abest quin nox ruat optimi uiri, secedendūq̃ nobis est, non modo ne præcepti negligēs multa uapulem, uerūm ne etiam professioni Cabalicæ defiam, si hoc Sabbatho ultra Sabbathai, qui est Saturnus suprema arcana & recondita labore operoso effodiam, ac non potius silentio remorer, & ocio perfruar tantisper, dum sequens dies prætereat. Cætera hic perendie uel quotoquoq̃ loco utut elegeritis de arte Cabalistica explanabimus. Tum Philolaus, Es inquit difficillimas dicendi partes sortitus nostri causa, qui post meridiem adortis nobis tot res tam admirandas & tanto numero perpetua oratione protulisti, quāquam nulla planè moueri uisus molestia. Et ille tum, Amor inquit erga uos meus ut spero mutuus omnem molestiā abstulit. Quòd nisi adessent seriæ, nō putarem mea interesse uos tales ac tantos discendi gratia huc profectos ita Cabalæ doctrina ieiunos & inexpletos dimittere, sed parendum est legi. Ad hæc Marranus, Ego uerò Simon rectè fateor nunquam me à cuiusquam conspectu magis doctum abijisse, mihiq̃ uel si malis ambobus ut pro hoc quoq̃ recipiam abs te quidē cumulate quātum id temporis pati creditum est sat esse factum. Mox Philolaus, Tu solius, inquit, tui causam Marrane agas uelim, ego nondum istis quanquam maximis & ad doctrinam Pythagoricam familiarissime accedētibus, tamen auidiori mihi copiosius hauriendis, fore satisfactum putauero, si non cōperendinata dies finem artis afferat. Quare re post Sabbathum istud tuum Simon, quando singulari tua comitate nos ita fers, redibimus. Et ille, Redite dum ait intrepide ac inter ea ualete bona ualetudine.

IOANNIS REVCHLIN
PHORCENSIS LEGVM DOCTORIS
LIBER SECVNDVS.

BEVNTIBVS inde utrisque Philolao iuniore Marra-
noꝝ domum, uarius inter eundum erat sermo, & nō ine-
ptus, quippe doctis supra modum philosophis de hoc
ipso Hebræo, cuius cum summa doctrina singularem e-
tiam commendabant erga peregrinos humanitatem, &
in omnibus atq; præ omnibus morum dignitatem. Placuerunt cuncta
eius hominis, præter unum istud Sabbatum futuro (ut iudicarunt) tæ-
dio plenum, quo à tanti magistri gratissimo colloquio diuellerentur,
& in diem rejicerentur usq; adeo tertium, non absq; temporis molesto
dispendio, cum quid acturi essent luce crastina, ignorarent. Tum am-
bulando ita ruminati acceptæ succum doctrinæ, breues dictorum epi-
logos mutuo percensebant. Ardentibus autem illis discendi feruore
uenit in mentem & redijt subito in memoriam admirabilis uiri ludæi
oratio, disputandi acrimonia, institutio grauis & erudita quæ sine satie-
tate delectet, non fucata, non colorata, sed quæ ubi maxime careat flo-
ribus ibi plurimum pariat fructus. Cumq; se iam ab itinere in diuerso-
rium corripuissent, mox in ipso confessu antequàm respirassent cœpit
ita Marranus. Omnium sapiētum quos equidem à teneris audierim
annis, haud scio an ullus fuerit unquam qui argutior in dicendo & su-
blimior in sentiendo uisus mihi sit hoc uno Simone, quem uel remini-
scens iam memoria teneam, ita sermone suo tametsi plano, simplici non
affectato, non domi quæsito, minimeq; Demosthenis oleum olente,
sed magis extemporali & quotidiano meum animum ad ardua con-
templanda excitauit, ut nihil conceperim gratius. Dñi boni, homo lu-
dæus ex ludæis ortus, alitus, educatus, & edoctus, quæ natio ubique
gentium barbara, superstitiosa, uilis abiecta, & à splendore omnium bo-
narum artium aliena est habita, perpetuam crede mihi hanc noctem
procliui desiderio meo uiri huius uidissem uultus, audissem uerba lo-
quentis, si non miserum hoc uesperis Sabbathum interuenisset. Tum
Philolaus, Ne Græci quidem omnes, inquit, quibus omnium consensu
tribuitur multarum artium disciplina, ingeniorum acumen, dicendi
copia, tam ascendere potuissent in alta rerum arcanarum fastigia, nisi
fortè unus Pythagoras ille meus, philosophiæ pater, tamen qui non à
Græcis eam doctrinæ præstantiam, quin potius ab illis ipsis ludæis re-
ceperit. Itaq; receptor optimo iure ipse quoque, id est Cabalista nomi-
nandus erat, quamuis ut post diuturnam peregrinationem è longin-
quo aliquid admiratione dignum referret in patriam, quod facilius

uulgo crederetur, ipse nomen illud Cabalæ suis incognitum primus in nomen philosophiæ Græcum mutauerit. Quod eo argumento rectè conijcimus, quia nullam discipulis suis reliquit aliqua ratione perquirendi facultatem, quin id primum sui dogmatis principium esse uoluit, ut quærentibus causam responderent *αὐτὸς ἔφα.* id est, Ipse dixit, more Cabalistarum, qui fermè haud aliter rerum cognoscendarum rationes citant, quàm quòd aiunt *אמר רבי חכמים* id est, Dixerunt sapientes. Sic noster ille *αὐτὸς ἔφα.* id est, Ipse dixit. Ipse autem idem est Pythagoras, qui hoc modo philosophiæ nomen indidisse perhibetur, quoniam summi Hebræorum autores Hachamim & Græcorum ante se olim Sophi cognominarentur, ita ueterem disciplinam noui conatus est nominis ornamento uestire. Non autem eoribi debent minori præconio digna uideri, quæ Simon Iudæus protulit, quòd sint ab ignobili Hebrææ gentis doctore, tanquam ex barbaris autoribus desumpta, & ab homine barbaro allata, quando idem omnium maximus noster Pythagoras simul cum barbaro quodam nominis Zora, scientiarum prima studia iniit, adeoq̄ id extra Græciam, quo tempore apud Ægyptios secum philosophati sunt, qui tum dicebantur prophetæ, & Assyriorum Chaldæi & Gallorum Druidæ, & ex Bactris Samanæi, & Celtarum non pauci, & apud Persas Magi, & apud Indos Gymnosophistæ, & ille Anacharsis apud Scythas, & in Thracia Zamolxis antè ipsius Pythagoræ seruus, quod omne Alexander ille cognomento Polyhistor, in libro *πρὸς τὴν ἀναξαγόραν ἐπιπέμπων.* Id est, De Pythagoricis notis, scriptum reliquit, & apud Indos deniq̄ Iudæi quos appellarunt Brachmanas, ut Aristobulus Peripateticus meminit. Sanè licet uera dicere, non est certè usquam repertus Pythagoras quicquam rerum aut diuinarum aut humanarum uel à Græcis didicisse uel à Romanis. Sed ut Antiphon ædedit in libro *πρὸς τὸν Πλάτωνα ἐπιπέμπων.* id est, de uita eorum qui uirtute præstiterunt. Accessit discendi gratia Pythagoras ad Ægyptios & Arabas, & ad Chaldæos postquàm è Syria quæ & est & nominatur Iudæa Pherecidem sibi magistrum & præceptorem nactus fuisset. Vnde Syrius uulgo ipse quoq̄ tum appellabatur, quem alij Tyrium dixere, alij Tyrenum *ὡς τὸ βαρβαρον ἀλλ' ἔχ' ἑλλῶνα γερμέναι ἑσάν ὁμολεγεῖν τὸν πρὸς τὴν φιλοσόφου.* id est, ut barbarum & non Græcum fuisse prædicarent hunc omnium philosophorum primum. Hæc Marrane conuuiua mi doctissime penes Eusebium Pamphili scripta legisti certo scio, in uolumine, si ritè recordor, de præparatione Euangelica undecimo, qui & hoc addidit, *μόνον ὅτι πρὸς τῶν σοφῶν ἑλλῶνων ἔχον ἕδην, ὡς τὴν σοφίαν καὶ ἀρετὴν σιωποῦσάντων.* id est, Tantum quòd à sapientibus Græcis habuit nihil, penuria sapientiæ ac indigentia cohabitantium. De quibus, ut est in Timæo Platonis, barbarus quondam Ægyptius, isq̄ ualde senex, uere admodum uisus est Soloni dixisse,

dixisse, O Solon Solon, Græci semper pueri estis, nullam habentes antiquam opinionem, nullam disciplinam tempore canam. Nec illud non erit maxime laudandum in Pythagora præstanti sapientia & nobilitate uiro, quòd in alieno & longinquo solo, quæ à barbaris hominibus labore ingenti algi & sudore multa commentatione atque meditatione, non paucis etiam annis corrasit: ea non dicam meliora, sed tamen splendidiora in patriam, ac usque adeo in Italiam, quæ tunc magna Græcia dicebatur, ceu humeris ipse suis reportauit cum incredibili cunctorum de se atque suis sectatoribus admiratione, ita ut omnis qui sapientia & doctrina excelleret, Pythagoræ auditor fuisse crederetur. Vnde philosophia Italica potissimum ab illo nomen accepit. Ad stipulatur huic laudi Numenius Pythagoricus in primo uolumine de Bono, cum ait, quòd Plato atque Pythagoras quæcunque Brachmanes Magi, Ægyptij, Iudæiq; inuenerunt, ea Græcè ipsi exposuerunt. Quo uehementissime suspicamur, uerum esse quod asserunt uiri Doctissimi, & uariarum Linguarum periti, Iudæorum quæque tam recepta, quàm inuenta exponi alienis furtis hinc Græcorum inde Latinorum, nihilq; nostrum esse in Philosophia, quod non antè Iudæorum fuerit, quantumuis hoc seculo adimatur eis merita gloria, & nunc uniuersa eorum contemnantur, quoniam præsens ætas omnium studiorum explicationem magis illustrem perpolitamq; desiderat. Tum uera, optime Philolae, refert, inquit Marrianus, quo magis assentiar Euripidis Hecubæ, *λόγος γὰρ ἐκ τ' ἀδελφούντων ἰὼν ἐ' ἀκτῶν δεκούντων αὐτῆς οὐ τοῦτον δίνει.* Id est, Sermo nanque ex inglorijs progrediens atque gloriosus, idem non idem ualeat. Nam si Aristoteles aliquis, aut Theophrastus quispiam ea protulisset, quæ nos Simon hodie docuit, nihil omnium sententia esset dignius auditu, nihil grauius, nihil memorabilius, addidisset tantummodo dicendi genus magis æquabile & aliquem eloquentiæ fucum. Nunc quoniam Iudæus est, qui suo more agrestius paulò & pressius rem omnem tractauit, haud dubium quin sordida sint futura in auribus illorum nostro æuo Sophistarum, ut ipsi sibi uidentur planè perubilium, si qui audiant, aut sint audituri, uel potius uniuersis nunc aut prauè aut stultè philosophantibus, appareant implicata, obstrepera, hiulca, ieiuna, horrida, rusticam asperitatem & peregrinam insolentiam sonantia, tametsi etiam (ut mos eorum fert) prius non quantum oportet examinata quidem, quasi aurum, non sit aurum, quod in luto quærimus. Post uerò quàm ab hoc iam homine in diuersorium ecce nostrum recta uia nullo monstrante rediuimus, quando cœna fortè nobis præstinata nondum est, consulo ut quisque sua recitemus inter nos, præsertim digniora quæ audiuimus, & figamus memoriam, ne labantur, dum recens omnia tenemus. Et Philolaus, Quàm

prudenter ait illa præcogitasti Marrane, sic enim ad audiendum paratiorēs uirum accedemus perendie post hoc Sabbathi mōstrum cultaq̃ Iudæo (ut ait Ouidius) septima sacra uiro. Interea tu sellam hanc arripas, ego alteram, & confidentes dicamus celeriter de omnibus donec apparentur quæ ad cœnam congruant. Cæterum ne detur frustra contentioni locus cum soli simus, id enim aliud nihil esset quàm tempus perdere, tu prior quicquid in buccam uenerit uel præteritorū aut præsentium recordandi uel commentādi gratia quocunq̃ accadat modo, eloquere. Sic igitur Marranus exorla texuit. Et quāquam negocium omne, inquit, circa quod postmeridiano hoc tempore conuersati sumus mihi singula examussim perpēdenti uideatur esse altius, quàm ut id nos humi strati suspicere possimus, tamen sæpenumero quæ hominibus prima specie apparent ardua & impossibilia tandem continuis & indefessis exercitationibus duroq̃ labore fiunt & plana & facilia, iuxta Maronis illud, Labor omnia uincit. Idcirco libenter in medium conferam quæ ab isto me audiuisse meminero, addamq̃ illis quid ipse sentiam Hebræus sane præceptor noster de Cabala nobis petentibus tractaturus commodum ostendebat, eo nomine quid sit intelligendū. **Nam** Cabala receptionem designat, simul & hoc attulit quòd ea nostris animis esset insita semper ad summa conditione naturali tendentibus, quapropter eius desiderium nobis constaret ingenerari, & quòd summæ res ac diuinæ sublimiores haberentur atque digniores, quàm quòd ratione humana comprehendere ac discerni queant. Id autem truiuale idoneis peripateticis est dogma, ut enim principio meos Arabas cum quibus mihi extat solita familiaritas citare liceat. Alpharabius in libro quem de scientijs præscripsit, hac utitur sententia, quod res diuinæ ac pia fide credibiles, sunt altioris ordinis, cum sint assumptæ ab inspiratione diuina, quoniam in eis sunt secreta diuina, à quorum cōprehensione debilitantur rationes humanæ, neq̃ consequuntur ea. Hæc Arabs ille, quod & Simon noster affirmauit, qui eos ordines appellat regiones, & in animæ nostræ tertiam regionem constituit res incorporeas ac substantias ab omni materiæ pensione liberis & immunes, non quæ Antisthenes cogitauit phantastica illa & logica uniuersalia. Sed ipsas inquam reales formas, species, ideas, essentias, quæ sunt res altissimæ, circa quas uersantur Cabalistsæ, ut audio, contemplationibus suis prope inenarrabilibus, & ea singula quæ nos sentire aut scire arbitramur, huc conferunt, ac demum uniuersa in unum quod est ipsum bonum atq̃ primum per media reducunt, tanquam ad nostræ mentis saluberrimum finem. Quod Aristoteles in 14. libro eorum quæ Postnaturalia scripsit, id quod est *αὐτάρκεια καὶ ἰσότης* Id est, Sibi sufficiens & salus esse dixit, & Simon Hebraicè *עשי* nominauit. Sicut & regius Psaltes ait, Domini est salus, & super hanc generis humani salutem, omnium

omnium Simon Cabalistarum fundamēta iecit, quæ nec sint à ratione inuestiganda, nec per rationem inuestigata, ut quibus nec sensus præbuit hypostasim, nec intellectus disciplinam, summa enim sunt, & quorum causa nequeat adæquata reperiri, à quorum cognitione disertissimus sectæ peripateticæ Theophrastus scientiæ abstulit facultatem, sic enim in suis Supernaturalibus scripsit, *μέχρι μὲν ἐν τινὶ θεωρηματικῇ αἰτίου θρόνῳ, ἀρχὰς ἀπὸ τῶν αἰδήσεων λαμβάνονται. ὅταν δὲ ἐπ' αὐτὰ τὰ ἄκρα καὶ πρῶτα μεταβαίνωμεν, οὐκ ἐπιθεωρηματικά. εἴτε δὲ τὸ μὴ ἔχειν αἰτίαν, εἴτε δὲ τὸ ἡμετέραν ἀδύναμιον.* Id est, Vsq; ad aliquid quidem possumus per causam speculari, principia à sensibus sumentes, quando autē ad ipsa extrema & prima transierimus, nō amplius possumus, siue propterea q̄ non habemus causam, seu propter nostram infirmitatē. De supernis enim & diuinis, quibus nihil est prius, undēnam quæso posset demonstrationis aliquod mediū sumi: Quare Plato ait in Timæo, q̄ illa explicare plus est q̄ nostræ uires sufficiant, credi autem ijs iubet, qui antē dixerunt quanq̄ nulla demonstrationis necessitate loquant̄. Hæc ipsa Platonis uerba & ueri sapientis mandata ego tantū existimo, ut ea oraculi mecū loco duxerim habenda. Et si ulla Cabalæ rata & stata fundamēta sunt, hæc sunt: Quapropter acerrimum diuinæ cognitionis mera & nuda fide constantis, hostem & insidiatorem arbitror logicum esse syllogismum, qui Theopohistarum ausu atq; usu, Deum & angelos mentesq; beatas & simplicissimas ultra mundani sæculi uirtutes & omne simul æternitatis agmen, & quicquid est usquam historiarum de rebus supernaturalibus, id totum humanę mortalitati subijciat rationis discursu inueniendum, probandum, dirigendum. Perinde atque illas tam illustres substantias in Tullianum aliquod includere conetur. Hoc nimirum est Iouem uincire uelle ac falice uimineâ, aut resti nautica ligare. Quod ne Thetis quidem (autore Homero) permetteret, aut Centimanus Briareus ille Ægeon. Quo magis contentiosos theologistas & nugiuendos sophistas iudicabo cœlitum & supercœlestium expugnatores non minus esse, quàm Aloidas geminos immania corpora, ut ait Virgilius, qui manibus magnum rescindere cœlum aggressi. Haud secus atque Sinaaritas ac Babylonios olim filios Adam, hoc est, ex humana imbecillitate, quam in se non agnouerunt prognatos, turrim altissimam exædificantes, cuius culmen pertingeret usque ad cœlum, Primores בבל Balbel, id est, Confusionis authores: unde Babel, quam uos Babylona dicitis, Nec alterum alterius linguam intelligentes. Per hos enim garrulos syllogistas, in rebus credendis pietas erga diuinorum uniuersitatem omnis amittitur, atque uincendi studio fratrum odium concitatur, uenaticos canes ad seditionem paratissimos, summe contemplationis uenenum orbe toto expellendum. Triumphent hæc, si fas est syllogismorum artificia, in natura & humanis

inuen

inuentionibus atq; figmentis. Sed in sacris oraculis locum sibi ne spe-
 rent ullum. Hoc enim Parmenides apud Platonem de substantijs sepa-
 ratis Socrati dogma tradidit, ita dicens, *ἀλλὰ ὁμοίως ἡμῶς ἐκείνων ἐκ ἀρχῶν τῆ
 παρ' ἡμῶν ἀρχῆ, εἰ δὲ γιγνώσκωμεν τὸ θεῖον εἶδεν, τῆ ἡμετέρας ὡδὴ σῆμα.* Id est, At similiter
 nos illis nō imperamus nostro imperio, neq; cognoscimus diuini quic-
 quam nostra scientia. Ei sermoni & peripatetici astipulantur, & Aristo-
 teles ipse tum artifex tum organum, ut aiunt, sciendi, cum in resolutio-
 rum posteriorum uolumine primo, immediatorum scientiam esse in-
 demonstrabilem affirmat. Post paulō inquit, Et non solum scientiam,
 sed & principium scientiæ esse aliquod dicimus quo terminos cogno-
 scimus. Principium scientiæ Themistius ibi appellat nostram mentem,
 terminos uero ex quibus uidelicet componuntur dignitates maximæ
 subiectum & prædicatū. Sed Philoponus qui uulgò nominat Ioannes
 grāmaticus explanauit hæc non parum sublimius & uerius, ita scribēs,
*ὁ ἄλλ' φιλόσοφος τὴν ἀρχὴν τῆς πρῶτης καὶ ἐκείνης ἐστὶν ἡ ἀπείδιωκη. ἀρχὴ δὲ ἡ ὡδὴ σῆμα τῆς
 νοῦ ἐπινοίας εἰς τὸν ἡμετέρον ἀλλὰ τὸν θεῖον καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. ὅθεν δὲ τὰ νοητὰ καὶ θεῖα εἶδη, ὅθεν
 δὲ αὐτὰ λαλῆσθαι δεῖ τὸ πῶς εἶναι τῶν πᾶσι.* Id est, Philosophus hic quidem e-
 narrationem præiacentis dicti sic tradidit: Principium quidem scien-
 tiæ. Mentem accipiens, non nostram, sed diuinam & supra nos. Termi-
 nos autem ipsas intellectuales & diuinas formas. Terminos quippe il-
 las uocari, propterea quòd fines sint omnium. Cognitio itaque super-
 naturalium creditorum à mente pendet, non à ratione, quæ ratioci-
 nando potest errare. Sic enim idem scribit Aristoteles, *ὡδὴ δέχεται τὸ
 ψεύδεται οἷον εἴδη, καὶ λογισμὸς.* Id est, Sulcipit falsum, ut opinio, ita etiam
 logismus, quod est ratiocinatio. Vnde syllogismus nuncupatur. Idem
 denique concludit posteriora sic: Scientia, inquit, omnis cum logo, id
 est cum ratione est. Principiorum, scientia quidem non utique erit.
 Quoniam autem nihil uerius contingit esse scientia quàm mentem,
 mens utique erit principiorum. Principia uerò dicuntur res primæ,
 & Hesiodus prisciōq; omnes Theologi deos fecerunt esse principia,
 igitur hæc cognitio proprie nominatur Diuina. Et ut in Postnatura-
 liū primo ille idem Stagirita scripsit, eius est possessio *δικαίως ἂν ἐκ ἀνθρώ-
 πων.* Id est, iuste utique non humana, quòd uel solus uel omnium
 maxime illam Deus habeat, & indignus sit homo quærere circa eum
 ullam scientiam. Deus enim solus hunc habet honorem iuxta Simoni-
 dem. Sed cum nobis nihil magis conducat ad beatitudinem q̄ summa-
 rum & diuinarū rerum cognitio, qua (te rogo) uia Philolæ alia homi-
 ni ad eas pergendum est, si nō scientia: quibus ue modis cōprehenden-
 da tanta summitas? Tum Philolaus, Per ecaltor ipse tu, iter ostendi-
 sti planum atque patens. Cum enim quinque sint cognitionum opifi-
 ces, Ammonio teste, post Aristotelē, qui eorum quatuor tantum in pri-
 mo de Anima libro meminit, Sunt autē *νόος, διάνοια, εἴδη, φαντασία, αἰσθησις.*
 Id est,

Id est, Mens, discursus, opinio, imaginatio, sensus. Mens quidem & sensus non syllogissant, alterum longè superius, alterum multò inferius ratione. Sed nec imaginatio quoque cum sit statio sensus & apparitionum inde migrantium reseruatio. Sensibus autem nequaquam ratiocinantibus, ne putandum quidem est apparentia sensuum ratiocinari posse. Restabunt igitur opinio & discursus, at opinio est ipsius discursus conclusio, quapropter ea ipsa non syllogissat, soli ergo discursui quæ diuina nomenatur relicta est syllogissandi facultas: hucusque Ammonij sententia est in commentarijs quæ ædidi ad Aristotelis prima resolutiua. Et quoniam attingi enumeratione comprehensiones & comprehensa breuiter, ne uagetur oratio mea longius, opinor diuina esse supra syllogismum, nec ratione humana intelligi posse quæ non ducant originem cognoscendi à sensu, sed ex mera dependent fide, tantum ob amorem reuelantis recepta & hominum beatitudinem credita. Sunt tamen plurima sanè quæ sic diuinæ se speculationi sæpe immiscent, ut unius familiaræ solent quandoque liberti & inquilini commune sibi nomen usurpare, atque illa crebro (ita enim fateor) se à theologia facultate tractari patiuntur, quia uel aliqualem ordinem obtinuerunt ad Deum, aut per se aut per reductionem, uel alia fortè ratione ut creationis, conseruationis, perfectionis, iustificationis, beatitudinis, salutis, & similibus. De illis equidem nō cogito in præsentia quòd sciam ea naturaliter nobis cognita fieri, quorum aut in postnaturalibus affertur ostensio quòd sint, aut in theologicis, propter quid sint. Permitto nimirum illis rationem quippe à sensu quondam ortis & discursui humano deditis, sed quorū ueritas à sola pendet authoritate reuelantis, eorum haud arbitror esse sciētiam, nec in illis dominari syllogismum uelim. Sed id tantum quòd omnibus erit præstantius fides, quæ qui habet, is ab Aristotele in Prioribus resolutiuis appellatur, *ἐπιπορευτικὸν ἢ ἐπιτύχαστον εἶδος*. id est, melius dispositus quàm si esset sciens, quod explanauit ita Philoponus, id esse, melius cognoscere quàm per demonstrationem. Ad hæc Mar-
 ranus, Assentior tibi Philolæ, inquit, & tecum quoque illa ipsa quæ meræ sunt fidei & purè credibilia ueto subiecta esse logicis tendiculis, quæ planè magis sunt cōtemplantibus detrimento quàm lucro, id quæ nostri pariter asseuerāt tam Græci quàm Latini. Hieronymus ille Dalmata in Psalmum centesimum quartū scribens, syllogissandi artem theologiæ applicatam comparat plagis Ægypti, & sic ait, Cyniphes dialecticæ artis stimulus intelligitur, quæ licet paruum uideatur re ipsa habere seductionis aculeū, grauissime tamē sauciat mētes humanas. Quapropter doctissimus iste uir hanc technā quæ & uanitatē sensus & obscuritatē mētis agnominat, omnino ab Hebraicis dimouit studijs atque reiecit, cū sæpe alias tū apertissime ad Damasum de quæstionibus sibi ppositis quādo in 2. ijs uerbis utitur: De Hebraicis disputantē, nō decet Aristotelis argu-
 menta

menta conquirere. Et in Psal. 143. de theosophistis ita scribit, Quando
 tecum cœperint disputare, sic uerba eorum breuia sunt, sic artificii ser-
 mone conclusa, ut euadere tibi difficile sit, cum enim te ligauerint syllo-
 gismis suis, & te clauerint, & quasi maceriam syllogismum tibi texue-
 rint ac ædificauerint, non potest corruere, nō potes transire, teneris in-
 clusus, non est ruina macerix neq; transitus. Cūq; ibi tenuerint te quasi
 quodam giro inclusum, tunc non eris in angusta uia quæ ducit ad ui-
 tam, sed in lata quæ ducit ad mortem, *ἐπεὶ καὶ ἡ ἁπλότης τῆς πίστεως, βελτίωρ
 ἐστὶν ἢ ἡ ἐκ πειραγασίας πειρασολογίας.* Id est, Quoniã & simplicitatis fides me-
 lior est quàm curiositatis persuasiua ratio, ut dixit Athanasius in lib. 3.
 aduersus Arianos, confirmat hoc idem in opere contra Græcos, quod
 sic incipit, *ἡ δὲ πρὸς τὴν θεοσεβείας τῆς τῶν ὁλῶν ἀληθείας γνώσεως, ἢ τοσοῦτον ἢ πλεονεκτήων
 ἀνθρώπων διδασκαλίας δέεται, ὅσον ἀφ' ἑαυτῆς ἔχει τὸ γνώσιμον.* Id est, Ipsa quidem de
 cultu diuino & de uniuersorum ueritate cognitio, nō tam instituta ab
 hominibus doctrina eget, quàm ex se ipsa habet notorium suum. Sic
 Athanasius. Hoc nihil esse uerius quisq; sibi constituat. Quo enim di-
 cēdi studio, aut quo persuadendi conatu opus erit eius, quod mea spō-
 te paratus sum credere, quodq; iam solo erga reuelantem amore meo
 ac singulari ueneratione libenter recepi, ne minimæ quidem rationis
 ui coactus aut inductus, quam saltem tenebricosa in hoc corpus de-
 merfi ac uincti animi obtusitas posset excogitare. Multò uberius hæc
 tractat Iustinus ille philosophus Christianus in libro de recta confessio-
 ne, iambum priscum istuc citans, *ἔδεν γὰρ ἀνθρώποις τῶν θεῶν σαφές.* Id est,
 Nihil enim hominibus diuinorum manifestum, qui & Socratis fluxit
 ab ore. Fertur ita Xenophontis Socratici ad Æschinē epistola, ubi om-
 nibus, inquit, patet diuinas res cognitione humana comprehendere non
 posse, quare sufficit pie ipsos deos ex animo colere, quales autem sunt,
 nec inuenire nobis possibile est, nec fas querere, nec enim seruis condu-
 cit, nec eis laudabile dixerim, si dominorum suorum consilia, nisi quan-
 tum ad ministerium suum pertinet scrutari uoluerint. Et ut de Socrate
 aliorumq; philosophorum sectatoribus, scripsit idem in Memorabili-
 bus, *ἐθαύμαζε δὲ εἰ μὴ φανερόν αὐτοῖς ἔστιν, ὅτι ταῦτα ἢ δυνάστην ἔστιν ἀνθρώποις εἶναι.* Id
 est, Mirabatur autem uidelicet Socrates, si non manifestum ipsis sit,
 quod ea non est possibile hominibus inuenire. Talis semper fuit om-
 nium ætatum & omnium fermè religionum sententia, ut humano in-
 tellectu non capiantur quæ prius in hominis sensu non fuerant, & quæ
 intellectus non capit, ea nec ratio discutit: quæ autem ratio non discu-
 tit, ea neque ratiocinationis discursus, quam *διάνοιαν* uocant, iudicabit,
 quod tum maxime diuinitus reuelatæ ueritati congruit, etiam si de ea-
 rum aliqua imaginarios nobis animi conceptus formemus, ut quicquid
 religiose pieq; receperimus, id argumentationis uiolentiæ non subda-
 mus, uel ullo nobis phantasmate proposito. Maiores itaq; imitatus il-
 le Na-

le Nazianzenus Gregorius, qui eminet inter omnes nostrates in omni theologicæ facultatis genere, omni uerborum & sententiarū uenustate simul & grauitate, huic doctrine haud absimiliter adstipulatur in libro theologiæ secundo affirmans, *τὸ μὴ ληπτὸν εἶναι ἀνθρώπινον διανοίᾳ τὸ θεῖον, μὴ δὲ ὅλον ὅσον ὅτι φωνάξεται.* id est, Non comprehensibile fore humano discursu diuinum neque totum quicquid contingit imaginari. Ne mi tu Mariane Christianorum me prorsus expertem aut negligentem suspiceris. Philolaus respondit, memini Athenagoram philosophum Atheniensem ad imperatores M. Aurelium Antoninum & L. Aur. Cōmodum pro Christianis legatum sic dixisse, *ἐπεὶ καὶ δι' αὐτῶν τῶν δογματῶν, οἷς περὶ χροῶν, ἢ ἀνθρώπινος ἔστιν, ἀλλὰ θεοφῶτος καὶ θεοδιδασκῆτος πᾶσαι ὑμᾶς μὴ ὡς πρὸς ἀθέωμ ἔχον διωόμεθα.* id est, Atqui & per ipsa dogmata quibus innitimur non humanis certè sed diuinitus missis & Deo doctis, persuadere uos (non sicut de prophanis tenentes) possumus. Vbi aliter de prophanis persuaderi, aliter de diuinis insinuat. Tametsi aliquā multos ex uobis noverim, qui omnia logicis adinventionibus confundunt & suscipiunt de quibus naturalia mathematicis principijs, ac rursus theologica naturalibus statuunt confirmantque. Sed haudquaquam causæ diuinæ sunt naturalibus pares, nec ualent naturalia dirigere diuina, longèque minus illa quæ sola fide constant ulla ratione possunt demonstrare humanitus scibilia. Sicut nec ea quæ sunt purè credita necessario inferunt naturaliter scita, præstantissimus enim ille uester Dionysius Areopagita, quem ego aut reliquias aut imaginem Pythagoreorum (ut arbitror) haud insipiēter existimauerim, super theologicis istis cognitionibus in libro suo de Diuinis nominibus, ita loquitur, *οὐδὲ γὰρ* inquit *ἀπειὸς ἐμφέρεια τις αἰτιατικὴ καὶ τῶν αἰτίων, ἀλλ' ἔχει ἢ τὰ αἰτιατὰ τὰς τῶν αἰτίων δεχομένης εἰκόνας, αὐτὰ δὲ αἰτιατῶν αἰτιατῶν ἀξίωται, καὶ ὑπερίστυται ἕντι τῶν τοιαύτων ἀρχῆς λόγον.* id est, Neque enim consequens illatio causatis & causis, sed habent quidem causata illas causarum receptas imagines: ipsæ autem causæ causatis abstractæ sunt, & supernè resident iuxta cuiusque principatus rationem. Quo captiosius aliquorum ex uestris retiaculum & fallacius dogma est, in rebus sola fide reuelata constantibus, syllogismorum proprietate nedum utendum, uerum etiam pari dignitate credendum esse quicquid ex sacris oraculis per syllogisticum artificium sequitur, ac bona formali necessaria logicaque cōsequentia infertur. Nihil enim tam distat quàm esse diuinitus reuelatum & humanitus inuentum. Vnde in mera fide purè credibile, credere & scire sunt maximè disparata, ubi nunquam conclusio syllogismi fore potest euidētior ex præmissis, etiam si præmissis euidētia certa misceantur, tamen semper conclusio, partem sequitur infirmiolem. Rectè igitur uel hoc affirmamus quòd in eodem subiecto & respectu eiusdem ueritatis, non potest simul stare habitus fidei acquisitæ & habitus scientiæ per demonstrationem genitæ. Qui ergo

contradicit sacris oraculis, is execrabiliſter contradicit fidei. At uerò
 qui alicui conſuſioni humano ingenio, ſubtilibus inuentiunculis, Ari-
 ſtotelicis technis, Eleaticâq; diſciplina, cuius autor fuit Zenon *τῆς ἐπι-
 κῆς φιλοſοφίας ἀρχηγός.* ut Galenus ait, ſiue Chryſippi tendiculis aut ſophi-
 ſtarum ſyllogiſmis ex ſacrorum oraculorum reuelatis collectæ atque il-
 lata contradicit, is iam non fidei contradicit, ſed ſcientiæ humanæ re-
 pugnat, non diuinam illuminationem, ſed mortalem induſtriam ab-
 nuens haud execrabiliſter, ſed erranter fortè, aut quandoque perſpica-
 citer, non autem turpiter. Quónam modo igitur affirmare quis auſit:
 diuinitus reuelato & humanitus inuento pari dignitate credendum
 eſſe, niſi qui totus paſcatur ſyllogiſmo ſicut boſ ſceno. Sanè quæ (ama-
 bo te) intercedit dignitatis paritas iſtius & illius? Fidele illud, at iſtud
 ſcibile. Mens illius ſedes eſt, iſtius ratio: illud deſluit à lumine ſuper-
 no, iſtud ex ſenſu ducit originem. In mentis regione aliqua ſunt neceſ-
 ſaria, quæ in ratione ſunt impoſſibilia. In mente datur coincidere con-
 traria & contradictoria, quæ in ratione longiſſimè ſeparantur. Non
 eſt igitur omnino uerum, ſi præmiſſæ ſint de fide conſuſionem idcir-
 co fore de fide. Nam execrabiliſ eſt propoſitio hæc, nullum adoran-
 dum eſt creator. Multo etiam execrabiliſ iſta. Omne ſculptile eſt ado-
 randum. In eis nanque ambabus blaſphematur fides, attamen & ſacra
 & fidelis non eſt hæc, inde conſequens, nullum ſculptile eſt creator,
 quam naturali ratione demonſtrare poſſumus, ergo ueritas eius non
 pendet ab autoritate reuelantis. Sed eius euidencia longè credita fide
 minor eſt. Pari ſuaſu fallimur aſſentiendo, quia conſuſio ſit de fide,
 idcirco aliquam præmiſſarum neceſſariò eſſe de fide. Quis enim igno-
 rat Hebræis, Chriſtianiſ & Agarenis eſſe ſumma fide creditum quòd
 ſculptile non ſit adorandum, ad cuius tamen aſſertionem inferendam
 naturalibus utar præmiſſis, nullum lapidem eſſe adorandum, ſculpti-
 le autem uidemus lapidem eſſe. Tum Marranus, Commodum mihi
 Philolæ reducis, inquit, in memoriam noſtrorum quorundam elen-
 chos ſophiſticos, quum dicunt, conſuſio eſt hæretica, ergo aliqua
 præmiſſarum. Qua in cauſa miror ſupra quàm dici poteſt, quòd iſti
 aliquos uel homines quandoque inueniant, qui eis talia credant. Sed
 quid ego Æthiopè lauare conor, qui nulla opera candeſcit. Sunt præ-
 terea quæ tametiſ reuelantur, tamen etiam ſequuntur de reuelatis, que
 ſi acceptentur à credente, fides potius erunt quòd reuelata quàm ſcien-
 tia quòd illata. Sicut quæ præcipit eccleſia mea eſſe credenda etiam
 quocunq; ingenio compoſita, præſumuntur potius à ſpiritu ſancto
 eſſe reuelata, quàm humana ratione inuenta, quantumuis quadam ſyl-
 logiſtica ſubtilitate inducantur. Sic ille ad eccleſiam Alexandrinã ſcri-
 pſit Imperator Conſtantineſ de concilio Nicæno, dicens, *ὁ γὰρ τοῖς τρια-
 κασίοις ὁμοῦ ἡρεῖται ἐπιſκοπόις, οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον ἢ τὸ θεοῦ γνώμη, μάλιστα ὅπου περὶ ἁγίων
 πνεύμα*

πνεῦμα πιστῶν ἔπιλιπέτων ἀνδρῶν ταῖς δ' αὖτις ἐγκέμησεν, τὴν θείαν βόλησιν ἀξιώσει.
 id est, Quod enim trecētis simul placuit episcopis, nihil est aliud quàm
 Dei sententia maxime ubi sanctus spiritus talium tot & tātorum uiro-
 rum mentibus incumbens diuinam uoluntatem declarauit. De episco-
 pis loquitur hic, ecclesiam uniuersalem spiritu diuino agitatam repræ-
 sentantibus, non de quorumlibet quantumcunq; polyphemorum he-
 teroclitis sine cerebro capitibus. Abeant igitur in officinam suam mi-
 xtiones syllogismorum de esse, de necessario, & de contingenti, aut si
 qua sint alia logicæ curiositatis possibilia seu impossibilia. Nulla enim
 est orationis fideliter creditę ad necessariam propositionem equa com-
 paratio, cum necessaria possit esse dubitabilis, reuelata uerò nihil sit e-
 uidentius. Ne igitur occupent eiusmodi mixtiones adyta sacrorum,
 ne molestant hierophantas, quinimmo secedant (si aliquid posse ue-
 lint) ad artes sellularias aut naturas cementarias aut supputationes ma-
 thematicas, ne transeant limites, ne attingant *τὴν ἀδίδακτον καὶ λευθίαν τῶν*
μυστηρίων καὶ συμβόλων πρὸς ἀδωσιμ. Rectà, inquit Philolaus, incedis amice ad
 Pythagore profectò uiri diuiniore doctrina imbuti obscuras latebras,
 nullis humani ingenij argutiolis peruestigandas, quæ nobis ambigen-
 di formidinem magis incutiunt quàm generent adhærēdi firmitatem.
 Non enim poterit diuinorum tantus splendor per tam tenues & ani-
 les sophismatum rimulas tam strictim à nostris noctuinis oculis cerni.
 Sed opus erit amplissimis cogitandi & credendi uiribus, maximeq; (ut
 ait Terentius) fide & taciturnitate. Quo motus Pythagoras, omnibus
 disciplinis toto orbe hauit primus philosophiæ creditor, nihil prius
 (ut scripsit Apuleius) discipulos suos docuit, quàm tacere. Nam hoc
 erat primum contemplatiuæ sapientiæ rudimentum, meditari condi-
 scere, loquitari dediscere. Perinde atq; tam augustæ maiestatis Pytha-
 gorica sublimitas multo esset dignior, quàm quòd pueriliter iactatis
 gerris loquitando & garriendo comprehendi posset. Satis uerò nobis
 patet ex ijs quæ è Simone accepimus, etiam Pythagoram sicut cætera
 Cabalistarum ita hoc quoq; genus doctrinæ in Græciam attulisse, scili-
 cet quòd de quaestione altissima discipulus interrogaturus taceat. In-
 terrogatus uerò solum respondeat, *αὐτὸς ἔφα*, Ipsa dixit. Sic Cabalistæ
 respōdent *דיברי חכמים* id est, Dixerunt sapientes. Et Christiani quoq;
 suis dicunt *πίστευσον.* id est, Crede. Tum Marranus, Fortasse nos ta-
 xas Philolae, quibus id & Imperator Iulianus improperauit dicens,
ὁμοῦν ἢ ἀλογία καὶ ἢ ἀγροικία, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ τῶν, πίστευσον, τῆς ὑμετέρας ὀπί σοφίας. .i. Ve-
 strū irrationalitas & rusticitas, & nihil ultrà ipsum crede, uestræ est sa-
 pientiæ. Cui conuittio Nazianzenus in prima inuectiua prudenter oc-
 currit, quòd pariter hoc Pythagoreis sit primum & maximum disci-
 plinæ fundamentum, tacere: deinde nullam dictis exhibere rationem,
 nisi *αὐτὸς ἔφα*, quapropter is inique nos redarguat, quippe *ἐς ταυτῶν αἰ.*

κωντ^ο τ^ο αὐτὸς ἔφα, *ἔφ*, παρ' ἡμῶν πίσιου, ἐν ἄλλαις συλλαβαῖς κ^α καὶ ῥήμασι. id est, In
 idem cedente isto, ipse dixit, & apud nos crede, licet alijs syllabis & uer
 bis, ita Nazianzenus. Habemus nunc memoriter eorum qui præ qui
 busq; cæteris sacra diligentius tractauerunt unanimum discendi mo
 rem, uidelicet Cabalistarum *κ^αβ^αλ^ισ^τα^ρων* Pythagoreorum *ἔφα*, Christiano
 rum *πίσιου*. Cæterum quicquid aliorum est, diuinum non est. Equi
 dem ante multo cogitauit tantum, Philolaus ait, ea omnia ex Hebræo
 rum fluxille Cabala, iam certo certius scio, clare nanq; uideo, quæcunq;
 Simon nobis ostenderit philosophiæ Italicæ, hoc est Pythagoricis ada
 mussim quadrare, ut haud ab re iudicauero Cabalistarum & Pythago
 ristarum inter se cuncta eiusdem esse farinae. Omnia nanq; studia nostra
 utrique reducunt ad humani generis salutem, & omnia entia quæ sub
 sistunt, aut substant, continuo ad ideas referunt quæ uere sunt, & idea
 rum ideam. Vnde utrique ternos esse mundos asseuerant, & tertium
 infinitum, uel potius non finitum, tribusq; constare omnia, *καθὰ τὸν γὰρ
 φασιν οἱ πυνδαγῶνοι τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὄναι.* id est, Quemadmo
 dum enim dicunt Pythagorei, omne & omnia tribus terminantur, ut
 in libris de cælo scripsit Aristoteles. Nam alia quidem, inquit, sunt cor
 pora & magnitudines, alia uero habitant & obseruant corpora & ma
 gnitudines, alia denique habitantium & custodum principatus sunt
 & origines. Quod ita intelligo. Quoniam mundus inferior comple
 ctitur corpora & magnitudines singula cum suis uirtutibus & intelli
 gentijs sphaerarum motoribus appropriatis & generabilium corrupti
 biliumq; curatoribus ac custodibus, qui obseruare dicuntur corpora
 prouide, ut est cuique tributa prouincia quos antiquitas quandoque
 uirtutes, quandoque angelos, tum aliquando & deos, item & dæmo
 nas, uel pro rerum anxiarum sollicitudine quibus allegantur crebro
 dæmonia quoque nominauit. De quibus canit Homerus, *θεοὶ ὀλύμπια
 δαίματ' ἔχοντες.* id est, Dii olympica tecta inhabitantes, scilicet qui rebus
 naturalibus præfecti sæpe querula turbantur affectione ac à summis ad
 ima relegati laborum suorum causas dicunt, *πολλοὶ γὰρ τλήμεν ὀλύμπια δαί
 ματ' ἔχοντες, δὲ αὐδ' ἰδὲν, χαλεπ' ἄλγ' ἐπ' ἀλλήλοισι πεινῶντες.* id est, Multi enim pa
 timur olympica tecta inhabitantes à uiris, graues dolores inter eos ui
 cissim reponentes, ut est in Iliados quinto. Nam olympum intelligunt
 prisca quintam essentiam siue naturā, hoc est cælum, quare tecta olym
 pica sunt sphaeræ cœlestes seu cœli, dicti à celando sicut tecta à tēgen
 do. Deniq; uirtutes cœlestes & uires elemētares ac rerum naturalium
 proprietates Hesiodus deos ex cælo & terra dicit genitos in sua Theo
 gonia, & Orpheus græcorū primus theologus ad Musæum scribens
 eosdem appellat dæmonas his uersibus. *δαίμονας ἄρκεῖος καὶ ἠδρίος καὶ ἐνύ
 στρος καὶ χθονίος καὶ ὑποχθονίος ἢ δὴ πυνδαγῶντος.* id est, Dæmones cœlestes &
 aëreos & aquaticos & terrestres & subterraneos & ignis quos seu igni
 assisten.

assistentes. In operum quoque ac dierum libro Hesiodus, Dæmones inquit boni sunt terrestres custodes mortalium hominū. Ipse quidem Apollo se suiq̄ similes dæmonas roganti quōdam Theophilo respondit angelos esse pro incumbente sibi administrationis officio ut est in oraculis. Sic enim cecinit ut fermè solet omnia heroice, *ἄνομα μὴδὲ λόγῳ χρο-
 σήμιον ἐν πνεύματι, ὡς δὲ θεὸς μικρὰ δὲ θεῶν μέρη ἀγγελοὶ ἡμεῖς.* id est, Nomen ne ra-
 tione capiendum in igne habitans, hoc Deus, Parua autem Dei portio
 angeli nos. Erigamus si libet ad altiora ingenium nostrum, quippe ad
 uniuersi huius globi uitales influxus. Nam mundus superior comple-
 ctitur superos, essentias incorporeas, diuina exemplaria & orbis hu-
 ius sigilla, quorum instar, omnium rerum inferiorum facies sunt factæ,
 quæ Pythagoras appellauit *ἀθανάτους πρώτα θεῶν.* id est, Immortales pri-
 ma deos, uelut principia rerum ex mēte diuina productas ideas ut sint
 essentielles *ἀρχαὶ* principatus & origines habitantium corpora, id est
 specierum, compositas huius mundi res informantium. Quo plane in-
 telligitur alios etiam illic esse immortales secunda deos, prima enim se-
 cunda referunt, entia incorporea singularia & indiuidua non materiali
 numero sed formaliter formali inter se differentia, puta spiritus ab om-
 ni materia liberos, simplices & impermixtos, suapte natura extra coelū
 sensibile commorantes, & ut ait Aristoteles, nec tempori nec loco astri-
 ctos unde nec senescant nec transmutentur, multo magis nulla uaria-
 tione nec alteratione, nulla denique passione affecti sufficientissimam
 sibi & optimam ducant uitam, habitentq̄ æternitatem, quod nuncu-
 patur æuum, & Græcè *αἰὼν* quasi *ἀείων*. id est, semper ens, quoniam
 idem illud seculum semper fuit, est, erit, intemporaliter, in mente diui-
 na, ex energia tamen Dei foras creatum, & extra coeli nostri conuexa
 constitutum, pro domicilio splēdidissimo spirituum beatorum, quos
 Pythagorei ueros deos existimant in sublimi ætheris uertice locatos
 cum prorsus obiectu, tum retro partu æuiternos, scilicet æuo immor-
 tali & diuino præditos. Ab ipso autem eodem æuo etiam alijs dispen-
 satum est & tributum esse & uiuere, his quidem clarius, his uero obscu-
 rius, ut idem dixit Aristoteles. Quid autem id sit per quod dispensetur
 & tribuatur, ab hoc æuo diuino & immortalis rebus alijs, hoc est infe-
 rioribus esse ipsum, non fortuitum obiter, aut perfunctorie illapsum,
 sed cuius libet speciei consimiliter substantiuum, certe primi omnium
 Pythagorei Socrates & Plato sequentes præceptorem suum, discipu-
 los illius familiæ docuerunt, cum audiissent Pythagoram semper de
 diuinis obscure loquentem, dicere solitum, quod Tetractys traderet
 animæ nostræ fontem perennis naturæ, tunc plane intellexerunt Te-
 tractyn esse ideam in mente diuina tradentem, & fontem esse ideam
 exemplarem traditam, & perennem naturam esse ideam rerum essen-
 tialem receptam. Quare Alcino teste dixerunt hoc modo, *ἔστιν ἡ ἰδέα*

ὡς ἢ πῶς θεῶν, νόησις αὐτοῦ, ὡς δὲ πῶς τὸν αἰδιότητον νόσμον, παρὰ δὲ γμα. ὡς δὲ πῶς αὐτὸν
 ἔξιστορῶν, ἔσις. id est, Est idea quoad Deum quidem cognitio sua, quo
 ad sensibilem autem mundum exemplar, quoad se ipsam uero confide
 rata, essentia, ceu loquentis uox (uti est apud Areopagitam) una cum
 sit atque eadem, à multis auribus ut una percipitur. Est enim uox pri
 mo in uociferatore, secundo in uocalitate, & tertio in quolibet audito
 re. Quo autem in mundo sensibili semper sphaera prior in omnes eam
 sequentes influit, ita in mundo intellectuali non tantum singulos cho
 ros superiores influere arbitramur in omnes choros inferiores, uerum
 etiam totum mundum superiorem influere in totum mundum infe
 riorem, ut omnia pro suo captu quantum fieri potest momentanea ad
 æterna & infima reducantur ad summa. Nihil tamen mere creatura
 rum ad tertium mundum reduci potest, nihil enim tantæ sublimitatis
 suapte natura capax est, nisi Deus. atqui tertius inquam mundus ille
 supersupremus omnes alios mundos continens solius Deitatis est, u.
 naç diuina constat essentia, ut plane mihi uidetur recte cognominata
 παντοκρατορικὴ ἔσις. id est, Omnipotens sedes locata, immo existens su
 per omne æuum & super omne seculum (est enim seculum seculorum)
 ὑπάρξεως, ὑποστάσεως, ἔσις, φύσεως, ὀντότης καὶ ἑνότης πῶς δὲ. id est, Existentiæ,
 substantiæ, essentiæ, naturæ, entitas & unitas præexistens. Quod
 Pythagoras noster ᾧ appellauit, & Parmenides Pythagoreus ὄν,
 uerque haud ab simili ratione, ὅτι ὑπερῶσιον, ἔν, καὶ τὸ ὄν, ἑν. id est, quod su
 peressentiale unum, & ens, unum. Sed nemo antiquitatis tam perosus
 aut tantus contemptor maiorum esse optauerit, ut tantum & tam sa
 pientem Pythagoram existimet tam anili amentia correptum fuisse,
 quod putaret ab aci numeros aut pueriles talos quibus iactarent uul
 torios quatuor, aut mercatorum calculos cæteraç id genus esse rerum
 omnium principia, quæ non solum rebus non præsent, uerum etiam
 secundum res accidant. Quin potius intelligi uoluit ipsum essentiali
 ter & simpliciter unum, à quo, & ex quo, & per quod, & in quo, & ad
 quod omnia sunt, & ordinantur, & permanent, & continentur, & im
 plentur, & conuertuntur: idemç esse primum unum & primum ens,
 quod in secundo Postnaturalia testatur Aristoteles his uerbis, πλωτων
 ἢ γὰρ καὶ πανταρχεῖαι οἱ ἔχ' ἑτέραν τι τὸ ὄν, ἔδὲ τὸ ἑν. ἀλλὰ ἔδὲ αὐτῶν τῶν φύσιν εἶν', ὡς ἔστις ἑ
 ἔσις τῶν τῶ, τὸ ἔν εἶν' καὶ ὄντι. id est, Plato nanque & Pythagorei non aliud
 aliquid ipsum ens, neque ipsum unum, sed hoc eorum naturam esse,
 ceu existentis essentiæ idem unum esse, & ens aliquod. Sanè Xeno
 phanes ille Parmenidis præceptor & idem Pythagoræ coæuus, quan
 quam omnia celare mos illorum fuit, tamen uisus est clarissime nobis
 explanare quid ipsum unum esse intellexerunt, de quo in rerum prin
 cipijs uerba fecerint. Dixit autem illud unum, esse Deum, quo liqui
 dius Pythagore arcana nobis patefiunt cum statuit infinitum & unum
 &

& numerum esse prima rerum principia. Per infinitum nihil aliud significans quàm ipsum posse, nihil enim quis unquam ne cogitauerit quidem, prius ipso posse, quod maxime infinitum in Deo est, immo ipsum, infinitus Deus est, in quo non separantur esse & posse, quod omnium producibilium & singulorum quorumque continet essentias uirtutes & operationes cum omnibus proprietatum & accidentium connexilibus differentijs & unionibus. Cæterum Pythagoræ assentitur etiam ea in re Anaxagoras, ante quos uiros nullam Græcos omnes Dei habuisse cognitionem, Eusebius Pamphili autor est. Dixit enim Anaxagoras, Quoniam erant omnia simul. Et Democritus, Erant, inquit, omnia simul potentia, uidelicet *διώμασι*. id est, in ipso posse. Hæc est illa quoque mixtura siue rerum commixtio Empedoclis & Anaximandri, nequaquam tamen in aliquo Hesiodi aut Aristophanis chaos nocte & erebo confusa, sed in Deitatis pleno lumine discreta, & in ipso infiniti luminis intimo penetrati ordinata: quam si haud inique intelligatur Hesiodus, certe chaos noctem & tenebras non esse rerum principia, sed ex principijs orta statuit. Id enim in Theogonia protulit, *Ἐξ ἀρχῆς καὶ εἶποθ' ὅτι πρῶτον γένετ' αὐτῶν. ἦτοι μὴ πρόπιστα καὶ γίνετο*. Deinde sequitur, *ἐκ καὶ τοῦ εἶρεβός τε μέλαινα τε νύξ' ἐγένοντο*. id est, Ex principio & si quando aliquid primo factum eorum est, certe primum chaos factum est. De chaos autem erebus nigraque nox nata sunt. Aristophanes uero aliter in Auibus scripsit, *καὶ τὸ λυὸν καὶ νύξ' ἐρεβός τε μέλαινα πρόπιστα*. id est, Chaos erat & nox erebusque nigrum primo. Sed ita fingit poetice Musarum more, alludens suis auibus, ut ex ouo posset amorem excubare, ac simul Orphei supparasitatur in Argonauticis, non absimiliter sentienti quapropter hoc idem repetendo rursus iterumque meminerim, omnia & singula in illo ipso posse, non confuse, non in chaos, non in erebo, nec obscura nocte, sed discrete ac ordinate in pleno lumine, scilicet in ipsa luminosa & omnium fulgentissimorum radiorum splendidissima claritate ac illustris & illustrantis essentia diuinæ intuitu notitia cognitione uersari, quæ optimo iure ab antiquissimis philosophorum idea nominatur *ἐκ τοῦ ἰδῶν, τὸ γινώσκω*, cuius quidem posse esse, cum omnia complectatur mentalia, rationalia, intelligibilia, sensibilia, uitalia, substantialia, adhæsibilia, & adhæsiua, non tantum eorum quæ sunt, uerumetiam quæ non sunt: tum uere illud poterat infinitum appellare Pythagoras, quod & à sapientissimis dictum erat *ἀπειροδύναται*. id est, Infinite posse, quoniam & ipsum est infinitum, & una eademque infinita & essentiali idea complectitur res infinitas. Nihil enim uel fuit, uel est, uel erit in supercelestibus, cœlestibus, terrenis, corporeis aut incorporeis, in angelis, in hominibus, in brutis, in plantis, in mineralijs, in tota uniuersa natura quod non posset, uel (ut Grammaticè loquamur) potis est. Ex hoc omnia prodeunt, & hæc est, *ἀπειροδύναμις καὶ παντοδύναμις διώμασι*.

μνοποιός Δυναμίας. id est, Infinite potens & omnipotens potentifica potentia, quæ nihil aliud est quàm diuina essentia, intra quam ante omnia unum producit duo. Hic tenes Marrane totum meum Pythagoram. Duo primus numerus est, unum uero principium numeri. Quia si credis Xenophani ut antè audisti, unum illud Deus est, & cum intra essentiam diuinam productio duorum manserit (numerus enim se ipso constituitur, Boetio peripatetico autore, iuxtaq; unum solus binarius naturaliter est) tum necessario, duo quoque illa, Deus sunt, quoniam intra Deum nihil nisi Deus est. Tres igitur hæ res principium & primum cum sint, & unam Dei essentiam non exeant, tum Deus planè unus sunt, non enim essentia eo scinditur, quòd ex uno duo producta numerantur, sicut in rebus quoque corporeis sæpe fit ut unitas mota in diuitatem (sit uenia comparationi) usque ad terna progrediatur, manente rerum substantia ut stipitis & surculorum, uel æquius ut hominis corpus, brachium & digitus. Ex uno itaque in diuinis producente, duobusq; productis, trinitas oritur, quibus rebus si addatur essentia ab eis formaliter distincta, erit formalis quaternitas quæ est infinitum, unum, & numerus duorum, omnis numeri substantia, perfectio, & finis. Nam unum, duo, tria, quatuor, collectiuo progressu decem cõficiunt, & extra decem nihil est. Quare hoc ipso intellexit Pythagoras omnium quoddam rerum principium esse, quod Tetractyn nominauit. Nam tetras Græcè, quaternitas est, & actus, formale solis, siue radius, ex quali formalitate licet iam supersubstantiali, deus ipse, unum illustre nomen constituit quaternitatis, ueluti quatuor inter se formaliter distinctorum. Vtq; sacrum à prophano segregaret, optima ratione nomen sanctum per ypsilon scripsit, cum *ἀκτῆς* uulgo per iota scribi consueuerit. Adhuc autem & ipse quoque Tetractyn, ut Deum aliquem hoc loco excellenter in genere masculino protulit, quo more Latini ueteres Cupidinem aut Venerem masculine pronunciarunt, cum alias instrumentalem quaternitudinis numerum ipsam Tetractyn genere scemini no eloquantur. Deum autem se illum ostendere uoluit per quem ipse iurauit *μὰ τοῦ τετρακτύω* quo nihil haberi debeat ueneratione dignius. Nam ut Aristoteles ait, *ὄρκος τὸ τιμιώτατον ὄσιν.* i. Iuramentum est honorabilissimum. Ego sanè hoc in loco Hierocli non astipulabor qui aurea carmina Pythagoræ ipsum cõscripsisse opinor. Atqui pariter optarem propter mirificæ sanctitatis reuerentiam, q; Tetractys Romana lingua nō quaternarius nec quaternitas, sed uoce mutata quaternio aut quaternitudo nominaret, quale apud uos Christianos obseruatis, sacrum à prophani uulgi usu secernētes, cum enim à ter ternus & ternitas populariter legi debeat uos sacrosanctā hypostasim alterato uocabulo trinitatem appellatis, quasi trium unitatem, scilicet enim literam ab ipso uno propter unitam singulorum naturam mutuantes. Sed ut receptui

canam,

canam, omnium rerum, inquam, una quaedam summa res est Tetractys, Pythagoricum principium. Tum Marranus, bellissimum recordor ab hoc exemplo Philolae, illud quatuor literarum charagma, in quo uniuersa generis humani salus praesto sit. Quod nobis Simon tanta scripturarum ubertate confirmauit, ubi profecto mihi Iudaeorum Tetragrammaton ac potius ipsas quatuor literas ex quibus nomen Saluatoris componatur, non male uisus est Pythagoras in Tetractyn graecum symbolum commutasse. Mox tum. Ego uero, inquit Philolaus, illo Tetragrammato & illa salute ad quam totum penè genus humanum reduxit Simon, planè nondum satiatus discessi, quare cum ad eum rediero de istis rebus, si uolet ampliora quaeram, praesertim de illo homine qui salutem singulis quibusque nobis allaturus sit tanquam uniuersorum rex unctus, ideoque Messiha dictus. At uide modò uelim num sit Aesculapius denuò uel per transanimationem, ut aiunt, in hunc mundum uenturus, de quo Iulianus Imp. in lib. 2. contra Galilaeos ita scribit,

ὁ γὰρ ζεὺς ἐν ῥήτοισι νοητοῖς ἐξέσωσεν τὴν ἀσκληπιὸν ἐγέννησεν, εἰς δὲ τὴν γλῶσσαν ἐλπίσι γονίμοι ζωῆς ἐξέφραγεν. ἔστ' ἔτι γῆς ἐξ ἄρα τῆς ποινοσάμενον πρόσοδον, ἡνοσίδος μὲν ἐν ἀνθρώποισι μορφῆ πᾶσι τὴν ἐπίδαυρον ἐφάνη. πληθύνοντων δὲ ἐν τῷ ὄντι τῶν πλοσθῶν ἡδὲ πᾶσαν ὥρεξε τὴν γλῶσσαν τὴν σωτήριον ἐξέσωσεν δεξιάν ὅπως πανορθῶσαι τὰς ψυχὰς πλημμελῶς ἡγεμενίας καὶ τὰ σώματα ἀδυνῶς ἔχοντα. Id est, Iupiter enim in suis intelligibilibus ex se ipso Aesculapium genuit, & in terram per solis genitalis uitam destinauit, hic in terra ex caelo faciens progressum uniformiter quidem in hominis specie circa Epidaurum apparuit, auctus itaque illic successibus super uniuersam porrexit terram, salutarem eius dexteram, ut restauraret animas male dispositas & corpora inualidè habentia. Qui si compositum ex illis quatuor literis quouis etiam alio legendi caractere addito nomen habuisset, prorsus Saluator ipse putandus esset. Aut certè quantum quantus ille fuerat Hercules Alcmenæ filius à Ioue prognatus diuinum semen quem Thassij Saluatorem nominarunt, & monetæ publicæ inscripserunt sic *ἡρακλῆος σωτῆρ' ἀσασίωρ.* Id est, Herculis saluatoris Thassiorum. Eiuscemodi nummum argenteum prisce percussum ego nuper, ut soleo, erga res antiquissimas incredibili uoluptate his meis digitis uerti legens & reuerti. Quo non ab re coniectabam, omnium uoce ac consensu Herculem inter deos relatum, & saluatorem esse promulgatum. Præter eos fuisse alioquin aliquam multos, qui mortalibus opem tulerint saluatores, haud dubium quidem est, quorum è numero meminimus Ptolemæum regem Aegypti, cui nomen Soter, id est, Saluator extitit. Romanis quoque Curtius ipse sua morte terram reddidit saluam, & sua capita Decij pro patria seruanda fortiter deuouere, communis salutis mirifici autores. Tum Marranus, Libenter, inquit, te interpellando monerem, ut quæ nobis à Simone tradita sunt, perspicacius animaduertes & paulò equius intelligeres.

Post

Post enim quàm multa de Cabala ille uir omnifariam sectę suę peritus differuisset quid modò esset, & ad quid utilis, ostendissetq; & quòd esset recepta reuelatio, & quòd facile nobis iter aperiret ad beatitudinis fastigium & summam fœlicitatem: tum rogatus à nobis quidnam illud esset quod præcipuum diuinitatis reuelatũ fuisse putaret, ad quod generatim omnes diuinorum reuelationes reducerentur: aiebat id esse quod dicitur, post ruinam primordiale generis humani uniuersalis restauratio quæ salus nominatur, & quam daturus foret homo iustus & pacificus, uir heros: cuius nomen quatuor contineret in miserationibus literas, ad quem nos ipsos cunctis negocijs secularibus absoluentes libere conari debeamus, per omnes gradus idoneos ascendere ac migrare in ipsum, pro sua quisque uirili: quodq; sint huc omnes actus nostri formandi, huc omnis contemplatio dirigenda, huc tendat omnis sacra Iudæorum scriptura, quæ nobis quasi scala Iacob fore queat super terram sita & cacumine tangens cœlos, per eam transcendere nos mundum hunc posse corporeum usque in alterum mundum angelicum, etiam ad ipsam Messihæ illius Saluatoris animam, quæ sit omnium animarum saluandarum requies & satietas, extremusq; finis, ultra quem progredi nusquam ualeamus: quoniam terminet summũ habitaculum mundi supremi, & communicet cum mundo supersupremo, siue dum per Grammaticos dicere liceat supremissimo: quin potius incomparabili, ad summum, hanc esse omnium hominum perpetuam salutem cunctorum bonorum aggregatione completam. Quę si memineris à Simone sic esse proposita, quanquam per ambages, mea quidem sententia non dubitabis, nec illos tuos saluatores, nec etiam Iudæorum quosdam de quibus uigintiquatuor Biblia sæpe honorificam fecere mentionem, in tanta unquam fuisse dignitate constitutos, ut generi humano salutem uniuersalem afferre potuissent, per quam homines in omni orbis terrarum spacio quotquot essent, sempiterno æuo læte frui, & cum Deo post lapsum redire ualerent in gratiam. Quid enim de tuo Æsculapio complures senserint alijs, tu uideris, qui asserunt illum meretricio incestu natum ex Coronide uenusta muliercula, de qua canitur. Pulchrior in tota quàm Larissæa Coronis non fuit Æmonia, & eam sæpe in templo Apollinis subegerint atque compresserint sacerdotes, qui adulterinis complexibus à se genitum Æsculapium, finxerunt Dei filium esse isto loco culti. Apis autem Ægyptius, qui artem medicinæ primus Græciæ intulit tam insignis eo seculo templarius, ut etiam mortuus in templis pro Deo coleretur, singulari erga sacerdotes Apollinis fauore ductus infantem suscepit alendum & instituendum, quem discipulo quondam suo Chironi Centauro deinde cõmendauit medico peritissimo, ut artem curandi tuendiq; corporis in Æsculapium transfunderet. Quo facto, in uirum euasit

Æscula.

Æsculapius & fama & opibus magnum. Auaricia uero tum instigatus,
 & cupiditate honoris diuersas mundi regiones ad pecunias arte medi-
 ca corradendas peragrauit. Iamq̄ diuitijs plurimum abundans, & fa-
 ma ingenti præditus stulte se Deum nominauit, promittens nō solum
 ægrotis sanitatem, uerumetiam mortuis denuo uitam, super quo Ioui
 superbix suæ pœnas dedit, nam fulmine ictus periit. Sic enim Pytha-
 goreus ille Pindarus Pythionicarum tertio super Æsculapio cecinit,
 χερσὶ δ' ἄρα κρονίων ῥίψας δὲ ἀμφοῖν, ἀμπνοαὺν σέρων καθεῖλον ὠκίως, αἶθωρ δὲ λοραυνὸς
 ἐνέσκιψε μόρον. id est, Manibus ergo Iupiter proijciens ambabus, respira-
 tionem præcordiorum desumpsit subito. Ardens autem fulmen infli-
 xit mortem. In hanc sententiam Apollo querulus super Æsculapij filij
 morte Euripidi fingitur, Ζεὺς γὰρ κατακτύς πῦλα τὸν ἐμὸν αἶψα ἀσκληπιὸν σέρ-
 νοισι ἐμβάλλων φλόγα. Quare nisi plane in diuinis plumbei sumus homi-
 nem tam alienum à dignitate, saluatorem esse humani generis non pu-
 tabimus, & ne in uniuerso quidem sanuatorem, qui opem non alibi,
 quàm in Pergamum, & Ioniam, & Taranta, & Romam, & Con, & Æ-
 gas, ac in eas circa regiones contulit. Nimio tu uictus amore tuorum
 Marrane, Philolaus inquit, plus quàm ueritate, omnes homines mino-
 ris aestimas immo quàm minimi censes, qui nō Galilæi sunt. Peruersus
 hic mos est mea sententia (sit uenia uerbo) non modo laudem alienis
 non admittere sed & uituperare, nec tibi ut uideo satis fuerit tuiq̄ simi-
 libus, optimos uiros suo seculo uirtute claros quos antiquitas ob egre-
 gia facta in Deos retulit non esse Deos contendere, nisi & se diabolos
 tartareos feceris. Ita Lactantium tuum hoc in loco imitatus, qui deci-
 mo capite libri primi ad Constantinum Imperatorem sic scripsit Æscu-
 lapius & ipse non sine flagitio Apollinis natus, quid fecit aliud diui-
 nis honoribus dignum, nisi quòd sanauit Hippolytum, mortem sa-
 nè habuit clariorem quod à deo meruit fulminari, hæc ille. At lingua
 omnis quæ felle inficitur, uero gustu caret, fatetur is tamen rem es-
 se diuinis honoribus dignam, largiri sanitatem, quod & secum omnes
 fatent ægroti. Sed quid aliud fecerit Æsculapius si nesciat Lactantius,
 Socratem sapientissimū interroget, qui gallum ei offerendum uouit,
 ut est in Platonis Phædone, non ut sibi corpus sanaret, qui iam mortū
 adiudicatus uenenum biberat, sed ut parenti Apollini, hoc est primo
 & incorporeo Soli æternæ uitæ dispensatori, animum tranquillè mo-
 rientis cum lætitiæ iubilo & pæane redderet. Nam gallus Apollini
 Phæbo, qui Sol nominatur sacer est, horarum & diei lætus nuncius.
 Æsculapius autem dictus est à ueteribus iubilatio Apollinis uictoria
 & triumphus qui pæan appellatur, eò quòd pauam, cessationē & quie-
 tem post liberationē nominarint. Ea enim ætate cōsueuerūt initari pu-
 gnam prius Marti, & post pugnam uictores Apollini pæana referre.
 Quàm aptè igit̄ Socrates in Æsculapio qui est pæan solē uitæ datorē ue-
 neratus

neratus sit iam iamq̄ moriturus, doctissimorum hominum recta iudicia uiderint, dignum sane ratus & optimo cuiq̄ officiosum, huius mundi Pythone maximo serpente uicto & pedibus calcato, quando per mortem celeriter ad ueram uitam iter capeffitur Esculapio quidem offerre, id est Pæana celebrare. Sic Orpheus uetustissimus uatum & coetaneus istorum Deorum, nam cum Tyndaridis & Hercule nauigasse perhibetur, in hymnis cecinit, *ἰκτὴρ πάντων ἀσκληπιὲ δία ποτα παιάν, ἔλθε μοι καρ σωτὴρ βιοτῆς τέλει* ἔδδλὸν ὀπάζωμ. id est, Sanator omnium Esculapie domine Pæan, Veni beate saluator, uitæ finem bonum præbens. Multos se Iulianus Imperator nouisse asserit in maximis periculis Esculapio adiutos, & se ipsum ægre laborantem sæpe medelis eius saluum euasisse fatetur, ad hoc testē citans Iouem. Sed quid hæc ad uniuersum mundum, respondit Marranus, cuius Messiha prædicatur Saluator, nec corporum modo sed animorum. Et Philolaus ad id, Tu uero Marrane quid de Hercule nonne morum formator & omnis ingenuæ disciplinae in cunctis orbis terrarum locis præceptor fuit. Inde illa imago Herculis apud Celtas peruetusta quidem & uero similis, ubi senex ipse homines innumerabiles singulos cathenulis aureis colla reuinctos à lingua pendentibus trahit quo uult cuncq̄. Celtæ uernaculo sermone Ogmion nominant. ALuciano fit eius memoria in alloquio de Hercule Celtico, super quo illi dicunt, *ἡμεῖς τὴν ἡρακλῆα λόγῳ τὰ πάπαν ἡγόμεθα ἄξιο γὰρ εἶδαι, σοφὸν γρόμνον.* id est, Nos Herculem uerbo & ratione omnia opinamur effecisse cum sapiens fuerit. Nam uirtute domare uitia, & ignorantiam auferre doctrina, nihil aliud est quàm calcare monstra, & angues necare, leonem Nemeæum claua percutere, hydram lernæam interimere, aprum erymanthium occidere, ceruam in Menalio nemore aurea cornua gerentem capere, stymphalidas aues in nube sagittis confodere, Antæum intra ulnas strangulare, columnas in Oceano figere, Geryonem tricipitem uincere, boues abigere, taurum perimere, Acheloum Monomachia superare, omitto & Diomedis equos, & cerberum & aurea hesperidum mala, idque genus facinorum cætera quamplurima, totum uirtutis fuit, totum rectæ institutionis officium & bene uiuendi exemplum. Tum Marranus, Dicerem (inquit) aliorum de illo existimationem, nisi tu prius eiuscemodi tulisses ægrè, breuiq̄ ostenderem fuisse hominem, ut nos sumus, uel paulò indigniorem, licet Præti Agenorisq̄ profapia nobilem. Siquidem ex Agenore Præti erat, Agenoris autem Belus frater, quo natus est Ægyptus, quo Lynceus, quo Abas, quo Danae, cuius fuit Perseus, cuius Alcæus, cuius Amphytrio, cuius (ut putabatur) Hercules, quem tamen reuera Iouis aiunt, id est adulteri cuiusdam fuisse filium. Nam ex Alcmena Iphiclus Amphytrioni & Hercules Ioui, uno partu, si famæ creditur, æditi sunt in lucem, Hercules uerò incensus igni sacro periit

perijt, quoniam Deianiræ uxoris attentatam pudicitiam in Nessum Centaurum iaculo uindicauit, quam ipse in Iole captiua puella non exhibuit, perquàm inique suspicionem adulterij solam ultus, qui ex adulterio conceptus adulterium pariter ipse commisit, in cæteros nescio quàm iustus, in se ipsum certè iniustissimus. Tu ne talem mundi saluatore rem fore credas Philolæ, qualis fuit Hercules aut qualis Æsculapius, si non aliam ob rem uel ob id saltem quòd uterque turpi nota decesserit, nam ut de ambobus apud Lucianum in ecclesia deorum Momus ait, ἐπὶ τὰ σημεῖα ἔχουσι πυρρὸς. id est, adhuc signa tenent ignis, quòd exusti ambo sunt. Curtium & Decios magnanimitatis laudant alij, ego imprudentiæ accuso. Quid quòd aliqui blanditijs & adulationibus ducti, aut uià tyrannis coacti eum saluatoris nomine ornarunt, qui non modo illos non sanauit, nec seruauit, sed prorsus deuastauit ac perdidit, ut Siculi Verrem publica statua in Syracusis inscripserunt σωτήρα, id est qui salutem dedit. Ciceronis testimonio in accusatione quarta Verrinarū. Sed nihil ad hunc locū, ubi de uera hominū salute agitur, quam illi nō præstiterunt, uera nanq; salus est, sempiterna permanentia quæ in Deo est, & à Deo tribuitur, ut in libro de mundo ad Alexandrum scripsit Aristoteles. Ex Deo inquit & per Deum nobis omnia consistunt, nullaq; natura per se sufficiens est carens illa quæ ex eo est salute. Dein adiungit, τῆ γε θεοῦ, σωτήρ ἢ γὰρ ὄντως ἀπάντων ὄσιμ. id est, Ipsa quidem essentia, saluator etenim enter seu essentialiter uniuersorum est Deus. Vnde in libro 14. post naturalia, rursus sic ait Aristoteles, θαυμαστόν δ' εἶ τ' ἐστὶ πρῶτον καὶ ἀίδιον καὶ αὐτορκεσάτω τὸ αὐτὸ τὸ πρῶτον ὅχ' ὡς ἀγαθὸν ὑπάρχει τὸ αὐτορκεῖν καὶ ἡ σωτηρία. id est, Mirum si primo & sempiterno & sibi sufficientissimo hoc idem primum non ut bonum inest, ipsum sufficiens & ipsa salus, per quod monemur, ueram nobis salutem in primo sempiterno & sufficientissimo bono qui est Deus optimus maximus constare, nec aliunde quærendam. Solus enim ille summus mundi opifex & rector de supereminētis liberalitatis clemētissima uoluntate corruptibilibus dare potest incorruptionem, & tempori subiectis æternitatem, & insolubilem transitorijs permanentiam, quorum tamen propria natura est ut orta occidant & aucta senescant. Sic enim in Timæo Platonis loquitur Deus. Quæ à me facta, indissolubilia sunt, me uolente, alioqui ligatum quidem omne, dissolubile est. Ecce non tantum peripateticis sed etiam Platone ipso & Platonicis testatum recipimus sola Dei uoluntate permanentiam concedi rebus quibuslibet pro captu suo, & hæc est uera salus. Nam saluari dicimus, à læsione seruari ut res tranquille permanent. Quod unanimi consensu Græcorum quondam magnifici & ornatissimi legati anno à natiuitate Iesu, 1438. uniuersali concilio Basiliensi illustri quadam & disertissima oratione exposuerunt his uerbis dicentes, τὸ γὰρ σωθῆναι καὶ σώζεσθαι καὶ ἡ σωτηρία ἀπὸ λῶς ὅθεν ἄλλο παρὰ τοῖς ἔλλησι

καὶ τῆς ἡμετέρας βόλεται γλώτῃ, ἢ τὸ εἰσαμέναι καὶ εἶν. id est, Ipsum autem saluare & saluari & ipsa salus simpliciter nihil aliud apud Græcos & in nostra uult lingua quàm permanere & esse. Homines igitur qui de sui natura morti sunt obnoxij ut cessent esse, cum ita se Dei cōformant uoluntati, ut futuri sint immortales, & beato æuo fruantur, recte dicuntur salutem consequuti, & qui eis illam largitur immortalitatis beatitudinem, is recte dicitur saluator, quod uocabulum usu cepit Ciceronis posteritas antea inauditum ut nunc Saluator Latinè dici queat. Sanè omnis alia improprie ac imaginarie nominatur salus, quid enim? quòd animanti bruto medicus hodie confert sanitatem, & illud perendie relabitur in pestem, moriturq; nunquam rediturum, num ea uocabitur salus? Quid illud quòd flori marcescenti hortulanus opitulatur, qui flos postridie casurus sit, & in puluerem conterendus num hæc tridua conseruatio rei prorsus inconstantis salus nominanda est? Sic Hercules Thassios semel adiuuit, quo salutem illis dedisse dicitur, qui post sæpe interierunt, & hodie nihil eorum nisi nomen extat. Sic Ptolemæus Ægyptum seruauit, tot postea bellis & incursionibus hostium deuastatam. Sic Decij Romam liberauerunt, attamen sequenti subuersione atque incendio dirutam. Imperfecta (crede mihi) salus est omnis quæ tempore frangitur, perfecta est quæ caducum æternat, ut de Helena morte sublata in Euripidis Oreste Apollo docuit cum sic ait, ἢ δ' εἶσι, ἢ ὄρατ' ἐν αἰθέρι πύλαις σωσωμένην, ἢ ὀδανῶσα πῦρ σέθεν. ἐγὼνι θύσωσα. id est, Ista est quam cernitis in ætheris conuexitatibus, saluata quidem, & non mortua iuxta te, ego eam saluauui. Vtq; non simus ignari salutem illam non ab Apolline, nec à dijs alijs nisi tanquam mediatoribus prodijisse, quin uerius à summo Deo cui propriam ipsa se insigni uirtute dicauit, tum ita subiungit, Ζῆως γὰρ ἔσαν, Ζῶνι ἄφθιτον χεῖρον. id est, Iouis enim existentem, uiuere eam incorruptibilem decebat. Per Castorem Helenæ fratrem, Marrane uera prædicas, inquit Philolaus, & sapienter uideris de uera salute locutus, assentiorq; Saluatorem de quo tam magnifice ac tam perpetuo sacra uaticinantur eloquia, eum fore oportere, qui non tam huius grandis mundi, non regionum & urbium, nō infimorum elementorum & syderum, non lignorum & lapidum, non plantarum & arborum, non piscium, non uolucrum, non pecorum, quæ omnia naturam ducem & suæ conditionis instinctum inerranter & probe sequuntur, & ad constitutum sibi finem manent quod sunt, quàm istius minoris mūdi seruator & restaurator sit, hoc est hominis, qui ab æquitatis sibi tradita norma & rectæ rationis sententia sæpe decidens generositatem suam coaceruatione uitiorum in stagna profunda malorum & sempiternæ corruptionis barathrum uoluntarie præcipitat, unde reuocare gradum proprijs uiribus & sua ope nequeat. Hic Marrane, hic inquam salute nobis hic saluatore opus est. Hoc genus

nus creaturarum appellat Pythagoras *ἀνθρώπους αὐθαίρετὰ πημάτων ἔχοντας.* id est, Homines spontanea electione detrimenta habentes. De quibus ita scripsit in aureis carminibus, *τλήμονες οἱ τ' ἀγαθῶν πείλας ὄντων ἐκ ἑσσοδῶν, οἱ τε κλύουσι, λύσι δὲ κακῶν παῦροι σωίσασιν τοῖη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας, οἱ δὲ λυλίνδρους ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πημάτων ἔχοντας.* id est, Miseri, hi quidem bona prope existentia non aspiciunt neque audiunt, solutionem quoque malorum, pauci intelligunt, talis fors mortalium lædit mentes, hi autem rotis ex alijs in alia feruntur infinita damna habentes. Sanè noster ipse philosophorū princeps hoc nimirum à Cabalisticis Hebræis sumptum ut è Simone accipere possumus, sensit rationalem esse hominem rebus alijs nobiliorem utputa diuiniorem, non tantum una operatione nec uniformi effectu contentum ut cætera quæ sola natura trahuntur semper eodem modo agente, sed uarijs dotibus instar Pandoræ præditū, quibus sponte utatur in omnem euentum pro libera uoluntate, ob quam libertatem ait, *θεῶν γένος ἔστι βροτῶν οἷς ἰδρὰ πλεφερέσα φύσις δαίκνυσιν ἕκαστε.* id est, Diuinum genus est hominibus quibus sacra promouens natura ostendit singula, quippe illa sacra natura est anima intellectiua, secundum igitur intellectum Deo accedit homo ut mero syncerum, atque secundum sensus inferiores à Deo recedit tanquam impurum à puro, quo fit ut ratio quæ nobis (ut inquit ipse) ostendit singula, dum se ad mentis fruitionem conuertit, beatos nos faciat. contrà uero dum ad sensuum discurrit libidinem, miseros, ut inter uirtutem & uitium medius homo positus uideatur, uelut substitutus apex in litera Pythagoræ discrimine secta bicorni, ad quem Hercules ille Prodicus tenera tum ætate cogitabundus resedit. Quemadmodum uero ut Solon apud Herodotum Creso affirmauit, ante obitum nemo supremæq; funera debet dici beatus, ita nemo certè miser putandus est, dum hanc uitam uiuit. Sed scilicet ultima semper expectanda dies homini est, qui si abiecto corpore tunc uitij permanserit oneratus, incipiat esse uere miser, & eam miseriam ut superiore oratione accepisti, Pythagoras in duo genere diuidebat. Nam post mortem miseri, aut bona propè habent, quæ sunt beatitudinis dona, quamuis ea nec aspiciant, nec audiant, quia Dei uisione nondum fruuntur, hi de saluandorum numero sunt, non extrema miseria grauati, ut tandem aliquando pœnas euadant constitutas, aut denique ab eis bona longissimè distant, ut mala nunquam ullum habitura sint finem, & ij appellantur infinita damna habentes. Duo igitur inferiorum habitacula hic describuntur, Elysus campus, id est transitorius, illorum quibus bona prope sunt, supera ut conuexa reuisant. Et tartarus ab horribili sono, quasi tortor teter terror uocatus, illorum quibus sua damna sunt infinita, qui kylandris radijsq; rotarum districti pendent, ubi sedet æternumq; sedebit infelix Theseus, & ei similes, *ὄθρη ἔποτε ἐκβαίνου,* ut est à Platone Pythagoram imitante

scriptum, id est, Vnde nunquam egrediuntur. Hic mihi accedant ob-
iurgatores qui blactere in eundem Pythagoram non desinunt tan-
tum & tam præcipuum uirum, cuius dictamini ceu oraculo deorum
ereditum est. Quare dictator ueritatis uelut aliter Apollo illi seculo
nominabatur, quod ipsum uocabulum Pythagoras designat. Rumor-
em autem de illo passim diuulgant, hanc eius fuisse opinionem quòd
anima humana quorundam post mortem corpora brutorum infor-
met, quod uiris ratione utentibus incredibile uideri debet, de tam ex-
cellenti philosophiæ autore & abundantissimo scientiarum fonte un-
de ad nos emanauit diuinarum & humanarum rerum cognitio. Quin
potius ea suspicio transanimationis ex hominibus Pythagoricorum
mysteriorum partim ignaris, partim ob inuidiam perosis orta est. Non
enim caruit æmulum liuore præstantissima eius uiri uirtus, innocen-
tissima uita, egregia doctrina, celebris fama, utq; sit, nihil nõ pollutum
reliquerunt inuidi carptores, Timon, Xenophanes, Cratinus, Aristo-
phon, Hermippus, & alij quorum non exigua multitudo est, qui de
Pythagora suis in libris mendacia plurima scripserunt, ac ea prodide-
runt quæ nusquam ab illo uel dicta uel scripta fuere: aut eiuscemodi
si qua dixisset, tamen ita in peiorem ea sensum peruerterunt ut facile
crederetur talis ac tantus uir inconsiderate docendo aberrasse, de re-
rum principijs, de numeris, de faba non gustanda, de abstinendo ab
animatorum esu, de inferis, deq; metempsychosi & transitu animarum,
de quo nunc tractamus. Qui enim exemplaria & species rerum ita di-
stinxit, ut mutuo transmutari confundi ue nequeant, quònam modo
humanam essentiam quæ sua est forma communicaret bruto: cum &
autore se ipso ne unitas quidem substantiua certi numeri secundum
naturam est unitas alterius numeri. Quare ait, *αἱ δὲ μοναδικὰ ἐν τῇ διυολογίᾳ αὐ-
τῇ, πρὸς τὰς ἐν τριάδι αὐτῇ ἀσύνμικτοι*, i. Unitates in diuitate ipsa, ad eas quæ
sunt in ternitate ipsa, sunt inconiectiles. Ita in physicis constat, quan-
quam longe secus agitur in Mathematicis, de quibus nihil in præsen-
tia nobis est negocij. Vnum autem cuiusq; rei est essentia participata,
quæ alterius rei essentiam non occupabit, *ἐκάστη μὲν οὐσία ἑῷς εἶδους μίτηρα*.
id est, quælibet enim substantia una specie participat. Ideo in disparis
animantis uitam transire non potest, uel ulla qualiscunq; bestia, quin
potius manet in suæ lege naturæ suum tenens munus, *ὡς τε τὸ εἶδος εἶδος ἑ-
σώρηται*. id est, Itaque species speciei non coincideat. Tametsi nanque
unum sigillum multis impressum plures ceras effigiat, non tamen plu-
rium sigillorum formas diuersas eadem cera ferre poterit. Haud igitur
sigillum formæ humanæ quæ est imago Dei, naturam inferiorem sigil-
lare permittitur, quod ut omnia sua Pythagoras ænigmaticè propo-
suit, sic & huius opinionis certam sententiam nota propria designa-
uit, cum inter alia symbola istud sibi gratissimum celebraret, *ἐν διατυ-*

λίω θεῶν εἰκόνα μὴ περιφέρειν. id est, In sigillo Dei imaginem non circumferre, quod meo arbitrato recte intelligitur ad hunc ferme modum, Imaginem Dei quæ est anima hominis naturas alias circumcirca non sigillare neque formare posse. Sic enim Hermes Trismegistus Ægyptiorum doctor in libro ad Asclepium. Hominis, inquit, una pars simplex est quam uocamus diuinæ similitudinis formam, & paulò inferius ita, due sunt imagines Dei, mundus scilicet & homo. Quòd inique igitur explanauerint eum uel inuidi uel ignari, de tràsitu animarum post mortem, simul etiam de illarum descensu ante hominis generationem, profectò nullus modo extat qui non id mecum sentiat uel ulla mente præditus. Quando nanq; multi animam hominis de potentia materiæ putabant educi, statuit noster ipse magis credendum esse, infundi eam corpori ab ipso Deo, & ob id eam asseruit ante corpus esse, quòd non tempore intelligendum est, sed puritate & naturæ dignitate. Hanc itaque infusionem appellauit animæ descensum, quem postea multis ambagibus uarie sectatores tractauerunt sua quisq; uia, non semper pro autoris uoluntate, qui descensum animæ humanæ in corpus nō secundum situm accipi præcepit, nec iuxta motum à mundo intellectuali per singulas sphæras ad mundum elementarem ut Proclus & astipulatores alij, sed pro naturalium formarum serie, in qua corporis humani ultima perfectio est anima rationalis, quæ ita totum perficit ut homo animal diuinum optimo iure appelletur. Voluit igitur Pythagoras animantia sola quorum sacra natura, id est ratio demonstrat singula, diuinum esse genus, scilicet à Deo propagatum ut aureis edidit carminibus, cuius species nec mutetur nec conuertatur, sic generum singulorum formas esse permanentes, licet in eadem sua forma dissimiles. Post hominis uero mortem si iustus decesserit animam eius transcendere purum ætera, & æuum degere cum beatis, tanquam Deum cum dijs. Ita enim ait, *ἠνίοχον γνώμῃσι νόστον καὶ δ' ὑπερθεῶν αἰετῶν, λῆ δ' ἀρχαίης σάμα, ἢ αἰδὲρ ἑλδύδορον ἔλθης, ἔσσειαι ἀθάνατος θεὸς ἀμείροτος ἐκ τῶν θνητῶν.* id est, Aurigam iudicium statuens superne optimum, cum relinquens corpus in etherem liberum uenies, eris immortalis Deus, incorruptibilis, nec ultra mortalis. Sin autem iniustus & scelerosus in peccatis insanabilibus & mortalibus decesserit homo, tunc animam eius omnem suum reatum uarijs diluere pœnis docuit, easq; pœnas pro magnitudine ac multitudine criminum magis atque minus fore duras & durabiles, quibus delegata sint loca hæc naturæ inferiora, & corpora tum imaginaria seu figuralia, tum quandoque uera, non quæ informet ut essentialis portio, sed quæ inquilini more, pœnarum sustinendarum causa inhabitet, aut quibus per instantiam localem assistat, uelut motrix intrinseca mobili, uel circa quæ cruciatibus subiecta torqueatur, ut Tityus circa uultures, & Ixion ad serpentum rotas, & Tantalus in flumine, & Sisyphus apud saxum, &

Prometheus cum aëquilis. Quandoquidem dæmon Tartaræus potest corripere ac obsidere corpus, cur non anima turpis ad inferorum pœnas damnata, uel uerum cuiuscunq; speciei corpus ingrederetur Dei dispensatione, uel aerem induta, ostentaret quamlibet aspectibus nostris formam, ut Dido moritura Æneam alloquitur, Sequar atris ignibus ardens. Et Plinius iunior rem scribit creditam, de domo quam Athenodorus Tharsensis philosophus coemerat, eam fuisse importuno strepitu infamem, quòd ibi simulacrum horridi senis aspiciebatur, & quotidie nostra quoque ætate similia occurrunt terriculamenta, modo crassioribus exuijs. Tum uariæ illudunt species atque ora ferarum, fiet enim subito sus horridus atraq; tigris, squamosusq; draco & fulua ceruice læna, aut acrem flammæ sonitum dabit, omnia transformat sese in miracula rerum, ignemq; horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem. Hæc sane corpora uocamus phantastica, hoc est apparitiua, quæ assumere possint tam animæ hominum solutæ quàm dæmones, ut de Lamia nouimus Menippi Licij philosophi procace proca in pulchram mulierem apud Corinthum conuersa, quam Apollonius Tyanæus publice deprehendit lemurem esse, ut denique senex ille pannosus & mendicus Ephesijs quondam causa pestilitatis, hoc genere Metamorphoseos notatur, quem lapidibus obrutum aiunt uisum esse canem quasi Molossum. De utrisq; scripsit Philostratus secundus, in libro de uita Apollonij quarto. Eius autem quod Pythagoras dixisse fertur, se quondam Euphorbum fuisse alia ratio est: non enim talem dicendi morem ipse primus instituit, sed longe prius in populari consuetudine apud uetustissimos usurpatum fuit, quòd qua esset quisque uirtute aut uitio præditus, alteri assimilaretur, qui eminenter eadem cõditione olim fuisset, uirum enim quem libuisset robore præstantissimum dixerunt esse Herculem. Ita M. Varro, Rusticellus, inquit, Hercules appellatus mulum suum tollebat. Et Numenius Pythagoricus aperte scribit nihil aliud esse Platonem quàm Moysen Attica lingua loquentem. Sæpe quoque Cicero dictus est Latinus Demosthenes esse, omnes à uirtutum & operum paritate ac similitudine morum, non autem ob unius substantiæ communionem: ita Litanus Plauti seruus Argyrippum dixit esse Solonem qui pariter leges conscribat, de illo in Asiaria sic ait, Nunc etenim est negociosus interdus, uidelicet Solon est, leges ut conscribat. Ista Plauti uerba inolitam priscorum loquendi consuetudinem indicant, ut hunc hominem, dixerint illum esse quendam, qui fuerit natura, ingenio, moribus, amore, affectione, & opere similior. Vnde Romani solebãt huic adagio particulam Alter, adiungere, ut tu es alter ego, & ego sum alter tu: licet scientes & uidentes quòd reuera nec ego sum tu, nec tu es ego. Sed in utrisq; nobis sentientes esse idem ingenium, par studium, eandem uoluntatem, eundem conatum, spiritum

spiritum, animum ἢ ψυχῆς ἀντικείμενα βαλλομένης. Nam animos antiqui dixerunt motus hominum & uoluntates, quare unius moris curæ ac diligentia, consimilis propositi, æqualis motiui ac paris motus & sensus eiusdem homines uisitate appellantur unanimes. Est autem à priscis philosophis haudquaquam alienum, ut dicatur anima esse motiuum & sensitiuum in homine τὸ ἐμψυχον γὰρ καὶ ἀψύχον inquit Aristoteles διὐρίμω μάλιστα διαφέρειν δεκτικῶν, λινῶν τε καὶ ἄλλων αἰσθητικῶν. id est, Animatū enim ab inanimato duobus maxime differre uidetur, motu & sensu. Quicumque igitur erga rem eandem afficiuntur & mouentur, idemq; sapere ac sentire uidentur, unius esse ψυχῆς id est, anime, uulgo dicuntur. Vnde illa famosa μεταψύχωσις. id est, trāsfanimatio nihil aliud reuera est uiris recte doctis quàm æqualis cura similis motus & par studium alicuius hominis mortui, post aliquo tempore, in altero uel eodem repertum homine uiuo. Tali æmulatione triti & usitati sermonis, Pythagoras quondā rediens à Persarum Magis (ita enim sapiētes illi suos nominant) forte inter amicos exhilarandi conuiuij gratia more Magorum uti poterat, & dicere se Euphorbi olim militis Troiani, Calliclis, Hermotimi, Pyrrhi, Pyrandri, Calidonæ, Alces, & demum suam Pythagore animam in se ipso continere, quòd inclinatam ad quædam præclara in singulis illorum præcipue sita gereret affectionē, studium & uolūtatem, ad quæ illi ipsi propensius in uita eorum fuerunt moti. Omnium autem maxime cum in Euphorbo Troiano claruisset bellica uirtus, ipse Euphorbi animam nactus esset, quasi iam cor Euphorbi haberet. De quo nimirū se iactare potuit, cum laudarent eum pugiles studij bellici, cernentes laterum & brachiorū totiusq; corporis sui robur & incredibilem erga fortissimos Athletas amorem pensantes, quem illis tum & precioso apparatu & magnifico sumptu ostēdebat, antē enim cæricis siccis & molli caseo triticoq; nutriebant athletæ, ipse uero noster eos carnibus tunc primus nutrijsse cōpertus est. Admirātibus igitur illis q; in philosopho literarū studioso esse posset tātus amor pugne, quid mirū si respōderit Euphorbi animā in se uigere, hoc est, ingeniū, studium, motū, & uoluntatē Euphorbi apud se residere, qui tametsi esset pacis præceptor & gentæ contēplationis autor, tamē in se ipso sentiret belli tanq; Troiani desideriu; Quo audito, mox rumor inter temere credulos ortus erat & fama pcrebruit, uel ignorantia mysteriorū Pythagoricorū, uel malignitate inuidorū qui semper optima queq; puertunt & recitant audita secus multo q; sint dicta, q; Euphorbi anima in bello Troiano pempti trāsmigrauerit in Pythagorā. Quæ opinio postea fuit adiuta scriptorib. atq; poetis. Inde Ouid. in Transfigurationis lib. 15. hæc inter alias nugas à Græcis Cretizin assuetis more suo mutuatus, sic de Pythagora cecinit, Morte carēt animæ semperq; priore relicta sede, nouis domibus uiuūt habitātq; receptæ. Ipse ego (nā memini) Troiani tēpore belli Panthoi.

des Euphorbus eram, cui pectore quondam hæsit in aduerso grauis
 hasta minoris Atridæ. Cognoui clypeum læuæ gestamina nostræ nu-
 per Abanteis templo Iunonis in Argis. At noli obstupescere præstans
 Marrane, nihil horum in Pythagoræ libris scriptum inuenies. Nam
 tria ipse solum edidit uolumina, primum *παιδευτικόν*, secundum *πολι-
 τικόν*, tertium *φυσικόν*, quem Lyfidi quidã ascribunt, sit igitur tertium
 nobis aurea carmina. Percurre singula queque, & nusquam reperies in
 eo uiro de transanimatione quicquam, quo credas facilius rumore fal-
 so seminatum esse per inuidos quicquid de illa *μετεμψυχάσις* fingitur,
 quod diuersitas narrationis plane indicat, cum alij clypeum hunc esse
 in templum Iunonis relatum apud Argos. Alij dicatum Palladi Athe-
 nis affirmant, & quòd eius clypei hæc ipsa fuerat inscriptio, *παιλλαδι ἀ-
 θιωῶ, μενέλαος ἐκ' εὐφόρβου*. id est, Palladi Mineruæ Menelaus ab Euphor-
 bo, autor est Tyrius Maximus disputatione 16. Quantam nunc eiusce-
 modi testimonio habere fidem oporteat Iurisconsulti uiderint. Equi-
 dem adduci nõ possum ut credam Ouidij de transitu animarum fabu-
 lam, tam excellentem in omni scientia & grauem uirum docuisse, atq̃
 eo minus credendum putauerim quo magis præstantes autores aliter
 tradidere. Nam quòd asserunt multi, apud Græcos Pythagoram inue-
 nisse primum animas esse immortales, manifeste falsum dicunt. Home-
 rus enim Græcorum ferè antiquissimus longe prior hoc dogma prodi-
 dit, cui apud inferos animæ defunctorum de multis rebus disserunt, &
 uaticinantur multa, ecquid aliud (oro te) uiri eius tam admirabile car-
 men insinuat, *σι δ' ἄλλος Πνεύμας* quàm animas nostras post mortem per-
 manere. Deinde in socijs Vlyssis palàm ostendit, imprudentes homi-
 num animas à corpore separatas, non quidem bestiarum naturas, sed
 tantum habitus brutorum induere, atq̃ cum tali horrore pœnas lue-
 re, quas Circe iusserit. Quicunq̃ autem radicem & florem tenent Mo-
 ly eorum animas, autore Mercurio, fore securas, ut est in Odyssæa deci-
 mo libro. Sed ad illam de Euphorbo ironiam reuertamus, de quo ido-
 nei quotiens scribunt omnia Pythagoræ diuina dogmata fatentur,
αἰνιτικῶς hoc est allegoria obscuriore tradi. Quod Apollonius Tya-
 nensis ille Pythagoreus tractatu cum Thespione archiphilosopho
 gymnosophistarum habito in Philostrati uolumine sexto cõfirmat, ita
 loquens, *εἰ δ' αἰνιγμάτων ἀπομαί, σοφία πανδαγόρε εὐγχαρῆ τοῦτα, πῶς δὲ καὶ γὰρ καὶ
 τὸ αἰνιτικόν*. i. Si ænigmata tango, sapientia Pythagoræ cõcedit hæc, tradi-
 dit enim & ænigmatizare. Quãdo aut̃ cum Indorũ Brachmanibus in li-
 bro eiusdẽ tertio disputabat, querens de anima quomodo sentirẽt. Iar-
 chas, inquit, sicut Pythagoras quidẽ uobis, nos autẽ Ægyptijs tradidi-
 mus. Suscepit Apollonius. Num igit̃ te aliquẽ Troianorũ fuisse dices?
 ut se Pythagoras Euphorbũ. Audi iam Marrane q̃ Thespion catẽ re-
 sponderit prius interrogans, quẽnam ex Græcorum ducto Troiam
 exercitu,

exercitu, admiratione digniorem existimaret. Cui Apollonius, quod Achilles primas Homero nactus esset. Tum Iarchas, *πρὸς ἄσπερ ἐφ' ἄρ' ἁλώ νι καὶ τὸν πρόγονον θεῶρα τὸν ἐμὸν, μᾶλλον δὲ, τὸ πρόγονον σῶμα, τοτὶ γὰρ καὶ πωδα γόρεα, εὐφροβὸρ ἤγειται.* id est, Ad istum, inquit, Apolloni etiam progenitorem æstima meum, magis autem progignens corpus, hoc enim & Pythagoras Euphorbum putauit. Deinde recitat Gangen Indorum olim regem Gangis fluuij filium multis uirtutibus Achillem superasse, illumq; ipsum fuisse illud progignens corpus, quod ipse iam esset. Verba hæc non animarum transmigrationem, sed corporum transmutationem indicant, instar cuiuslibet materiæ quæ sit apta istius uel illius formam recipere. Perinde atque comœdia diceret ego prius tragœdia fui, quia ex eisdem tragœdia nascitur & comœdia literis ac elementis, ut Aristoteles ait in libro de Generatione primo. Aut canis quidam si diceret, ego ante diu equus fui, propter cuiusdam equi corpus quod depastus est canis, quo alimento in substantiam rei alitæ conuerso, equus ille plebeio sermone dicatur ipsius canis *πρόγονορ σῶμα.* id est, progignens corpus fuisse, uidelicet unde prognatus sit. Non autem equi animam in canem transiisse, quispiam ex hoc sermone arbitrabitur. Qua igitur re Pythagoram docuisse crederem animas transire in alia corpora, eo solum, quod se Euphorbum prius fuisse dixerit, cum hic manifeste constet atq; conueniat non quidem animam, sed ipsum corpus iudicatum fuisse Euphorbum, & nihilominus hoc ipsius dictum non fuisse planum, sed merum ænigma, quo arcanum quoddam illi seculo incognitum uoluerit innuere, scilicet materiam primam omnium formarum nō solum capacem, sed auaram etiam esse ac semper desiderio motam nulla forma satiari. Quod M. Antonino Imperatori philosophissimo æque uisum fuit, cum in libro ad se ipsum tertio scripsit, *ὅτι ἔδεν ἕτως φιλεῖν τῶν ὄλων φύσις, ὡς τὰ πάντα μεταβάλλει καὶ ποιεῖν νέα ὄμοια. ἀπείρημα γὰρ τρόπον τινα πᾶν τὸ ὄν πρὸ δὲ αὐτὸ ἐσομένον.* id est, quod nihil ita cupit uniuersi natura ut entia transmutare & facere noua similia. Semen enim modo quodam omne, ipsum est ens ex se futuri. Et idem in libro septimo, *ἡ τῶν ὄλων φύσις, ἐκ ἧς ὅλης ὀσίας ὡς κηρὸν νῦν ἢ ἰππᾶριον ἐπλασε, συγχέασα δὲ ἄσπερ εἰς δένδρον φύσιν, σιωλεχθῆσα τῇ ὕλῃ αὐτῆς. εἶτα εἰς ἀνθρωπᾶριον εἶτα εἰς ἀλλότιον.* id est, Vniuersi natura ex uniuersa essentia tanquam ceræ, nunc quidem equuleum finxit. Confundens autem id in arboris naturam, simul ufa est materia eius. Deinde in homunculum tum in aliud quipiam. Vnde nominatur ab Orphea natura istis epithetis, *πολυμήχανος μήτηρ.* id est, multum machinatrix mater. Et *ἄλλοτρομοροφολία τῆς.* i. alie. narum figurarū decretrix. Quicquid fuerit, equidem longe potius opinabor Pythagorā si Euphorbū, aut alium quempiam se fuisse dixerit, exempli causa id ænigma introduxisse. Sin autem credatur historiā texuisse, profectò non aliam ob rem fecisse putandus est q̄ ut ostende-

ret posse animam separatam à corpore, rursus eandem ipsam, autore Deo, in idem ipsum corpus redire quod penitus iam reliquit & deseruit, atque non in aliud ullum, unum nanque & idem fuisse corpus quantumcunque diuersis nominibus appellatum, in quo totiens reuixerit Pythagoras ab Iarcha Indorum sapientissimo iam pridem discere potuimus, non in magnitudine & quantitate, sed in substantia & entitate, ut mare quanquam est Homogènes atque unum, tamen hoc esse dicimus Ægæum, illud Ionium, istud Myrtóum, aliud Crisæum. Ita & unum hominem sapius renatum primo nominarunt Æthaliden, dein de Euphorbum, post Hermotimum, tum Pyrrhum, demum Pythagoram illum nostrum qui tot regenerationes tanquam philosophus maxime speculatiuus & diuinus nō attribuit nature uiribus, sed soli Deo, quem, ut refert Heraclides Ponticus in hac Palingenesia, Mercurium nuncupauit, ut ostenderet neminem reuiuiscere, nisi uirtute diuina. Nam ut Iustinus recitat ille philosophus & martyr Christianus in Parænetico ad Græcos, hoc Deus cognomento à Pythagora est honoratus præcipue, ut dicatur *ψυχωσις τῶν ὄλων*. id est, Animatio uniuersorum, eo quòd animam infundat hominibus uniuersis & infusam auferat, & ablatā restituat, quoties & quando uoluerit, quale sapius etiam in alijs hominibus uisum & experientia certa compertum est, referentibus nobilissimis scriptoribus. Nam Aristæas quondā Proconessi mortuus fuit in officina cuiusdam fullonis. Deinde septimo post anno, eius urbis ciuibus idem uiuus apparuit, & ipse tunc carmina de Hyperboreis Arimaspi composuit, cuius in quarto historiarū Herodotus egregiè meminit. Cæterum uixit & in Armenia Er, genere Pamphylus, qui cum occubuisset in prælio, sublatis alijs decimo die cadaueribus iam corruptis, integer quidem incorrupto corpore repertus fuit, domūq; delatus pro officio sepulturæ, ubi duodecimo à morte die dum pyræ esset impositus, surrexit, & quæ interim uiderat, retulit. Hæc Plato scripsit de Republica, uolumine decimo. Huc etiam illud occurrit, quòd legimus puellam Romæ mortuam, cum sepulchro afferretur à Tyanensi Apollonio uitæ restitutam, in quarto Philostrati libro, & Alcestis quoque narratur ab Hercule resuscitata rursus diu uixisse.

Tum Marranus inquit, Quàm propè accedis ad nostra, Philolæ: nam si coràm astaret Simon, recenseret nobis de libris Hebraicis, quòd Deus olim abstulit de spiritu, qui erat in Moyse, & dedit septuaginta uiris. Post aliqua denuo tempora sublato ex hominibus Elia, spiritus eiusdem inclinauit super Elisæum, & item filium Sunamididis ipse mortuum reuiuiscere fecit. Addo nunc Samuelem mortuum, quem suscitauit quædam mulier in Endor, qui post resurrectionem suam cum Saule Rege locutus est. Audi uerò quid Ezechiel uiderit ille propheta, campum scilicet plenum aridis ossibus mortuorum,

& ac

& accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad iuncturam suam, & ecce super ea nerui & carnes creuerunt, & extenta est in eis cutis desuper, & ingressus est in ea spiritus & reuixerunt, steteruntq; super pedes suos. Hæc in sacris literis continentur Hebræorum, multo plura uero in historijs Christianorum descripta leguntur. Equidem pro me tibi hoc affirmare ausim, absque parabola, sine ænigmate, & omni remota ironia, quòd uere & plane Iesus Nazarenus fratrem Marthæ suscitauit Lazarum nomine quatrinduo ante mortuum. Adhuc cuiusdam etiam uiduæ filium extinctū, uitæ reddidit. Et Iairi synagogæ principis filiam, aliosq; in sancta scriptura commemoratos. Hunc ipsum quoque Iesum resuscitauit Deus, & in eius morte corpora multa eorum qui uita defuncti erant surrexerunt, & exeuntes de monumentis uenerunt in sanctam ciuitatem & apparuerunt multis. Paulus denique Tarsensis Eutychem qui casu è uita migrauerat, luci restituit uiuum. Martinus nondum episcopus, immo nondum baptizatus, tres mortuos suscitauit. Possem catalogum proferre hominum ab interitu ad uitam pristinam reuocatorum, nisi tu non ignorares Christianis nobis esse creditu facile, animos hominum redire in corpora, qui generalem omnium corporum humanorum resurrectionem rursus ad uiuendum futuram plane confitemur. De qua pulchre disertissimus Athenagoras Atheniensis philosophus pro Christianis librum integrum *πρὸς ἀναστάσεως* certe doctis auribus dignum composuit. Et Turcis, Mauris, Agarenis, Mahometh in Alcoran sic loquitur, Illis dicentibus, cum eritis ossa, uel ad nihilum redacti, qualiter efficiemini homines noui? Responde. Licet lapidei uel ferrei uel si quid est durius essetis, qui uos prima uice creauit, ad uitam denuo uos resuscitandos reuocabit, hucusq; in Azoara 26. Et rursus in 45. sic ait, Qui nos primo plasmavit, secundo uiuificabit. Unde Pythagoram tanto maiore uelim prosequamur ueneratione, quanto is propius quàm cæteri Græcorum philosophi ferme in omnibus alijs, non solum in hac causa, nostræ accessit fidei. Aristoteles enim uidemus quàm nihil eorum credidit quæ non uel manu tetigit, uel oculis cernere potuit, uel apprehendere syllogismo. Propterea in fine tractatus de generatione & corruptione, reditum mortui hominis nullatenus admisit, debili admodum argumento usus, & Alcmaoni magis quàm suis præceptoribus assensus, contra tritum suo tempore prouerbium, *ὕψιστος εἰν τα ἀνθρώπινα*. Quem sequuti sunt alij quippe cohors philosophantium, in hoc reprehendendi quòd se omnia scire, alios omnia ignorare præsumentes Pythagoram post reliquos irrident, & illud Luciani exclamant, *τίς ὠνήσεταί, τίς ὑπὲρ ἀνθρώπων εἶν βούλεταί, τίς εἰδέναι τὸ πᾶν ἢ ἁρμονίαν, καὶ ἀναβῆναι πάλιν*. i. Quis emet Pythagorā, quis super hominē esse uult, quis scire uniuersi harmoniā & reuiuiscere denuo? Ita eum ridicule sub hasta licitantur, quasi contemnendā iumentorū mercem,

aut

aut uile mancipium. Illis ego multa nosse libenter permittam, dummodo patiantur & alios non nihil didicisse. Id adeo nunc stomachum ego commotus aduersum eos qui solent antiquissimis præceptoribus & philosophiæ principibus facile detrahere, prolixius quàm oportuit excandui, ut pernoscas, me Pythagoram quoque tuum non secus amare quàm par est, & calumniatores suos uehementer odisse, non homines sed monstra hominum. Tum Philolaus, Quidam, inquit, sunt quibus ignoscendum est quòd tam recondita & arcana mysteria nesciant, non enim omnia possumus omnes. Ideoq; redeundum cum illis in gratiam erit si qua imprudentes infamauerint. Qui autem in eo quandoq; silentio exercitati, Pythagoreorū togam candidam abiecerint, & contumelia cœperint eius doctrinæ maiestatem lædere ac tanti philosophi caput minuere, eos ego non solum arrogantes uerum etiam homines impurissimos iudicauero, quorum è numero Xenophanes est qui de illo in Elegia sua lusisse ita perhibetur, ut cum uidisset aliquando Pythagoras canem cædi, miseratus dixerit, Sine hunc, est enim cari sodalis anima quam eius ex uerbis agnoui. Sed ea quidem manifesta Diogeni Laertio extat sugillatio, quodq; item Plutoni apud inferos Pythagoræ discipuli conuiuuntur, qui & ipse uiderit animam Hesiodi æneæ columnæ alligatam, gementem & stridentem. Tum Homeri quoque animam de ligno pendentem, & serpentibus circumdatam. Hæc & istis similia sycophantiarum crimina diffamationes & calumniæ sunt leuissimorum sophistarum, qui contactu omnia scedant immundo & polluant ore dapes & uestigia scæda relinquunt. Quod autem de carniū & animatorum omnium esu diuulgant, quem asserunt prohibuisse Pythagoram, ferè nil me perturbat, quoniam sunt clarissimi autores qui ea mendacia refellant. ait enim Aristoxenus ille insignis scriptor Pythagoram non abstinuisse ab animatis, sed carnes comedisse, quod Porphyrius in libro primo *πρὸς ἀρχὴς ἐμψύχων* probat, eo quòd athletas ab alijs caelo ab alijs ante ficibus nutritos, ipse prior omnibus cibo carniū aluerit, dixeritq; carnes habere uirtutem ad acquirendum robur incredibilem, ita Porphyrius. Et Apollodorus arithmeticus testatur illum boues centum immolasse, cum reperisset, *ὅτι τριγώνου ὀρθογωνίου ἢ τριῶν ὀρθῶν γωνίων ὑποτένουσαι ἴσση δύναται ταῖς πλάταις αὐτοῦ.* id est, Quod trianguli orthogonij subiectum latus tantundem ualeret quantum quæ continerent. Fuit tamen modestissimæ uitæ, mediocris nutrimenti, paucissimi potus, ut scripsit Lycon Iaseus de Pythagora. Vnde rarus fortasse carniū sibi usus erat, sæpe enim solo tenui melle pascebatur, hæc omnia Athenæus de cœnis doctorum hominū libro 10. Atq; ob id si studiosos literarum ea quæ grauis cibi forent diligenter uitare commonuisset, ne cerebrum ab incauto stomachi onere læderetur, quo ualere contemperationi uehementius incumbere, quis hoc non laudi daret tam fido præce-

præceptoribus: ut quæ didicisset apud Hebræos duri alimenti esse in eorum lege prohibita, quæ item apud Indos fugienda cognouisset ueluti pisces marinos ne stomacho quidem utiles nec deorum oblationibus acceptos (nemo enim unquam in sacrificijs immolatum esse piscem audiuit) quæ denique apud Ægyptios accepisset de faba, quòd non sit mundum legumen, ut in Euterpe sua notauit Herodotus, ea plane in pabulum non sumerent, tranquillitatem mentis perpetuo literarum studio quærentes, quanquam eiusmodi pia monita noluit tam exacte & ad unguem ueluti legem duodecim tabularum obseruari. Nam & ipse porculis minusculis & hædis tenerioribus, uictitasse à Xenophilo & Aristoxeno quibusdamque alijs natu maioribus, suis prope coætaneis proditus est, quem & nullo esse legumento sæpius usum quàm faba ut aluum sensim leuigaret, in quarto noctium Atticarum A. Gellij comperies. At de fabis post inter cætera symbola explanabitur, nunc de numeris ueniant tibi priora in mentem quæ dixi & posteriora quæ dicturus sum, ut agnoscas quàm impie turpes quidam philosophiæ Sanniones primatem philosophorum Pythagoræ postica fanna subsannant, quòd numerum docuerit esse omnibus rebus principium, qui cum sit quantitas discreta uerius sequatur res quàm antecedit, quasi proiectiles fuisse calculos intellexerit ipse, à quibus omnia sint orta. Quos miror pariter non sine risu, quòd cum audierint crebro testatibus sapientissimis hominibus omnem ferme philosophiam Pythagoricam, & eam maxime quæ de rebus diuinioribus extet, mysticam esse, ac per ænigmata propositam, nihilominus tamen hanc sapientiæ diuinissimam partem de numeris, imitando Tyrrenorum stultitiã, plane ac citra omnem metaphoram accipi iubeant. Fuit autem id priscis & uetustissimi æui sapientibus in more per arcanarum literarum allegorias & sensum mysteria sapientiæ profundam inquisitionem tradere. Sic omnia sunt antiquissimorum tam philosophorum quàm poetarum ænigmatibus plenissima, & propter rerum obscuritatem & propter leuem uulgi contemptum, *πραγματων γὰρ ὑπ' ἀνδρῶν πίνυς ἀδύνατος ἔσται διαρωμύλων σαφῶς, ἐν γνημονέσσι ἔρμωυς ὁ μὴ δῶ.* inquit Max. Tyrius in disputatione decima. i. Rerum enim ab humana infirmitate non perspectarum manifeste, aptior interpres est fabula, ea uero philosophos recte decet quæ sub pio figmentorum uelamine honestis & tectis rebus & uestita nominibus enunciat, Macrobio autore, quæ ego curiosissime scholasticorum ingenia in rerum admirandarum notionem excitare ac introducere arbitror, minori enim diligentia quæritur quod ante fores præsto est, quàm quod longe situm in abyssu profundi reconditur, ita facilitas apprehendendi (experto crede) discipulis studiorum negligentiam parit, & frigide petitur quod facillime obtinetur. Euenit & quandoque nos ulla uerborum proprietate res abstrusas effari non posse, quas longis ambagibus & uarie composito sermone

cogeremur enunciare, nisi fuisset commode repertum breui enigmatate uti. Necnon illud in rem est, nam assolent aduersis castris belli duces quædam syntagmata edicere quæ tesseras nominant, ut suos quisque dux internoscere milites & se quoque inter se queant, quemadmodum in bello Cæsaris Venus genitrix, & Syllæ Apollo Delphicus, & Marij Lar Deus, & Iephthæ Siboleth. Ita non fuerit utique indecorum symbola doctrinæ peculiaria & arcana familiaribus tradere, ut quicumque discipulorum ea magis usurpassent, dilectiores fierent magistro, interque se plus cæteris diligerent. Vnde Pythagorei symbolis quibusdam arcanis sibi quandam indissolubilis amoris & amicitiae catenam fabrefecerunt. Erat enim Pythagoras conciliandæ amicitiae in primis studiosissimus, ac si quem didicisset symbolis suis communicasse, eum continuo socium amicumque consciscibat, subscriptore Laertio. Eoque factum est ut ardentius cuperent omnes Pythagoricis symbolis, hoc est mysteriorum notis uti, tum quod futuri essent præceptori gratiores, tum ut cunctis apparerent nobiles esse Pythagorei. Quo motus apud Plutarchum in octauo conuiualium Philinus, ex omnibus conuiujs Syllæ Carthaginiensis ipse solus inter epulas ab animatis abstinuit, ut agnosceretur esse Pythagoreus. Quare is à Leucio patria Tyrreno Moderati Pythagorici discipulo reprehensus fuit, plus illius dogmatis sequi scriptum quam sententiam, quod & in alijs Pythagoristis fuerat reprehensione dignum, qui immodeste affecti moribus separatis & singularibus, uel in sociorum & amicorum cœnis panem non frangebant ut cæteri, uel cerebella non edebant, uel surgentes ab epulis stragula conuoluebant, uel nudis pedibus sacrificabant, uel locuturi, à sole se auertebant, uel relicta populari uia, per diuerticula discedebant, uel cum ridentibus nunquam aut parum ridebant, uel à fabarum esu prorsus abstinebant, similiaque egregie usurpabant magis superstitione quam recta ratione ducti. Sola imitantes ad corticem symbola, negligentes uoluntatem, ut talibus notis innotescerent, & uulgo Pythagorici eiusdem ordinis uiderentur. Sunt igitur eiusmodi symbola unius collegij signa. Cæterum addamus etiam quod diuinarum & humanarum rerum amplissima spacia dimetientibus nobis & innumera tractantibus memoriæ plurimum conferant ænigmatica symbola, hoc est notæ quæ figunt animo, ut quotiens recordari libuerit, cito nostris obtutibus offerantur. Symbolum ergo de rerum principijs commodissimum erit, unum & duo, quid enim citius occurrit res singulas intuentibus quam unum & duo, cum causas & originem uniuersorum scrutari uolumus. Nam primo aspectu cernitur oculis id quod est idem ipsum, & non est alterum. Ex quo ante omnia mente concipimus quod idem & alterum sunt unum & duo. Alcmaeon autem Crotoniates qui Pythagoræ uixit ætate, duo appellauit multa, quæ dixit esse contrarietates tanquam litem forte Empedoclis,

uaga tamen posuit illa & sine fine diuersa, ut album & nigrum, dulce & amarum, bonum & malum, paruum & magnum. Aristotele in primo Postnaturalia teste. Pythagorici autem diuersa illa rerum inter se ultrò citroq; contrariarum, quas Alcmaeonij contrarietates appellarunt, propter arithmeticae artis amorem in numerum coartarunt denarium, celebrem illum & omnia continentem, ut finitum & infinitum, impar & par, unum & multa, dextrum & sinistrum, masculinum & foemininū, quiescens & motum, rectum & curuum, lucem & tenebras, bonum & malum, quadrum & oblongum. At hæc ita sunt utralibet, quòd duo sunt, idcirco diuersa sunt, quoniam duo sunt. Nam si unum essent, contraria non essent. In decem uero uniuersa redegerunt, quòd iste numerus omnium est perfectissimus, quo cunctæ nationes & omnes populi præter Thracas cum Græci tum barbari singulas res numerant non sistentes citra, nec progrediētes ultra, tanquam naturalibus calculis decem digitorū. Sane illius perfectionem ostendit iste ornatissimus mundus quem cernimus decem tantum sphaeris iuxta Pythagoreos moueri, tanto etiam reliquis est perfectior, quanto plura numerandi genera cōtinet, par, impar, quadratum, cubum, longum, planum, primum incompositum, & primum compositum, quo nihil absolutius quòd in decem proportionibus quatuor cubici numeri consumantur quibus dicunt Pythagorici uniuersa constare. Architas quoq; nobilis Pythagoreus ille Tarentinus omne quod est, denario numero cōplectitur, quem Stagirita imitatus Aristoteles peripateticorum gymnasiarcha, decem genera entis nominat decem categorias, quo nomine sibi uolumen inscribere placuit, ostendenti philosophice, ut Eustathius uoluit decem *πρωγματα*, id est, entia realia, ut Alexander Aphrodisæus decem *φωνάς*, id est, uoces, ut Porphyrius decem *νοήματα*, id est, intellectus siue conceptus. Vel ut Iamblichus forte rectius decem uoces simplices, non ut uoces, sed ut significantes res ipsas simplices medio decem conceptuum simplicium. Assentiuntur huic Alexander Ægeus, Ammonius Hermiæ, & Simplicius, insignes sapientiaæ amatores qui etiam gnauiter arbitrati sunt in istis decem generalissimis entibus duo quædam præcipua reperiri posse in quæ diuidantur, tametsi ab una essentia ortis, ueluti substantiam & accidens, siue corporeum & incorporeum, seu materiale & immateriale, aut simplex & compositū. Ita nanq; duo amat denarius, ut ab uno progressus nascatur per duo, & per duo redeat in unum. Primus enim incōpositus ternarius est ex uno & duobus, non quidem compositus sed constans, quia unum non habet positionem secundum Iamblichum, non facit ergo compositionem, quando uerborum sequi uolumus proprietatem, *ὅτι γὰρ ἡ μονὰς μάλιστα ἐπι μονὰς δέσιν πρὸς λαμβάνει ὅτι ἡ σιγὴ μὴ μάλιστα σιγὴ τὴν δέσιν ἀφωλλει.* ut inquit Simplicius in commentarijs super prædicamentum quanti, id est, Neq; enim

unitas manens adhuc unitas positionem assumit: neque punctus, manens punctus positionem abijcit. Ex quo differentiam cognoscere possumus quam distat unitas à puncto. Cumque nihil sit ante unum, recte dicimus unum esse primum. Binarius autem non est compositus ex numeris, eo quod ex sola unitate una & una coordinetur, & ideo primus numerus est, quia prima multitudo est, à nulloque potest numero metiri, præterquam à sola unitate omnium numerorum mētura communi, semel enim duo, nihil aliud quam duo est: quamobrem ea multitudo que appellatur ternarius, uerissime ab arithmetis numerus primus incōpositus nuncupatur, binarius enim hunc præcedens nō est incompositus numerus, sed magis proprie non compositus. Cupiens itaque ternarius nō esse ociosus, quin potius bonitatem suam in omnes creaturas absque inuidia multiplicari, de uirtute progrediendo ad operationem, illud fecundum quod est in eo multum multitudinis, productiuum tanquam numeri de numero, & illud essentialē quod est in eo unum omnis productionis fons & origo, simul & omnis processiois initium, & omnis substantiæ immutabilis permanentia perpetua mente intuetur ac respicit, & ira sese in se ipsum retorquet, per modum unitatis & diuitatis semetipsum multiplicans atque dicens, semel bis duo sunt quatuor. Ecce Tetractys illa quaternitudo de qua mihi tecum antè sermo fuit, hæc est omnium quæ creata sunt idea, quoniā, ut aiunt arithmetici, quaternario omnis progressio perficitur. Vnde oritur decas illa quam appellamus decem omnium rerum genera generalissima. Nam unum duo tria quatuor de omnipotente potentia ad energiæ actum exeuntia producunt decem, quorum dimidium est quinque: pone igitur in medium quinque, tanquam aliquem signiferum in medio exercitus & in eius latere dextro numerum proxime superiorem qui est sex, & in latere sinistro numerum proxime inferiorē qui est quatuor, hæc duo iuncta etiam cōstituunt decem: pone iterum in latere eius dextro numerum proxime superiorē qui est septem, & in latere sinistro numerum proxime inferiorē qui est tria, hæc duo iuncta similiter cōstituunt decem: pone rursus in latere dextro numerum proxime superiorē qui est octo, & in latere sinistro numerum proxime inferiorē qui est duo, hæc duo iuncta cōstituunt quoque decem: pone demum in latere dextro reliqua nouem, & in latere sinistro unum, iamque reduc illa nouem ad unum & resurgunt decem, quæ rursus ad uiginti relata incipiunt denuo esse unitas, & deinceps ad omnes numeros cardinales usque ad cētum: sicut enim bis unum faciunt duo, & ter unum tria, & quater unum quatuor, & similiter ultra, ita bis decem faciunt uiginti, & ter decem triginta, & quater decem quadraginta, & similiter ultra, non aliter de centum, non secus de mille, ac ultra. Hæc quidem ratio erit cur decem per iota quæ uirgula est erecta Græcè scribimus, aut per solum punctum Hebraicè notamus, quæ tamen signa tam barbaris quam Latinis alioqui simplicem repræsentant unitatem, quippe

à qua

à qua numerus denarius oritur, & in quam desinit, cuius Pythagoricū extat symbolum, uidelicet unum duo, quæ Zaratas Pythagore præceptor per nomina propagationis pronunciare consuevit, unum appellando patrem, & duo matrem, testimonio Plutarchi Cheronensis in Timæi Psychogonia. Nam ut antè accepisti unum & duo cum essentia diuina producunt quaternitudinem illam Tetractyn ideam omnium rerum denario numero consummatarū. Eam Pythagoras affirmat esse *πηγαὶ ἀφύστα φύσεως*. id est, Fontem perpetuæ naturæ, quæ nihil aliud est quàm cognitio rerum in mente diuina rationabiliter operante. Mentem uero ipsam Dei Pythagoras numerum allegorice nūcupauit, cum diceret numerum esse uniuersorum principium. Ita enim Plutarchus in libro de placitis philosophorum quarto scribit, *τὸν δ' ἀειδμὸν πηγαγῶρας ἀντὶ τοῦ νῦν πρὸς λαμβάνει*. id est, Numerum autem Pythagoras pro mente accipit. Signum plane haud iniquum, quia in incorporeis nihil diuini mēte, in separatis nihil simplicius numero. Nec præterea cogitari aliquid potest menti similis, & ab hoc perpetuæ naturæ fonte per riuos & cannales defluit numerus Pythagoricus unum & duo, id quod ab æterno in ipso fonte immensi Oceani, fuit, erit, immo semper est, ubertim scatens, quòd homines prisco seculo nominarint Zena ipsum illud unum (ut Aristoteles uoluit hoc Homeri citans, *ἔς κείρου ἔσω*. id est, unus princeps sit) dicentes Zena pro Zeua uidelicet à uiuendo, quem Romani Iouem quasi Zeua nuncuparunt, & Cornutus in libro de Græca theologia illum asserit totius mundi esse animam. Duo autem, nominata est Hera, illius Zenos, hoc est Iouis & soror & coniunx, de quo sic Homerus in decimo quarto Iliados, *ἦρα δ' εἰσῆδε χρυσόθρονον ἠφθάλμοισιν ἀπὸ κείρου ἠδὲ Διὸς ἑλπίδα δ' ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς πολυπίδακον ἰδὼς ἠιδνον*. id est, Hera, hoc est Iuno aspiciebat aurithrona oculis eundem fratrem & Iouem Zena, hoc est Iouem in summo cacumine plurifontanæ idæ sedentem. Quo facilius sensa possumus sapientissimorū poetarum de origine rerū cognoscere, quòd in multifontana ida, qui mons sic à prospectu nominatur, *ἀπὸ τοῦ ἰδῆν* à præcognitione *ἐκ τοῦ ἰδῶ* τὸ γινώσκω Iupiter & Iuno resident, tanquam unum & duo in quaternionis idea illa riuosa. Vnde fluunt omnium rerum principia quæ philosophi ætate posteriori formam & materiam nominarunt. Idemq̃ apud nos est forma & materia prima, quod apud uetustissimos philosophos unum & duo, apud idoneos illustresq̃ poetas Iouis & Iuno, qui coeunt in Gargari montis ida & conueniunt in diuinæ mentis idea, binis ambo bigis & quatuor ambo equis ducuntur, sed descendendo Iupiter in olympo manet, Iuno ad inferiora tendit Homero teste, sic dicens, *εἶμα γὰρ ὀψομένη πολυφόρον πέρατα γαίης. νῦν δὲ σὸν εἵνεκα δόρυς κατ' ὀλύμπου τὸ δ' ἰκάνω*. id est, Vado uisura pabulosæ extrema terræ, nunc autem tuī causa huc per olympi istud uenio. Neuter tamen alterum omnino deserit. Hoc

igitur modo exit à mente diuina uniuersi exordium. Respiciens enim Tetractys ad sui essentiam quæ est prima unitas, omnium productrix, & simul originem suam à primo producto reminiscens quoniam binarius est, sic ait semel unum bis duo, mox cõstat quaternarius, habens in cacumine uerticis sui summam unitatem, fitq; subito pyramis, cuius basis est quaternarius planus apud arithmeticos superficiem significans. Super quam diuine unitatis iam memoratę lux radians formam & speciem facit ignis incorporei. Propter lunonis hoc est materię discessum ad inferiora, unde confestim oritur natura luminis essentialis, non uisui, sed illuminantis. Et hæc est creatio mundi medię, quem Simon Iudæus appellauit supremum, quia Deitatis mundus comparisonem non patitur, ideoq; se iudice supersupremus & incomparabilis ille nominatur. Recte uero medius hic dicitur olympus, quia totus lucidus & separatarum formarum plenissimus est *iv' ἀθανάτων ἑστ' ὄσι*, Iliados octauo, id est ubi immortalium area superficies siue pauimētum extat, cognominatur enim habitaculum Deorum, seu ut rectius Maro in Æneidos decimo, Deūm domus alta, cuius quidem culmen est unitas, parietes trinitas, & superficies quaternitas. Idq; clarius cernitur cum iam numerus à diuinitate sua emanando paululum declinauerit & diuerterit ad creaturarum figuram, tunc etenim ponamus simul & pro Tetracty tetragonum, & in quolibet eius angulo punctum instar unitatum, & pro unitate fastigij quæ nunc cœpit habere positionem, eleuemus quantum fieri potest summum apicem. Eo peractio, quatuor latera in altum erecta, quatuor erunt trianguli super latitudine sua quadrangula constructi, & in unum punctum excelsum ducti, ecce pyramis ipsa, quæ est forma ignis, testimonio Timæi Locri Pythagorei in libro de anima mundi, dorice sic scribentis, *ἡ δὲ ἀπὸ τετραγώνος τεσσάρων ἰσῶν καὶ τῆς ἰσοσγωνίας ἔχει τὴν οὐρανὸν*, ἑστ' ὄσι *πυρὸς ἐν κινετότατον καὶ λεπτομώρεστατον*. id est, ex quo pyramis quatuor bales & æquales angulos habēs componitur, forma ignis perquam mobilissima & tenuissima. Est ea sane absq; materia, lux essentialis separata, proxima Deo & uita sempiterna, ut in duodecimo libro qui Postnaturalia inscriptus est, & in secūdo de Cœlo, legitur sic, Mentis opificium est uita, Dei autem operatio est immortalitas, istud autem est uita æterna. Hæc à Pythagoreis mutuatus est Aristoteles. Atqui Deus ipse non est lux creata, sed lucibilis autor omnis lucis, quare pyramidem absolutissimam & retractissimam à triangula basi in altitudinem sese erigentem quę similiter igneum uigorem significat Deus Opt. Max. in diuina secum trinitate incomparabilis mundi continet. Vnde & Chaldæi & Hebręi Deum esse ignem perhibent. Quam uero pyramidem quaternio producit, ignea lux est incorporei & immaterialis separatarum intelligentiarum mundi, extra cœlum uisibile, qui à Græcis uocatur *αἰὼν*, à nobis seculum, æternitas & æther. Vnde &

æthra

æthra, fulgor æternitatis dicitur, ubi non est corpus, neq̃ locus, neque
 uacuum, neq̃ tempus, neq̃ senectus, neq̃ transmutatio, sed ibi sunt en-
 tia inalterabilia & impasibilia optimam habentia uitam, qua toto æo-
 ne, id est æternitate seu æuo fruuntur. Hæc ferme sunt ipsa uerba Stagi-
 ritæ Aristotelis, quæ tam ipse quàm Platonici & Socratici ex Pythago-
 ra suxerunt, qui sic in aureis carminibus scripsit, Si relicto corpore in æ-
 terem liberum perueneris, eris immortalis Deus, & his scilicet in hac ui-
 ta superatis cognosces immortalium deorum & mortalium hominum
 cohabitationem, quam eleganter ipse appellat *σύνεσις* à simul stando,
 per quod tres nobis proprietates medij ostēdit mundi, quem liberum
 ætera nominat, ut qui à materiæ potentia segregatus & præseruatus in
 libertate caleseat Dei ardore, ac insensibili motu inferiora calefaciat, di-
 citur enim æter *ἀπὸ τοῦ αἰεὶ θεῶν ἢ πρὶ θεομαίνας* hoc est, à semper calefaciēdo.
 Proprietates autem illius sunt hæc, conditio, chorus, & ordo. Mundi e-
 ius conditio est quòd totus quicquid est, purissima forma est, cuius af-
 ferunt Iouialem esse naturam, quæ immortalia & mortalia informet, &
 fotu specifico cuncta utriusq̃ mundi in suo esse conseruet, de quo extat
 illud Maronis, O pater ò hominū diuūmq̃ æterna potestas, propterea
 ob fomentarium calorem spiritalis sol ueteribus Iupiter dictus est. Vn-
 de salij Martij gradiuī sacerdotes eum appellarunt Lucecium & Cre-
 tentes Phosphorum, ab eoq̃ denominatus est olympus quòd totus ful-
 geat, in quo Iouis totus præsidet & præest, immo totum quod est, ipse
 est. Hinc illud quoq̃ in 9. Æneidos, Annuit & totum nutu tremefecit
 olympum. Eius inquam conditio est receptare formas simplices imma-
 teriales separatas per se existentes, tam uniuersales quàm indiuiduas.
 Continet enim omnes ideas ideatas generum & specierum ceu exem-
 pla ipsa contractioribus exemplarijs imitanda, quorum exemplar si-
 gnatorium consistit in mente diuina. Sic enim nominari uolumus,
 quod est in mundo, Deitatis exemplar absolutum. In mundo intelli-
 gibili exemplum abstractum, & in mundo sensibili non exemplum
 sed exemplarium illud contractum, quomodo sigillum, figura, & cera
 sigillata. Huc accedit secundo chorus altera proprietas *ἀπὸ τῆς χαρᾶς*. id
 est, à gaudio beatorum spirituum infinito & uoluptate immutabili
 Deorum dictus, qui uernæ illius habitaculi & ciues olympionice myr-
 tea corona ouantes ambrosia, & nectare diuini conuiuij perpetuo
 fruuntur, ridentes risum inextinguibilem. De quo sapientissimus
 poetarum Homerus, *ἄσβεστον δ' ἀρ' ἔωρτο γέλωσ μακάρων θεῶσιν*. id est,
 Inextinguibilis certe excitabatur risus beatis dijs, quod omnino læ-
 titiam illorum sempiternam ostendit, quam iugi concentu citharis
 & cæteris musarum instrumentis, tripudio, choreis, symposijs, quie-
 tis cubilibus, & interdum dulci somno, præclarus ibidem Melesige-
 nes eleganter in Iliados primo libro expressit. Quid ni Marrane

Quæ'nam potest maior cogitari uoluptas quàm Deum uolentem, & post eum rerum omnium ideas atq; formas aspicere purius & transparentius quàm secundarum creaturarum ulla, deinde uisiones quoque suas inferioribus pandere, quod omne deorum est propriū atq; suum. Ideoq; Dei quandoq; uocantur Latine, qui & Græcè thei ἑὸν θεῖας. id est, à speculatione ac uisione, unde θεῖσθαι significat aspicere uidereq;, nominantur & quandoque angeli, dum uisa cæteris enunciant, ut Orpheus Mercurium inuocans ait, *ἄλθθι μὲρμεία διὸς ἄγγελου μαϊάδθ-ἡέ, ἑργου δὲ πάντων.* id est, Audi me Mercuri Iouis angele Mæadis fili, explanator omnium. Nam ἀγγέλλειν nunciare ac explanare dicimus. Crebro autem alterum pro altero usurpamus, non consideratis officijs, ita ut promiscue dijs & angelis in communi sermone utamur. Cum enim Porphyrius in Isagogis scripsisset quòd & nos simus rationales & angeli, Boetius Latine uertens, Sumus inquit & nos rationales & dij, hoc modo reperitur in libris aliorum quàm plurimis. Quare nemo putet cum deos nominamus, ipsos æquari summo & ineffabili Deo qui nomen non habet, supremam nanque maiestatem eo appellamus Deum, quòd entia cuncta infinite penetrat & singula percurrit ἄρ τὸ θεῖον, id est, currere. Vnicuiq; nempe rei multo interior est Deus & magis intimus quàm ipsa sibi metipsi, ut qui cum nullibi est, ubique sit. At non sic deos appellamus, qui terminatam sibi tantum exequuntur prouinciam, & ad destinatum mittuntur opus. Dæmones aut quantumcunq; boni, tamen à Pythagora sectatoribusq; suis in hunc mediū mundi chorum non admittuntur. Sic enim Plotinus qui, testantibus Porphyrio & Longino, mysteria Pythagoreorū perfectissime sectari uisus est, in libro de amore Deorum, inquit, genus esse passionis expers dicimus & putamus. Dæmonibus autem passiones adiungimus, dicētes etiam sempiternos esse, sequenti post deos gradu. Præstat sane, nullum in mundo intelligibili dæmonem appellare, quin etiam si ibi ponatur ipse dæmon, esse Deum existimare. Haftenus ita Plotinus certe in omni doctrina sua breuis, at animo attento ponderandus, præsertim hoc in loco tam difficili quo poetarum ueterum arcana de dijs loquētium poterunt absq; molestia & sine plurimorum exacerbatione legi. Tertia intelligibilis mundi proprietas ab eodem Pythagora demonstrata est, cum ipse dixit, Si recta ratione uixeris, male acta dolendo, & bene acta gaudendo, deosq; oraueris ut opus tuum perficiant, tum exuto corpore profectus in æterem, eris immortalis Deus. Ordo nobis hic considerandus est, quem in consequenda hominis beatitudine Pythagoras obseruat. Istud nanque mediū mundi cælum incorporeum ac iste beatorum inuisibilis olympus nihil impurum admittit, fugienda ergo uitia sunt, & amplexandæ uirtutes. Deinde salus hominum, misericordia Dei est, quare diuinitas colenda, & superi sunt exorandi, ut opus nostrum perficiant,

perficiant, tum demū nihil istuc materiæ, nihil corporis, nihil permixti recipitur, antè igitur moriendum est & sancte corpus exuēdum quàm in deos referaris. Hic est ordo seculi seculorum, ut uita functis hominibus puris & electis, deorum indigenarum supercœlestis quoque aula concedatur, & communis sit pariter humanæ naturæ cum sacro sanctis angelicis spiritibus perpetuæ uitæ conuersatio in inuisibili & tamen omniformi supercœlesti cœlo & orbe requieto extra sensibilem mundum, ubi uerus est olympus non imaginarius neque poeticus, non qui uoluatur, qui rotetur, nunquàm ue quiescat. Tum Marranus, quàm proxime, inquit, sectis nostrorū temporum accedit unus maxime omnium Pythagoras. In lege nanq̄ Christianorum similiter legitur quòd homines mortui de numero resurgentium sunt sicut angeli Dei in cœlis, ubi tabernaculum Dei cum hominibus. Non intrabit aliquid coinquinatum aut abominationem faciens & mendacium. Erit istic uox citharcedorum citharissantium citharis suis, cantusq̄ nouus, & mortui qui sunt scripti in libro uitæ uident cœlum nouum & terram nouam. Prius enim cœlum ac prior terra eis abierunt. Ibi etiam ciuitas beatorum habens claritatem Dei, & illius muri ex iaspide constructi, fundamentaq̄ eius omni lapide precioso ornata. Et Dominus omnipotens templum istius ciuitatis est, & de sede eius producitur fluuius aquæ uiuæ ceu splendidus crySTALLUS. Ciuitatis uero eius fundamentum & superficies est tetragonus, uerba enim Apocalypsis unde illa sumuntur sunt hæc, *καὶ ἡ πόλις τετραγώνου καὶ ἑξάγωνου*. id est, & ciuitas tetragonus iacet, quod explanauit Hippolytus Papa sic esse *ἡ πόλις ἑξάγωνου καὶ τετραγώνου*. id est, propter solidum & firmum. Id tu mihi reducere uideris ad Pythagoræ tui numerum, & figurā pyramidis, à tetragona basi erectam, quam mathematici solent inter solida reputare, plane quem uirum iure optimo non modo tuum, sed uerius nostrum Pythagoram appellarem: & appellabo quidem nostrum, dum uiuam, quòd ipse solus ex omni ueterum philosophorum turba magis apte, magis cōcinne proprieq̄ nostra sapuit, neq̄ ualde & à Persis quoq̄ & à Palestinis ac nostra ætate Arabibus in doctrinæ suæ fundamento distat, idem ipse Italicæ philosophiæ autor. Sic enim in lege Mahometh Azoara prima legimus Deum paradiso bonos inducturum, ubi dulcissimas aquas, pomaq̄ multimoda fructus uarios & decentissimas ac mundissimas mulieres, omneq̄ bonum in æternum possidebunt. Et in Azoara quinquagesima prima, Credentes autem (inquit) & beneficientes pulcherri- ma loca paradisi possessuri, omne suum uelle perficient, hocq̄ lucrum est maximum, huiusmodi quidem pollicitum illis summam lætiti- am denunciat. Deinde in doctrina Mahometh ita scribitur, Si ullum oblectamēti genus istic deesset, beatitudo minime plena esset. Frustra ergo delicię adessent, si uoluptas deesset. Et paulò superius, Incolis qui

dem

dem eius (ait) quicquid desiderari potest statim aderit, qui & perfecti erunt omnes in statura quidem Adæ, in forma uero Iesu Christi, nunquam incrementum aut detrimentum aliquod patientes. Et in Alkoran capite 64. Illic quidem credentes accubabunt tapetis sericis stramentisque purpureis, omnibusque sibi dilectis perpetuo potentur, ducentque puellas formosissimas, ut sunt hiacynthus & margaritæ, ab hominibus atque diabolis nunquam deuirginatas nec menstruatas. Erunt & illic arbores colore inter uiridem croceumque nitentes, fontesque fortiter emanantes & palmæ pomaque punica. Nonne hic sentis Philolæ quod pars maxima horum symbolica est & instar Pythagoricorum allegorice narratur quæ audisti ferme omnia, id quod palam fatetur Mahometh in libro de doctrina, cum ait, Seculum aliud post mundum istum, cuius nulla similitudo exponi potest, nec enim coloni eius mortales, nec dies eius sub numero. Quo se ipsum declarat, quæ scripserit de diuinis allegorice scripsisse, non autem omnia plane ac aperte, quando numerauit dies beatitudinis, dies mille annorum, & annos quadraginta millia annorum. Et paradysum habere docuit pauimentum aureum smaragdus & hiacynthis crebro interpositis distinctum, omni fructifera consitum arbore, decurrentibus per amœna arua fluētis, quorum alia quidem lac, alia mel album, alia uinum purissimum fundunt. Hæc in libro de doctrina Mahometh, ubi per sensibilem paradysum designat illum quem ratio non capit intelligibilis mundi hortum. Duos enim paradysos Mahometh in Alkoran nobis proposuit, cum in Azoara sexagesima quarta sic ait, Qui timuerit coram Deo stans, duos paradysos rerum multiplicium omnimodique boni fecundos, hæreditatem accipiet. Ita duas quoque ostendit ciuitates Ierusalem cum in libro de doctrina quærit Abdias, Quare Ierusalem dicatur domus benedicta. Respondit Mahometh, quia in directo cœlestis Ierusalem sita sit. Hæc ad nostri Simonis Cabalistica quæ audiuius haud parum alludunt de duobus scilicet paradysis, altero cœlesti & altero terrestri, geminos mundos significantibus, uisibilem & inuisibilem, illum nobis præsentem, hunc nobis futurum, eum quidem de quo satis multa paucis exposuisti, quare oro Philolæ, ut de nostro quem incolimus reliqua prosequaris. Faciã sedulo Philolæ ait, si prius te comonuero, ne cum rudibus philosophastris erres, qui ea tantum sapiunt quæ oculis cernunt, ut de Antisthene scripsit Ammonius Hermiæ cum dixisset, hominem quidem uideo, humanitatem autem non uideo. Unde putabat humanitatem nihil rerum esse nisi cogitationis figmentum, *πάντα ἐκείνῳ ἔλεγε, τῆ ἀδύσει μόνῃ ζῶν. καὶ μὴ διωδόμενῳ ἔφ' λόγῳ εἰς μείζονα δύρεινι ἑαυτὸν ἀνεγκέιν.* interpretatur sic, Hæc ille dixit sensualitate sola uiuens, & non potens ratione, ad maiorem inuentionem se ipsum extollere. Ita Hermiades in Isagogis. Haud aliter tam sunt quidam obtuso ingenio, qui acutius contemplari nequeant,

queant, nisi quantum pupilla comprehendat, aut manus palpent, & quæcunq; de uita cœlesti, de dijs superis, animabus in cœlo aut de cœlitibus audiunt, ea mox ad cœlum uisibile stellarumq; sphaeras, firmiter mobile, & quos sensu percipimus orbis referunt, ac si in tāta turbine motuum, & irrequieto tumultu, uita beata consistere posset, sequentes uero spiritalem sensum & subtilem mētis illuminationem, ipsi quidem intelligunt maiorem esse ueritatem in ijs quæ non uidentur quàm in ijs quæ uidentur. Ad hoc Pythagoreorū propensa est uoluntas ut credant hunc mundum & quæcunq; in eo locantur adumbratam esse imaginem eius qui extra cœlum sit ueri mundi, comprehendētis solum intelligentias formas & animas à corporibus substantia uirtute & operatione separatas. Vnde animas hominum ab omni forde turpi defecatas abiecta corporali mole firmiter tenent & nullatenus dubitant extra hoc uisibile cœlum omne ac ultra qualemcunq; incommoditatis aleam in eternitatis olympo habitare, omni libertate donatas & nulli necessitati obstrictas. Sic enim Plotinus ille insignis Pythagorista in libro de proprio cuiusq; demone quarto Animas (inquit) extra sensibilem mundum profectas existimandū est naturam demoniacam trāscendisse, omneq; generationis fatum, omnemq; huius mundi necessitatem quamdiu in mundo intelligibili habitant, hucusq; Plotinus. Quotiens igitur de ueris dijs, intelligētis separatis, formis purioribus, spiritibus diuinis, superis, angelis & beatorum animabus mentio fit, semper recordare ac animo tecum uersa, mundum illum supremum, intelligibilem, immaterialem, simplicem, abstractum, cœlum incorporeum, olympum inuisibilem, paradysum mentalem, supernaturalem ætera, nec sensu nec ratione perceptibilem. Eo nunc dimisso ad nostrum descēdamus corporeum & sensibilem mundum, cuius exemplar est in mundo incomparabili Deitatis & exemplū in mundo intelligibili formalitatis, & exemplarium τὸ αὐθεντικόν in se ipso. Vtq; unum origo est mētalis mundi, sic duo nobis exordium erit mundi corporalis, qui non esset corporalis, nisi quatuor istis constaret, puncto, linea, superficie, crassitudine, ad exemplum cubicæ figuræ quam constituunt, unum duo tria quatuor. Vnum enim positione fixū creat punctum. Linea de uno puncto ad alterum protracta è duobus fit. Superficies ex tribus oritur lineis. Crassitudo quatuor nascitur, ante, retrò, sursum, deorsum. Ideoq; sicut binarius per se multiplicatus numerando bis duo quaternionem producit. Ita binarius semetipsum in se ipsum replicans atq; retorquens dicendo, bis duo bis, primum cubum facit. Ergo post quinarium quæ tetragonica est pyramis, quippe principium intelligibilis mūdi, accedit sex laterum octonarij cubus, quem mundo sensibili architectum præficimus. Nam inter rerum principia, non habetur septenarij ulla memoria, quoniam uirgo est nihil pariēs, idcirco

idcirco Pallas nominatur. Ad cubum ergo primum diuertimur, sanè fecundum numerum, multitudinis uarietatisq̄ principem, ut qui per duo sit & per quatuor constitutus. Vnde sicut Pythagoræ præceptor Zaratas duo nominauit matrem, ita nos cubum inde progredientem appellamus materiam, omnium rerum naturalium fundum & fundamentum sedemq̄ substantialium formarum. De quo Timæus Locrensis ille Pythagoreus in libro de Anima mundi scribit, *ἐκ δὲ τῆς τετραγώνου γωνῆσθαι τὸν κύβου ἰσοραιοτάτου ἑξαδαιῶν παντὶ σώματι. ἐξ ἧς πλειυράς, ὀκτώ δὲ γωνίας ἔχει.* id est, Ex tetragono nasci cubum solidissimum & stabile omnino corpus, sex quidem latera, octo autem angulos habens. Huic fundo si qua forma demersa innitatur, huic solido receptaculo si fuerit illapsa & in hanc sedem materialem reposita, non uage nec communiter recipitur, sed stabiliter & singulariter fit indiuidua & incōmunicabilis, tanquam ascripticia glebæ, tempori & loco subiecta, & quasi de libertate in seruitutem materiæ proscripta. Igitur gemina profluere ab uno fonte rerum temporalium principia cernimus, pyramidem & cubum, id est formam & materiam quæ ex eodem tetragono deprehenduntur prodijse, cuius idea, ut antè ostendimus, est Tetractys. Pythagoræ diuinum exemplar. Symbola igitur primordialia quanto potui breuius explanauit, quæ reuera nihil designant aliud quàm materiã & formam. Cumq̄ oporteat tertium aliquid ponere quo uniantur, nec enim sponte confluunt nec contingit fortuitus quarumlibet formarū concursus in materiam, neq̄ unius rei materia contingenter formã alterius recipit, non enim ex corpore humano mox atq̄ decesserit anima generatur es aut ferrum, nec ex lapide fit lana, cum itaq̄ oporteat ponere tertium aliquid quo uniantur, erit, ut opinor, necesse principium aliud quàm priuationem Aristotelicam adducere quo moueatur materia ad formæ desiderium, ita ut cessante hac & hac forma, introducatur uicissim ista quæ dã & ista. Nam priuatio & potentia nihil substantiue agunt cum sint nullius actiuitatis realis ob idq̄ minimè entitatis, quãto magis certam formam alicui materiæ nequaquam iungere aut unire possunt. Vnde inuenti sunt qui dicerent loco priuationis motum esse tertium principium, qui cum sit accidens quomodo erit principium substantiæ? aut quis eius motus erit motor? Quare sapientius contemplati Athenienses ambo, Socrates Sophronisci, & Plato Aristonis, pro motu seu priuatione agillimum actiuorum posuerunt Deum dicentes, tria esse rerum principia, Deum, ideam & materiam, quod ante Pythagoras occulte symbolizauit arcanis his notis asserendo principia uniuersorum esse. Infinitum, unum & duo. Infinitudinis Deum, unitatis formam, alteritatis materiam designans autores. Infinitum in mundo supersupremo & incomparabili, unum seu identitatem in mundo intellectuali, duo seu alteritatem in mundo sensibili, est enim materia quidem altera

tionis mater. Coniungit autem Deus materiam & formam per legem ipsi naturæ impositam. Idcirco ante Pythagoræ tempora uetustissimus ille Orpheus in libro Hymnorū, post Iouem, id est formam, qui ab eo nominatur ἀρχὴ πάντων. id est, principium uniuersorum. Et post Iunonem, id est materiam quam uocat Διὸς σύλληκτρον παντογενέθλον. id est, Iouis conthoralem omniparentem, Iunonio enim cognomento materiam alloquitur his uerbis, χωεῖς γὰρ σείθεν εἰδὲν ὅλων ζωῆς φύσιν ἔγνω. κρινωνεῖς γὰρ ἅπαντι μικραμλίη πῶς σεμνῶς. id est, Absq̄ enim te nihil omnino uitæ naturam agnouit, comunicas quidem uniuersis permixta supra quàm pudice. Itaq̄ post (inq̄) Iouem formam, & Iunonem materiam, addidit idem Orpheus legem, id est distributionem, ut esset tertium naturæ principium, cognominauitq̄ id φύσεως τὸ βίβαιον. id est, naturæ confirmatiuum. Nam lex dicitur nomos Græcè, ut nosti, à nemo τὸ μορίζω. id est, partior & distribuo, perinde atq̄ distribuens omnibus quod suum est uel quod ad se pertinet. Hoc esse ait, ἐράνιον νόμον σφραγίδα δικαίαν (Sic in hymnis suis cōcinuit) id est, coelestem legem sigillum iustum, lex enim naturæ sigillat una forma multas materias, sicut tabellio una effigie anuli multas ceras. Iam uero quælibet sigillatæ in materiam formæ non ultra uocantur ideæ, hoc est species, sed τὰ εἶδη hoc est ide, scilicet forma ὡς τὰ ἐν τοῖς λιθοῖς ἐκτυπώματα ἀχώριστα ἐν ὕλης. id est, Ceu illæ in ceris expressiones inseparabiles à materia, ut scripsit Ammonius. Proinde aperta nobis iam extat sensibilis huius origo mundi, quem pyramidis & cubi coniugium lege naturæ celebratum peperit. Earum figurarum tetragonæ bales cōtinuo unitæ dodecaedron efficiunt Pythagoricum quippe solum, quo designatur ipsum uniuersum ex materia & forma compositum, illius recte meminit Alcinous de dogmate Platonis, sic dicens, τῶν δὲ δωδεκαῖδων εἰς τὸ πᾶν ὁ θεὸς καταχρῆσατο. id est, Dodecaedro ad uniuersum Deus utebatur, scilicet cum hunc mundum fabricaret. Octangulo namq̄ cubo si pyramidem ex quatuor triangulis æqui cruribus eleuatam superposueris, edificium dodecaedri artificiose cōstruxeris ubi succumbit cubus seu talus uti mater, & incumbit pyramis uti pater. Sic enim Timæus Locrus ille nobilis Pythagoreus in libro de Anima mundi, τὸ μὲν εἶδος λόγον ἔχει ἀβρόντος τε καὶ πατρὸς, αὐτὸ δὲ ὕλη, θήλειός τε καὶ ματρὸς. τρίτα δὲ εἶν τὰ τεσσάρων ἔκγονα. id est, Forma quidem inquit rationem habet matris & patris, Materia uero foeminæ atq̄ matris, tertia autem esse horum genimina. Ex his igitur omnia huius mundi quæ sunt, non perperam affirmamus certis seminibus & secreta facultate fieri, sane mira uarietate apparentia propter uariam formarum ad suas materias cōmensurationem & infinitorum pene accidentium quæ συμπτώματα Epicurus uocat admixtionem, per abundantiam & defectum, litem & amicitiam, motum & quietem, impetum & tranquillitatem, rarum & densum. Vnde oriuntur orbis & stellæ, quatuor item elementa, ex quibus

euaporant calidum & humidū, & frigidum & siccū, tum quælibet etiã
 sensuum obiecta. Inde alijs aliud contingit, & efficit omnes res ut con-
 uertant formas, mutantq; colores, Lucretij testimonio. Sentis ne quan-
 tum nos iam cum plebe philosophorū ambulamus, & uulgariam teri-
 mus uiam quando in hæc physica lapsi sumus, quare cum multi multa
 de natura scripsere minus uiriū nobis adhibendū est, ut quid de rebus
 naturalibus senserit Pythagoras ostēdamus, à nobilioribus & diuinio-
 ribus sumentes initiū. Naturales sunt dij, supernaturales uero dij deo-
 rum, illos mundus inferior alit, hos mundus superior fouet, unde & su-
 peri dicuntur, de quibus ante haud parum multa disseruimus. Dij deo-
 rum simplicissimi & purissimi quia nusquam sunt ideo supercœlestes
 sunt, quia ubiq; sunt, ideo nobiscum sunt, istic indigenæ, hic aduenæ.
 Nunq̄ enim in nostro mundo sunt nisi missi, quare angelorū nomine
 gaudent cum ad hæc ima deurgunt, quoniã regis regum nunciij sunt,
 habitu tamen & facie nobis apparent quali uolunt iuxta libertatē arbi-
 trij semper beneficiorū erga nos amātissimi. Sed inferiores dij ad super-
 cœlestia nunq̄ migrant, ad nos uero & ad nostra quãdoq; legationem
 assumunt, unde & parimodo est quando angeli nominant. Deus autē
 Opt. Max. tam infima q̄ suprema & media singula penitissime inhabi-
 tat, ita ut nihil sit entium sine Deo. Præterea dij orbis nostri præstatio-
 res sunt. Inferiores autem in corpore humano animæ, quanq̄ illi apud
 corpora, hæc in corporibus. In medio autem horū sua loca tenent demo-
 nes & heroes. Demones prope deos, heroes prope animas. Quorū Py-
 thagoras in aureis carminibus meminit, & singulis quibusq; suum tri-
 buit cultum. Nec illis tamen aras sanguine scēdari nec animalia immo-
 lari permisit, nisi publicæ utilitatis causa, magis autem thure atq; hym-
 nis quotidiana & priuata sacrificia fieri uoluit. Vnde illud extat, Thu-
 re Deum placa, uitulū sine crescat aratro. Cumq; homo sit quædam
 mundi huius effigies unde Microcosmus, hoc est paruus mundus nun-
 cupatur, in multis paria recepit mundana nomina μεταφορικῶς & more
 translatio. Mens enim in homine Deus appellatur instar mentis sum-
 mæ ac primæ, aut per homonymian, aut per participationē. Et anima ra-
 tionalis quæ per mentem ad uirtutes & optima quæq; uoluntatē incli-
 nat, dicitur dæmon bonus siue genius, quæ uero per phantasiã & pra-
 uas affectiones uoluntatem ad uitia & pessima quæq; trahit, nominat
 dæmon malus. Quãobrem Pythagoras Deum orat ut homines à ma-
 lo liberet, & omnibus ostendat quo dæmone utant. Exuto demū cor-
 pore si scēdata uitij manserit, fiet dæmon malus, & uita eius δυσδαιμονία
 Id est, infelicitas uocatur. Sin uero abiecerit uitia, nihiloq; minus im-
 pressus ei duret sollicitudinis character, nec penitus omnem erga hu-
 manos & mortales etiam quantumuis uirtutis mores affectionem reli-
 querit, aliquanto erit tempore bonus dæmon, & in huius mundi amce-
 nitate

nitate foeliciter fortunateq; deget fingulari femper cum letitia, tãquam quã bene gesserit adhuc memori fecum mente uolutans ad eadem re. cte gerenda nondum extinctam retineat uoluntatem, cuius uita Græcis *εὐδαιμονία*. id est, foelicitas dicitur. Vnde illud Virgilij Maronis ortum est, Quã gratia curruum armorumq; fuit uiuis, quã cura nitenteis pa. scere equos, eadem sequitur tellure repostos. Illam animam priscos le. murem nuncupasse accepi, cuius generis si quis sit qui beneuolentia er ga nos ita ducatur, ut nostri & nostrorum curam sortitus, pacato & quieto numine domum possideat, lar dicitur familiaris. Sin autem pro pter aduersa uitę merita nullis bonis sedibus, interuagatione ceu quo. dam exilio punitur, terriculamentũ bonis hominibus inane, at noxiũ malis, larua nominatur. Cum uero incertum est qua sortitione fruatur, lar ne sit an larua, nomine Manendum nuncupant, cui honoris gratia Dei uocabulum addidere, quoniam eos pronunciant etiam deos qui iuste ac prudenter uitę curriculo gubernato mortẽ sanctam obierunt. Cæterum promiscue deos, angelos & dæmonas etiã eos nominamus ingenuos spiritus, qui singulis quibusq; hominibus custodes addicti, minime conspicui, semper adsint nõ modo actorum testes, uerum etiã cogitatorum, qui nos quoq; post mortem sequantur usq; ad summi de monis potestatem iudicium atq; tribunal. Omnia hæc ad nos ex Pytha gora fluxerunt, quã ipse partim ab Ægyptijs, partim ab Hebræis atq; Chaldæis, & apud Persarum sapientissimos Magos didicit, posterisq; tradidit, quorũ meminere præstantissimi autores, Mercurius Terma ximus Ægyptiorum illustris legislator & cõtemplantissimus scriptor in sermone perfecto ad Asclepium. Timęus Locrus in libro de Anima mundi, Hesiodus in Operibus & diebus. Plato per Diotimam in con. uuiuo. Per Socratem in Phedro. Itidemq; in Philebo. Per Atheniensem hospitem in legibus, & Epinomi, alijsq; librorũ suorum locis. Porphy rius de abstinentia animatorum. Iamblichus de mysterijs. Proclus in Alcibiadẽ. Plotinus in libro de Amore & in libro de Proprio cuiusq; dæmone. Maximus Tyrius in binis disputationibus de dæmonio So cratis, multiq; Græcorum alij, quos è Latinis Cicero in uoluminibus de Natura Deorum, de Diuinatione, & in sexto de Repub. & ille quoq; Madaurensis Apuleius in libro de Deo Socratis, & reliqui post illos imitati sunt. Nec desunt ex peripateticis qui de motoribus orbium sy. derum atq; stellarum, & præsidibus elementorum tractauere, siue cor poribus illis assistant, seu illorum cuiq; pro cuiusq; anima insint, mitto dicere. Iam solum quã restant de mundo sensibili paucis enumerabi mus. Mundum igitur hunc qui est æternitatis imitator dixit Pythago ras, cõtinentiam esse omnium totorum secundum ordinationem quã sit in eo, qui tametsi est corporeus tamen in corporea habuerit prima principia, cui Stoici non sunt in hoc assensu, putauerunt enim ea fuisse

corporea quia spiritualia. Eundem ipse & genitum & corruptibilem asseruit, sed prouidentia & indulgentia Dei nunquam corrupendū. Dixit quoque corpora elementorum esse rotunda, præter ignem qui conij figuram præferat. Colorem esse corporis apparentiam. Tempus, circulum, mundi extimum, motum, differentiam quãdam seu alteritatem in materia, generationi & corruptioni passibilem materiã subijci. Necessitatem incumbere mundo, & quãdam de necessitate fieri, quẽdam ex fato, quãdam electione, quãdam à fortuna, quãdam casu, horum causam esse humanæ rationi occultam, cui astipulatur & Anaxagoras. Mundum item cœpisse ab igne, arbitrabatur ipse noster. Dexterū eius in oriente, sinistrum esse in occidente. Tum sequutus Thaletas cœlum in quinque zonas diuisit, deinde in æquinoctia & solstitia utraq; bina & arcum. Haud aliter etiam terrarum orbem. Præterea omnium primus reperit obliquitatem zodiaci iuxta solis meatum. Lunam uideri aiebat solum terrestre ignitum, in se habens campos, montes & ualles. De anima hoc modo pronunciauit quòd sit numerus se mouens quam per uires ita distribuit. Vitale circa cor, rationale & mentale circa caput. Totam interire non posse, nam rationalem esse sempiterni Dei opus, irrationalem uero corruptibilem. Eidem autori referenda uidetur diuinationio uerior ad sacrificia. Humanum semen utilissimi sanguinis spumam esse uoluit materiæ corporeæ, sed incorporea uirtute præditam. Cæterum foeminam pariter semen emittere. Deinde non solum hominẽ sed alia quoque animantia rationem habere absque tamen mēte. Quòd autem magna pars horum nõ rationaliter agere uidentur, certe corporū discralia culpatur, quia debitis non sint dotata instrumentis. Ideo uerba non habent siue cicures seu feræ, sed symbola & notas certas pro uerbis tenent, quibus signis inter se cogitatus suos exprimant. Sic igitur bestia loquuntur, non dicunt, quod Græcè significantius aiunt *λαλῶσι ἢ φησὶν* de omnium illorū Plutarchi uolumina de placitis philosophorum testes cito ualde bonos. De reliquis mundi huius siue substantijs seu accidentibus scriptores extant penè innumerabiles in omni philosophorum secta, quorum alij generaliter sunt loquuti de uniuersa natura, ut Aristoteles, Theophrastus, & tui Arabes, Maurique propè omnes, alij particulariter de singulis quibusque rebus, ueluti Iulius Pollux, Dioscorides, C. Plinius, & his similes. Capita cunctarum tamen disciplinarum quotusquisque posteriorum à Pythagora philosophiæ thesauro, tanquàm hæres apprehendit, & eam hæreditatem literario studio excoluit, proque peculiari quisque bonitate ingenij quantum ualuit maxime adornauit, & pro uirili extendit. Sed quid cuncta uel scire uel opinari iuuat, si non in hac nobis uita omnem adimant mœrorem & cruciatum in altera post uacuitatem malorū non addant cumulatiſsimã omnium bonorū complexionem, quæ

quæ tam studiose didicimus? Quid iuuat denique quòd bene sciendo malefacimus, & malefaciendo nõ omnino metu uacare ac ita nullo animi tranquillo statu frui possumus? Quid rursus quòd monitis probe obedientes instar iumentorum semper iussa exequimur, alioqui omnibus in rebus stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, nihil à bruto distantes? Quare opportunum uidebatur Pythagoræ omnem philosophiam ad beatitudinis exoptatæ fastigium & expeditam æterni gaudij securitatem destinare, quam in cõtemplatione summarũ & diuinarum rerum collocauit. Eum fructum ceu fœlicis arboris indefessa philosophandi studia nostra proculdubio sequuturum putauit, si nos prius anima purgata uehementer declinemus à uitijs, & colamus uirtutes diligenter, quo plane nullius mali nobis ipsis conscij læta mente hilariq; studio mathematicis speculationibus incumbamus, quæ nobis mediæ obuersantur inter res naturales & diuinas, sunt enim à materia partim inseparatæ ut naturalia, partim separatæ ut diuina, circulus nanq; seu harmonia quamquam absq; materia non subsistit, tamen absq; materia esse intelligitur, quinimmo nullius materiæ agitur cura cum quælibet mathematica tractamus. Cum igitur difficile, ne dicam impossibile fuerat intellectum nostrum subito à naturalibus ad supernaturalia & ab omnino materialibus ad penitus immaterialia transilire, idcirco uoluit Pythagoras discipulis suis quasdam res in medium ponere quas & sensu aliquo modo possent & intellectu comprehendere, demonstrationesq; illarum ob hanc causam mathemata seu matheſeis, hoc est disciplinas nominauit, quem uero de ijs librum composuerat Eruditionũ siue Institutionũ inscripsit, quasi iuuenibus ac pueris aptum, propter quos & id nominis elegit *μαθηματικῶν*, in quo totum quicquid dici poterat de numeris, de figuris, & de harmonijs explanauit. Inde tanquã ex uno illustri fonte quatuorlympidissimi riui emanauere, quas nos quatuor liberales artiũ facultates appellamus, arithmetica, geometria, musica, sane astronomiam inter naturalia connumerans pro maxima parte in librum quem appellauit physicum coegit, quòd in motu corporũ consisteret. At quoniam de illis apud quàmplurimos nostra ætate literarũ peritissimos, tam læta est expeditio, ut quælibet earum rerum singularem facultatem faciat, & quælibet facultas propriam classẽ ducat, unamquanq; suis præceptoribus committam, & propter multam modo noctem cœnæq; nostræ apparatus præsentis, finem loquendi faciã qui tot uerbis hætenus tolerantissimas aures tuas immodeste ausus sum obtundere. Tum Marranus, Iuro superos, inquit, tanta me dicendo uoluptate opleuisti ut nulla mihi sit musa gratior, & nunc cœnæ oblitus omnem pene famem ad doctrinẽ tuã cupiditatem retuli, quanquã uideo cauponem circa magnificentiam & sumptus epularum esse curiosum, tu uelim tamen cõtentiùs reliquam Pythagoræ philosophiam

explices eam quæ ad uirtutes, mores & reipublicæ industriam pertineat, id quod utcumque potes quàm breuissime, dum structores cœnaturis nobis triclinium sternant, & cætera parent. Igitur audi Marrane omnem (Philolaus inquit) hanc partem sub nomine urbanitatis contineri Pythagoras uoluit, quo circa, unum inter reliqua uolumen composuit, quod *πολιτικόν* nominauit, id est ciuile, seu ut fortasse haud satis proprie uerterunt Latini, de reipublica perinde atque non solum explanet quæ multitudinem concernant, uerum etiam singula cuiusque suaque morum sunt & uirtutis. Qui enim ciuitati præficitur nisi dignus sit etiam qui domum suam regat & seipsum quoque, is plane inauspicato eligitur, *μὲν δὲν ἄρα ὡς εἰσὶ καὶ ἀρχὴ ἢ πῶς τὰ ἴδη πραγματεία ἐπὶ πολιτικῆς*. id est, Portio est igitur ut uidetur & principium circa mores tractatio, ipsius politicæ, ut in libro magnorum Ethicorum ait Aristoteles. Quæ quidem ciuilitas ex omni uirtutum numero consistit, cuius partes sunt uirtute præditi homines in unam consuetudinem admissi. Nam malorum conuersatio non iam ciuitas reputanda est, sed conuenticula ubi uitia sunt sicut inter bonos uirtus, ut Theognis ille Megarensis in libro ad Cyrnum. Disces recte quidem à rectis, at si sociere prauis, tum perdes teque animumque tuum. Omissa itaque contemplatiua sapientia quam ad naturam retulit Pythagoras & in librum physicum reclusit de principijs & causarum modis, quod ex Monade indefinita dualitas, ex illis numeri, ex numeris puncta, ex punctis lineæ, ex lineis planæ figuræ, ex planis solidæ figuræ, ex quibus solida corpora & sensibilis ille mundi globus cum suis orbibus, mixtorumque elementis, igni, aere, aqua & terra fiant orienturque, singula penè (ut ipse solet) per allegoriam obuoluta, tum denique relictis pariter mathematicis quæ per librum Pædeuticum, hoc est de institutione, suis ostendit, recensendum arbitror strictim que de moribus docuit, de quibus in politico diffusius scripsit, & in carminibus aureis instar summæ contractius. Quæ cum ætate nostra legantur publice, nunc sola prosequar eiusmodi symbola sine scriptis tradita ut discipuli memoriæ uiribus freti consuescerent ad signa prolata bonis moribus uiuere professumque philosophiæ ordinem quotidie inter se arcanis tessleris affirmare. Quorum è numero haudquaquam pauca illustris Erasmus patria Roterodamus professione Theologus, eloquentissimorum nostro seculo facile princeps & dulcis siren, cum ingenti sua laude quam de politiorum literarum studiosissimis quibusque optimo iure meretur, in libris suis uel posteritati admirandis Adagiorum luculenter expressit. In consequendis sane uirtutibus Pythagoras haud parum consuetudini tribuebat, adeo in teneris consuescere multum est. Vnde mores dicti sunt *ἄθῃ* quasi *ἔθῃ* hoc est, consuetudines, quod Stagirita ille sæpe in ethicis approbat, & noster ipse, iussit optimam uitæ rationem eligere, illam nanque iucundam (inquit)

reddet

reddet consuetudo. Vniuersam itaque moralem philosophiam ordinabat in tris metas, principio in Dei diuinorumque cultum. Secundo in singulorum quorumque hominum ad se ipsos respectum. Postrema erga ceteros officium, nam quod ad diuina præstantius attinet, in primis nihil esse gratum superis docuit quod non sit sordibus uacuum & plane purgatum, quare id Adagionis tradidit crebro habendum in ore *μή σπένδαι θεοῖς ἢ ἀμπέλω ἀτμίτων.* id est, non esse libandum dijs de uitibus non putatis. De purissimo quoque adore statuit sacrificia fieri. Vnde est suum illud, Ne sacrifices absque farina. Sacrificium hoc Pythagoricum maxime uetustum est, quod uino & pane fit. Quæ autem Deo dicata sunt, ultra non debent ad humanos usus transferri, admonebat igitur sæpe dicens, A gallo candido abstineas. Perseuerandum uero esse in humilitate ueris adoratoribus hoc symbolo præcepit, *καθῆδαι προσκυνήσοντες.* id est, sedere adoraturos, nam quod in adoratione oporteat circumquaque prospicere, de quo illud ortum est, Adora circumactus, prudentiam circa diuinas preces indicat, ne iure in nos ita retorqueri possit, Nescitis quid petatis. Cæterum quo ad nos ipsos recte uiuendi norma consistit in hominis decoro, quod extremorum est medium, inter abundantiam & defectum, utrolibet enim uitiosus est & mancus & centimanus. Inde symbolum hoc, Stateram ne transilias, præcipit studijs & actis omnibus moderamen adhiberi, apertius autem quod ipse dixit, Salem apponito, id ad affectiones nostras, quæ passiones appellantur, recte pertinet. Est enim sal nota modestiæ, quoniam in cibatu hominis admittitur nec nimius nec minimus, utrunque sane respuitur & quod insullum est, & quod falsissimum. Igitur Salem ne transgrediaris, prouerbiū quoque fuit. Proinde affectiones in nobis passionesque uniuersæ quadam mouentur apparentia boni aut mali, bonis lætamur, præsentibus tristamur malis, rursus bona concupiscimus futura, mala timemus. Ergo gaudium & mœror elementa sunt passionū ex quibus omnes animorū nostrorum motus oriuntur, quorum rectitudo uirtus dicitur, obliquitas uitium. Apparent tamen sæpe nobis bona quæ mala sunt, & econtrario quæ bona sunt, uidentur non bona, multū enim, ut ait Seneca, uerum & uerisimile inter se differunt, quare contingit error facile in imperito uuigo cuius magna copia est. Eum Pythagoras suis discipulis auertere studuit symbolice admonēs, Per uiam publicam ne ambules, id est ne uulgi sequaris errores. Nam quod usurpari etiā hoc uolebat, Extra publicā uiam ne uagas, iam insinuauerat loquēdū esse ut multi, potiusque quod apud omnes cōstat, tu ne impugnes. Vnde istud est, Aduersus solem ne loquaris, ne uidelicet incidas in pericula, quod recte monet illud, Acutum gladium declines. Id fit si honesta uerecundia utaris in publico, cuius hæc nota

est, Aduersus solem ne meijto. Nunc igitur sublato circa bonum & malum errore, temperandum esse statuit uoluptati & mœrori, cupiditati & timori, quare dixit, Risui æque atq; tristitiæ manus non dedendas. Nam gaudijs & uoluptate nos frui secundū harmoniam iussit, hoc est cum honesta quadam temperantia quam appellauit lyram. Vnde hoc symbolū *ὡδῶν χυδα πρὸς λύραν.* id est, cantibus utendum ad lyram, non prorsus inane mysterium fuit, quo semper ante initium soporis utebantur, ne perturbatis molestarentur insomnijs, quæ dum irruissent, surgentes iussit lecti stragula excutere ac cōuoluere, hoc est insomnia glomerare in unum & reijcere, ne rememorata grauarent. De mœrore sic loquebatur, Arcūm annulum ne gestato, per quod exclusit cunctum animi dolorem, nisi super admissio peccato, quapropter in suis ita cecinit carminibus, Mala quidē si feceris dole. In cæteris Pythagoras, Corne edendum mādauit, id sic est, ne te excrucies, quin ubi efferbueris in iram Ollæ uestigium in cinere confundito, quod designat ab ira deferuescendum & præteritorū malorum tollēdam esse memoriā. De cupiditate hoc modo, Quæ uncis sunt unguibus ne nutrias, idq; contra manus rapaces constituitur, immo neq; de quotidiano uictu sis abunde sollicitus, quare ait, Chœnici ne insideas, est autem chœnix cibus diurnus, quam uocant præbendam, alij sportulas appellāt. Pariter uero ne ullum auaritiæ in animo tuo recondite argumentum ostentes, ita commonuit, Quæ deciderint (inquiens) ne tollito, per quod uetuit etiam suarum quemq; rerum nō decere ardentio rem esse amatorem. De formidine ita, Ne reflectas ubi ad terminos perueneris, quo symbolo nō tantum trepidare mortem prohibet, uerum etiam quicquid in fatis est quantumcunq; terreat. Hi nanq; sunt termini definiti & determinati quos transire non poteris. Frustra igitur times quod reflectere aut uitare nequeas, ab eiusmodi quippe casu nusquam resilire, fortitudinis quidem laudatæ ac egregiæ magnanimitatis est. Enumerauimus perfunctorie notas Pythagoricas. Primum quæ ad diuina pertinent, deinde quæ ad homines singulos quosq;. Nunc alter erga alterum quibus moribus utatur, ausculta paucis, cunq; nihil amicitia sit optabilius, incumbit summa post deos cura, uirtute amicos parare ut est in carminibus aureis, tamen nō transeunter quoslibet. Idcirco ipse dixit, Ne cuiq; inieceris dextrā. Et dum penetralibus tuis dignū amicū inueneris, omnium tuorū participem eum facias. Ob eam rem ipse Pythagoras hoc alios ante omneis usurpauit adagiū, Amicorū omnia cōmunia. Timō & Cicerone attestantibus. Est enim amicus alter ipse, quo fit ut amicitia sit *ἰσότης.* id est, equalitas & eadem anima. Minime autē admittendi sunt in amicitia homines alioquin interne albi, tamen nigram caudam foris gestantes (experto crede) quibus nihil fert terra pestilētius, picæ mendicæ Cyanoleucæ cauda inter scapulas nigricante, omnia simulātes

& dissimulantes hypocritæ. Dixit itaq; Pythagoras *μή γόβειδαι τῶν μελα-
νῶρων.* id est, Ne gustes ex ijs quibus est nigra cauda, ij sunt falsi fratres
quos atratos uocant, *τὸ γὰρ ψῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνειται* ut scripsit
Tryphon grammaticus, id est, Falsum enim in extremis nigrescit. Reli-
quos leuioris amicitiae parum utiles siue cognatos siue amicos supra
modum nec contempnas nec acceptes. Quod instituit allegoria hæc,
Vuguium criniumq; præsegmina nec commingito nec insistito. Ne-
que abest quin omnem ingratum conuictorem & singulos nobiscum
sufurrones hominesq; garrulos cate uitare iubeamur, unde illud extat,
Cohabitanes nobiscum hirundines ne habeamus, porrò amicus con-
sulto recipiendus est, at receptus non facile abijciendus. Frangere
nempe amicitiam inhumanum est, quare dixit, Panem ne frangito.
Tu uero ita uelis amicus esse, ut amici omnia perinde cures atque tua,
cui non blandis uerbis & sermonum fuco placeas, sed studio ueri. Se-
des enim amicitiae ueritas est, non adulatio, propter quod ipse di-
xit, Oleo sedem ne abstergas. Utq; conciliandus est bonorum a-
mor, sic non est commouenda malorum iracundia, hoc ipsum ad-
monet, Ignem gladio ne fodito. Est præterea uiri boni officium
prodesse omnibus, nocere nemini. Nam si uel molestiae autor, uel
oneri imponendo socius accesseris, non profuisse quidem, magis
autem grauasse diceris, ut ita uitio locum dedisse uidearis. Tunc
autem uirtuti potius tuæ gratiam mereberis, quum onus deponenti
succurras ut leuetur pondere uelocius, hoc illud est quod dixit *φορ-
τίου συγκαταίρειν μὴ δὲ σωεπιπιθῆναι.* id est, Onus simul deponere, non
autem simul imponere: haud secus atque si dicat, ad id coadiuuato,
ut homines molestia leuentur, non grauentur. Indignus uero &
peruersis uir moribus, sicut non est interimendus subito, ita tibi ue-
niat minime fouendus. Quare interdixit, Cibum in matellam ne im-
mittas. Eam denique ferocitatem deponamus oportet, ut prorsus
nemo sæuiat in quemuis innocentem. Præcepit enim & illud Py-
thagoras, Mitem arborem non uiolandam neclædendam. Vnde il-
lud extat in symbolis, Pisces ne gustato. Est profecto piscis animal
eiusmodi, quod ipsa natura nullo pacto lædit hominem. Nunc quan-
tum ad Rempublicam attinet adhuc id restat citandum, quod ipse
dixit, Coronam ne carpsferis, significans legem non uiolandam. Et
illud item, In uia ne feces ligna. Quo monemur publica, & quæ sunt
uniuersitatis, non esse turbanda. Quam uero sapientem haud deceat
fastus & maiestatis inflatio, publici ue honoris tumor, arcanum hoc
symbolum nos exhortatur, A fabis abstinendum. Magistratus enim
fabis eliguntur priscorum more. Innumerabile autem desiderat ma-
lum quisquis anxie occupatus est in capeffenda Republica. Quo ma-
gis

gis ne populum dehortando male offenderet, maluit discipulos recon-
 dito mysterio tanquam fidus magister ab omni ambitione auertere, ut
 memoria semper tenerent, uidelicet ὅτι ἔδει πολιτεύεσθαι. plura horum
 non dubium est quin Hipparchus & Lysis Pythagoræ auditores me-
 moriter tenentes præcepta doctoris, quæ illi cum cæteris conscholasti-
 cis ingenio suo pro libris seruarunt, in auditorio Thebarum prodide-
 runt. Ea tamen & non omnia uidi, & ad finem properans non omnia
 perstringere uolui. Hoc unum uolui nescius ne esses & obliuioni haud
 committeres, omnem ferme Pythagoricam philosophiam esse notis
 uerborum & tegumentis rerum plenam, eumq; tradendi morem ut an-
 tē dixi, ab Hebræis creditur & Ægyptijs ipse ad Græcos primus tran-
 stulisse. Solebant enim Ægyptij quibusdam fictis inter sacerdotes lite-
 ris sacra cōmunicare, ut essent plebi secreta quo & diutius admirationi
 forent & attentius caperentur. Vnde illi Colossi statuæ, aræ, arcus, &
 æra publice incisa literis Ægyptiorum sacris, prominebant spectanda
 uniuersis, sed non nisi mystis & initiatis hieroglyphis intellecta, ut de
 ijs Chæremon & Orus, Ægyptiorumq; multi scripsere. Sic Pythago-
 ras meus esse non putabat uiri sapientis a sino lyram exponere, aut my-
 steria quæ ita reciperet ut sus tubam, & fides graculus, & unguenta sca-
 rabæus. Quare silentium indixit discipulis, ne uulgo diuinorum arca-
 na patefacerent, quæ meditando facilius quàm loquendo apprehen-
 dantur. Tum Marranus, Ne, inquit, unus tibi possideas oro Pytha-
 goram mi Philolæ, sed nostrum esse patiaris, non solius tuum. Equi-
 dem ipse mihi uideor de tuo sermone haud admodum surdus, neque
 immemor Pythagorista euasisse, qui ut cuncta mysteria, metaphoras,
 ænigmata, sententias, apophthegmata, allegorias, symbola, notas, si-
 gna, sacramenta, tanti uiri & omnium primi philosophi quæ tu obiter
 & perfunctorie catalogi specie recensuisti, commendarem memoriæ,
 locis Tullianis & Arte rhetorum in te audiendo sum usus. Quin uis
 periculum faciam. Aseruisti enim si rite recordor Pythagoram tribus
 uoluminibus omnes philosophiæ partes complexum fuisse physico,
 pædeutico & politico, id est naturali, disciplinari & morali, quæ mo-
 riens (ut alias audiui) filij testamēto mandasse fertur, ne uel extra fami-
 liam ederet, immo nullatenus publicaret. Ipse uero dignis tantū & nu-
 mero paucis, dum uiueret omnia quæ illic continebantur, maxime autē
 mathematica, uiua uoce nullo utens inuolucro plane demonstrauit. Cæ-
 teris cætera in parabolis. Ergo aliter loquēs, aliter sentiens (& si semper
 idem sapiens) per quædam symbola ceu memoracula doctrinam suam
 suis impertitus est, ita ut ad priscorum imitationem aliud dictum, aliud
 referret intellectum. Ab eo nanq; ut de primis exordiar pro Deo poni-
 tur infinitum & unum, pro rebus incorporeis numeri, pro corporeis fi-
 gurg, pro mystis harmonia, pro sordibus & peccatis, uites non putat,

pro

pro eo quod est in uita purissimū, farina. Gallus candidus nota est deo dedicati. Sedere designat humilitatē. Circūactio prudentiā, & hęc quo ad diuina. Istud ad rem priuatā & uirtutes spectat. Statera symbolū iusticie. Sal notat moderamen. Via publica errores uulgi. Sol ponit loco manifesti & aperti. Acutus gladius significat pericula. Lotium inuercundiā. Cantus uoluptatē. Lira harmoniam. Stragula lecti, insomnia. Annulus strictus dolorē. Esca cordis cruciatū. Olla ebullitionē irę. Ungues recurui rapinam. Chœnix alimentū. Res decedentes fortunā. Termini fatū, ista sunt hominis quoad se ipsum, illud iam sequit quod uerfatur erga alterū. Dextra notat amicitia. Nigra cauda falsos fratres. Ungues & crines symbola sunt propinquorū. Hirundines garrulorū, & eorū qui excedunt ingrati. Panis mysteriū est uerę amicitia. Oleū adulationis signum. Ignis iracundię. Gladius exacerbationis. Onus molestiam insinuat. Matella figurat indignū. Arbor mitis hominē utilem. Piscis hominē innocentē. Hactenus de re priuata. Nunc de republica. Corona signū est legis & regiminis. Ligna uia res uniuersitatis, ambitionē. Faba demōstrat, omnia symbolica, omnia figurata & allegorica. Quod nisi plura in discipulis Pythagorę putares inueniri posse, profecto hęc omnia reducerē ad eius uiri mathematicas proportionēs, quoniā unum & duo prima progressionē fiunt tria. Ecce rem publicā, & ter tria sunt nouē, ecce rem diuinā, & ter quatuor sunt duodecim. Ecce rē priuatā quoad alterū, & quater quatuor sunt sedecim. Ecce rem priuatā quoad se. Est igitur res publica trigonus, & res priuata tetragonus, & sicut se habet sedecim ad duodecim, ita se habet duodecim ad nouē, singula in proportione hemiolia, hoc est sesquialtera. Vide q̄ docilis te præceptore sum, & q̄ egregie Pythagoristo. Tu uero quē me ipsum facis? Tum Philolaus, Plane Pythagoreum, inquit, iam enim tibi permitto rumpere silentiū, satis disciplinarū habes, si omnia formalia intellectualiter intelligas. Ad hęc Marranus, Ego certē, quid hoc sit ignoro. Dicam, ait ille, Si omnia quę tibi apparent, à sensu ad mentē transferas, hoc est si corporeas passiones omneis reijcias & mentis contemplatione perfruaris. Iam uerbi causa in latissimo campi spacio lōge distantem à te hominem uidere te uelim, tu uero ignorans quid rerum sit existimabis uel agri terminum, uel truncū esse, habet enim figurā rectam, & materiam tua opinione immotā, propius cum aspexeris, cogitabit in arbusculam succreuisse. Reiecta igitur penes te cementaria mole, uegetare id putas uita plātę, tum si motu progressiuo iuxta uos ambo accedatis, cōtinuo arboris forma euanescente succurrit tibi animalis cuiusdā imago nesciētī atq̄ dubitanti sit ne gryphes an ciconia, uel alia quelibet ingens auis, bipes enim est. Iamq̄ factus propior cernis q̄ caudā & alas non habet, & ambulat erecto capite, mox relinquit omnes formas priores, & formā cogitas humanā. Ergo una cum obuiā fueritis, salutē

prior

prior dicis, & respondet iste loquens rationaliter, tum neq̄ fauni neq̄ fatyri aut alius tibi phasmatis oritur suspicio. Sed plane hominem esse agnoscis uel uicinum uel amicum, quem ubi de parētibus suis & propinquis ut fieri solet interrogas, ipse omni quæstioni tuæ satisfaciens recedit. Eoq̄ discedēte, solus tecum meditaris hunc hominem & ex parentibus esse natum, & parentes rursus ex parētibus, & illos ipsos pariter è semine humano, & semen illud ab homine quodam esse, tandēq̄ cum natura respuat infinitū, uidebitur forte haud admodum impossibile unum aliquem assignare hominem qui fuerit ortus sine semine humano. Ita in 12. libro Postnaturalia scripsit Aristoteles, & eum appellat τὸ τέλειον. id est, perfectum. Cumq̄ accepto feras dari à philosophis hominem talem perfectum, cuius corpus non sit natum ut cæterorum hominum, tunc discurre per rationem ad hominis animā, semper de perfecta ad perfectiorem & nobiliorem. Eademq̄ possibilitate arbitraberis concedi quoq̄ animam certam, non ita creatam ut cæteras animas, sed forte quæ se ipsam concreauerit, & eam esse non solum perfectā aut alijs perfectiorem, uerum etiam cunctarū quæ fuerunt, sunt, erunt aut fore possunt, perfectissimam: hanc in hominis mortalis corpore sitam separabis à corpore, ac supra reliquas animas separatas (quando ipsa est nobilissima) locabis in nobilissimum non locum sed habitaculum. Nobilissima uero mansio est proxima Deo, quod Stagiritate late persequitur in libro ad Alexandrum de mundo. Illam autem nos in orizonte mundi supersupremi qui dicitur incōparabilis, habitare iudicamus, ubi est unio Dei & creaturæ. Sicut in orizōte eternitatis ponimus motorem primi mobilis immobilem, in quo mundus corporeus & incorporeus conueniunt. Hac iam uia humanā formam, intellectualiter uertisti in formam separatam, & eandem mentaliter ad æternitatis supremam duxisti mansionem. Vnde omnibus angelis & animabus gratiosiss summa instillat beatitudo, & omnes animæ salutiferæ ad eandem animam ceu ad regulam quandam regulantur. Quod utiq̄ de corpore illo perfectissimo cuius antè meminimus Pythagorice nō negarem. Nam ipse dixit hominem posse fieri Deum immortalem, per quod sententiam suam clare ostendit, quòd una gloria partem hominis utranq̄ glorificare possit, & totum hominem facere beatum, quādo maximus ipse Deus aut utranq̄ inforbit, ac sua Deitate imbibit, aut animæ committit, ut corpori sublimato claritudinem & glorificationem suam influat, ὡς ὁμοζύγω καὶ ὁμοπεδύτω, σωμαπογραφῆτι τε καὶ σωμαδλήσαντι. id est, Tanquam cōiugato & uiarum comiti, simulq̄ censito, & quod simul certauerit. Hoc Pythagoræ dogma repullulauit ab Orptheo, quod in exitu hymni ad Mercuriū deprehendit. Iam tibi præ oculis pendentem cernis Homeri catenā auream in Iliad. 8. ab Ioue cœlitus fragilitati nostræ demissam in terras, per quam temetipsum ope diuina in sublimē leues

cum

cum agendo tum cōtemplando. Necesse nanq̄ fuerit prius secundum mentem uiuere, post tandem mente contemplari & contemplantem ardentem ascendere, quoniam uita est contemplatione prior, quarum cum utranq̄ deceat esse puram ad consequendum id quo nihil est purius, certè purgāda prius uita, deinde illuminanda cōtemplatio. Quod igitur in ea quam attulimus rerum à rebus abstractione uidisti, tu id in te ipso experire, ut per rationem ad mentem redeas, & externis te omnibus explices, quod M. Antoninus Imperator imperat, ἀπλωσον σεαυτὸν. i. explicato te ipsum. Oportet enim ex hac uita migrantem in alterā, omne indumentum exuisse ac nudum proficisci, non modo ab omni teria & corporeis appendicijs, uerum etiā ab uniuersa perturbationū, affectionū & passionū mole profugū atq̄ liberum, quod scitè admodū Lucianus Samosatensis in dialogo Charonis & Mercurij omniū philosophissīmo docuit, quem nisi legisti lege & imitare. Quid aliud est obsecro quod Pythagoras in tria diuisit quæ nos in diuinæ uirtutis uestigia ponant, nisi purgatio, illuminatio & perfectio. Sic enim ait, ταῦτα πίνει ταῦτ' ἐκμελέτα τότῳ χρόνῳ ἔρῳ σὲ, ταῦτα σὲ εἰς θεῖας ἀρετῆς εἰς ἰχθὺν ἀθήσει. id est, Hæc labora, hæc meditare, hæc oportet te amare, hæc te diuinæ uirtutis in uestigia ponent, quod Hierocles de uiribus animæ nostræ rationalis æque intelligi uoluit amor diuinorum applicatis, & hæc nos, inquit, Deo similes facient. Verba Pythagoræ consideremus. Tria nanq̄ posuit quibus iunctis anagogicè possumus ad summā beatitudinem peruenire. Laborem uirtutis quæ in actione consistit, Meditationem quæ multis disciplinarum studijs nutritur, & Amorem qui nos ut necessarium uinculum Deo connectit: primum moralis, secundum naturalis cum mathematica, tertium studiosis theologia ubertim exhibet, nec unum sine altero per se satis est, sed tria hæc conuenire oportet. Id doctè quidem ut omnia Porphyrius, maximus Pythagoricorū explorator, in libro primo de Abstinentia animatorum, tractat his uerbis quæ ob grauem testimoniij autoritatem afferre libuit, οὐκ ἔστιν, inquit, ἡ ἐν δαιμονικῇ ἡμῶν θεωρίᾳ, λόγων ἀδρῶσις, καὶ μαθημάτων πλήθος, ὡς αὐτοὶ οἰοῦντο, ἀλλ' οὐδὲν ἔστιν ἢ ἐν ἑαυτῷ ποσῶ τῶν λόγων λαμβάνει τὴν ἐπίδοσιν, ἔτι γὰρ ἔδερ ἐκάλυψεν, σὺ πᾶν μαθημα σὺ ἀγῶνας, εἶν ἐν δαιμόνας. id est, Non est beata nobis contemplatio, uerborum accumulatio & disciplinarum multitudo, quemadmodum aliquis fortè putauerit, neq̄ constituta secundum hoc, neq̄ pro quantitate rationum ac sermonum accipit incrementum. Sic enim nihil prohiberet illos qui omnem congregarent disciplinam fore beatos. Et aliquanto post, ut omittam reliqua breuitatis gratia sic ait, καὶ ἡμᾶς δεῖ ἐν τῷ δόξῳ εἶπερ πῶς τα ὄντως οὐκ εἶα μὲλλοιμεν ἐπαυγίαι ἀλλ' ἐκ εἰς θνητῆς πῶς ἀλήθια μὲν φύσεως, ἀλλ' οὐδὲν πᾶντα, μετὰ εἰς πῶς αὐτὰ πῶς ἀπαθείας δεῖ ἢς ἡ κατὰ βίαις γέγονεν ἀναμνησθῆναι δὲ εἰς μακαρίας καὶ αἰωνίᾳ ὄσας καὶ πῶς τὸ ἀσώματον καὶ ἀπῶσιον σπῆνδοντας ἐπαυγίαι, διὸ μελέτας ποιησάμενος, μίαν ἤ. καδ' ἡμ πᾶν τὸ ὑλιὸν καὶ θνητὸν ἀρθῶσώμεθα. ἐτέρων

δὲ, ὅπως ἐπανέλθωμεν καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὰ ἀναβαίνοντα ἢ ἐνταῦθα λαθῶμεν. id est, Et nos oportet hinc siquidem ad uerè propria uelimus redire quæ de mortali assumpsimus natura abijcere uniuersa, cum ipsa erga illa affectione per quam descensus nobis cōtigit, reminisci autem beatæ & æternæ essentiæ, & ad incorporeum ac impassibile studentes ascendere, duas meditationes faciētes, unam quidem secundum quam omne materiale & mortale deponamus, alterā autem quatenus reuertamur & redeamus, aliter ad ea ascendentes quā hic descēdimus. Et iterū post sermonē haud ualde multum iubet nos illic Porphyrius à sensu & imaginatione omniū irrationali quæ sequitur inde conditione, passionibusquæ eiusmodi, animū penitus segregare, quatenus permittit naturæ necessitas, ritè uerò disponere articulatisquæ cōponere quæ ad mentē pertinent, tranquillitatē pacemquæ ex bello quod aduersum irrationalitatē gessimus parātes, ut nō solū de intellectu & intelligibilibus audiamus, uerum etiam pro uirili simus fruētes eius cōtemplatione, tum in naturam incorporeā translati, tum uiuentes cum ueritate per mentem, non ultra falsè cum corporū cognatis. Soluere itaque multa nobis indumenta debemus, tum uisibile hoc indumentū carneum, tum ea quibus interius sumus induti pelliceis proxima. Hucusquæ Porphyrius qui ea de re longè plura differendo prosequitur, omnia istuc tendentia ut per sensibilia ueniamus ad intelligibilis & mentalis boni fruitionem, honestè uiuendo, purè contemplando, & diuinè amando, quæ omnia de Pythagora nostro tanquā è quodam ingenti cunctarum disciplinarum flumine duxit. Ego uerò, Marranus aiebat, ab ijs quæ mihi ordine recensuisti planè in eam moueor opinionem quòd flumen illud suum Pythagoras ex infinito Cabalistarū pelago cuius felicem nobis Simon nauigationem pollicetur in agros Græcorum limitauit, unde nostra tandem studia irrigare queamus. Ita pares mihi uidentur esse inter se Simonis de Cabalisticis & tui de Pythagoricis tam sermones quā sententiæ. Nam quid aliud intendit uel Cabaleus uel Pythagoras, nisi animos hominum in Deos referre, hoc est ad perfectam beatitudinem promouere. Quæ autem alia uia quàm similis utriusquæ tradendi modus & ambo bus equa exercitatio per symbola & notas, adagia & paræmias, per numeros & figuras, per literas, syllabas & uerba. Sic hypsilon Pythagore iuuentutis symbolum extat. Sic prima syllaba Iliados signum est & nota omnium librorum Homeri, quot sint numero in utroque opere. Sic uerbum candidi significat bonum, atrī malum. Haud aliter & Simon noster primam Pentateuchi literam, & pentagrammati mediam ad alias res trāstulit, & Raham, autore Dauid Kimhi, allegorice pro Abraham mutuatus est, & cætera quæ de sermone ad nos habito satis meminimus. Sed audi quanto clamore nos caupo ipse ad cœnaculum uocat, heus ad epulas. Et Philolaus. Equidē, inquit, cupiēter edā, quin imus.

Ioan.

IOANNIS REUCHLIN
PHORCENSIS LEGVM DOCTORIS
LIBER TERTIVS.

Post ubi digressi lumenq̄ obscura uicissim Luna præmit, suadentq̄ cadentia sydera somnos, ambo soluuntur in soporem, præmissa adhortatione alterius erga alterum, ne ultra primum mane obdormiscerent, expergefaciendos igitur fore curarunt. Et postero die dum de more induuntur, interea meminerunt eius diuersorij Cauponis uerba lōga & uaria quibus ad hesternas epulas hospitibus recensuerit fuisse quasdam superiori die à Romana curia Francofordiam missas propositiones & conclusiones, contra inhibitionem apostolicam ab Astaroto quodam fictas & concinnatas aduersus Ioannem Reuchlin, propter libros non cōburendos iam plus quinquennio crudeles persecutiones innocenter ac simul animo forti & infracto passum, præ foribus sapientiæ ac templorum uestibulis Romæ affixas, & mox in lutum stercus & cœnum ibi proiectas & conculcatas iustis ex causis, tum quia præter Summi Pontificis uoluntatem & absq̄ reuerendissimorū iudicum notitia coram quibus ea lis post Astaroti appellationem hæctenus triennio in Curia penderet tale facinus fuisset attentatum, tum quòd uniuersis innotesceret eam conscriptionem apertissimis scaterere mendacijs. Principio nanq̄ polliceri Astarotum in præsentia Papæ conclusiones eas fore disputandas, & Papam tamen negauisse ac certè prohibuisse, quoniam in multis æstate proxima publicis Romæ sessionibus habitis ea causa plenè fuisset disputata & discussa corā doctissimis mundi luminibus, Ecclesiæ catholicæ prælatis, archiepiscopis, episcopis, generalibus ordinum, & eorum procuratoribus, pœnitentiarijs, doctoribus, magno numero Theologiæ, iurisq̄ peritissimis uiris, qui Capnionem esse absoluendum decreuissent. Deinde, quòd ignominiose appellauerit Oculare speculum, scandala & erroneas continentias, quum tamen Liber iste sit per Apostolicam sententiam diffinitiuè admisus. Tum etiam quòd de eodem Libro ita scripserit, quòd sit à quinque Vniuersitatibus dudum igni addictus, quæ certè sunt meræ nugæ, clara & cādida mendacia, quia nulla in omni terrarum orbe sit aut fuerit Vniuersitas quæ Oculare speculum condemnauerit, sed tantum singularia quædā capitosa capita, uertiginoso cerebro heteroclitata, & supino errore decepta, cōuenticulariter & conspiratiuè contra iuris & iusticiæ formam in Oculare speculum liuore tabuerint, & sua, ut aiunt, sentimenta conflauerint. Postremò eos aiunt qui luto & cœno corollaria illa inuoluerint & reuoluerint affirmare solitos, in eisdem conscriptionibus nihil contineri ab α ad ω , quod

non antea in defensione publica Ioannis Reuchlin contra calumniatores suos Colonienses iustificatum solutum & resolutum fuisset, quod lectori cuique lucidius stellis claruerit. Astarotum itaque semper eandem cantilenam pro turpi sua lingua canere. Hos cauponi sermones fuisse cum hospitibus & conuiuis suis dixerunt Philolaus iunior & Marranus, graue nimium putantes, in re tam parua & puerili, tot annis tam ferociter digladiari. Et simul atque uestiti erant, tum Simonis domum uti constituerant, uelociter sese corripuerunt. Cumque inter se ut ipsorum usus ferebat amicissime consalutassent, Marranus sic incipit, Quam nos delectauerit pridiana disputatio tua, uenerande Simon, incredibile admodum est, & uix dici potest, ita sumus te nobis absente impatiētes more, qui preter ullam erubescētiā mox atque preterijt sabbatū tuum antelucani aduenimus. Et ille, Veneritis prospere, inquit, amici optimi, an non & uos hodie feriā tenent, quē diem Soli nuncupatis. Tum Philolaus, Pythagorica sumus turba, inquit, dies omneis festos agimus, quando hilari mente contemplamur, nec sabbatum aliud quippiam censemus, quā relictis negocijs secularibus dare operam, ut ad hæreatur diuinitati. Sic enim nobis Pythagoras iussit, autore Laertio, *ἑβδωμῆται δὲ τῶν θεῶν*, id est, conuersari oportet cum dijs. Nisi quod tu numerum ueneraris septimum, ocio aptissimum, qui etiam nobis Pythagoreis nihil rerum parit, & Minerua nominatur. Tum Simon, Legi auscultandum est, quæ sua cuique distribuit, & naturæ ipsi pro anima est, uoluit enim ea & uiribus corporum seruire, sine quibus nec ratio sana esse, nec mentis lumen conseruari ualide possit, quapropter mediationem mensis lunæ, hoc est septimam uitæ partem quiescere constituit, in qua nihil agere liceat, nisi quod obmissum irreparabiliter noceat. Hæc nominantur, si recte memini, Romanis feriæ statiuæ uniuersi populi communes & faciundis rebus diuinis consecratæ, utque non semper philosophari Neoptolemus permittet ille apud Ennium, ita non semper, non omnibus, non omnia de Deo meditari, uel ex uestris sunt qui præcipiant, sed est & quando & quibus & quantum, Nazianzeno ad Euenomianos autore, quem aliquando Græce legi uirum & doctissimum & eloquentissimum in Achaia cum degerem. Ita non uilescet quod est optimum & infinitum finite pro nostra mensura concipietur. Sex ergo diebus operamur, at septimo quoque die & corporaliter ociamur, quatum permittet uiuendi necessitas, & mentaliter post uoluntatis purgationem diuinis intenti sumus, & festiuiter cum omni tranquillitate res sacras laudamus, soli que tunc deo seruiamus. Huc uergit quod dicunt Cabalæi nostri *שבת הוא סוד אלהי* id est, Sabbatum est mysterium Dei uiui: ut in Porta lucis capite secundo. Extat namque symbolum mundi superioris, hoc est Iobolei æternitatis, ubi cessat omnis labor, quare gemino dicendi usu legibus indicitur, 5. Deuter. Obserua diem sabbati, quod

quod uult intelligi actionibus exterioribus iuxta mūdum inferiorem. Et Exodi 20. Memora diem sabbati ad sanctificandum illum, uidelicet animæ uires coniungendo menti ad cōtemplationis profectum iuxta mundum superiorem. Agnoscitis iām ne? quòd sabbatum est nota diuini seruitij, quo sensus & ratio absoluuntur ab occupationibus materialibus quantum permittit humana imbecillitas, & energia mentis aligatur occupationibus formalibus, ad considerandū quę sursum sunt. Istud lex uoluit per hæc duo uerba innuere שמור וזכור id est, obserua, memora, quibus intelligunt ex magistris nostris quidam præceptum sabbati esse affirmatiuum & negatiuum dicentes, obserua, id est caue, quod semper eis uitare significat, quatenus nos arceat ab omni quòd sanctitati contrariū est. Alij obserua, explanant custodi, ut nocti custodiam attribuunt, & recordationem diei, ac illud haud oblique ad Cabalistarum quadrat fundamentum, qui hunc mundum esse noctem & mundum uenturum, id est superiorem ac intellectualem esse diem putant, hic seruos degere, istic uiuere liberos: his dicendum caue, custodi, obserua, illis reminiscere, recordare memento, quoniam hæc uox זכור id est reminiscere, cōtinens præceptum affirmatiuū procedit ex amore, uerbum uero caue, præceptum negatiuū impletur ex timore, liberorū autem est amor, seruorum timor, ita omnium præceptorū reputamus alterum altero nobilius. Fermè in hanc sententiam longiore tractatu Moyses Gerundensis in Exodo scripsit, quibus duo esse sabbata recipimus ducti scripturæ testimonio Ezechielis 20. Sabbata mea dedi eis. Nam pluralis locutio duorum numero cōtenta est, quippe non solum ut generaliter uno uocabulo singulas feriarum species in lege numeratas Deus exprobrare nobis uoluerit, quemadmodum Dauid Kimhi & Thalmudici opinantur, uerum etiam ut peculiari hoc nomine datū optimū & donum perfectum à Deo nobis cōcessum, quod lobeolum superius appellamus, memori semper mente complectamur. De quo Porta lucis sic : וזו היא שבועה עלינו שנקראת יובל : i. hæc est hebdomada superna quæ uocatur lobeus. Vnde omnis remissio, propiciatio & infusio gratiæ descendit, quam satis nemo eloqui ualeat, cum nec oculus quidem uidit unquam ò Deus præter te. Est enim שבת שבתון sabbatum quietis & sabbatum sabbatorum quo animæ humanæ omnes puræ reiecta labe tandem redibunt libere ad hæreditatem patrum & mittentur in possessionem uerè nostram atq; propriam quam acquisimus & retinemus per animam Messihæ de tribu Iuda septimi ab Abraham patriarchæ procuratorio nomine in horizonte mundi supersupremi iuxta scripturā, Et suprà Iubileum mittet radices suas. Iere. 17. Quæ interpretatur Cabalista ille præstātissimus Sopher Ama in libro חרום id est reconditorum, Psalmi unde uigesimi super uersu dies diei. כל איש אל משפחתו ואל נחלת אבותיו ישוב כלומר שיתעלו בכחות אל מקום

: אצילותו שהוא פלג אלהים מלא מים : id est, Vult dicere unusquisque ad familiam suam & ad hæreditatē patrum suorum reuertetur, quasi diceret, quod ascendent per angelos ad locum destinationis suæ, quod est flumen dei repletum aquis. Hæc Rabi Ama, & sunt aquæ quæ supra cælos sunt, in mundo intelligibili שתיצא מרוח הקודש ubi obseruantes sabbathum fruuntur, & cibantur hæreditate Iacob patris eorum, ut dixit Isaias. Sanè illud ipsum quidem est sabbathum Cabalistarum omni tempore sanctificandum, in quo nō carnis, sed animæ sequimur uoluntatē & meditamur diuina, nihil contra deum intendentes, quod pro lege omnibus gentibus extat, quoniam ex ipsa natura pullulauit. Vos enim quibus lex Moyfi lata non est, Iudæorum cerimonie haud astringunt ut numero seruiatis, quod & Iarchas quondam recte Apollonio negauit. Nec à uobis numerum extorquebo, sed quietum & tranquillum animum posco, soli deo diuinisq; deditum, qui maximè in anagogica speculatione cōsistit, uti est ista inter nos disputatio à uobis tantopere desyderata. Tum Marranus, Omnino perficiendū est, inquit, nam cœpisti Cabalam uenustè admodū tractare qui iam nobis plusquā clarè ostenderis non tantū posse nos hodie uerū etiam debere de altissimis rebus dissertare. Id tu nōne mecū postulas Philolæ? Ac ille, Certè quidē. Enim uero nunc eius disciplinæ intrauimus nauim, & mox in ipsa prora sentimus, Cabalam nihil aliud esse nisi (ut Pythagoricè loquar) symbolicā theologiam, in qua nō modo literæ ac nomina sunt rerū signa, uerū res etiam rerū. Quo animaduertimus Pythagoræ philosophiam ferè omnē esse à Cabalæis ortam, qui pari modo symbolicum tradendi morem ad Græcos transtulit, quin ego ipse quoq; cum sodali hoc meo te uehementer oro ut dicendo ac potius docendo pergas. Tum Simon. Non mihi tantū iactantiæ usurpauerim, ut docere uos audeam: nec bene tutum fuerit in re tam perplexa, nondum extraneis cognita, præsertim Romanè doctis, præter admodū pauca quæ annis superioribus Ioānes Picus Mirandulæ Comes, & Paulus Riccius quondam noster ediderunt, etiam usq; ad hodiernū latinis nō satis intellecta. Vereor enim si docerē tam peregrina dogmata, ne mihi haud secus atq; multis antè bonis contigit uiris, inuidorū turba ignominiose obstrepat, qui omne quod nesciunt improbant, & facilè malignandi studio uerba in alienum sensum detorquent contra loquentis uoluntatem, quos Cicero calumniatores uocat, ego si dici grammatice liceat Calumnienfes appellauero, quoniā uos ipsi æque meos Theologistas Pharisenses nominare consueuistis. Sed palàm testor utrunq; uestrū me nihil docere uelle, dicere autē magis & recensere, si quid apud Cabalistas legerim quod uobis haud displicere putē. Exequar igitur primum, quod illi ultimū intendunt, nam omne studium suum & uniuersam operam uni huic proposito impendere curant, ut in hac uita cœli,

citatem

citatem & futuri cui pro captu quicq; suo perpetuam beatitudinē conse-
 quantur. Quod maximè omnium hoc medio fieri posse confidunt. Si
 tandem aliquando id quod sibi sentiunt pro utriusq; mundi statu esse
 optimum sedulò & gnauiter apprehendant, cuius possessio adeptis iu-
 cunda & perfecta sit quies, nimirum cùm etiam queq; alioquin anima-
 lia quantūuis bruta scelicitatē suam gestire tum uisa sint, cùm que opti-
 ma sibi existimant ijs fruantur, & ad ea pertingant quæ cupiditati suæ
 afferunt satietatē. Cernitis bouem depascere floridum aliquod & uiri-
 de pratum, nō quidem totū, sed deliberata electione nunc hanc inqui-
 rere herbam, nūc illam. Subitoq; aliam quidem facillè relinquere, aliam
 autem prorsus obmittere, donec ad consentaneum & uescum sibi ali-
 mentum perueniat quo consistat & requiescat. Hoc modo Cabalístæ
 post campos scientiarum latissimos, & prata contemplationum omni-
 amœnitate ornata multas & uarias qualitercunq; olentes herbas de-
 gustant, ut demum toto gramine perlustrato illud diuinum Moly re-
 periant, cuius quanquam radix nigrescit, tamen flos Homeri opinio-
 ne albus enitet lacti similis, quo inuento cunctas repulisse misérias ui-
 dentur, appetitus sui finem in hoc mundo consecuti scelicem. Virtus
 uerò Moly est, opera difficilia radix, flos animorum tranquillitas, hoc
 omne nisi præsentis seculi uera felicitas esse aliud nihil ne credi qui-
 dem possit. Futuri autem beatitudo est apprehensio summi boni, su-
 pra quod nullum bonum, & à quo est omnis bonitas, quod à nulla
 mera creatura cōprehenditur. Sed tum apprehendi asseritur cùm pro
 cuiusque captu proximè acceditur, ut si quis fimbriam uestimenti ap-
 prehendat, hominem indutum apprehendisse dicatur. Ad illud bonū
 quòd deus nominatur non planè à nobis poterit ob nostræ conditio-
 nis fragilitatem, nisi gradibus atq; scalis ascendi, quæ quidem ut uos lo-
 qui cōsueuistis instar Homericæ catenæ, ut uerò ludæi nos secundum
 diuina eloquia dicimus certè ad speciem scalæ Iacob patris nostri de
 supercœlestibus porriguntur in terram, tanquam restis quædam aut
 funis aurea cœlitus ad nos directa, ueluti linea uisualis uarias penetrās
 naturas. Aspicitis nanq; solem cuius radius ad uisum nostrū proficisci-
 tur per orbem Veneris, per orbem Mercurij, per orbem Lunæ, per or-
 bem ignis, per orbem aëris, & tangit corpus opacum speculi concaui,
 reflectitq; inde ad stupam aut lanā aridam, quam splendore suo incen-
 dit uehementer usq; in cineres, eiusdem uerò flammæ species ad ocu-
 los peruenit nostros, & à sensatione interiori suscipitur, suscepta iudi-
 catur ab æstimatione, tandem discurritur à ratione redeundo uia qua
 præsens operatio omnis est progressa, tum hæc prudēter nobis osten-
 dit quonam modo formæ interiores deferantur per spiritus animales
 ad imaginationem & æstimationis iudicium, quo etiam modo exter-
 næ ab intraneis recipiantur, quo item à flamma species in perspicuo

usque ad pupillam intendant, qua uia ex incendio speculi concaui orta sit flamma, & quomodo radius incendere potuerit, quo denique modo per multa media sibi non connaturalia continuetur splendor, qua rursus sit proportione comparandus aer ad ignem, ignis ad sphaeram lunæ, & reliqui orbis ad reliquos. Singula hæc ratio nostra disputat per iter compositionis & resolutionis ultrò citrò usque deque gradiens, & modò hæc modò illa cogitans, neque cessat ratiocinari usque dum per phantasma effigiem, intentiones splendorem lumen lucem luminare scilicet ad ipsum de quo loquimur solem reuerterit. In primis imaginem lucidam agnoscit, deinde iudicat ipsam esse propriam illius flammæ stupeæ quam pridem oculi uiderant, tum quòd intetio eius à re uisa per diaphanon ad oculum foris producta etiam intra fuerit recepta, quòd item stupa sit terrestris, quòd splendor sit aereus, quòd flamma ignea, quòd candor accidens diaphano inhærens, quòd transeat per lucidum atque perspicuum, siue aer illud sit seu ignis aut cœleste aliquid, secundum formæ substantialis energiam & operationem peculiare, deinde meditata sua nobiliori cuique semper accommodans, relicta materia secum de forma disputare incipit, non iam artificiali ut cuius scrutinium huc non attingat quæ rectius figura nominetur quàm forma, sed naturali tantum aut superiore. Pergit itaque ratio & formarum aliquas reperit esse particulares, nunc & hic, reliquas uerò uniuersales semper & ubique, tum ex particularibus quasdam corporibus inexistentes quibus dent ut sint, alias autem formas coassistentes quibus præstent ut sic sint, alias omnino separatas à corporeis essentia uirtute ac operatione, quæ tamen idcirco nomen quandoque formæ amittunt, atque uel dii, uel angeli, uel intelligentiæ, uel animi beati, uel mentes, aut alio quolibet uocantur nomine. Quæcunque autem sunt uniuersales eæ non ultra formæ, sed Ideæ siue species dicuntur à multis qui perquam proprie loqui didicerunt. Sic ratio sanè tantisper ascendet dum poterit, cum autem ita fuerit discurrendo extenuata ut formas quæ corporibus nec insunt nec ad sunt, tanquam naturæ non subiectas comprehendere nequeat, mox subsidiarium accersit intellectum qui planè ut hæc materiam abstrahit ab hac forma ceu asini cuiusdam in agro sepulti, quam natura induit graminis forma ex cadauere illo florescente, ita rursus formam quoque simpliciter à materia conatur abstrahere, id uero experitur arduum esse ac laboris plenum, facile enim est abstrahere materiam à forma, sed formam abstrahere à materia difficile, quapropter intellectus ille purgatorem se eleuat, ut menti occasionem in se influendi præbeat, cuius claritate fretus formas agnoscit nonnullas esse penitus à corporeis essentia uirtute ac operatione absolutas, & ob id neque loco neque tempore conclusas, quo uerè oporteat eas arbitrari supra cœlos esse, ubi cessat motus & tempus. Hinc uoluntatem nostram instruit ut esse que-

dam

dam credat extra cœlos entia optimam uitam ducentia, qua toto æuo fruantur, ibiç illum secundum inchoare mundum, luminibus uiuis & mentibus purissimis offertissimum, quem possit intrare animus humanus fortiter contemplando, certè multò potius quàm oculus corporeus transcendere orbem solis acute uidendo. Vtç solem non aspiciamus nisi sol nos respiciat, ita mundū superiorē uidere nequimus nisi & ille nos uideat, est enim totus oculus ipse quoç sole clarior, Solem aut̄ comprehendimus per lumen solare, ita diuina comprehendimus per lumen diuinum, & qui uisu corporeo possumus non solum orbem solis, uerum etiam superiores stellas & summum cœli capere, cur non posset mens nostra quæ uirtutem corpoream modo quodam infinite præcellit altius suspicere ac mundi archetypi contenta uidere, cum tanta propinquitate concauum & conuexū supremi cœli uniantur, à quo conuexo æternitatis orizon nihil distare uideatur. Intuemur itaque (mihi credite) alterius mundi diuina mutuo, & illa nos uicissim intuentur, ueluti duo directè oppositi oculi per unicam lineam uisualē reciproç circumacti. Tum Philolaus, Omnia, inquit, quæ doces Simon Pythagorica sunt & Italicæ philosophiæ propria quam inter nos heri discussimus parumper ego & Marranus mecum. Ad hæc ille, Vos equidem quid appellare duxeritis Pythagoricum ignoro, at hoc scio hæc esse Cabalistica quæ hactenus propolui, à priscis Cabalæis tradita, & omnia lege diuina Hebræorum complexa. Hinc nascitur illa enumeratio quinquaginta portarum intelligentiæ, circa quas tantopere Cabalistarum studia desudant, diuinitus à Moysse Dei seruo receptarum, quarum cognitionem ipse quoque posteris nobis tradidit uniuersitatis conditionem explicantium, *ובכר אמרו רבותינו חמשים שער* : *בינה נבראו בעולם ובלן נמסרו למשה חרץ מאחר שגא והחכמהו מעט מאלהים :* id est, iamç dixerunt Magistri nostri quinquaginta portæ intelligentiæ productæ sunt in mundo, & omnes illæ traditæ sunt Moysi præterquam una, quia dictum est, minuiisti eum paulominus à dijs. Super isto Cabalistarū sermone dixit Ramban in Geneseos exordio, quòd eiusce modi omne Moysi traditum per portas intelligentiæ, cōtentum est in lege diuina Iudeorū, uel sensu literali uel allegorico, per dictiones, uel arithmeticas supputationes, uel geometricas literarū figuras siue descriptas seu transmutas, uel harmoniæ consonantias ex formis characterum, cōiunctionibus, separationibus, tortuositate, directione, defectu, superabundantia, minoritate, maioritate, coronatione, clausura, apertura & ordine resultantes. Et per illā quoç legē à diuino spiritu adeptus est Salomō rex sapiētissimus omne quod nouerat de quo scriptū est in libro Regū çp deus ei dederit sapientiā & prudentiā multā nimis quasi arenā in litore maris & creuerat sapiētia Salomonis super sapiētiā oīm orientaliū & Ægyptiorū, & erat sapiētior cūctis hoīb, & disputa-

uic

uit super lignis à cedro quæ est in libano usq; ad hyssopum quæ egreditur de pariete, & disseruit de iumentis & uolucris & reptilibus & piscibus. Ultra hæc confirmat nostram sententiam Gerundenis, & concludit ita, רב כל זה ידע בתורה והכל מצא בה בפירושיה בקרוקיה באותיותיה ובקוציה : id est, Omnia hæc cognouit per legem, & omnia inuenit in ea per expositiones suas, per Grammaticas subtilitates & per literas eius, & per calamistraciones illius. Contigit autem ei hoc, postquam ad plenum fuisset duodequingenta portarū intelligentiæ rationem consecutus, quæ aperiunt omnium creaturarum cognitionem. Sunt enim cunctæ res uniuersaliter in quinas conditiones distributæ. Nam aut elementa sunt, aut elementata, aut animæ, aut cœlestia corpora, aut supercœlestia incorporea. Horum fortasse quodlibet decem recipit considerationes, quarum capitula sunt quæ sequuntur. Genera generalissima, genera specialia, species generales, species specialissima, res indiuiduæ, quæ ulterius constant materia & forma, uel quibusdam utrique proportionalibus, contrahunturq; singulariter differentijs, proprietatibus & accidentijs. Decem hi tam essentiarum quàm intelligentiarum modi per quinque multiplicati quinquaginta ianuas aperiunt, per quas intramus in creaturarum penetralia illa eminentibus notis in operibus sex dierum designata, & à Cabalisticis studiose deprehensa receptaq;. Iam isto artificio enigmaticus scrupus à Comite Mirandulano inter noningentas conclusiones suas propositus, facilè in eodem scirpum explanabitur. Aiebat enim sic, Qui sciuerit quid sit denarius in Arithmetica formali, & cognouerit naturam primi numeri spherici, sciet secretum quinquaginta portarum intelligentiæ, & magni lobelei, & millesime generationis, & regnum omnium seculorum. Hæc Mirandulanus. Ducatur itaque uelim sphaera plana siue circulus decem figurarum numeralium super cœtrum quod sit quinque, est enim medium denarij & in eius circumferentia particulariter, denarij supputationis numeri singuli describantur, transeatq; diameter à minimo ad maximum, hoc est ab uno ad nouem, cuius diuisio duos semicirculos efficiet, à parte siquidem dextra spheræ, post unum & ante nouem superius commemorata ponantur duo tria quatuor quinque, à parte autem sinistra post unum & ante nouem reponantur quinque sex septem octo, & trahantur lineæ per centrum à duobus ad octo, à tribus ad septem, à quatuor ad sex, à quinque ad quinque. Tum si maximo cuique tantum subtraxeris quantum abundat supra quinque, quod est spheræ denarij centrum, atque idem suo minimo addideris qui à quinque defecit, semper ex utrisque oppositis numeris quinque & quinque adæquata surgent, quare comparatis inuicem linearum punctis quælibet lineæ descriptio Numeralis, quinque & quinque obtinet. Quinarij igitur Numerus in circulo dena.

denarię reuolutionis dicitur sphericus, quia, ut uidistis, omnes numeri sphaerę ad quinque rediguntur, id autem fit per quinque lineas in sphaera ductas, quarum singulae decem continent. Eo itaque sphaerico numero per decem multiplicato nascentur quinquaginta siue portę intelligentię seu anni lobelei, cuius proportio dupla quę est Arithmetica formalitas, in se multiplicata, millesimam generationem procreabit, quod si perpetuo sic facies, apparebit infinitudo, quę est regnum omnium seculorum à Cabalists Ensofph nominatum, & est Deitas ipsa sine indumento. Reliqua enim Deus produxit amictus lumine sicut uestimento ut esset lumen de lumine, ac inde cum uestimenti sui lumine creauit mundum intelligibilem spirituum separatorum & inuisibiliũ, quod Cabalists uocant cœlum, ut ex me sapius accepistis. Ad hunc modum intelligo uerba sapientissimi & maximi Rabbi Eliezer, qui cum istam proposuisset quęstionem, unde creatum sit cœlum respondit, *מאיר לבושר לקח* id est, de lumine uestimenti sui sumpsit. Recitantur hæc à Moyse Maimoni ostensore Perplexorum in 26. capite libri secundi, & à Rabbi Ioseph iuniore Castiliensi, ciue Salemitano in Horti nucis uolumine secundo. Vsq; huc ascendit Moyse Dei seruus, ut cognosceret lumen uestimenti eius, & sabbatum sabbatorũ, & lobelem superius, & millesimam generationem, quod totum nil aliud est quàm mundus superior Idearum, angelorũ, foelicium animorum. Igitur cum indumentum Dei transcendere ac faciem eius uidere nequiuerit, recte dicitur ex quinquaginta portis intelligentię una caruisse, quam aliqui nostrũm fuisse opinantur *תחיית* id est, uiuificationem, tamen ijs haud assentior, magis uerò esse puto Dei essentiam quam symbolum indicat Tetragrammaton, & est mundus incomparabilis nulla comprehensibilis proportione. Dixit namq; Moyse Deo, Faciem meam uidere non poteris. Seu uerius sic, Et facies meę non uidebuntur, sed uocabo nomen Tetragrammaton coram te. 33. Exodi, quod explanant Cabalists, *שאקרא לפניך חשם הגדול שלא תוכל לראותי* id est, Vocabo coram te nomen illud magnum, quod non poteris uidere: ita enim Ramban Nehmani scribit. Quo planè apparet Deum iuxta ipsum esse suum Tetragrammaton, à Moyse non fuisse uisum. Hoc sane portarum est omnium principium supra omnem creaturam ante creationis exordium, de quo legitur, Creauit Deus cœlum & terram. Et Chaldaica Onkeli translatio sonat ita, Creauit Tetragrammatum cœlum & terram. Deus ergo Tetragrammatum creauit omnia, quem uos Tetractyn nominare audiui. Dixit autem Rabbi Eliezer ut in capitulis eius extat, *עיר שלא נברא העולם היה חסבה ושמו בלבר* id est, Vsq; quo non fuit creatus mundus, fuit Deus & nomen eius solummodo. Alij quoque Cabalists asserunt testimonio Moyse Ægyptij, capite 29. libri secundi Perplexorũ sic: *החלה שלא היה שום דבר נמצא בלל אלא חשם והבמות*: Ab initio cum

cum non esset ulla res, erat penitus nisi nomen Dei & sapientia eius. Ergo antequam esset creaturarū quicquam iuxta Cabalæ doctrinam, nihil erat nisi Deus, & nomen eius Tetragrammaton, & sapientia eius. Sola certè tria hæc, receptio nostra continet, quæ prima creationis porta magistro nostro Moyse nequaquam fuit aperta. Quare dicitur legem diuinam peruestigasse tantummodo per nouem & quadraginta portas. Iosue autem denuo una minus, scilicet per octo & quadraginta. Sic enim in libro Explanationum Alphabeti à R. Akiba recepimus, *מתחיל של משה נתעלם מיתושע שער אחר ונשתאר בזה שערים ושלמה* : *מתחיל של משה נתעלם מיתושע שער אחר ונשתאר בזה שערים ושלמה* : id est, Et post mortem Moyse abscondita fuit de Iosue porta una & relicte fuerunt quadraginta octo portæ, & Salomon laborauit super illa porta ad reducendum eam, sed non erat potens. Hoc ita receperunt Cabalistsæ, quoniam de Moyse scriptum est 34. Deuteronomij. Non surrexit propheta ultra in Israel sicut Moyse. Non igitur Iosue ualuit tantum ascendere quantum Moyse ascēderat, idcirco haud ab re affirmatur uno fuisse gradu inferior. De Salomone autem Ecclesiastis 12. legitur quòd quæsiuerit ut inueniret res beneplaciti, sed addunt Cabalistsæ Deum ei præcepisse sic. Scribas rectè uerba ueritatis, ea esse dicimus tradita & recepta per uiam Cabalæ, quatenus aliud conscribere non auderet nisi quod recepisset, id quod fuit duobus gradibus inferius quàm Moyse receptio. Post Deum porta secūda est mundus archetypus, & dicitur, Cœlum à Deo Tetragrammato in sapientia creatum iuxta Thargum Hierosolymitanum quod loco *בראשית* id est, in principio posuit *בבחינת* id est, in sapientia, quippe confirmans quæ diximus, quòd in sapientia creauit Deus Tetragrammatum cœlum, conclaue angelorum, de quo planè nihil à Moyse fuit expositum, ne rudi & agresti populo uel non intellecta uilescerent, uel idololatriæ præberent occasionem. At uisibilis iste mūdus terra intelligitur, quem inter portas terciã esse affirmamus. Per inane autem symbolicè notari materiam putabimus, portam intelligentiæ quartam. Per uacuum hoc est priuationem, quintam. Est & sexta horum appetitus naturalis abyssus. Deinceps pro quibusuis sex dierum operibus reliquæ portæ sequuntur. Iam enim quatuor elementorum signacula portas quatuor indicant, purum nanque elementum ignis secundum Moyse Ægyptium libri Perplexorum secundi capite uigesimo sexto, tenebræ nuncupatur, spiritus, aer, aqua, humor elementaris, lux, forma substantialis, dies, accidentia quæ maximè nobis cōferunt ad cognoscendū quod quid est. Nox sunt proprietates occultæ, Vesper corruptionis uia, Mane generationis, Dies unus, quæ certa ratiōe non dies primus nominat, sed dies unus, significat cōpositū in lucē editū. Die secūdo, aquæ supra firmamētū sunt species rerū uniuersales. Firmamētū, orizon eternitatis & tēporis. Aquæ sub firmamēto influētig cœlestium

celestium corporum naturales. Die tertio sequitur aliud cœlum uisibile ac materiale, porta scilicet undeuigesima: inde terra quã terimus, deinde maria quæ nauigamus, sic herbe, semina, ligna, fructus. Quarto autem luminaria, signa, tempora, dies, anni, splendor, sol, luna, quibus planetis cæteri communicatione caloris & frigoris, siccitatis & humoris comprehenduntur. Calet & siccatur Saturnus, Mars ac Iupiter cum suo Sole: humectat & infrigidat Mercurius ac Venus cum sua Luna, etiam si septem hæ sphaeræ distinguantur specificè. Designant præterea portam reliquæ stellæ nonam & trigessimam, tum die quinti prodeunt animæ uiuentes quæ est uita mortalium, & in aquis reptilia & cetæ & pisces, & generatim uolatilia, & particulariter aues. Sexto animal progressuum in terra, & reptile terrestre, & iumenta, & bestię. Tandem porta quinquagesima quæ est homo. Hi sunt quadraginta nouę creaturarum cognoscendarum modi *שערי בינה* & suprema porta unus creator omnium à nullo homine nisi à Messiha planè cognitus, quoniã ipse est lux Dei & lux gentium, ideoq; & cognoscit Deum & Deus cognoscit per eum. Regius enim propheta Dauid ad deum sic exclamat, Mitte lucem tuam, quod interpretatur R. Salomon Gallus *חמשיה שגורמה לאור שב ערבה נר למשיח* id est, Messiham qui comparatur luci, quia scriptum est, Parauit lucernam Christo meo. Et Isaias ait, Dedi te in fœdus populi in lucem gentium. Et rursus, Ambulabunt gentes in lumine tuo. Scripsit autem Aristoteles id quod esse uerum arbitror, uisionem fieri non posse, nisi cum lumine, ut legitur in libro de Anima, *ὅτι ὁρατὸν αὐτὸ φωτὸς*. id est, nil uisibile sine luce. Quapropter ambulanti nobis ad rerum omnium inspectionem conducit admodum itineri adhibere lumen, ut uiam qua possimus absq; pedum læsione proficisci matura cum prouidentia eligamus. Ad quod receperunt Cabalisticæ tramites quosdam luminosos & illustria experimenta quæ nominarunt *לב נתיבות החכמה* id est, triginta duas semitas sapientiæ, quarum meminit Abraham, in libro de Creatione, quem sic incipit, *בששים ושתים נתיבות פלאות החכמה חסד יה יהוה צבאות שמו*: id est, Triginta & duabus semitis mirabilibus sapientię excussit seu exculpfit Deus Tetragrammaton Zabaoth nomen suum. Super quo scripsit R. Jacob Cohen, quod dicit mirabilibus eo significat has semitas esse arcanas reconditas & occultas, hanc suam interpretationem confirmando per Thargum. Et commentator Rab Ishac in eundem librum *יצירה* testatur, quod prisci sapientes uiri cordati mites & recti per fundamenta legis in Cabala plurimum exercitati docuerunt nos, quod maiores nostri & patres ambulauerunt per uias multas, ut tandem starent in semitis istis, quæ dicuntur admiranda sapientiæ, tradita per Zadkiel Abrahamæ patri nostro in traditione fœderis. hæc ille. Recensebo itaq; uobis auditores optimi, si modò dignum aliquod existimatione uestra iudi.

cabitis. Et Philolaus, Perge obsecro, & Marranus immo confestini exorsa pertexe obtestor ambo inquiunt. Tum ille 32. ait semite, à summo culmine ad ima basis tēdunt, hoc modo notandæ, quarū prima est

שב מופלא id est, Intelligentia miraculosa, sic à quibusdam dicta, sed rectius multò nominabitur, Intelligentia occulta. Nam R. Salomon Gallus in libro Deuter. cap. 30. probat hoc uerbum מופלא significare מבוסה in uersu, Quoniam mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est. ubi docet legendum esse, non occultatum à te est, idq̄ per Chaldaicas translationes illic citatas. Est autem lumen dans intelligere præcedētia sine principio, nominaturq̄ gloria prima, quoniā nulla creaturarū mera essentia ac ueritati eius ualet appropinquare.

Secunda שב מקורש id est, Intelligentia sanctificans, est fundamentum sapientiaæ æternæ, quæ uocatur fides & nominatur parens fidei, eo quòd de eius uirtute fides infunditur.

Tertia שב של id est, Intelligentia absoluta, est intentio principiorum, quæ non radicauit ad reducendum sibi aliqua in penetralia maiestatis suæ, quæ infundantur ab anteriore.

Quarta שב טהור id est, Intelligentia munda purificat numerationes Cabalisticas & figurationem earum emendat, disponitq̄ terminos & extremitates suas, ut sint absq̄ detruncatione aut dispersione.

Quinta שב מזהיר id est, Intelligentia fulgida, dicitur Cabalisticis gloria secunda.

Sexta שב מהנורא id est, Intelligentia resplendens, sedet super throno splendoris, & illustrat fulgorem luminarium, & infundit influxum suum præfecto superficialium & eminentiarum.

Septima שב מנחה id est, Intelligentia inductiua, est ipse thronus gloriaæ, perficitq̄ ueritatem communicationum spiritualium.

Octaua שב נשרש id est, Intelligentia radicata, quæ conueniens unio dicitur, & est proprium ipsius prudētia quæ infunditur à sapientia superiore.

Nona שב נצח id est, Intelligentia triumphalis uel æterna, uocatur paradifus uoluptatis paratus sanctis.

Decima שב התראש id est, Intelligentia dispositiua, aptat sanctis in fide apparatus ut induantur spiritu sancto, & est illud quod uocatur Thiphereth in statu supernorum.

Vndecima שב בחיר id est, Intelligentia claritatis, est species ipsa magnificentia dicta, הוהיה quoniam ex ea oritur uisio uatibus uisionem uidentibus.

Duodecima שב קביע id est, Intelligentia notata, insignis raptus, à qua defluunt uirtutes spirituales instar infusionis unius ab altera secundum primi influentis energiam.

Tredecima שב וסתור id est, Intelligentia recondita, illustrat solum potentias

potentias talium intellectuum, qui per cogitationē fidei creditæ uidēt.

Quartadecima **שבל מאיר** id est, Intelligentia illuminans, quæ est ipse Hasmal angelus Ezechielis, quasi species electri, institutor arcanorum, animalium sanctuarij, & intentionum eorum.

Quintadecima **שבל מצוחצח** id est, Intelligentia subtiliata, disponit ordinem quo conceditur accessus per gradus ascensionis.

Sextadecima **שבל נאמן** id est, Intelligentia fidelis, qua augentur uirtutes gratificatæ iuxta uitas eorum in quibus habitant.

Septimadecima **שבל נסיון** id est, Intelligentia probatoria, est tentatio & probatio antecedens, in qua consistit donum Dei benedicti erga omnes sanctos eius.

Octauadecima **שבל סיום** id est, Intelligentia confirmans, est uirtus restaurans in numerationibus Cabalisticis, si quid illis desit, uestiendo eas de spiritu sanctitatis suæ.

Nonadecima **שבל הרצון** .i. Intelligentia uolūtatis prouidet omnibus creatis, & per eam cognoscūt Cabalisticæ ueritatem sapiētiae superioris.

Vigesima **שבל מעמיר** id est, Intelligentia constituens, facit stare ipsam creationem in caligine munda. Et magistri Cabalæ dicunt quòd sit caligo, iuxta illud caligo in circuitu eius.

Vigesimalprima **שבל מחורש** id est, Intelligentia innouans, per quã reparantur & innouantur omnia creata in hoc mundo.

Vigesimalsecūda **שבל בית השבע** .i. Intelligentia domus largitatis, de medio infusionis illius trahunt arcanū & absconditū, quæ habitāt in umbra eius & adherent educationis studio atq; diligētiae promouentis ad alta.

Vigesimaltertia **שבל הפעילות** .i. Intelligentia actiuitatū, est collectio & uniuersitas operationum spiritualium, sic dicta propter influxū qui congregatur in ea de fonte pelagi superioris & gloriæ excelsæ.

Vigesimalquarta **שבל גברל** id est, Intelligentia medians, qua colligitur influentia gratiarum, & ipsa infundit largitatem in omnia stagna seu piscinas benedictionum à se appropriatarum.

Vigesimalquinta **שבל כלי** id est, Intelligentia collectiua, qua colligunt astrologi iudicio stellarum fatales euentus, & notitiam eorum perficiunt sphaeris & orbibus suis.

Vigesimal sexta **שבל געבא** .i. Intelligentia adminicularis, concurrat in subsidiū ad omnes operationes planetarū & alios influxus coelestes.

Vigesimalseptima **שבל תמירי** id est, Intelligentia perpetua, quotidie continuatur per meatum solis & lunæ secundum conditiones eorum.

Vigesimaloctaua **שבל מוגשם** .i. Intelligentia corporalis, informat omne corpus quod corporat sub orbibus, itemq; magnitudinē illorum.

Vigesimalnona **שבל החפץ המבוקש** id est, Intelligentia complacentiæ quæ sit, recipit diuinam infusionem ut participet de irrigatione eius super omnia creata.

Trigesima **שבל מורגש** id est, Intelligentia concitatiua sensuum,

qua hunt entia sub orbe supremo & omnia genera mixtorum.

Trigesimaprima שכל רמיוני .i. Intelligentia imaginaria, qua uariantur & alterantur omnes figuræ ac imagines creatæ iuxta superficies rerum & naturas earum.

Trigesimasecunda שכל מוטבע .i. Intelligentia naturalis, qua cōsumatur natura rerum materialiu sub sphæra lunæ ad perfectionē suam.

Complexus sum breui catalogo uiri externorum dogmatum cupidissimi, quæ nostri maiores & de quinquaginta prudentiæ portis, & de duabus atq; triginta itineribus sapientiæ multis in libris difficiliore studio tractant, & est res profecto meliore digna magistro ac multi sudoris sanè quæ maximam uim habeat ad cohortandum nos, ut fermè semper cum angelis uersemur in cōtemplatione summarum & diuinarum rerū, quibus si familiares esse cœperimus, nihil nobis erit aut dictu aut factu difficile. Familiaritatem eam literæ conciliant, quæ illorum munus sunt. Eas si adhibuerimus decem numerationibus Cabalisticis, statim confurgit duorum & triginta numerus. Quod scriptum in libro Ietzira legitur, עשר ספרות בלימה ועשרים ושתים אותיות .i. Decem numerationes Belima, & uiginti duæ literæ. Quapropter non pauci scriptores & decem istis proprietatibus silentio dignis, & uiginti duabus literis hanc semitarū conflant summam pro meo quidem more in eum ordinem digestarum, quem tamen alij haud pariter obseruant. At uerò illud literarum collegium, si quinquaginta portis diligenter applicuerimus, inde septuaginta duorum angelorum felicem seriem comperiemus quibus Semhamaphores, id est nomen expositorium illud magnum summi Dei constare perhibetur. Nam ad quinquaginta uiginti duo addita 72. procreabunt. Hi sunt angeli fortes uniuersæ terræ, per quos putatur Moyses ille miraculorum operator manu sua mare usq; ad siccum diuisisse, quoniam ipsi sunt angeli diuisionis. Et diuisit Deus terram iuxta numerum angelorum eius. Sic enim in libro Portarum iusticiæ, quem R. Ioseph Ben Carnitol, celebris in Cabala magister, conscripsit, inter alia legimus, וישאר כל ארצות מסורות ביד עשרים .i. Et relictæ sunt omnes gentes traditæ in potestatem septuaginta præfectorum, hoc est principum angelorum, quibus Racanat peritissimus Cabalista Gen. 48. septuaginta palmas applicat illas circa duodecim fontes quos nostis. Quinetiam certum est, duas ibidem fuisse columnas nubis & ignis, quibus duo præpositi erant angeli. Quare non inaniter existimabimus in eiusmodi sectione maris & liberatione filiorum Israel accessisse Moyli septuaginta orbis terrarum angelos & duos illos columnares in ministerium salutis quæ nobis planè contingit ex nomine Tetragrammato ineffabili, per septuaginta duo nomina, quæ de sacra scriptura colliguntur explanato Exodi 14. à uersu, Tollensq; se angelus usq; in finē, ubi legitur, Diuisaq; est aqua. Sunt nimirū ea nobis sacra signacula hodierna ætate memori mente reposita, quibus symbolis

bolis angeli uocati ferunt opem hominibus, ad laudem & gloriã inef-
fabilis Dei, de quo scripsit R. Salomon in expositione Thalmud, testi-
monio Gerundenfis, in Geneseos exordio. Symbolorum itaq; chara-
cteres hi sunt, quos digito uobis pingo,

והו ילי סיט עלם מוהש ללה אבא כחת הו אלך לאו תהע יול מוכה הרי חסם
לאו בלי לוו פחל נלר יוי מלה התו נתה חאא ירת שאה ריי אום לבב ושר יתו
לחה בוס מנר אני העם רהע ייו התה מיר וול ילה סאל ערי עשל מיה ותו
רני חחש עמם ננא נית מוכה פוי נמם ייל תרה מצר ומב יתה ענו מחי רמב
: מנך איע חכו ראה יבם חיי מום :
Omnia hæc nomina manant de
proprietate clementiæ, ut asserunt Cabaliftæ, illa uero una extat ex de-
cem numerationibus, quarū uobis arborem demōstrabo, si adnuerint
superi & uos si me audire parati eritis. Quin paratissimi, ambo inqui-
unt, qui ob id tanta itinerū pericula obiuimus, tot & tantis sumptibus
erogatis. Sed perge, aiunt, ut de istis angelis aliquid discamus, quorū
nomina Marrano mihi nunquam audita fuere, credo & tibi quoque
Philolao pariter. Certè, ait ille, ut ne uisi sunt unquã isti mihi angeli
quidem, ita ne ipsorum cognita mihi sunt nomina, sed amabimus te
uir optime, indefinenter perge. Tum Simon, Fuisse angelos, inquit,
multos qui ad tantū & tam admirandū Moyfi opus cōcurrerent, cum
aquas maris ita diuideret, ut Israelitæ siccis pedibus trāsirent, id ex ipsa
possumus sacra scriptura deprehēdere, ne quis me ueteratorem putet.
Verba nanq; diuina in eo loci hæc sunt, ויסע מלאך האלהים i. & migra-
uit angelus angelorū. Non ut uos pronūciatis Latinè, Tollensq; se an-
gelus domini. Non enim Adonai positum est hic quod interpretamur
Dominū. Sed Elohim quod uos pariter angeli translātū quotidie legi-
tis, Minuisti eum paulò minus ab angelis. & In cōspectu angelorū psal-
lā tibi. At nequaquā etiam hic scribit̄ ut aliās crebrò angelus Elohim. Sed
memorabiliter sic angelus ha elohim, intercedente articulo demōstran-
te, perinde atq; dicere sacra historia uellet, Per hunc nubis angelum ca-
stra præcedentem, cognoscite hic plurimos quoq; alios adesse angelos
orbis terrarum principes. Astipulat̄ nobis Thalmud in Mechilta, ubi
R. Nathā à Magistro nostro Simeone Ben lochai cognato meo, huius
quæstionis petit solutionē. Quæso, inquit, quare ubiq; scribitur an-
gelus Adonai? hic autem angelus ha elohim cui respondet, איז אלהים
i. Non Deus in omni loco, scilicet significat̄, nisi præ-
ses siue præfectus. Igitur angelus ille simul cum septuaginta præsidibus
prouinciarū intelligitur affuisse, ob idq; ita dictus Mallach ha elohim,
angelus illorum præsidium seu præfectorū, & alter item angelus ignis
eorundem præsidium socius, ut iure optimo 72. numerentur, quorum
signa uidistis iam pridem à me descripta, quæ si uultis, uel potius quia
uultis (nou enim uos uelle) docebo quã nam uia è sacris literis educan-
tur. lam hos ipsos assumite treis uersus ויסע ריבא ויש ac in modū erecte

columnę singulos more Cabalístico à dextra ad sinistram ita conscribi te, ut uniuscuiusq; uersus literæ à summo ad inum continuo altera sequatur alteram, tunc primi uersus characterē primum ponite qui uau nominatur. Deinde secūdi uersus characterem ultimū usu retrogrado accipite qui est he, tum postremò recurrite ad tertij uersus initiū, quod rursus inuenietis uau esse. Cumq; treis characteres ordine isto coniunxeritis, nascetur primi angeli memoriale uau, he, uau. Et secundi iod, lamed, iod. Et tertij samech, iod, teth. Sic quoq; de reliquis semper ternis atq; ternis, præsentem autem modo tribus columnis ritè ut fieri debet erectis, quodlibet signaculum Tetragrammati expositorium conflabitur. Eia uidete, considerate, contemplamini bene, num hoc ipsum summa lætitia est, omne huius seculi gaudium excellens, recordari sanctos nutus Dei & diuinos uultus quos Hebræi Malachim, Græci ἄγγελοι, Latini Deos nomināt, tractare animo & manibus tam puras, tam pijs, tam consecratas res conuersari studiosè cum illis cādidiſsimis speciebus, quarum splendor non nisi perspicacibus generosarū mentium oculis illucescit. Interesse cōuiujs atq; colloquijs spiritū beatorū qui nos supra q̄ omnium mortaliū mos est fraterne diligūt, nec diligūt modo sed amant. Gestire mihi parietes uidentur & hominibus nobis gratulari q̄ Dei bonitate factum sit, ut per quædam humanæ imbecillitatis sigilla & artificiosa charagmata in hilares cœtus admittamur angelorum, pro uirium nostrarum capacitate, cum quibus trāquillo corde gaudeamus & lætemur, quos colamus & ueneremur, quibus honorē tali & tam sublimi naturæ debitum impendamus, à quibus uicissim & amemur & instituamur & custodiamur. Tum Marranus, characteres quidem uideo, inquit, sed nominum sonos non audio, qua igitur pronunciatione inuocentur angeli nescio. Ad hæc Simon, ut oculis uidentur, sic auribus audiuntur, & ut nos uident, ita uocātes audiunt. Id quo modo fieri possit, duobus uerbis dicam, In spiritu & ueritate: ut quales habent linguas nostræ mentes, tales habeant aures angeli. Et sicut spiritus diuini linguis angelorum loquuntur, ita spiritus humani auribus mentium auscultent. Non igitur ea necessitate sibi nomina imponunt, quòd uelint palàm nominari & clamari, sed signacula memoratiua tradunt quòd cupiant à nobis recordari, ne omnem putetis uim diuinam in uoce latere. Symbola igitur hæc frequentem angelorum memoriā poscunt, quorum sedula reminiscentiā nos in amorem Dei mutuò traducit, & uicissim amor in rememorationem. Quem enim fortiter amamus, eius frequenter meminimus, ut est in Prouerbio: Meminerunt omnia amantes. Idcirco nomen Tetragrammaton nobis Deus condonauit, non ut illo se uocemus quod est ineffabile, rectèq; à uobis anekphoniton appellatur, id est nō uocabile. Quid enim respondit creator quærēti Moysi quod est nomē tuū, certè hoc aiebat i, h, u, h.

hoc est

hoc est nomen meum in æternum, & hoc memoriale meum in generatione & generationem. Est igitur Tetragrammaton, æternitati nomē, generationi autem memoriale tantum, quia nequit ulla uoce humana componi nomen quod diuinitatis naturā æquare possit. Ab operibus angelos cognoscimus, quare pro eisdem uirtutum operibus nomina pariter pronūciamus, ut à medicina Raphael, à uirilitate Gabriel, à stupore ac admiratione Michael, quod interpretamur Quis tā fortis, propria uerò nomina, quoniam essentiam ignoramus, nostræ mortalitatis infirmitas inuenire non ualet, nec inuenta imponere, nisi quantum nobis diuina est reuelatione concessum. Ex numeris itaq; ac figuris diuinitus traditis cōtemplantissimi quicq; secundum uoluntates angelorum nomina sibi formare instituuntur, sicut pueri ex literis uoces componere docentur, uel Hebraicis, uel Græcis, uel Romanis, uel Arabicis, uel Ægyptijs, non quòd uox enunciāda egeat literis eiuscemodi, sed propter nostræ imbecillitatis memoriam, ut sint nomina quasi notamina quæ sensus nostros incitent uel figura uel uoce, rursusq; sensus moueat phantasia, phantasia memoriam, memoria rationem, ratio intellectum, intellectus mentem, mens angelum. Scripsit huius generis aliquid perq; eleganter ex uestris quidam insigni nomine philosophus Tyrius Maximus in libro *τῶν ἐν ῥώμῃ διαλέξεων ἢ πρώτης ὑπόδημιας* disputatione octaua. Vnde id uobis coniectura innotescit, satis esse, si tres uerus, per me antè resolutos in angelorum septuaginta duorum reuerentiam & uenerationem legeritis ea serie, qua spiritus sanctus dictauit, prorsusq; per eorum dilectionem in nominis Dei summi ardentissimū amorem & extaticam adorationem incubueritis, pensiculatim cōmemorando quòd sicut ex numero Tetragrammati arithmetica proportione progreditur numerus septuagintaduorū, ita septuagintaduo angeli ex signaculo creatoris quodā effluxu diuino producantur. Cum enim quælibet litera Hebraica numerū peculiarem designet, oriuntur ex iod, he, uau, he, duo & septuaginta, hoc modo: iod notat decem, he quinque, uau sex, he iterum quinque. Totum hoc ex arte Arithmetica, sic colligat. Iod decem, iod he quindecim, iod he uau, unum & uiginti, iod he uau he uiginti sex. Comprehēdite nunc singula, Decem, quindecim, uiginti unum & uiginti sex, & oriuntur septuaginta duo. Hæc reputātes uobiscum aperte intelligetis ad inuocandos spiritus uoce spirituali opus esse, nō autem clamore, ceu sacerdotū Baal, quibus ab Helia propheta dicitur 3. Reg. 18. Clamate uoce maiore forsitan deus in diuersorio est, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur. At si qua oratione in supplicationibus utimur, nō ideo fit ut deum uel angelos syllabis aut dictionibus tanq; erga mortales usi commoueamus, sed ut uires nostras in ardorem illorum incitemus & fiduciā in eos quali ancorā figamus, ueluti appellendo nauim in portū solent nautę resti eiecta uel fune prolato

terram attrahere, quanquam immobilem, quo conatu ad terrā se ipsos
 trahunt. Pari ratione per sensibilia nos signa quocunq; instituto com-
 posita, uidemur inuisibilem diuinitatē attrahere, cum tamē reuera nos
 ipsos mobiles ad immobilem diuinitatē attrahamus. Hoc arcano fun-
 damento sacramēta uniuersa & ceremoniarum ritus perstant. Hinc si-
 gnis, characteribus, & uoce utimur, hinc hymnis & canticis, hinc tym-
 pano & coro, hinc chordis, cymbalis & organo, alijsq; id genus musi-
 cis, non ut Deum quasi sceminā emolliamus, nec ut nostris blandimen-
 tis & adulationibus angeli capiantur. Sed ut Deum ac diuina exaltan-
 do, nostræ conditionis exiguitatem agnoscamus, subiectionem & obe-
 dientiā humillimè profiteamur, & omnem uoluptatem humanā in res
 diuinas cōferamus. Ad summū autem, hoc pacto amorem intensum &
 ardentem erga diuinitatem cōcipiamus, qui unus præter cætera id effi-
 cit magis, ut omnium gratiarū capaces simus: propterea palmas tendi-
 mus, brachia expandimus, genua flectimus, stātes oramus, iussi quoq;
 uaccam triennem, capram trimā, turturem, columbā, per medium diui-
 dimus, arietem in uepribus hærentē cornibus gladio occidentes, igne
 cremamus, Thaur super postes ædium sanguine notamus, Serpentem
 æneum aspiciamus, Cherubim & alias imagines figuramus. Verba com-
 posita loquimur atq; uouemus, Sanctuarium struimus, Pōtificem tam
 uario & admirādo indutum ornatu attoniti respicimus. Vniuersa hæc
 & similia propter nos ipsos fiunt, ut nos moueāt, nos incitēt, nos auer-
 tant, nos conuertant, à uisibilibus scilicet ad inuisibilia, fidem augeant,
 spem cōfirment, & ueram intēr nos charitatem Deo gratissimā diligen-
 ti anacephalæosi in diuinorū amorem transferant. Dogmata hæc om-
 nia Cabalistarū sunt, qui ut liber tertius Perplexorum Moyse Ægyptij
 attestatur, sic dicunt שבנות העבודות ההם וברוך השם תמיד ויראתו ואהבתו
 : i. q̄ intentio
 ceremoniarum eiusmodi est, memoria Dei frequens, & timor eius, &
 amor eius, & obseruantia mandatorum omnium, & quòd credatur in
 Deum altissimum, id quod necessarium est unicuiq;. Nimirum graui
 nos mole corporis oppressi ualde quidem egemus ad somnolenti ani-
 mi excitationem commouentibus rebus, ut generosus equus itinere
 iam longo fatigatus cum classicum personuit, in robur erigitur, stare
 loco nescit, micat auribus, & elephātus segnicie torpescens, igne osten-
 so resurgit in audaciam: ita rebus secularibus eneruata uirtus nostra,
 externis & corporalibus incitabilis siue uocū seu figurarū indiget, ut
 animi nostri uigor spirituali operi robustius instet, & cōtemplatio no-
 stra tāto acrius in sublime puehāt, q̄to magis attoniti antea obstupueri-
 mus. In hāc utilitatē clemētes angeli sepe figuras, characteres, formas &
 uoces inuenerūt, proposuerūtq; nobis mortalibus & ignotas & stupē-
 das, nullius rei iuxta consuetū linguę usum significatiuas, sed p̄ rationis
 nostræ

nostræ summam admirationē in assiduam intelligibilium peruestigationē, deinde in illorum ipsorū uenerationem & amorē inductiuas, nō enim secundū institutum aut placitū hominis significāt, sed ad placitū Dei. Vnde ad uos illud à nobis transtulit doctissimus uestra etate atq; secta Mirandulanus Comes quod in nongentis cōclusionibus ait, Nō significatiuæ uoces plus possunt in magia q̄ significatiuæ, quælibet enim uox uirtutē habet in magia, in quantū Dei uoce format, quia illud in quo primū magicā exercet natura, uox est dei, hęc Picus. Tum Philolaus, Soporatos & stertentes, inquit, nos homines maiori mouerent excitatione huiuscemodi nomina, si plures sensus & nō unum solū mouerent, ut nō modo nostris obtutibus per figuras & characteres apparerent, uerum etiā articulata uoce aures simul nostras pulsarēt. Quare plurimū opto, si fieri possit, ista nō solū picta uidere, sed dicta quoq; audire. Tum Simon, Valde segnes, inquit, putādi sunt, mea sentētia, ac si cū tua uenia dici liceat ualde quidē hebetes qui extraneo motu egēt, quanq̄ ita sumus nati ut semper aliud magis aliū afficiat, & nō idē omnes pariter. Ad hęc assentior tibi Simon doctissimè uera dicēti, Marranus ait, hoc enim & nostri affirmāt, angelos hominibus apparere aliter atq; aliter pro cōditione ac natura uidentis. De quo Chrysoctomus super Matthæū latē ut omnia tandē his uerbis de Ioseph scribit, κατ' ὄναρ φαίνεται ὁ ἄγγελος. ὅτι ἴτα τι μὴ φανερῶς λεχθῶς τῆς ποιήσεως ἢ τῆς Ζαχαρίας καὶ τῆς παρθένου; σφόδρα πιστὸς ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ δὲ ἐδίδαρτο ἐπὶ ὁμοιωσὶς ταύτης .i. Per somniū apparet angelus & quare nō manifeste: quemadmodū pastoribus & Zacharię & uirgini: Vehemēter credulus erat ille uir, & nō egebat uisione ista. Cui Simon rursus, Et id tu rectē quidē, ac haud aliter Cabalistarū sentiūt dicentes, q̄ uirtus uisua in Abrahā fortior erat q̄ in Lot, idcirco Abrahæ apparuerūt uiri, & Lot angeli. Sed de his alio fortē loco. Nūc quod ad nostrā attinet causam, magna ut p̄noctis, est hominū diuersitas. Quidā factis grati & ea forte cōtenti sunt angelos in forma humana uidisse, alij in forma ignis, alij in forma uenti ac aeris, alij in forma fluuij & aquæ, alij in forma uolucrū, alij in forma gemmarū aut mineræ, aut preciosorū lapidum, alij in energia prophetiæ, alij in spiritu quodā habitāte intra se, alij in literarū et characterū figura, alij in sonitu uocis, et sic de pluribus uisionum speciebus, in sacra scriptura deprehēsis: uobis autem dum hi characteres 70. nominū nequaquā satisfacere uidebuntur, demonstrabo rectā uia, nō tantum in characteribus cōmemoratis, uerum etiam post ea commemorandis, quoniam modo ex effigie literarū dictio fiat quæ possit articulate pronounciari. Eius artis Deum ipsum habemus autorē. Legimus namq; in 23. Exodi, Ecce ego mitto angelum meum ante te ad custodiendum te in uia, & ad ducendum te in locum quem destinaui. Sis cautus à cōspectu eius, & audi uocem eius, ne exacerbaueris eum, quia non ignoscet sceleribus uestris, quoniam nomen meum est in illo. Per quod cognoscimus nomen angeli optimo ritu comprehendere nō.

re nomen Dei quandoque debere. Ideoque Cabalæi cum angeli cuiusuis nomen significatiuè pronunciare nequiuertint, subsidio alicuius nominis Dei, quod illi adiungunt, totum simul proferre consueuerunt. Sicut enim tris hos characteres, מיר aut גברי uel רפא ad significandum angeli nomen improprie uident usurpari, nisi addatur nomen dei El, ut Michael, Gabriel, Raphael. Ita ipsi quoque in alijs angelicis nominibus sacram scripturam conantes imitari dicunt Raziel, Iophiel, Zadkiel, Peliel, Malthiel, Vriel, & simili more cætera. Quin uerò ut Romani Deum suum Capitolinum nominant Optimum Maximum, propter beneficia optimum, propter uim maximum. Ciceronis testimonio in oratione ad Pontifices pro domo sua. Sic Iudæorū natio Deum suum propter beneficia uocat Iah, & propter uim ac uirtutem appellat el. Ita enim Cabalistsæ super David regis sermone, cum ait, Si iniquitates obseruaueris Iah, Domine quis sustinebit? dicunt, יה שהוא עלם הרמים; ארי שהוא עלם הרין; id est, Iah, quod sit seculum clementiæ, Adonai, quod sit seculum seueritatis, ut in Portæ lucis capite octauo. De El autem ita legitis Numeri decimosexto, Fortissime El deus spirituum omnis carnis, num uno peccante contra omnes ira tua desequiet: Optimus igitur nobis Deus est, quia clementissimus: & maximus, quia fortissimus: quod duo hæc nomina diuina repræsentant Iah & El, quorum alterum, si quotocuique septuagintaduorum nominum coniunxeritis, nimirum insigne uocabulum oxytonon efficietis. Hoc certè modo semper pronuncians, ut dictiones fiant trissyllabice ac aspirationes per singularem hanc notam scriptæ h flatu forti, tanquam duplici spiritu Latine literæ h, ex imo pectore prodeant, & ubique Iah unice per i consonantem pronuncietur. Similiter & El, nam utraque harum dictio etiam in compositione nominum monosyllabice profertur, & in eandem accentus cadit. Sunt itaque lxxij. nomina sacra, quod unum Semhamaphores, i. sanctissimi tetragrammati nomē expositoriū dicitur per inuocationes angelorū ab hominibus Deo deditis, deuotisque cū timore ac tremore sic enuncianda: Vehuiah. Ieliel. Sitael. Elemiah. Mahasiah. Ielahel. Achaiah. Cahethel. Haziell. Aladiah. Lauiah. Hahaiah. Iezalel. Mebahel. Hariel. Hakamiah. Louiah. Caliel. Leuuiah. Pahaliah. Nelchael. Ieiaiel. Melahel. Haiuiah. Nithhaiah. Haaiah. Ierathel. Sæehiah. Reiaiel. Omael. Lecabel. Vafariah. Iehuiah. Lehahiah. Chauakiah. Manadel. Aniel. Haamiah. Rehael. Ieiazell. Hahahel. Michael. Veualiah. Ielahiah. Sealiah. Ariel. Afaliah. Mihael. Vehuel. Daniel. Hahasiah. Imamiah. Nanael. Nithael. Mebahiah. Poiel. Nemamiah. Ieiael. Harahel. Mizrael. Vmabel. Iahhael. Anauel. Mehiel. Damaiah. Mauakel. Eiael. Habuiah. Roehel. Iabamiah. Haiaiel. Mumiah. Præsto iam sunt ad manum uiri optimi cum quibus non modo ab imi pectoris penetralibus clādestina colloquia mussare, uerum etiā expressas quoque uoces miscere, & quemlibet symbolico suo nomine inuo-

care queatis, quanquam singularum regionum præfides, tamen nihil non communicatum habentes. Tametsi enim in mundo supercoelesti habitant, at ista nihilominus inferiora curant. Si enim hoc influentijs naturalibus contingit ut in cœlis cōmorentur, & simul terrena gubernet, multo magis uirtutibus nobilioribus, tenuioribus & simplicioribus mundi superioris, eiuscemodi magistratus pariter sunt concessi, ut penetrent nostra, & à nostris uicissim penetrentur. Ad id utar Plotini uestri assertionem in libro de Intellectu & ideis & ente, qui ait, Mundus iste sensibilis uno tantū loco determinat, mundus autem intelligibilis est ubiq; perinde ac si dicat quòd ille hunc nostrum & ambiat & ordinet & conseruet & penetret. Animaduertite autem quid admiratione dignum Cabalistarum sapientes huc asserant, inquiens ita, אין לו כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מול ברוקיע שמבנה אותו ואומר לו גרל id est, Non est tibi ulla herba aut planta inferius, cui non sit stella in firmamento quæ percutiat eam & dicat ei, Cresce. In eam inuenerunt ipsi sententiam sacris literis muniti, ut legitur in Iob cap. 38. Num nosti leges cœlorum, si posueris præfectum seu præsidem uel executorem eius in terra? Non itaq; uos retrahant orbis terrarum tantæ sollicitudines ac rerum inferiorum cure, quibus supranominati angeli dispensatione creatoris sunt destinati, quominus illos etiam in nouem choros supercoelestium hierarchiarū referatis. Cum enim angelus sit alteritas, sicut Deus identitas, prima uerò alteritas sit binarius: rectè opinabimur, quòd ex binarij multiplicatione numerus angelorum oriatur. Multiplicatio autem binarij cubica sic fit, bis bini bis, & erunt octo primus cubus, Octonos uerò quosq; angelos in nouem choros si distribueritis, erunt septuaginta duo, tot enim sunt nouies octo. Redite nunc si uultis per choros ad cubum, per cubum ad Tetractyn uestram, quam nos Tetragrammaton, Romani quaternitudinem appellant, ab ea ad binarium, angelicā naturam significantem, & inde ad unitatem Deum Opt. Max. & experiemini certè si nostrum studium ad angelos applicuerimus, quòd etiam per angelos Deo iungamur Tetragrammato ineffabili iod, he, uau, he, in quo primum resplendet angelorū istorum nobilissima natura. Nam si ex quatuor illis literis יהיה quater iod posueritis, sicq; descendendo ter he, bis uau, semel he, mox uobis surget septuaginta duorum summa, expositoria nominis Dei inenarrabilis & incomprehensibilis, ad quod omnia sacra nomina referuntur, quorum ingens copia est, singula tamen appellatiua sunt, hoc solū Dei propriū est & appropriatū, quare מיהיה cognominatur. Hæc autē septuaginta duo dicuntur unum nomen symbolicum, eo q; intentio illorū sit unum deū Opt. Max. significare licet per multas & uarias rationes angelorū, ut notamus principē per aulicos, & imperatorē per exercitū. Et ea sane uenerant atq; colūt magistri Cabale plurimū, quibus deuoti homines

miranda

miranda operatur & mirabiliora quàm eloqui mihi fas sit, ego tamen uirum doctissimum in hac causa testem citabo Racanat in commentarijs Exodi 14. qui hos characteres & has literas affirmat esse, ארתות פרוחת למעלה בעיקר המרכבה והם ממונים לעשות כל רבר בהם ופעולותיהם יורעים למקובלים id est, Characteres uolantes supernè in fundamento sapientiæ spiritualis, & sunt administratorij spiritus seu præfecti ad faciendum omnem rem per eos, & operationes eorum sunt notæ Cabalisticis. hucusq; R. Mnahem Racanat. Et secundum R. Akiba procedunt de throno gloriæ Dei. Sed ne quis uana superstitione ductus putet ab angelis omnia humanæ mortalitati cœlitus conferri, ac non potius per angelos ab ipsa Dei maiestate omnia fieri etiam in angelis, ut in Daniele Nabuchadnezer Chaldaicè testatur, וכמצבית עבר בחיל id est, Et secundum uoluntatem suam facit in exercitu cœli & habitatoribus terræ. Ideo receperunt Cabalæi de libro Psalmorum pias orationes ad Deum septuaginta duobus uersibus habendas, quorum unusquisq; nomen Tetragrammaton cum nomine angeli ex 72. continet, uno haud ab re excepto qui principium Geneleos indicat: eleuant autem quantum fieri potest animos suos istis uersibus ad Deum, fortiter ascendendo de angelo ad angelum. Et semper inter laudes Dei tot & tantas ab altera ad alteram in sublime tendēdo. Ad illud eos iuuant angeli, ut relicta seculari sollicitudine pro captu suo uehantur in Deum, ceu leuissima pluma tenuissimi spiritus adiumento ad sublimia cœlestiaq; sustollitur. Videte & audite orationem uersuum cum Tetragrammato & angelis, utrunq; enim uobis tam digito quàm uoce monstrabo sic,

ואתה יהוה מגן בערי כבודי ומרים ראשי
 ואתה יהוה אל תרחק איילותי לעזרת חושה
 אומר ליחיה מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו
 שוכה יהוה חלצה נפשי הושיעני למען חסדך
 דרשתי את יהוה וענני מכל מגורותי הצילני
 זמר ליחיה יושב ציון הגירו בעמים עלילותיו
 רחום ותנון יהוה ארד אפים ורב חסד
 באר נשתחווה ונכרעה נכרכה לפני יהוה עושנו
 זכור רחמיך יהוה וחסדך כי מעולם המת
 יתי חסדך יהוה עלינו כאשר יחלנו לך
 הו יהוה צורי וירום אלהי ישעי
 למת יהוה תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה
 חריעי ליחיה כל הארץ פצחו ורגנו וזמר
 ויהי יהוה משגב לך משגב לעתות בצרה
 ויהי יהוה לי למשגב ואלהי לצור מחסי
 יהוה אלהי ישועתי ביום צעקתי כלילה נגוד
 יהוה ארנינו מה אריר שמך בכל הארץ
 שפטני

שפטינו בצדקתך יהוה אלתי ואל ישמחו לי
 קוה קויתי יהוה ויט אלי וישמע שועתי
 וכלשם יהוה אקרא אנא יהוה מלטח נפשי
 ואני עליך בטחתי יהוה אמרתי אלתי אתה
 יהוה שמור יהוה צילך על יד ומינך
 יהוה ישמור צאתך וכבוד מעתה ועד עולם
 רצח יהוה את יראיו ואת המיחלים לחסרו
 אודה יהוה בכל לבי אספרה כל נפלאותיך
 קראתי בכל לב ענני יהוה חסיד אצרה
 הלצני יהוה מאדם רע מאיש חמסים הנצנני
 אלהים אל הרחם ממני אלתי לשונתי הושת
 הנה אלהים עוזר לי יהוה בסמבי נפשי
 כי אתה תקויתי יהוה ארני מבטחי מצעורי
 אבא בצבורות יהוה אלהים אוכיר צדקתך לכבוד
 כי ישר דבר יהוה וכל מעשיהו באמונת
 יהוה יודע מחשבות אדם כי המה הכל
 יהל ישראל אל יהוה מעתה ועד עולם
 אחבתי כי ישמע יהוה את קולי תחנוני
 יהוה אחבתי מעון ביהוד ומקום משכן כבוד
 יהוה אלהים צבאות השיבנו האר פניך וגושעה
 כי אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך
 שמע יהוה וחנני יהוה היה עוזר לי
 למה יהוה תנח נפשי חסדיר פניך ממני
 יהוה הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמייה
 יהוה ישמור מכל רע וישמר את נפשי
 ואני אלוד יהוה שועתי ובכקר הפלתי תסרמד
 נדבות פי רצה נא יהוה משפטיר למרני
 אם אמרתי מטה רגלי חסר יהוה יסערגי
 טוב יהוה לכל ורחמי על כל מעשיו
 מה גרלו מעשיר יהוה מאר עמקו מחשבותיו
 הודיע יהוה ישועתו לעיני חגיים גלה צדקתו
 גדול יהוה ומחלל מאר ולגדלתו אין חקר
 הנון ורחום יהוה ארד אפים וגדול חסד
 יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו
 אודה יהוה בצדקו ואמרה שם יהוה עליון
 ידעתי יהוה כי צדק משפטיר ואמונת עניחני
 יהוה בשמים חנין כסאו ומלכותו בכל משלת
 ושתה יהוה לעולם השב כסאך לרור ורור
 סומד יהוה לכל הנפלים וזקת לכל הכמונים
 יראי יהוה בטחו ביהוה עזרם ומגינם הוא
 ונפשי נכתלח מאר ואתה יהוה עד מת
 ממזרח שמש עד מכאן מחלל שם יהוה

צדיק יהוה בכל רוביו וחסיד בכל מעשיו
 יהי שם יהוה מבורר מעתה ועד עולם
 ראה כי פקודיך אתבתי יהוה כחסדך חייני
 עברו את יהוה בשמחה כראי לפניו ברננת
 חנה עין יהוה אל יראיו למיחלים לחסדו
 שוכה יהוה עד מתי והנחם על עבדך
 אל תשובני יהוה אלתי אל תרחק ממני
 והתענג על יהוה ויהן לך משאלות לבר
 חורו ליחות כי טוב כי לעולם חסדו
 יהוה מנת חלקי ובוסי אתה תומר גורלי
 בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ
 אודה יהוה מאד כפי ובתוד רבים אהללנו
 שובי נפשי לבגווחייכי כי יהוה גמל עלייכי

Ostendi iam uobis optimi uiri qualibet in linea nomen esse Tetragrammaton, & tris literas angeli uel recto uel transuerso, ut fieri solet positas ordine de tribus uersibus Exodi 14. ויטע ויבא ויט quos tamen Romani haectenus non sunt interpretati. Psalmodian autem Latini sic legunt, ut anteforsitan uel in Capnione de Verbo Mirifico, uideri potuistis.

ET tu domine susceptor meus es, gloria mea & exaltans caput meum. Et tu Domine ne elōgaueris auxilium tuum à me, ad defensionem meam conspice.

Dicam Domino susceptor meus es tu, & refugium meum Deus meus sperabo in eum.

Conuertere Domine & eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam.

Exquisiui Dominum & exaudiuit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.

Psallite Dño qui habitat in Sion adnunciate inter gentes studia eius.

Miserator & misericors Dominus longanimis & multum misericors.

Venite adoremus & procidamus & benedicamus ante dominum qui fecit nos.

Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum quæ à seculo sunt.

Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum sperauimus in te.

Viuit Dominus & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meæ.

Vt quid Domine recessisti longe, despicias in opportunitatibus in tribulatione.

Iubilare Domino omnis terra, cantate & exultate & psallite.

Et fa.

Et factus est Dominus refugium pauperi, adiutor in opportunitatibus in tribulatione.

Et factus est mihi Dominus in refugium & Deus meus in adiutorium spei meæ.

Domine Deus salutis meæ, in die clamaui & nocte coram te.

Domine Dominus noster quàm admirabile est nomen tuum in uniuersa terra.

Iudica me secundum iusticiam tuam Domine Deus meus, & non supergaudeant mihi.

Expectans expectaui Dominum & intendit mihi.

Et nomen Domini inuocabo, ô Domine libera animam meam.

Ego autem in te speraui, dixi Deus meus es tu.

Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.

Dominus custodiet introitum tuum & exitum tuum ex nunc & usque in seculum.

Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua.

Clamaui in toto corde, exaudi me Dñe, iustificationes tuas requiram.

Eripe me Domine ab homine malo, à uiro iniquo eripe me.

Deus ne elongeris à me, Deus meus in auxilium meum respice.

Ecce Deus adiuuat me, & Dominus susceptor est animæ meæ.

Quoniam tu es patientia mea Domine, Domine spes mea à iuuentute mea.

Introibo in potentias Domini, Deus memorabor iustitiæ tuæ solius.

Quia rectum est uerbum Domini, & omnia opera eius in fide.

Dominus scit cogitationes hominum quoniam uanæ sunt.

Speret Israel in Domino ex hoc nunc & usq; in seculum.

Dilexi quoniam exaudiet Dominus uocem orationis meæ.

Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis tuæ.

Domine Deus uirtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam & salui erimus.

Quoniam tu es Domine spes mea, altissimū posuisti refugium tuum.

Audiuit Dominus & misertus est mei, Dñs factus est adiutor meus.

Vt quid Domine repellis animam meam, auertis faciem tuam à me.

Domine libera animam meam à labijs iniquis & à lingua dolosa.

Dominus custodiet te ab omni malo & custodiet animam tuam.

Et ego ad te Domine clamaui & mane oratio mea præueniet te.

Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine & iudicia tua doce me.

Si dicebā motus est pes meus, misericordia tua Domine adiuuabit me,

Suauis Dominus uniuersis & miserationes eius super omnia opera eius.

Quàm magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundæ sunt cogitationes tuæ.

Notum fecit Dominus salutare tuum, in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam.

Magnus Dñs & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.

Miserator & misericors Dominus, patiens & multum misericors.

Sit gloria Domini in seculum, lætabitur Dominus in operibus suis.

Confitebor Domino secundum iustitiam eius, & psallam nomini Domini altissimi.

Cognoui Domine quia æquitas iudicia tua, & in ueritate tua humiliasti me.

Dominus in cælo parauit sedem suam, & regnum suum omnibus dominabitur.

Tu autem Domine in æternum permanes, & memoriale tuum in generationem & generationem.

Alleuat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos.

Qui timent Dominum sperauerunt in Domino, adiutor eorum & protector eorum est.

Et anima mea turbata est ualde, sed tu Domine usque quo.

Ab ortu solis usque ad occasum, laudabile nomen Domini.

Iustus Dominus in omnibus uis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.

Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & usque in seculum.

Vide quoniam mandata tua dilexi domine, secundum misericordiam tuam uiuifica me.

Seruite Domino in lætitia, introite in conspectu eius in exultatione.

Ecce oculi Domini super metuentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius.

Conuertere Domine usque quo, & deprecabilis esto super seruos tuos.

Ne derelinquas me Domine Deus meus, ne discesseris à me.

Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui.

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius.

Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es qui restitues hæreditatem meam mihi.

In principio creauit Deus cælum & terram.

Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

Conuertere anima mea in requiem tuam, quoniam Dominus benefecit tibi.

Tum

Tum Marranus, Adeo ne (inquit) te una in re tantopere laborantem patimur expatiari, qui ad artem ipsam, si qua est Cabale, toto desiderio properamus. Et Philolaus, Non est (arbitror) una res de qua Simon differuit, sed terq; quaterq; plures ac multo plurimæ. Sabbatum enim sabbatorum, quod est requies æterna & finis Cabalæ: post autem quibus gradibus ad eam ascendamus tam portarum prudentiæ quàm sapientiæ semitarum, & de nominis Tetragrammati expositoribus angelis & Semhamaphores clara nos uoce instituit. Ad hæc Simon: Reliqua si bene recordamini, equidem non nihil de illa digna religione decem numerationum Cabalisticarum præmissi, & fortasse promissi dicturum me, faciamq; per catalogū, si me attente audiatis. Tum audimus cupide (ambo dixere) quapropter perge incunctanter. Mox Simon ait: Decem numerationes à Cabalæis עשר ספירות appellatas multi ex nobis multifariam tractant, quidam in arboris modum, alij ad formam hominis, ut sæpe mentio fiat de radice, trunco, ramis & corticibus. Sæpe uero etiam de capite, humeris, cruribus, pedibus, latere dextro & sinistro. Eæ sunt decem diuina nomina quæ nos mortales de Deo concipimus, uel essentialia, uel personalia, uel notionalia, uel communia, & nominantur sic כתר id est corona, חכמה id est sapientia, בינה id est prudentia siue intelligentia, חסד id est clementia seu bonitas, גבורה id est grauitas uel seueritas, תפירה id est ornatus, נצח id est triūphus, חיי id est confessio laudis, יסוד id est fundamentum, מלכות id est regnum. Supra coronam uerò ponitur אין סוף id est infinitudo, & est abyssus. Eloquar an sileam. Res est nimirum profundæ speculationis & quoddam pelagus immensum, in quod omnis nostra contemplatio demergitur, & demersa quodā hiatu absorbetur. An non memineritis quantum nouitij iam fermè omnium nationū theodidascoli dies atq; noctes desudant: ferè solum in conceptibus attributalibus, quas eorū alij perfectiones in diuinis nominant, alij attributa, tum negatiua, tum affirmatiua, tum absoluta, tum relatiua seu connotatiua, quæ facile nunc (ut arbitror) de libro Cabalístico compendij Portæ lucis, quem Paulus Riccius uir egregiè doctus quondam ex nostris unus, nunc Christianus, ex Rabbi quodam Castiliensi collegit, & de Isagogis quas scripsit in Cabalam discere potestis. Ea pariter de re magnus ille Magister Cabalæ Rabbi Ioseph filius Carnitolis, librum שערי צדק id est, Portarum iusticię conscripsit, & scripsere commentatores circa arborem decem numerationum multi multa, qui causam hanc inuolutā euoluunt, & totam ferè sacram scripturam ueterem in has decem numerationes, & per eas in decem ipsa Dei nomina, & per ea in unum Tetragrammati nomen, redigunt atq; reducunt, affirmantes quòd Ensof sit & Alpha & Ω, qui dixit, Ego primus, & ego nouissimus. Et quòd כתר id est, Corona regni omnium seculorum sit fons sine fundo & אב הרוחמים

id est misericordiarum pater: cuius mysterium illud est, quòd Ehieh sigillat per Emeth, hoc est essentiam per ueritatem. Sicut nobilis ille dictator ait Eliezer Haklir, **אמת חמתו** id est, Emeth est sigillum eius. Probat hoc ratio arithmetica, quam imitantes, si multiplicauerimus Ehieh per Ehieh, surgēt quadringenta quadraginta & unum, quæ simul sunt **אמת** hoc est, uerum, seu ueritas: sicut **אני שלום** id est, Domini pax. Plura huc reducunt, ut aleph magnum, timorem Domini, lucem inaccessibilem, dies æternitatis: ut est illud, Egressus eius ab anterioribus à diebus seculi. Sic scribit insignis Cabalista Tedacus Leui in libro de decem numerationibus. Ad secundam autem numerationem, quæ est sapientia referuntur hæc, ex attributis aut proprietatibus, primogenitura, Ies, id est ens, lex primitiua, Iod litera prima tetragrammati, terra uiuentium, trigintaduæ semitæ, septuaginta legis species, bellum, iudicium, Amen, liber, sanctum, uoluntas, principium, & alia id genus. Et fortè mirum est, quòd secunda numeratio dicatur principium: legitur namq; in Racanat excellenti Cabalæ magistro circa Geneseos initiu hoc modo **ראילי השאל שהחבמה היא ספירה השנייה למת סראת ראשית** id est, Et fortè quæres, quum sapientia sit numeratio secūda, quare dicatur principium. Scriptum est enim in libro Bahir, **אין ראשית אלא חבמה** id est, Nihil est principium, nisi sapientia. Cui equidem rectè mihi uidear respondere, quòd infinitudo ipsa trium summarum Cabalisticæ arboris numerationum, quas uos treis in diuinis personas appellare consueuistis absolutissima essentia, quum sit in abyssu tenebrarū retracta, & immanens ociosa, uel (ut aiunt) ad nihil respiciens, idcirco dicitur **אין** id est nihil, siue non ens, ac non finis: hoc est, **אין סוף** quia nos tam tenui erga res diuinas, ingenij paupertate mulctati de ijs quæ non apparent haud secus atque de ijs quæ non sunt, iudicamus. At ubi se ita ostenderit, ut sit aliquid, & reuera subsistat, tum aleph tenebrosum, in aleph lucidum conuertitur: scriptū est enim, Sicut tenebræ eius, ita & lux eius: & appellatur tunc quidem aleph magnum, quando exire cupit, & apparere omnium rerum causa per beth proximè sequentem literam: de qua sic scribit Mnahem Racanat, **עלכן תמצא האית הזאת פועלת הרברים בלם** id est, Sic reperies literam hanc, scilicet beth, facientem res omnes: quapropter aleph eandem uti propinquissimam & fecundio rem literam sibi recipit, nominaturq; **אב** pater omnis generationis & productionis. Deinde assumptum beth, rursus ablegat in uniuersitatem entium, ex infinito **בין** finem suum consequi desiderans, quare finalem literam nun, coniungendo beth generat, **בן** id est, filium, quæ prima est productio in deitate, ac principium alteritatis, unde cognominatur **ראשית** id est, principium: tametsi est secunda emanatio ex infinitudine: hoc est, secunda Cabalistica numeratio, per quam omnia facta sunt. Scriptum est enim: Omnia in sapientia fecisti, hoc modo primus efflu.

effluxus sit secunda numeratio, quia terminus generationis est filius. Restat tertio medium inter aleph & nun, quod est iod, nota sancti nominis יי Ia, cuius ambos characteres, si alternis uicibus nomini ין ben intertexueritis, erit יינא intelligentia, prudentia, seu prouidentia, scilicet emanatio in diuinis tertia, cui attribuitur Adonai, spiritus, anima, uotum, mysterium fidei, mater filiorum, rex sedens in throno miserationum, iobeus magnus, sabbathum magnum, fundamentum spirituum, lumen mirificum, dies suprema, quinquaginta portæ, dies propitiationis, uox interior, fluuius egrediens de paradiso. Litera secunda Tetragrammati, pœnitentia, aquæ profundæ, soror mea, filia patris mei, & alia. Hucusque notauimus tres numerationes, quæ dicuntur à Cabalisticis, teste Rabbi Ishac in Commentarijs libri letzira, ספרות אלהים id est, Tres numerationes summæ atque supremæ sedes una: in qua sedet Sanctus, Sanctus, Sanctus, dominus Deus Sabaoth. Bonitati, siue clementiæ, quæ est quarta numeratio, cum diuino nomine El, appropriantur etiam hæc gratia, misericordia, brachium dexterum, innocens, dies tertius, ignis caudidus, facies leonis, pes primus, Abraham senex. Oriens, aquæ superiores, argentum Dei. Michael, sacerdos, angelus in specie electri, Hasmal, uestes albæ, Auster, & alia. In quinta numeratione seueritatis diuinum nomen est Elohim, & applicantur ei timor, proprietas rigoris seu grauitatis, præcepta legis negatiua, brachium sinistrum, ignis egrediens ab aquis, ut in libro de Creatione. Item dies quartus, occidens, Gabriel. Ishac senex, nox, fortitudo, altare aureum, pes secundus, sanctificatio, caligo. Metatron, aquilo species fusca. Sextæ applicatur Eloha, speculatio illuminans, lignum uitæ, uoluptas, linea media, lex scripta, sacerdos magnus, ortus solis, species purpurea. Et scribit Tedacus Leui, quòd de hoc loco explanantur septuaginta nationes in terra, & sigillum eius est Emeth Adonai, & uocatur pax, & forma eius figuratur in luna, & mysterium eius est tertia litera Tetragrammati, & mysterium hoc Pater noster qui est in cœlis, homo supernus seu Adam cœlestis, iudicium, sententia. Michael. Israel senex. Deus Iacob. Ad septimam referuntur, Adonai Sabaoth, crus, pes, columna dextera, rota magna, uisio prophetiæ, Moyses, & cætera. Octauæ conueniunt Elohe Sabaoth. Mysterium columnæ ac pedis sinistri & Booz, & inde trahitur serpens antiquus, disciplina Domini, ramus, Aharon, Cherub, filij Regis, molæ molentes, & alia. Nonæ appropriatur Sadai, fundamentum mundi, Sion, fons piscinarum, iustus, Deus uiuus. Sabbatum integrum. Medium inter custodi & memento. Dies quinquagesima de Leuiathan, Aries, Ioseph iustus. Salomon, iustitia, robur, lignum scientiæ boni & mali, scædus Domi.

ni, arcus testimoniij, gloria Domini, fundamentum prophetiæ Dauid, redemptio, seculum animarum. Reducuntur & ad decimam numerationem. Adonai, regnum, uita, cherub secundus. Speculatio non illuminans. Posteriora. Finis. Ecclesia Israelis, Sponsa in Canticis canticorum. Regina coeli. Virgo Israel. Mysterium legis ab ore data. Aquila. Litera quarta Tetragrammati. Regnum domus Dauid. Templum regis, Dei ianua, arca foederis, & duæ tabulæ in ea. Dominus uniuersæ terræ. Audistis breue rationarium decem proprietatū, siue notionum aut attributorum in diuinis: quæ dicuntur à Cabalisticis בלימה quod intelligunt alij בלי id est, absq; uel præter, & מה id est, quid: ut si dicitur, Decem præter quid: scilicet excepta dei quidditate. Vnde interpretari solent Belimah hoc esse præter id quod est ineffabile, alij ab ipso בלום ביר ולשונו מלרבר id est, coartādo seu constringendo linguam tuam ne loquaris, tanquam uerba sacra quæ non sint uulgo prodenda. Dicendum nunc esset de angelicis principibus & dæmoniis præfectis quos ad latera clementiæ & seueritatis ponunt Cabalisticæ, rem profectò indigentem multiloquio, si non meridiem trāsgressi ueheremur in uesperū. Quis enim paruo in tempore tam magna exponere? Quis trigintaquinque principes puritatis, ac septuaginta principes Ismaelis in latere numerationis quartæ tam citò absolueret? Quis item in numeratione quinta grauitatis atque timoris pariter triginta quinque principes reatus, & septuaginta principes Esau tam obiter & tam perfunctoriè posset satis explanare? quæ propria quidem uolumina poscūt, & certe admodū lata, quare his in præsentia intermissis procedamus ad artem. Beatitudo, inquam, contemplantissimorū hominum pro electiore modo à meditatione legis, hoc est uiginti quatuor librorum, quos Essrim Verba nominamus, diurna & nocturna pendere sacris ex literis deprehenditur. Scriptum est enim, Beatus uir (inter cætera) qui in lege eius meditabitur die ac nocte: non qui legat, nō qui scribat, non qui loquatur, sed qui meditetur: ne fortè scriptio legis aut lectio quandoq; terminata & desinēs, etiam beatitudinem cessare ac desinere compellat. Sed is tandem qui cogitationes in corde suo illuc cogit, ut dimissis carnalibus, spiritualia legis meditetur, is (inquā) is beatus est, cum corde mundo deum uidebit. Non enim tanta erat meo arbitratu diligentia opus ad sacræ scripturæ historias, quæ tam patent Hebræis, q̄ T. Livijs Latinis. Item ad mandata & præcepta quæ numerum habent, tum ad religiones & cæremonias quæ rudi ac indocto, etiam uulgo, uel sæpe non sine uitio ac peccato peragunt, unde non mereantur tantā beatitudinē quæ corporeis sensibus constant, ut ad illa requiratur tam assidua, tam cōtinua & tam diligens meditatio diei atq; noctis. Sed lōge maior beatitudo in theorię gradib. sublimiorib. inueniri posse demonstrat quæ ad
legis

legis Cabalisticam intelligentiam usque adeo tendat ut spiritali meditatione mentes nostras imbuat, & quasi in similitudinem sui formet. Hanc esse conijcimus legis meditationem, quæ Moyfi post datam in igne legem, & fractis iam reparatisq; lapideis tabulis, tãdem ab ore dei tradita est. Primo nanq; ut asserunt Cabalæi, Deus legem suam in globum igneum conscripsit per ignem fuscum super ignem candidum, ait enim Ramban Gerundensis *הנהיג את הכתובים באש כהה על גבי אש לבנה* : *Id est, Quòd apparet nobis per Cabalam, quòd fuerit scriptura in igne fusco super dorsum ignis candidi. Vnde illud extat Deuteronomij trigesimo tertio. De dextera eius, ignea lex eis. Erantq; tum literæ (ut aiunt) confusæ ac inglomeratæ, quas studiosissimi quicq; speculatiuè intuentes ac diligenter considerantes spiritu sancto ducti facillè possent hinc & inde, susq; deq; ultrò citrò, prorsus rursus, eligere legere, colligere, ac in uerba quælibet formare sententiam, in bonis bonam in malis malam significantia. Deo autem Moyse edoctus in ordinem cunctas redigebat populo edendas, ut quæ legis essent, uniuersi scirent & obseruarent, & inde lex in libros distincta & in arcã reposita est, sicut ipse recepit à domino. Artem tamen ordinandi & uariandi literas & sacram scripturam ad mentis eleuationem dulcissime interpretandi à diuina tunc maiestate receptam, ut rem diuinissimam à rudibus imperceptibilem, uulgò nō patefecit. Sed electis tantum Iosue & septuaginta, ore ad os tradidit, à quibus postea semper electiores quicq; receperunt, & ea receptio, ut antè audiuistis, nominata est Cabala. Nonnihila stipulantur etiam sapientissimi Christianorum doctores, quorum plurimos ego quanquam Iudæus tamen libenter in aliena castra tanquam explorator irrepens legi. De nostro enim Moyse Gregorius Nazianzenus ille Græcus, cognomento magnus, theologus, in libro de statu Episcoporum, sic ait, *δέχεται νόμον, τοις ἀλλοις, τὸν τὸ γραμματῶν. τοις δὲ ὑπὲρ πῶς πολλῶν, τὸν τὸ πνεύματι*. *Id est, Accipit legem, ipsis quidem multis, eam quæ est literæ, ipsis autem super multos, eam quæ est spiritus. Et in libro primo theologia, βόλεται ὅτι πλαξὶ σερραῖς καὶ λιθινῶν ἐγγράφιδου, καὶ ταύτοις ἀμφοτέρωθεν διατετὸ φαινόμενον τὸ νόμον καὶ τὸ πνεύματι. τὸ ἴδιον τοις πολλοῖς καὶ λιγύτοις, τὸ δὲ τοις ὀλίγοις καὶ ἀνώ φθαίνουσι.* *Id est, Vult ita tabulis solidis & lapideis conscribi, & ijs altrinsecus propter manifestum legis & occultum, illud quidem multis & inferius manentibus, hoc aut paucis & sursum peruenientibus. Quibus è uerbis apparet quibusdã ualde doctis, etiam uestris hominibus, q; Moses legis textũ plebi tradiderit, at mysteria, parabolas & symbola ipsi sibi ac præstantioribus referuarit. Eam Cabalæ artem in tris uias diuisam fuisse accepimus, Salomonis testimonio qui 22. Prouer. Certè scripsi tibi tripliciter consultò & è sententia, ut notificarem tibi rectitudinem eloquiorum ueritatis. Sic enim gens nostra loqui cōsueuit, cū habēda est Cabalæ mētio,**

ut ap.

ut appellent eam אמרי אמת id est, eloquia ueritatis scripta, scilicet על דרך האמת id est, Secundum uiam ueritatis, quod est Cabalæ. Hic mos fuit Ægyptio ac Gerundensi cæterisque creber. Alij uerò quinque Cabalæ partes exhibuerunt, ut Rab Hamai, in libro Speculationis, quas ita nominat תיקון וצירוף ומאמר ומבלל וחשבון id est, Rectitudo & combinatio & oratio & sententia & supputatio. Vester Mirandulanus in nongentis conclusionibus scripsit his uerbis: Quicquid dicant ceteri Cabaliste, ego prima diuisione scientiam Cabalæ in scientiam Sephiroth & Semoth, id est numerorum & nominum, tãquam in practicam & speculatiuam distinguerem. Sed Rabbi Ioseph Bar Abraham Salemitanus & Cabalistarum, multò maxima pars sequuntur Salomonem Regem, in eo quòd tripliciter illam posse artem non tantum speculari, uerum etiam praticari planè credunt, iuxta triplicem rerum omnium conditionem, numerum, figuram & pondus, quippe illa, quinque in hæc tria reducens. Cum enim totum negocium sit allegoricum, & aliud pro alio per aliud intelligatur, ut ipsa sententia sit alia pro alia. Dicemus palàm, quòd aut dictio pro dictione ponitur, aut litera pro dictione, aut litera pro litera. Principio nempe dictio sumitur pro dictione, uel per transpositionem quæ metathesis nuncupatur, uel per numerum æqualem dictionibus inclusum. Litera ponitur pro dictione uel in capite uel in fine uel ubilibet, per superpositam notam. Litera ponitur pro litera per alphabeticariam reuolutionem, planè totum, ut omnis tandem proportio compleatur arithmetica, geometrica & musica. Verbi causa, illud Psalmi 21. Domine in uirtute tua letabitur rex: intelligimus Cabalisticè de Messia dicentes, Domine tetragrammate in uirtute tua Messia rex, subaudiatis uenit uel operatur. Est enim Messia uirtus Dei & operatur in uirtute tetragrammati. Ad id me ducit hæc dictio ישמח cuius si literæ transponantur, erit משיח id est, Messia. Alio item in loco Dominus dixit ad Mosen, Quoniam precedet te angelus meus. Exodi 23. Ecquis est ille angelus iuxta Cabalistas? dicunt alij quod Michael, transponendo enim literas מלאכי fit Michael: alij accipientes illum secundum artis Cabalisticæ modum, affirmant quòd sit Metatron, eo quòd Deus aiebat, Quoniam est nomen meum in illo. In Metatron autem est nomen Sadai per numerum æqualem utrisque dictionibus inclusum, quod mirificè amplectitur Gerundensis in loco antè citato. Cernitis iam duas Cabalæ symbolicas uias: Quin uultis quoque tertio literam uidere pro dictione reponi? Legite Isaiam capite 65. Benedicetur in Deo, Amen. Ecquis est iste Deus? Cabaliste respondebunt quòd est ארני מלך נאמן id est, Dominus rex fidelis, tris enim has dictiones per capita, tres literæ ארני notabunt, ut scripsit Racanath Exodi decimo quinto. Quarta species & tertia Cabalæ pars, est commutatio literaria, ut dictio certis literis scripta symbolicè designet aliam

aliã dictionem per alias literas cõpositam, & sit per alphabeticariam reuolutionem iuxta librum creationis Abrahæ uariationibus uiginti duabus, secundum quòd ibi tot alphabeta leguntur. Exemplũ præbet nobis Mazpaz nomen Dei quod literis his quatuor cõscribitur מזפז de quo Mirandulanus uester sic ait, Nomẽ Dei quatuor literarũ quod est ex mem, zade, pe & zade, regno Dauidis debet appropriari, cumq̃ illud in sacrae scripturae textu planè non legat̃, cuiusnam rogo esse symbolum perhibebitur: Respondent Cabalístæ, quòd sit symbolum atq̃ signaculum tetragrammati ineffabilis & procedit ex alphabetico ultimo, quod est uigesimum secundum libri, qui nominatur Sepher Ietzi- ra, diciturq̃ Athbas, illic enim commutantur iod pro mem, & he pro tzade, & uau pro pe, ut sit Mazpaz Adonai iod he uau he. Dixi modo ad artem pertinentia quæ sit uel transuersis uel transpositis uel commutatis dictionibus, syllabis aut literis, secundum quatuor rationes quibus scripturarũ sensa ingeniose ac artificiose allegorizant̃. Nam de ijs quæ sine arte constant & sola traditione fiunt Atechna, satis superq̃ uos feci certiores, quanquam antè ipsi ambo quæ uestra professio est haud parum multã de illis cognitionẽ proprio studio adepti estis, quo scilicet modo simplicia de cõpositis & superiora de inferioribus abstrahantur, ac ferè omnia in mundũ intelligibilem aut supersupremũ & incõparabilem referant̃. Possunt & pietatis argumenta nõnulla sæpe nobis legẽdo sanctas literas in mentẽ uenire quæ ad diuinorũ admirationem primum, ac etiam tum in amorẽ eorum nos alliciant, nec tamen certa quauis arte tradi queant, ut quòd Gabriel fortiore sit uirtute q̃ Michael, quoniam de eo legitur in Daniele duplex uirtus uolando uolans. De Michael autem solum quòd uenit in adiutorium, quare inter intelligẽtias Gabriel philosophicè uirtus reputatur intellectus agentis, & Michael uirtus intellectus passibilis. Ita scribit Rabbi Leui Ben Gersom, qui à Latinis nominat̃ Magister Leo de Banolis. Plurimum cõferre mihi uidetur, Philolaus inquit, ad artem Cabalisticam optimè Simon, id quod tu Atechnon appellas, nisi enim habeantur in manibus reuelata maiorum quæ rectè quidem sub artem cadere non putas, esset omnis quantumcunq̃ temeraria omnibus concessa exponendi licentia & uertendi sacram scripturam quorsum quisq̃ uellet, quemadmodum accepimus uulgarios quosdam sophistas agere ut hac ætate uideantur suis syllogismis illa sanctissima diuini spiritus oracula propè in publicũ contemptum adduxisse. Nunc autem quãdo ad reuelata sunt (ut arbitror) applicanda uniuersa, ducitur quædam linea, quam ultra citraq̃ nequit consistere rectum, ut quæ artis sint, opera pessimorũ hominum nõ uergant ad inertia. Tũ Simon, Apertè uera prædicas inquit, ferè nanq̃ est aliud nihil quod plus errãter ad sensa cuiusq̃ retorqueat̃ q̃ oracula, tãetsi non id semper malicia sit, sed plus sæpe ignorãtia, quis enim dedita

opera

opera piaculum in sacra committeret: Ita Saul quondam uerbi ambiguitate deceptus errauit ab oraculo, cum promississet Deus Exodi 17. *אמחה את זכר עמלק* id est, Delebo memoriam Amalek, credens si mares abstulisset satisfieri præcepto, quoniam *זכר* masculinum significaret. Deus autem magis deleri memoriam Amalek, per hoc uocabulū *זכר* uoluit quod memoriam quoque designat. Nondum enim erat scripturæ distinctio per puncta & accentus quæ ab annis Ezræ primum cepit. Ergo *זכר* sine punctis & memoriam & masculinum enuncians, Sauli occasionem dedit ruinæ. Ad hæc Marranus, Contigit & Italis & Græcis simile de uerbo *φῶς* quod & hominē significat & lumen. Unde quōdam saturnaliorum cultores amphibologia decepti, hominem aliquem quotannis Saturno immolarunt, cum æque sacrificium illud iuxta oraculum accensis luminibus fieri potuisset, ut placaretur Saturnus. Sic enim gens illa tam stulta postremum Hercule magistro respuit. Et miserandum est etiam ætate nostra quantum stolidi homines & superbi quidam sophistæ imperitia linguarum errent, quod esset tamen ferendum, nisi se non errasse contenderent, & mōstrantibus uiam non etiam usque ad internecionem inuiderent. Sed ô noster dux, artem Cabalisticam cuius exordium inchoasti prosequere plenius. Tum Simon, Artem hanc rebus constare tribus, inquit, peritiorum ut diximus opinio est. Primum numerorum supputatione, quæ *גמטריא* id est, Geometria nominatur, quasi terrestrium characterum inuicem numeralis dimensio, quæ tamen pendeat ab arithmetica illa ob abstractam sui simplicitatem nullis sensibus tractabili, & ideo ne nouitiorum quidem artificio rudi subiecta. Potius igitur nuncupata est prima pars Geometria, quam arithmetica, quamuis utrunque reuera unum & idem in hac arte ualeat. Deinde transmuntur quandoque syllabæ ut sit & transmuntata dictio, aut cōuertitur uerbum simpliciter. Secundo quod litera ponitur pro dictione & appellatur Notariacum ab apicibus notariorum, quoniã ibi quælibet litera in culmine notatur, ut sit alicuius integri uocabuli signum. Tertio consistit hæc ars in literarum mutatione, cum altera pro altera ingeniose locatur, & appellatur commutatio, quo factum est ut R. Joseph Minor Salernitanus libros de hac arte à se conscriptos Hortum nominauerit, id est *גנה* propter ternas huius dictionis literas, quarum singulæ singulas portiones artis Cabalisticæ designant. Nam gimel significat *גמטריא* Nun *גמטריא* Thau *גמטריא* Ut sint partes totius artificij hæc *גמטריא* id est, Arithmetica *גמטריא* id est, Notariacum quasi notatorium, & *גמטריא* id est, Commutatio elementorum. Huic titulo allegat autor uersum Salomonis capite sexto Canticorum, Descendi in hortum nucis. Pro prima itaque parte exordiar ab eo quod est principium. Et scribitur in Zacharia quod Dominus Tetragrammatus erit *אחד* id est unus, & nomen eius *אחד* id est, unum,

unum, fortè multo uerius Dominus Deus erit Aleph, id est principiū, ut uos Græcè dicitis Alpha & O, & א id est unum, ut qui sit principium unius. Ipse nanq; supra omnem unitatem & omnis unitatis sempiterna origo est. Et fortè non dicitur unum, sicut non dicitur ens, quoniam est supra omne ens à quo emanat quicquid est. Vnde à contemplatissimis nominatur אין id est non ens, ut legitur Exo. 17. ה'ש יהוה אין id est, Num est ens Adonai inter nos, an non ens? Legitur autem in libro de Via fidei & expiationis, quòd sit utrunq; ה'ש ואין id est, Ens & non ens, quoniam ea quæ sunt, & ea quæ non sunt, ex ipso sunt, & post ipsum sunt. Ita quoq; non unum est, quoniam omnis unitatis causa est, & unitas post ipsum est, & nihil eorum est tam quæ post ipsum sunt quàm quæ non sunt, ut in libro Speculationis Rabbi Hamai, qui post multa sic ait, שכלם נאצלים מאחורתי והוא אינו רומה לאחרי id est, Quòd omnia ea deriuantur ab unitate sua & ipse non est similis ipsi uni. Neq; id solum nostri fatentur, uerum etiam asseuerant Marra- ne uestri pariter quos esse sapientissimos probatis. Dionysius enim Areopagita in libro de Mystica theologia eidem sententiæ de Deo subscripsit his uerbis, θεος ἀειμωός ὄντων θεός ἄριστος, θεός ἄνυ, θεός ἄόριστος. id est, Deus neq; numerus est, neq; ordo, neq; unum, neq; unitas. Quid tãdem est? Respondit Hieroni Simonides, quanto magis cogito tanto minus intelligo. Et mihi accidit simile, cum exactis omnibus creatis ascendero supra omne ens, non inuenio aliud quàm infinitum pelagus nihilitudinis, & fontem omnis entitatis ex abyssu tenebrarum manantem perenniter. O altitudo. O profunditas. O nostra infirmitas. At satis uideri debet, id nos de illo nosse, quod ipse nobis de se reuelauit, quia sit principium hoc est Aleph, & Tetragrammaton, quod per Aleph significatur, notatq; essentiam diuinam, nihil utiq; aliud quàm יהוה uide- licet, est, quod certè propemodum erit idem cum essentia יהוה Nam propter æqualem ualorem scriptura utrunq; coniunxit, tanquam eius qui est primus & ultimus, Exo. 9. הנה יר יהוה חיה id est, Ecce manus Tetragrammati hoiah, quasi est, scilicet finis operum & miraculorum Dei, ut patet in decem plagis Ægypti. Nam alibi ea dictio sic non inuenitur. Indicat autem Salomonis Trecentis testimonio instantem essentiam. Quòd uerò Tetragrammaton à Iod cœpit, planè nostri causa factum est, ut agnoscamus ipsum esse punctum infinitum & omnis numeri, hoc est rei cuiuscunq; complemētum. Iod enim decem significat. Et in resolutione nominis Tetragrammati est litera decima sic, יהוה יהוה Vbi post Tetragrammaton reperitur יהוה quod est symbolum ipsius Ehieh, hoc est entis per æqualitatē numeri. Et nihilo quoq; minus significat essentiam creatoris, ut Exo. 3. Ehieh misit me ad uos, non illa que immanet, sed quæ fluit extra. Est enim sigillum dei יהוה quo Ehieh sigillauit mundum, & dicitur אמת id est uerum, quippe quod in se ip-

grammatus & illuxit nobis, & significat clementiam. Haud absimiliter cum additur Elohim, & dicitur sic, El Elohim Tetragrammatus locutus est, & uocauit terram. Psalmo 50. tum denotat nomen ineffabile gratia & seueritate uestitum. Aliquando legitur, idq̄ tantum in Prophetis & Hagiographis, Tetragrammatus Sabaoth Psal. 46. Tetragrammatus Sabaoth nobiscū, susceptor noster Deus Iacob. Insinuatq̄ hoc modo proprietatem iudicij. Atq̄ ideo prophetæ isto more increpando ad seueritatem utuntur. De huiuscemodi explanationibus perquirere latius poteritis in libro Portæ lucis, & multo latissimè in libro Portarum iusticiæ R. Ioseph Carnitolis. Adhuc & de tredecim eiusdem Tetragrammati proprietatibus, quas legislator Moyses inuocauit Exodi 34. in hanc sententiam. Tetragrammate Domine Deus misericors & gratiose, longanimis, multæ clementiæ, & uerus, custodiens misericordiam in millia, tollens iniquitatem, pertransiens scelus, atq̄ peccatū, & innocens non innocentabitur, uisitans iniquitatem patrum super filios & super filiorū filios in tertiam & quartā progeniem. Vos hic appello, uos optimi uiri: hoc enim dicere libet certè sine falso, quoniam multis & studijs & uerbis esset opus ei, qui cuncta nominis Tetragrammati mysteria publicare uellet, cuius ne finis quidem ullus reperitur unquā, sicut nec substantiæ Dei. Obmisso itaq̄ nomine proprio essentię diuinę, ostendā deriuata numero pauca. Sic enim fieri cōsueuit ut pro grāmaticorū decreto appellatiua de proprijs formemus. Sunt autem hæc אלהים אלהים אלהים quorū unumquodq̄ originē suam ex ineffabili Tetragrāmato sortitū est quod literas continet quatuor, ecce quatuor, & designat 26. ecce uiginti & sex, quæ omnia sunt unum Dei symbolū, ecce unū. lunge singula, uidelicet quatuor, uiginti sex, & unū, & fit אלה cui si addideritis terminationē Tetragrāmati אלה nascet Eloha. Nunc de Elohim sic dicitur quòd eius א non est rei significatio, sed grāmatica inflexio, quod inde apparet. Nam si per affixum aut regimē cōsequentiæ legendū illud fuerit, haud dubium quin א litera carebit, ergo si principio Tetragrāmati lah, ordine cōuerso El addideritis, mox fit Elohi, & assumendo declinationē grāmaticā, quæ est א in fine pronunciabitur Elohim, quod & sæpe per literas ineffabilis scribit, & Elohim nihilominus punctatur. Est aut in Cabala frequens ordinis cōuersi usus, & magna eius uirtus uirtutisq̄ laus, cum quoquo modo syllabę transponantur, q̄ absq̄ diminutione tamen eadem manent literę, licet sæpe non eadem significationes, cuius rei Abrahā in libro Ietzira meminit, cum ait, ובר ונקבה ובר באמש ונקבה באשם id est, Marem & foeminam, marem in Emes, & foeminam in Esem, ubi trāspositio literarū, rei quoq̄ mutationem indicat. Verbi causa אלה & אלה id est Deus, & non. Quod cum aliās frequenti sit in more, tamen hoc est uehementer admirabile in hoc nomine ineffabili, q̄ eius literæ quantūcunq̄ hac il-

Iacq̄ peruertātūr, semper unam & eandē rem significant, uidelicet esse ac essentiā Dei, qui dixit, Ego Tetragrāmatus, & nō mutor. Quod isto uobis usu erit manifestius. Resoluatur Tetragrammaton nomen in 12. uariationes (nec enim poterimus ultrā proficisci) tunc quicquid inuentum fuerit nulli alij nisi essentiæ deseruiet, cuius symbola sunt hæc,
 יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה יהוה
 Duodecim igitur ista nomina, unum nomen apud Cabalistas censentur, tanquam unius rei significatiuum, quanquā sunt duodecim expositoria, quorū singulis applicant de sacra scriptura unam clausulam, quæ illud apertè per notariacum referat, non expositionis, sed memoraculi tantum loco ne subeat eius obliuio, ut si dicerem, Attēde & audi Israel hodie, quod legitur Deuter. 27. c. Hebraicè sic חכמה ושמוע ישראל היום
 Horum quatuor uerborum capita notabitis & facient יהוה quod nomen est essentiæ atq̄ resolutio Tetragrammati, pariter de cæteris fiant cætera. Sed maneamus tantisper in prima Cabalæ specie, dum adhuc quædam cognitu necessaria uiderimus. Iam enim quod dixi, de secunda parte sumēdum fuit, aggrediamur autem hanc artem si uultis membratim cæsimeq̄, modò ne diu in unoquoq̄ immoremur ut diurna opera cum die transeat. Quin id quod prius tetigi nunc iterum breuiuscule citabo, ut firmius hæreat, quòd Deus ante creationem ineffabilis, in creatione nominatus est Elohim, & post creationem habitans in mundo tanq̄ in templo suo dicitur אדני Adonai. Vnde illud legitur Psal. 11. Tetragrāmatus in templo sancto suo, Tetragrāmatus in coelis thronus eius, ut qui dominatur in operibus suis. Nam ipse est ut scriptura dicit Deut. 10. Dñi deorum & domini dominorū El magnus: quare templū Cabalisticè nota est Adonai, & conuersa uice per equalitatē numeri. Perinde atq̄ in Adonai אדני tanquam in suo היכל .i. templo adorandus sit ineffabilis Tetragrammatus, & Deus in deo amandus, iuxta triplicem mundum. Ieremiæ 7. Templum Domini, templum domini, templum Domini. Restat aliud nomen appellatiuum שדי id est, Sadai. Exodi 6. Ego Tetragrammatus, & apparui Abraham Ishac & Iacob per El Sadai, & nomen meum Tetragrammaton non feci sciri eis, ubi solum hoc appellatur nomē suum quòd est ineffabile, quia hoc tantum est summo Deo propriū, quatenus ipse est nihil eorum quæ sunt, sed supra omnia est, non habens respectum extra se. Cætera sunt etiā aliarū proprietatū & relationū appellatiua, ut Sadai, quod Latini uerterunt dicentes omnipotens, sed aptius Hebraicè significatur, Sibi sufficiens, se contentus, & nullius indigens, quod Græci rectius αὐτάρκης. interpretantur. Nam ש id est quòd, & די sufficit uel satis est, Grammaticè dicimus. Cæterū si audieritis solitariè in sacris uocari דש .i. nomen, confestim Tetragrāmati uobis in mentē ueniat, quod κατ' ἐξουσίαν & hyperbolicè nomē dicitur super omne nomē, quantumuis in sermone
 quoti.

quotidiano rei omnis sit quæ habeat existentiã. Sadai autem quoniam non est ei opus alterius adiutorio, ideo patribus in El Sadai, hoc est in forti qui se ipso contentus sit Tetragrammatus apparuit, ut qui per se sufficiat miracula & prodigia facere, nõ autem fecit illos scire quòd nomen Tetragrammaton sit illud nomen in quo possit homo tanquam cooperator & delegatus à Deo efficere miracula, de hoc apertius in Capnione de Verbo Mirifico. Est præterea ipsius Sadai ministratorius spiritus Metatron per æqualitatẽ numeri sic nominatus, qui dux & monstrator uiarum esse perhibetur, quod postea si me commonueritis tractabimus apertius. Accedit aliud nomen Sabaoth quod Hebraicè sic legitur, **צבאות** & ita dicuntur exercitus, quorum primus est intelligentiarũ omnino separatarũ & angelorũ. Secundus motorũ orbium & assistẽtium uirtutum. Tertius animarũ corpora informãtium, & non inuenitur nisi post nomen Dei. Vnde tripliciter quoq; legitur Sanctus Sanctus Sanctus Tetragrammatus Sabaoth, Isaia sexto ac alijs in locis similiter. Omnis igitur primæ partis Cabalæ status qua procedat institutione audiuitis. Nam cum totus in sacrorum uerborũ commutatione consistat & quælibet uerba bifariã alterentur, necessario fatebimur ei parti duas subesse species, alteram quæ sit syllabarũ aut dictionum transpositio, alteram numerorũ equalitas. Ut si uerbi causa legero Isaia 40. **מי אלה ברא**. i. Quis hæc creauit? & Cabalisticè transponam duo hæc, conuertamq; in **אלהים ברא** tum actu redibit exordium Geneseos **ברא אלהים** pro **מי אלה ברא** ut stet sententia, quis hæc creauit? Deus creauit. Et Ezechiel sedit ad fluuium Chobar. i. ad influentiam cherub, transponatur enim **בבר** & fit **ברב** Et Nohe inuenit gratiam. Gen. 6. conuertendo enim **נה** fit **חן** Similia cuncta eueniunt per metathesim propter literarũ primariã cõfusionem, quæ in igneo globo apparuerat, ut licuerit quasi de chao literas educere, atq; eas hinc & inde legere, prorsus rursus, ita primæ partis species prima cõsummat. Nunc ipse mecum cõstitui accessu membri alterius de parte prima nõ nihil exempli gratia monstrare, ut pernoscat rem liquidius & firmitus quoque memoria teneatis. Legitur de Ishac & Rebecca 25. Geneseos, **והתר רבקה אשה**. i. & cõcepit Rebecca uxor sua. Ex quo diuinare cõmodum nobis cõceditur quidnam Rebecca cõceperit? Quin certè ut uerba indicant concepit Rebecca **אשה** Vos autem consideratè uiri doctissimi ecquid sit **אשה** In hac primæ partis secũda specie per **גימטריא** i. numerorum cõmensurationem, reperietis iuxta equalitatẽ numeri significare **אש וקש**. i. Ignem & stipulã, utrunq; enim in se continet 707. concepit ergo Rebecca ignem & stipulam, quod sacra cõprobant eloquia teste Abdia, qui ait, Et erit domus Iacob ignis, & domus Esau stipula. Similiter quando audimus legem fuisse latam in sapientia **חכמה** Videamus quæ sit illa sapientia quæ ad legem ferendam congruat. Et

certè sunt edicta & interdicta, iussiones & prohibitiones. Symbolum autè est הבמה i. Sapiencia omniũ mandatorũ Dei, cum enim quatuor illius uocabuli elemèta de proprijs scripturis pronunciaueritis, היהוה יהוה יהוה conflabitur ex eis numerus sexcentorum & tredecim mandatorum Dei, quæ doctores nostri ג'י'ג' appellant. Ad summum in hoc genere speculationis primo legis characteres elementa & literas in confuso fuisse repositas, & hac atq; illac legibiles, memoratu dignum erit. Secundo nullis accentibus aut punctis distinctas. Tertio singulas alphabeti literas primordiales certum significare numerum, etiam quinque terminales, quas longe post ille prudens Ezra simul cum punctis adinuenit. Nam primitiuæ sunt duæ ac uiginti, quibus solis ab initio scriptura omnis depicta extitit, quas usq; ad hæc tempora Cabalistsæ locant & dislocant pro cuiusuis iucundæ contemplationis amœnitate. Ultimo est nobis intentanda uniuersalis hæc meta, quòd tametsi Cabalistsæ sit officium, aliud legere ac aliud intelligere, tamen inuiolabiliter istum quisq; obseruet canonè, in bonis bona, in malis mala, ne albo nigrum applicet aut diem nocti. Tum Marranus, Id genus artis, inquit, haud fecus cogitauero quàm si quis Dorotheum aliquem appellauerit pro Theodoro, aut pro Nicodemo Demonicum, siue pro Demophilo Philodemum. Sicut Græci dicere solent, $\sigma\omega\mu\alpha\tau\acute{\iota}\omega\lambda\omicron\sigma\upsilon\ \kappa\alpha\iota\ \omega\lambda\omicron\sigma\omega\mu\alpha\tau\omicron\upsilon$.

Ad hæc Simon ait, Certè id quod dicis non nihil quadrat, sed exèpla enumerando admodum breui fatigaberis propter aliarum linguarum inopiam, quæ ad Hebræã tanquam omnium linguarũ fontem cõparatæ pauperes sunt & egestatis suæ impatiètes, ut quæ & reliquarũ nationum asciscant idiomata. Nec enim plenum numerũ accipiunt, nec compositionè utilem admittunt. Quapropter ars ista in alterius gentis sermonè traduci minime potest. Quòd nisi uos pariter Hebraicè peritos nossem, frustra hæc de Cabala quantumlibet paucula uobiscũ egissem, aut iam acturus essem. Sed propere accedamus ad secundã huius institutionis partem quæ ג'י'ג' dicitur, id est notariacum, quod est conuentum quoddam clam receptum inter Cabalistas ut literæ singularis sine coagmentis syllabarũ certa uerba designent, quemadmodũ notarijs & actuarijs est in more, & quondã belli ducum furtiua scripta literis unicus inconditè repositis arcana mentis protulerunt. Est adeo Probi Grammatici cõmentarius, ut scribit A. Gellius, satis curiosè factus de occulta literarũ significatione, haud aliter fortè in huius artificij prosecutione fit q̄ si qui paciscantur inter se iod literam, propter indiuisibilis puncti figurã, ineffabile Tetragramaton quod uulgo dominũ interpretamur, notare. Sicut & illud ipsum propter tres ע'י'ו i. summitates in decẽ numerationibus, quæ sunt una & eadem ע'י'ו i. unũ diadema tribus punctis signare solent. Aiunt enim Cabalistsæ $\text{ב'י'ל'ס'ו'ז'ו'ח'ו'ת'ב'ו'ן}$ i. Quòd ad mysteriũ hoc scribunt nomen tribus iod,

uti

uti hoc \aleph . Vbi unicum quatrilaterū tribus unicus literis conscribitur, quod usu quotidiano approbatur. Fuit & quondam in diebus Antiochi Eupatoris Iudas Mattathiae filius, bellator nobilis, & dux belli pro legibus, templo, ciuitate, patria & ciuibus Iudaeorum acerrimus: contra quos cum iam Antiochus & illius omnis exercitus irruerent, dedit Iudas angelo monitus commilitonibus suis, ceu belli tesseram, hoc nobile signum, מבבי ut se quatuor his literis fortiter in pugna exhortarentur, promittens quod futurū esset signum uictoriae Dei, quod Iudeorum milites animo laeto in uim magnae consolationis acceperunt, & sub eo signaculo ualide pugnantes interfecerunt in castris Antiochi uirorum quatuordecim milia & ingentem numerum elephantorum cum ijs qui superpositi fuerat. Quo factū est ut princeps belli Iudas sic antea dictus, deinceps ab omnibus Machabai cognominaretur, eo quod hi quatuor characteres syllabicè ita sonarent. Cumq̄ tāta eius signi uirtute tot se crederent praeciorum uictores fuisse, admirati sunt tribuni militum & sapientes in Israel, rogantes Iudam quonam modo tot triumpho sub hoc eis dato signo contigissent: & respondit Iudas Machabaeus in isto signo praesentiam esse Dei omnipotentis ineffabilis. Ostenditq̄ illa uerba Moysi Exo. 15. dicentis, מי במר באלים יהוה id est, Quis sicut tu in fortibus Tetragrammate: Hi namq̄ quatuor characteres haec uerba designant, tanquam eorum initia, ubi Iod significare nomen tetragrammaton planè deprehenditur, ac esse reuera מבבי diuini nominis 72 literarū per aequalitatem numeri memorabile symbolum. Eo commoti qui erant de Iudae exercitu iterum pugnantes prostrauerunt non minus 35000, ut scripta indicant, praesentia dei mirificè delectati & patria uoce omnipotentē dominū יהוה benedicentes. Hinc ergo intelligitis uerbū quoddam totum per unam posse literam significari, uel si ea demū stet singulariter, uel uerbum quodlibet aliud collectiue perficiat: sicut tota dictio fertur integrā pariter orationem notare, ut Dan. 5 ברא הקל פרשין i. Numerauit, ponderatū est, diuisum est. quae quidem hoc illi Nabuchadnezer repraesentarūt, Numerauit deus regnū tuum & consummauit illud: ponderatū est in statera, & inuentū est deficiens: diuisum est regnū tuū, & datū est Medis & Persis. Aut igit̄ una dictio per literas dispersa plures efficit, aut multae dictiones per certas earū literas retractae unā colligunt, hinc ex multis unū & ex uno multa. Quod ne utiquā mirū esse ostēdit duorum monosyllaborū frequēs usus, ut aiunt Maronē scripsisse in carminib. Est & non, cuncti monosyllaba nota frequentant, ijs deptis nihil est hominū quod sermo uoluet: ergo tota ferè omniū hominū colloquia, est & non, significāt. Quare in hac arte quis dubitabit una litera dictionē integrā, unaq̄ dictione orationē extensā, & uice uersa, una oratione dictionē aliquā electam intētatamq̄ notari posse: unde oritur occulta quaedam & admirabilis epistolarū techno-

logia, quam sæpe imitatus ego, in grauibus periculis & summo rerum discrimine lingua Germanica, per epistolam scripsi quæ à Latino uiro in Thuscia uel Ethruria cognosci desiderabam, & cōuerso more scripsi Latine quòd Alemanum hominem Latinitatis imperitum scire uolui. Accipiatis hoc uelim quicquid tamē illud est grato animo & sensibus imis, res est non parua, diligenter reponatis. Vñ autem nobis ueniunt si ritè operemur huiusce generis literæ quatrifariam. Aut enim sumunt ab initio uerbi ad aliquid aliud significandum, ut in exorsu Geneseos יום הששי ויבלו השמים .i. Dies sextus, & perfecti sunt cœli, ecce Tetragrammaton. Aut à fine cuiuscunq̃, ut Psal. 1. לא בן הרשעים .i. Amen. Hoc nanq̃ intelligi uoluit, Non sic impij, quoniam non dicent Amen, idcirco in gehennam mittentur. Aut sunt quæ se offerant singillatim quælibet per integram dictionem unâ comprehensæ, ut Psal. 3. Multi insurgunt aduersum me. Qui sunt isti multi? Respōdent Cabalistsæ רבים sunt Romani, Babylonij, Iones, Medi. Aut postremum non relatiuè ad aliorum uerborum cōstitutionem destinantur, sed earum quælibet secundum suæ proprietatis significationem sumitur, ut quando duorum seculorum mentio fit, futurum seculum iod litera significat, & litera he seculum præsens, uidelicet istum mundum, Gen. 2. Istæ sunt generationes cœli & terræ בה בראם .i. in he creauit ea. Nimirum extrema scilicet hæc de literis consideratio ad substantiam characteris attinet quoad se, at nequaquam ad accidentalem relationem uti superiores tres, quantum ad aliud. Sic enim iam hac destinatione significant uel iuxta Grammaticam institutionem res ipsas, positione prima oblatas, uel numeros arithmetica disciplina ordinatos, uel nonnullas rationes uerbis magistrorū nostrorū applicatas, uel deniq̃ omnem creaturā à prima causa profectā, & rursus in primā causam reducibilē. De primitiua positione literarū ita mōstrant, q̃ Aleph, sit uia seu institutio, Vnde dicit Iob 33. Docebo .i. instituā te sapiētiam. Beth, domus. Psal. 23. Habitabo in domo Domini. Gimel, retributio. Psal. 116. Quia dominus retribuit tibi. Daleth, ostium, fores uel ianua. Gen. 19. Et propè erant ut frāgerent ostium. He, ecce. Gen. 47. Ecce uobis semina. Vau, uncinus retortus. Exo. 26. Quarū erunt capita aurea. Sdain, arma. 3. Reg. 22. Et arma lauerunt iuxta uerbum Domini. Heth, terror. Iob 7. Terrebis me per somnia. Teth, declinatio, per metathesim thet. Prouerb. 4. Ne declines ad dexteram & ad sinistram. Iod, cōfessio laudis. Gen. 49. Laudabunt te fratres tui. Caph, uola. Eccles. 4. Melius uola plena requie. Lamed, doctrina. Psalmo 143. Doce me facere uoluntatem tuam. Mem, aqua. Isaia 55. Omnes sitientes uenite ad aquas. Nun, filiatio. Isaia 24. Filium & nepotem. Samech, appositio. Deuteronomij 34. cap. Quia imposuit, hoc est apposuit, Moyses manus suas super eum. Ain, oculus. Exodi 21. cap. Oculum pro oculo. Pe,

Pe, os. Exo. 4. Quis posuit os homini. Tzade, latera. Exo. 25. Sex calami egredient de lateribus eius. Kaph, reuolutio uel circuitus. Exo. 34. Redeunte anni tempore. i. circuitu anni. Res, egestas. Prou. 10. Pauor pauperum egestas eorum, alij tamen hæreditatem interpretantur. Sinds, lob 4. Et dentes catulorum cõtriti sunt. Thau, signum. Ezech. 9. Signa Thau, super frontes uirorum. Ista est literarum Grammatica expositio, quomodo solent rebus quibuslibet nomina imponere uel primitiua uel deriuata. Nihil ut arbitror ab altiore speculatione alienum si quis figuratæ locutionis studiosus extiterit. Tum Philolaus, Nos inquit oportet (ut conijcio) senes elementarios fore, quibus denuo ferula sit opus. Nam interim multo studio ad alphabetũ redacti sumus. Et Marranus, Certè repuerascimus, hæc est Philolæ palingenesia tua illa Pythagorica. Quibus Simon, Nolite, inquit, respuere, magna profectò res est & digna philosophis, si Platoni uestro creditis, minime ep̄ridicula, ut in Cratylo Socrati uisum erat, cognoscere literas, non enim habemus quicquam inquit illo melius, quo de ueritate primorum nominum iudicemus, *ἐπεὶ πρὸ συλλαβαῖς τε καὶ γράμμασι ἡμίμητος τυγχάνει ἕκαστος ὀσίως, ὁρδοῦσα πρὸ δὲ διελίδου τὰ στοιχεῖα πρῶτον.* i. Quandoquidem syllabis & literis imitatio fit essentiæ, rectissimum est discernere elementa primum. Vnde puto dicta sunt elementa, quasi hylementa, hoc est materialia ex quibus minimis maxima fiunt; ut est illud Hesiodi, Si paruum paruo superaddas & simul omne componas, magnus fors tandem fiet acerus. Prouehere Simon, Philolaus ait, omnia enim uerè dicis, nos hoc sermone cum tua uenia iocati simus. Tum ille, Ad disciplinæ arithmeticæ numeros transibo qui literis Hebraicis designantur. Nec enim est ulla in orbis terrarũ spacio alia lingua, cuius literæ quoslibet numeros tam perfectè ostendant. Conati sunt tamen nouitij Græcorum Iudæos imitari, ut & similiter alphabeto suo numeros exponerent. Sed erat necesse duas sibi figuras intercalare, tam sexti quàm nonagesimi, quæ quidem figuræ literaliter ex ordine alphabeti non sunt. Schemata enim duo hæc s. y. figmentà sunt hominũ nouorum imitandi studio ductorum, cui res testes Homericos libros citamus. Sanè Romani paucos numeros literis explicant, de qua re Priscianum Cæsariensem legitis olim ad Symmachum de numeris, ponderibus & mensuris scribentem. Faciamus itaq; numerorum quatuor gradus, quorum primus est digitorum, secundus denariorum, tertius centenariorum, quartus millenariorum. Primus gradus alphabeti figuris notatur ab Aleph ad Teth. Suntq; signacula nouem, singillatim numeros nouem referentia, ut *א ב ג ד ה ו ז ח ט* id est, Vnum, duo, tria, quatuor, quinque, sex, septem, octo, nouem. Secundus denariorum ordo, nouem quoque continet Alphabeti figuras, *י כ ל מ נ ס ע פ צ* id est, Decem, uiginti, triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, septuaginta, octogin-

octoginta, nonaginta. Tertius gradus centenariorum habet similiter
 nouem characteres, קרשהרסוהז id est, Centum, ducenta, tre-
 centa, quadringenta, quinquaginta, sexingenta, septuaginta, octingen-
 ta, noningenta. Quartus gradus est millenariorū, in quo reuertendum
 est ad priorum numerorū figuras, quanquam esse debent statura gran-
 diores ita ut dicatur magnum Aleph, quasi Aleph latum, & pronuncia-
 tur per patha secundum a Italicum. Sic beth magnum, quod duo millia
 significat. Inde usq; ad nouem millia, demum iod magnum decem mil-
 lia, quo in ordine quidam pro statura solent figuras apicibus notare.
 Deinceps non figuris utuntur, sed uerbis רבו רבותים id est, mille mil-
 lia, bis mille millia, & reliqua. Viam istam Alphabeti numerorū, maxi-
 mopere sunt amplexi Cabalistsæ, qui dicunt annorum duo millia, ini-
 tium præcessisse, antequam hic mundus fieret. Eo quod ante ראשית id
 est initium scriptura ponit Beth magnum dicens, בראשית. Ita sapiētes
 nostri exponunt eum locum Prouerb. 8. Dominus possedit me initio
 uiarum suarum, anteq; quicquam faceret extunc. Quicquid uero millia
 transgredit, infiniti loco habetur. Nam finis numerorum in sacris mil-
 lia sunt, ut cum uellet Dauid infinitatem precij ostēdere Psal. 119. dixit,
 Bonū mihi lex oris tui super millia auri & argenti, hoc est sine numero.
 Tertiam nunc speciem substantiæ literarum breuissime recenseamus,
 quæ ad aliquas magistrorum nostrorū intentiones referuntur, ut aleph,
 beth, illis significat prudentiam, & gimel dalet remunerationē paupe-
 rum, & mem. i. Meamar, uidelicet sermonē apertum & sermonē occul-
 tum, & sic de alijs, quæ paulò inferius recitabimus Thalmudicis tamen
 usu frequentiora. Quarta earum literarū species consistit in rebus cōdi-
 tis atq; creatis omnibus, maximè quidem utilis Cabalæ studiosis, quo
 facilius creaturas reuocare in creatorem possint, id quippe quod illius
 disciplinæ maximum est & singulare studium. Literas igitur in suum
 qualq; ordinem locabo, ut elementa singula singulariter cognoscatis,
 atq; sic incipiam: Ab aleph usq; ad iod ordines siue chori angelorum si-
 gnificantur, quos intelligentias separatas & formas liberales incorpo-
 reas & insensibiles philosophi appellant, progressas & deriuatas à uir-
 tute dei, qui formam non habet neq; imaginem neq; similitudinē. Dixit
 enim Isaia quadragesimo capite, Cui assimilauistis me & adæquabor?
 Et paulò antè, Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem
 disponetis ei? Cæterum mansio ista nominatur, עולם המלאכים id
 est, seculum angelorum siue mundus angelicus. Deinde à litera caph
 ad literam zade cœlorum ordines designantur, qui Dei creatoris uir-
 tute donati ab angelorum influxu dispensantur, & uocatur עולם הגל
 גלים id est, seculum orbium seu sphaerarum. Porrò à zade ad thau in-
 terueniunt quatuor elementa cum suis formis, & simul omnia mixta
 tam uiuentia, quam non uiuentia, quæ à Dei uirtute pendent, quibus
 influat

influit esse & uiuere: ut est in Isaia, Creans coelos & extendens eos, firmans terram & quæ germinant ex ea, dans flatum populo qui est super eam, & spiritum calcantibus eam seu ambulatibus in ea. Diriguntur autem ab influentijs angelorum & sphærarum: atq; totum id uocatur עלם היסודות id est seculum elementorum, & in eo est homo qui appellatur עלם הקטן id est seculum paruum, quod Græci dicunt μικρόκοσμος hoc est Minor mundus: seu rectius, paruus mundus. Nam in homine ipso relucent omnium creaturarum proprietates summarū & infimarum. Hæc fortè utilius memoria repetemus, si quorū nam literæ singulæ perhibeantur esse symbola, demonstrabimus: rem sanè iucundam, & antiquissimis autoribus celebratā: ne sint futuri aliquando, qui hanc artem ut tenuem ac ieiunam cauillentur. Est igitur

א Aleph, nota summarum & altissimarum rerum, quæ primo effluxu diuinæ bonitatis subsistunt: utputa angeli, qui dicuntur חיות השרש haioth, id est animalia sanctuarij, uel potius uitæ absque medio subter Deum. Hi angeli uirtute Dei, proximè inferiores purgant, illuminant & perficiunt, quæ cōmuni uocabulo, illorū dicitur influentia.

ב Beth, secunda litera, secundum significat ab ipso deo gradum angelorum, qui dicuntur אופנים Ophanim, id est formæ seu rotæ, ac secundo loco deriuantur à Dei uirtute per intelligētiam priorem, & ipsi à deo quoq; inferioribus influunt. Dixere simul etiam sapientes quod Beth sit nota sapientiæ.

ג Gimel, repræsentat ex essentijs superioribus angelos, qui dicuntur אראלים Aralim, id est angeli magni, fortes & robusti, qui descendunt ordine tertio à diuinæ maiestatis bonitate, illuminanturq; uirtute Dei per intelligentiam secundā, & ipsi pariter inferioribus influunt.

ד Daleth, symbolū est emanationis quartæ apud superos, eorum qui dicuntur השמלים Hasmallim, & in uirtute Dei per medium intelligentiæ tertię influuntur, & illa uirtute inferioribus influunt.

ה He, litera designat entia superiora, quintæ ab ipso Deo emanationis, quæ sunt שרפים id est Seraphim, & influuntur de uirtute dei per mediū intelligentiæ quartæ, ac eadem uirtute inferioribus influunt.

ו Vau, notat essentiam supernorum emanationis sextæ, qui dicuntur מלאכים Mallachim, id est angeli, & influunt de uirtute Dei per medium intelligentiæ quintæ, ac eadem uirtute inferioribus influunt.

ז Zain, signaculū est spirituum beatorum superiorū emanationis septimæ qui nominantur אלהים Elohim, id est dij, & influuntur de dei uirtute per sexti ordinis angelos, ac eadē uirtute inferioribus influunt.

ח Heth, signum est superiorum emanationis octauæ, & sunt angeli qui uocantur בני אלהים Bne Elohim, id est filij Deorum, de uirtute El, per angelos septimi ordinis infusi, ac eadem Dei uirtute inferioribus influentes.

ט Teth

ט Teth, nota est angelorum emanationis nonæ, qui uocantur כרובים Cherubim, & influuntur de uirtute Dei per mediū intelligentiæ octauæ ordinis, & eadem uirtute inferioribus influunt.

י Iod, litera decima significat essentiam intelligentiarum emanationis decimæ, appellantur autem ישיים Issim nobiles & patricij, suntque omnibus hierarchijs inferiores, & Dei uirtute illustrantur per nonum chorū, eademque uirtute influunt filijs hominū cognitionem & scientiam rerum mirificamque industriā. Vnde dicuntur qui tali sunt præditi facultate filij ישי id est, homines nobilis intelligentiæ, de quibus Psal. 49. Quisque terrigenæ & filij hominum, quod proprie sic legitur, tam filij plebei que filij patricidij, quasi diceret, tam agrestes quam nobiles. Eam denominationē ab hoc intelligentiarū ordine sumimus nos ipsi. Est enim in nobis intellectus agens summa pars animæ quam Aristoteles ψυχὴ hoc est mentem appellat, quæ nobis sola de foris aduenit. Inde procedunt uisiones, prophetice ac omnia magna & sancta, uocatur autem שכל המועיל quo finitur mundus angelicus. Sequitur

כ Caph, ea litera designat primum mobile ab ipso El Sadai, tanquam à causa prima immediatè licet per rationalis uitæ spiritum communicatiuè motum, qui est angelus Metatron, & dicitur intellectus agens mundi sensibilis per penetrationem formarum inferioribus omnibus uiam præbens, quare influit uirtute diuina in omne quod est mobile. Caph finalis significat girum stellarum fixarum, quæ sphaera octaua nominatur quātum ad nos, sed quoad superiora est orbis secundus in duodecim zodiaci signa diuisus, quæ nos מולדת appellamus, influiturque de uirtute Dei per medium intelligentiæ ipsius caph, similiterque inferioribus influit.

ל Lamed, est signum primæ spheræ planetarum, & dicuntur לבת quasi ambulones, quos Latini erroneos appellant, instar Grecorum qui ob id eos asserunt esse πλανήτας. Diciturque orbis septimus Saturno attributus quem שבתאי nuncupamus, influit & influitur.

מ Mem, apertum notat spheram Iouis qui à nobis יריש nominatur, & à uirtute Dei per medium intelligentiæ superioris influitur, eademque uirtute inferioribus influit. Mem clausum est symbolū spheræ Martis, quem appellamus מאדים orbis quinti, & uirtute Dei creatoris influitur per angelum proxime superiorem, & eadem uirtute inferioribus influit.

נ Nun, significat luminare maius, quod uocatur שמש id est, Sol, & eius sphaera dicitur orbis חמה influiturque à Deo per medium intelligentiæ sextæ, qua & influit in inferiora. Nun finale spheram indicat Veneris, quæ à nobis uocatur נוגה Noga, & Dei uirtute constat, influitque mediante intelligentia septima.

ס Samech, est symbolum cancellarij, qui dicitur סבב Cochab & Latine

Latinè Mercurius, influitur autem uirtute dei à superioribus, eademq̃ uirtute inferioribus influit.

☿ Ain, est nota sphæræ Lunæ, quæ à nobis dicitur ארבעה עשר Iareah, & apparet quasi oculus sinister mundi. Estq̃ inter astrifera ultimus orbium: & propter albedinem quandoq̃ nominatur לבנה Cuncta hæc facultati astrologicæ committimus.

♃ Pe, significat animam intellectualē, singularem & uniuersalem, & dirigitur ab intelligentijs separatis quibus infunditur à Deo tam in sphæris quàm in stellis & in omnibus animatis superioribus & inferioribus sphærarum & elementorum. Phe finale denotat spiritus animales qui diriguntur ab intelligentijs superioribus de uirtute atque mandato Dei.

♄ Zade, symbolizat materiam tam cœlorum quæ est intelligibilis, quàm elementorum quæ est sensibilis, omniumq̃ mystorum. Diriguntur autem uirtute diuina per intelligentias separatas, & per formas proprias. Zade finale monstrat elementorum formas, quæ sunt ignis, aer, aqua, terra. Et reguntur diuina uirtute per angelos qui dicuntur אשפים Issim, & uirtute cœlorum, & uirtute materiæ primæ quæ est fons & origo cunctorum elementorum.

♅ Kuph, est symbolum inanimatorum & mineralium & eorum quæ dicuntur elementata & mista. Diriguntur autem uirtute diuina per sphæras cœlestes & intelligentias separatas quæ uocantur אשפים Issim. Et influunt inferioribus in regione quatuor elementorum.

♆ Res, significat omnia uegetantia fructus & fruges ac terræ nascencia, influunturq̃ uirtute Dei à corporibus cœlestibus & intelligentijs separatis nomine אשפים itemq̃ complexionibus elementorum.

♇ Sin, designat omnia sensitiua tam reptilia terræ ac progressiua, quàm aquarum, pisces & aeris uolucres simul, & quæcunque irrationalia uitalem motum habentia, quæ uirtute Dei reguntur à corporibus cœlestibus & intelligentijs quas uocamus אשפים & complexionibus elementorum.

♈ Thau, est symbolum hominis & nature humanæ quæ est perfectio & finis omnium creaturarum, dirigiturq̃ à Deo complexionibus ac qualitatibus elementorum iuxta influentias cœlorum & per officia peculiaria intelligentiarum separatarum אשפים Issim, qui sunt angelicæ conditionis, & sicut sunt finis ac consummatio in mundo angelorum, ita est homo finis & perfectio creaturarum in mundo elementorum, quin potius in mundo uniuersorum, constitutus est enim ex duobus mundis, sicut scriptum est, Formauit dominus Deus hominem de limo terræ, & spirauit in faciem eius spiraculum uitæ,

TRactantur hæc uberius à nostris maioribus, quorum posteris nobis clarè apparet erga sacras literas ardentissimus amor, qui de omnibus etiam minutissimis rationem reddere studuerunt. Verbi causa,

De Aleph scriptum est in libro הבהיר id est de Candore, ubi sedit R. Amorai, & disputavit quare Aleph ponatur in capite Alphabeti: & respondetur, quia fuit ante omnia, quinetiam ante legem, quod de R. Rahumai, eius libri autore, commemorat Mnahem Racanat, in distinctione Geneleos prima. Iterum autem quamobrem proximè sequatur Beth, certè quia fuit legis initium. Et quare Gimel, non sit nominatum gidel, cum in sacris literis præponatur גיל & sequatur גמל Gen. 21. ubi scribitur ויגדל חילך ויגמל Talia & his paria scrutari certè non sunt dedignati sapientes uiri. Quanquam sunt etiam aliquo numero, qui breuitatis causa, reddere aliquorum rationes prætergressi, tantùm scripsere quæ simpliciter ad rem attinent, quoniam semper ad sublimiora omni diligētia & studio conati sunt properare, ut R. Iacob Cohen, in libro cui titulus est פירוש השם הקדוש id est, expositio nominis sancti. Nam de Alphabeto strictim sic dicit,

1.	1	א Aleph	אור	} ac si enumerasset ips uerbis,	Aura,
2.	2	ב Beth	חיים		Vita,
3.	3	ג Gimel	שלום		Pax,
4.	4	ד Daleth	חכמה		Sapientia,
5.	5	ה He	ראיה		Vifus,
6.	6	ו Vau	שמיעה		Auditus,
7.	7	ז Zain	ריחה		Odoratus,
8.	8	ח Heth	שיחה		Locutio,
9.	9	ט Teth	לעיטה		Infusio,
10.	10	י Iod	משבב		Cubatio,
20.	11	כ Caph	עושר		Opes,
30.	12	ל Lamed	מלאכה		Negocium,
40.	13	מ Mem	מים		Aquæ,
50.	14	נ Nun	הלך		Meatus,
60.	15	ס Samech	רוח		Spiritus,
70.	16	ע Ain	שחוק		Rifus,
80.	17	פ Pe	זרע		Semen,
90.	18	צ Zade	חרור		Suspicio,
100.	19	ק Kuph	שינה		Sopor,
200.	20	ר Res	חן		Gratia,
300.	21	ש Sin	אש		Ignis,
400.	22	ת Thau	ממשלה		Potestas.

Nu. or
meri. do

Hæc

HÆc & eiusmodi reliqua quæ audistis ex patrum monumentis quanto potui breuissime decerpsi, ut uobis uel aliquam degustationem literariæ professionis exhiberem. Scripsit enim de ijs non negligenter, insignis autor Rabbi Akiba, quem imitati sunt complures ex nostris homines literatissimi, quos multo dignamur honore. Dixerunt enim, quòd in expositione Alphabeti, latent multi sensus. Et Rabbi Abraham Aben Ezra, de hoc in libro, qui præscribitur, סור תורה id est, de Mysterio Legis, ita inquit, והאמת כי סור תורה למי שירא שילמד מזה החכמה id est, Et uerum est, quòd bonum sit hoc, ut intelligatur, quia discitur ex eis sapientia. Non ut omni tamen uitæ nostræ tempore, in literatoria laboremus arte (ait ipse) ut dies ac noctes in uoluminibus Rabbi Iuda torqueamur, qui primus fertur Hebræis Grammaticus esse; uel in illis uiginti libris, quos de Institutione literaria Marinus composuit: uel quos Samuel Nagid, eadem de re duos & uiginti ædidit. Hucusque Rabbi Abraham Aben Ezra, nec frustra sensit ita homo prudentissimus & literarum peritissimus. Ad maiora enim & altiora, nati sumus.

DIXI modò, quæ ad substantiã literæ pertinent considerationes quatuor. Nunc mea opinione terminandum est, id quod accidentaliter relatione literarum agere dudum cœpimus, & נטריון id est, Notariacon appellatur, quæ in parte id consideramus, quæ litera quam dictionem significet. Habet autem tres quoque species. Quum enim signaculum aliquod ab initio dictionis accipit, & (ut fieri solet) apicibus in sublimi notatur, iam ראש התיבה id est, caput dictionis nominatur, atque de more ita scribitur ה. Quando item sumitur à termino & fine uerbi alicuius propositi, tunc סוף התיבה id est, finis dictionis, cognominatur: quod consueuerunt figurare, hoc modo ס. Sin autem à singulis uerbi cuiuslibet literis notæ singulæ deducuntur, id tunc generali uocabulo notariacon appellamus. Ad hæc Philolaus ait, O noster Simon quàm sunt hæc externis hominibus arcana & recòdita. Tum ille, Multo fortè occultiora, inquit, ostēdam uobis in hac tertia Cabalæ parte, quæ תמורה nominatur, ubi mutua fit literæ pro litera positio, & totiens fit quotiens alphabeta permutantur. Permutantur autem iuxta numerum literarum bis & uigesies, quia uiginti duas legimus Iudæorum literas, semperq; binis quibusq; literis coniugatis licebit alteram sumere pro altera, & ea combinatio dicitur תורה ut si ex istis sex literis Alphabeti Latini, a b c d e f continuo binas & binas coniugauero, quatenus sub iugo primo sint a b, sub secundo c d, sub tertio e f, uelimq; per epistolam, huius artis peritum aliquem hortari, ut supplicaturus principi, cadat ante pedes eius. Sic scribo, d b c f, quod ille intelliget Cade, ita & de alijs. Totum hoc opificium euenit ex Alphabeticaria reuolutione, ut succedat mutuo litera

pro litera proprio sibi iugo combinata, scilicet uicissim a pro b, & b pro a, similiter c pro d, & d pro c, item q̄ e pro f, & f pro e. Quod facilius in Hebraicis nullo quidem obstante procedit, quia uoces quas Latini uocales nominant non sunt in ordinem Alphabeti Iudæorum repositæ. Prisca igitur ætate motus inde pater noster Abraham dixit, ut in libri Ietzira capite 2. legitur, Aleph cum omnibus & omnia cum Aleph, haud secus atq̄ Beth cum omnibus & omnia cum Beth, & ita de singulis. Quare ut exemplo id fiat manifestius, uiginti duo alphabeta producam in medium, quæ in eodem creationis uolumine Abraham scite admodum & utiliter ordinauit.

XXII. Alphabeta R. Abraham.

אל	בת	גש	רר	הס	רז	זפ	הע	טס	יו	כמ
אב	גה	דש	הר	וק	זז	חפ	טע	יס	כג	למ
אג	רת	הש	ור	זק	חז	טפ	יע	כס	לג	כמ
אד	נג	הח	וש	זר	חק	טז	יפ	כע	לס	מו
אה	בו	ות	זש	חר	טק	יז	כפ	לע	מס	גז
אי	נה	גז	זח	הש	טר	יט	כצ	לפ	מע	זס
אכ	ני	גח	חת	טש	יר	כט	לז	מפ	נע	דס
אל	ט	גו	דה	טת	יש	כר	לק	מצ	זפ	כע
אמ	נה	גז	דו	ית	כש	לר	מו	נז	ספ	הע
אנ	נט	גח	דז	הו	כת	לש	מז	וק	סז	עפ
אס	ני	גט	רה	חז	לת	מש	נר	סק	עז	רפ
אז	כג	גי	רט	חה	רו	מת	זש	סו	עק	פז
אח	כל	גב	רי	הט	רה	נת	כש	ער	פק	זז
אט	כמ	גל	רב	הי	רט	זח	כה	עש	פז	זק
אצ	כג	גמ	רל	הב	רי	זט	עה	פז	זר	הק
אב	כס	גז	רמ	הל	רז	זי	הט	פת	זש	קו
אג	כע	גס	רנ	המ	רל	זב	הי	טה	כש	זו
אד	כפ	גע	רס	הנ	רמ	זג	הב	טי	קת	רש
אז	כצ	גפ	רע	הס	רז	זמ	חל	טר	רת	רש
אח	כק	גצ	רפ	הע	רס	זנ	חמ	טל	יב	שת
אט	כר	גק	רז	הפ	רע	זס	הג	טמ	יל	בת
אמ	כש	גר	רס	חז	רפ	זע	חס	טז	ימ	בל

Elemen:

Elementorum hæc uigintiduorum commixtio, nequaquam erit rusticè ac indoctè intelligenda: omnia enim spiritus sunt. Sic in libro Iezira scribitur, Et sculpsit cum illo spiritu Deus uigintiduas literas, tres matres, septem duplices, & duodecim simplices: & quælibet illarum est spiritus, ad contemplan- dum itaque spiritualiter ingenti cum gaudio nobis tradita hæc sunt, non ad obloquendum, non ad irridendum, sed pia fide mysteria Scripturarum amplexandum. Credentes enim, literis facilius altiora speculamur, & abscondita confidimus in literis reperire posse, quasi Dei sermonem in medio caliginis, qui dixit ad Moysen: Ecce ego uenio ad te in densa nube, ut audiat populus cum loquar tecum, quin etiam בַּר id est, uiginti duabus, credent in perpetuum. Oportet nanque Cabalisticam non aniliter, sed fortiter credere, & quæ sunt patrum mandata literis, singulari amore ac animo iucundo lætoq; recipere cum gaudio & fiducia, ut Psal. 70. Exultent, & lætentur בַּר id est, uiginti duabus, qui quærunt te. Nam duas & uiginti literas scitote fundamenta esse mundi & legis, ut copiose in libro tractatur Horti nucis, secundo: quem uel legistis, uel legetis. Tum Philolaus, Certe, ait, tales libros nec legi, nec uidi unquam, qui etiam non parua usque huc opera, ubi nam laterent scrutatus sum. Et Marranus, Nescio, inquit, quo pacto illiusmodi librorum tanta Iudæis parsimonia sit, ut ne amico quidem eos liberaliter edant, aut quocumq; tamen ære uendant. Tunc Simon, Statutum nobis est, inquit, arca- na legis non dari peregrinis, sed לִירְעֵי הַבַּיִת id est, consiliario sapienti: non domestico etiam consiliario tantum, nec sapienti modò, sed simul consiliario sapienti, qui non sit extraneus, & non sit indoctus. Nec id ægrè feratis, uos obsecro. Sepe nanq; imminentis periculi causa in tam diuturna dispersione cõstitutis nobis conuētus patrum sollicitus pro- uide statuit, בַּר שְׁחֵרָא בָרַח בְּמִצְרַיִם בַּר בְּאֵהָרֹוּחָ id est, Ea lege ut ipse fugeret ab eo, in quod cecidit posterius. Moysè nostro Ægyptio auctore, qui causas enumerat, & recitat euenta in capite 71 libri Perplexorū. Sed spero uos hæc & alia nostræ gentis boni consulere, quare ista disputatione dimissa partem artis Cabalisticæ tertiam prosequar. Accepi- stis de Combinationibus literarum ducentis & quadraginta duabus permutationes coniugationum ducentas triginta unam, præter alpha- betum uulgò consuetum, cuius tamen binas quasq; suo ordine literas pariter etiam connectere ad mutuas uicissitudines solent. Rem uulgò exilem, ac fortè prima specie imperitis contemptam, sed quæ tamen ue- niat plurimum exaltanda hominibus. Vt legitur Psal. 12. בָּרַם וְלֵבָ לְבָנָי אֲרִים id est, Exaltando despectiones filijs hominum. Ad quod ibi citat R. Salomon, id quod dicitur à Psalmista, lapidem quem reprobaue- runt ædificantes, factus est in caput anguli. Vos equidem oro, haud negligenter considerate, quòd non frustra scriptum est בָּרַם nam de

menti patiatur. Vt produceret (inquit) rem in uerbo & uerbum in re, quousque restitueret omnes res in fontem resplendentiae, & resplendentiam in uerbum, tanquam fontem cuius nec terminus sit, nec numerus, ad lucem inaccessibilem augmento tenebrarum reconditam in uniuerso quadraginta duarum literarum. Hucusq; Hamai. Appellant autem hoc tam uenerandum & colendum nomen duabus & quadraginta literis designatum praestantissimi sapientum, quorum memoria in benedictione est קודש ומקודש id est, Sanctum & sanctificatum. Ideoq; per alphabeticæ reuolutionis commixtionem rudibus & indignis occultatum, atque tantum sanctis contemplatiuam uitam agentibus, ex alphabeticaria combinatione per Ieremiam est reuelatum, qui saepe legere solebat in libro Ietzira, ut reperitur scriptum בספר בטהוץ id est, in libro de spe, cuius autor est Rabi Iuda, qui composuit illum. Cumq; Ieremias librum Ietzira multum & saepe nocturna uersaret manu atque diurna, uenisse ad eum בת קול id est filia uocis, dicitur, quæ iuberet illum tribus annis uolumini eidem insudare. Post itaque annorum trium finem, quando iam ei placuit characterum coniugatio & tractatus, ut operaretur in eis, mox sibi atque sodalibus creatur homo nouus, & in ipsius fronte scriptum erat, יהוה אלהים אמת id est, Tetragrammatus Deus uerus: tum sentiens ille homo nuper creatus, scripturam in fronte, haud ultra remoratus est, quin subito citata manu primam dimoueret ac adimeret literam in אמת quæ est Aleph. Ita manebat reliquum his uerbis, יהוה אלהים אמת id est, Tetragrammatus Deus mortuus. Ob quam rem Ieremias indignatione percussus scidit uestimenta sua, & dixit ei, Quare tu deponis Aleph ab Emeth? Qui respondit, Quoniam defecerunt ubique à fidelitate Creatoris, qui uos creauit ad imaginem & similitudinem suam. Dixit Ieremias, Quomodo igitur apprehendamus eum? Respondit ille, כתבו : האלפא ביתוהוה לבופרע באותו העפר חנורף כבונות לבכנס : id est, Scribite alphabeta ad spacium in hunc puluerem dispersum, iuxta intelligentias cordium uestrorum. Et fecerunt ita. Et factus est ille homo in horum conspectu puluis & cinis, atque sic disparuit. Quare Ieremias se tunc ab ipso Deo uirtutes & potestates Alphabetorum & Elementariarum commutationum recepisse assererat: nam dispositionem coniugationis de libro Creationis antè nouerat: inde ad posteros Alphabeticaria hæc Cabala, id est Receptio, transmigravit: per quam, arcana Diuinorum maxima panduntur. Quum enim per omnes literarum combinationes nomen illud magnum (Tetragrammaton) & pro uiribus maximis extollendum, ab ultimo ad primum circumduxerimus: tum se nobis Diuina eius notitia liberaliter ostendet, ac uoluntati nostræ suas facultates offeret, clementerque subiiciet, si nos inuenerit dignos, atque animi puritate, fidei synceritate, spei

firmitudine amoris ardore præditos & munitos. Noluerunt enim patres nostri (ut Rabi Tarphon, Rabi Moyfes Ægyptius, & Rabi Hamai, cæteriꝫ scripserunt secūdam præcepta Magistrorum nostrorum illud nomen cuiquā mortali ostēdere, nisi admodum digno. Sic enim dixerunt, quòd non tradatur nisi humili, & ei qui stat in dimidio dierum suorum, non iracundo, nec ebrioso, nec prauis moribus scedato; sed uiro pacifico, & qui suauiter loquatur cum creaturis, & qui custodiat illud cum mundicia, talis enim dilectus est sursum & circa nos desideratus deorsum, & timor eius cadit super creaturas. Vt uerò nomē illud uobis patefaciam, more Cabalistarum, primò partiā quadragintaduas literas in septem uerba, deinde quodlibet uerbum in duas dictiunculas, quarum singulæ contineant iuxta idioma linguæ Hebraicæ ternas literas. Facta igitur multiplicatione arithmetica dicendo sexies septem, erunt quadragintaduo, scilicet literarum eius nominis collectio uniuersa quam inspectioni oculorū uestrorum hoc charagmate subiicio sic, **שגת במא שגתבז מיהאזב ימיהתא זגהפז תגהמזא תגהמזא זאזפאז**
 Equidem hoc in uersu dum quotas quasque literas comprehendero, confestim mihi alterā pars dictionis unius ē septem quæuis dissyllaba nascitur. Vna enim quæcꝫ huius tam preciosi nominis dictio sex constare characteribus dignoscitur, tamen Hebraicis tantum, non autem alterius linguæ: nam Latine pluribus erit opus, ut Sagathbama, Sagaththecaz, Miathazab, Lemibatha, Zethaghaphaz, Thegazama, Zazpapas: quæ in antiquorum uoluminibus inueniuntur usqꝫ hodiernum in diem Romano sermoni peregrina & incognita, sed non idcirco despicienda, quòd dura sunt, & barbara. Nemo enim tam lippis oculis in aspectu sacrorum utatur, ut recondita contemnat. Nemo auribus in audiendo diuina, tantas delicias indulgeat, ut solum ea ueneretur, ea laudet, ea sequatur quæ sensibus sint iucunda, oculis amœna, tactu mollia, & uocatione blanda. Sed spiritalia capestat magis quā corporalia, & constantia magis quā leuia, ueraꝫ magis quā fucata. Enimuero sæpe aspera & horrida præcedunt Dei præsentiam. Recordamini quæ contigerunt Eliæ prophete, cum in monte dei Horeb intra cauernas & in specu lateret, nonne dictum erat ei sic, Ecce Tetragrammatum incedit & flatus grandis atqꝫ fortis, subuertens montes & discindens ac conterens petras ante tetragrammaton, non in flatu tetragrammatum, sed post flatum commotio, & non in commotione tetragrammatum, sed post commotionem ignis: non in igne tetragrammatum, sed post ignē uox submissa tenuis, & in illa uoce locuta est ad eum gloria tetragrammati, quæ nominatur **יהוה** Ita uos post desertum, horridum & senticosum, post montem & petras, post flatum & terræ motum, post ignem, post uocem in ipso cauernarum & specuum uestibulo dimissa occupationum secularium multitudine, audietis gloriam
 Dei

Dei ad uos loquentem, Quid uobis hic? Pergite ultra, ut extat enarratum 3. Regum 19. Igitur non hic standum est, sed reuerendum nobis cum Elia propheta in uiam nostram per desertum, hoc est per has hispidas barbaricarum connexionum reuolutiones & perplexas uepres in uiam sacrae atque canonicae scripturae, uiam uere nostram quae est ueritas eloquiorum Dei ut ungamus regem in Syria qui ab unctione dicitur Messiha. Tantis pernanque per coniugationes duorum & uiginti Alphabetorum ambulabimus, dum ad supremum atque primum Alphabetum uigilanti sollicitudine ac indefessa diligentia uentum fuerit. Oportet enim nos artificiose per singulas combinationes tam diu discurrere quousque uox Dei pateat, & apertus se nobis offerat sacratissimarum scripturarum textus. Illa nempe uox Dei omnibus Alphabetis à primo ad ultimum uidelicet uigesimum secundum, uirtutem suam & ualorem largiter impluit, ut combinationes aliquanto maiorem efficaciam quae reputantur non significatiuae quam nomina primario significato praestent, ueluti radius solis fortius quidem urit quam sol ipse unde manauit. Hinc illud extat Mirandulani Comitis in Conclusionibus, ubi sic ait, Quaelibet uox uirtutem habet in Magia in quantum Dei uoce formatur. Praesentis ergo nominis quadraginta duarum literarum uirtus, operatio, uigor, efficacia, complementum & perfectio à dei uoce pendet, quam intendimus per omnes omnium Alphabetorum connexiones & retia uenari, donec septem nomina quadraginta duabus literis comprehensa, usquam in scriptura sacra comperire queamus. Verbi causa. Si quaerantur ex primo & uigesimo Alphabeto similiter septem uerba quae possint uel ullius diuinæ scripturae uersus esse symbola, reponantur mihi salua ut sunt memorata superius. Itidem ex ipso & uigesimo, adhuc autem & decimo nono & eodem modo deinceps omnia percurrendo usque ad primum quod à suo exordio ceu reliqua nomen accepit, ut diceretur, אלבת id est, Albath, cuius ex combinatione hoc mutuemur exemplum,

תרל גוב הרל לאק גבל בקג בוב זלב קלר רזק לרו קנו קבק זצח
 Quod simul etiam est nomen diuinum quadraginta duarum literarum ex primo Alphabeto libri Iezira permutato, receptum. Sola namque permutata & transposita pater noster Abraham in eo creationis libro posuit, cum non dubitaret alioquin uulgaris Alphabeti rectum ordinem cunctis esse notum. Solent autem & hunc pari modo combinare dicentes, אבגז ut Rab Hamai docuit in libro illo de Speculatione, nomenque describit quadraginta duarum literarum etiam ex eadem sua combinatione productum sic, אקבזטש אקבבו טובשות
 זטנהבש ובקפתו בקפוטש ושוחהא Quod similiter, ut caetera, Deum benedictum iuxta suam proprietatem symbolicè significat. Sicut enim
 quadrili.

quadrilaterum ineffabile notat Deum ut est super omne esse, & Ehieh representat Deum ut est in omni esse, & Adonai Deum ut est omnium Dominator, & Sadai ut nullius eget: ita pari modo quadraginta duarum literarum siue recipiatur ex transpositis seu rectis combinationibus, quodlibet designat Deum, quatenus est creator coeli & terræ, uisibile omnium & inuisibile. Quamobrem ista uiginti tria nomina Diuina, quorum quoduis quadraginta duabus figuris pingitur, singula secundum uiginti trium Alphabetorum ordines ducuntur è duobus sacrae scripturae primis uersibus, In principio creauit Deus coelum & terram, terra autem erat inanis & uacua. Incipiendo à prima litera Beth, & in ultima Beth litera terminando, quæ cum sic Hebraicè leguntur ut sunt à spiritu sancto dictatae, quadraginta duas figuras absoluunt, semper ponentibus nobis literam pro litera sub u. no & eodem combinationis iugo. Inueniuntur & alij Cabalistsæ sublimius speculantes, qui transcendunt creationem & creaturas, & in sola Deitatis emanatione persistunt, quam sancte per nomen sanctum 12. characterum & per nomen quadraginta duarum literarum dignissimis & Deo deuotis hominibus sub fido silentio largiuntur, receptum & scriptum בספר אגרות הסודות id est, in libro Epistolæ secretorum, ubi ad quaestionem Antonini Romani de sacrosanctis nominibus respondit Rab Hakados, quòd ex Tetragrammato fluit nomen duodecim literarum אב בן ברוך הקדוש id est, pater, filius & spiritus sanctus. Ex quo deriuatur nomen quadraginta duarum literarum, quod ita pronunciatum אב אלחים בן אלחים רוח הקדוש אלחים שלשה באחר אחר בשלשה id est, Pater Deus, filius Deus, spiritus Sanctus Deus, tres in uno & unus in tribus. O quanta est hæc altitudo, quanta profunditas, quæ sola fide apprehenditur. Tum Philolaus, Quanta uerò Simon, inquit, tibi agenda sunt gratiæ, qui omnia nobis tam dilucide atque clarè ostendis, si modò quicquam in hac arte clarum esse potest, ac non potius maxima pars horum in uolucris reclusa, & fugere ad salices uisa. Et Marranus, Tace obsecro Philolæ, inquit, Sine hunc progredi, an non uides? uesper ingruit, & hic quasi diurnum factus est. Porro tu perpetuò loquere Simon, quicquid rerum erit.

Tum ille, Compleui artem totam & edocui, nisi sunt quæ particulatim restare putetis de quibusdam nominibus Dei, & angelorum & uirtutum, & consecratis sigillis, quorum ui ac potestate facturos se multi multa promiserunt, quæ uulgò admiranda uideantur. Et Marranus, Obliuio fortè te cœpit, inquit, quòd de nomine duodecim literarum quoque dicturus eras, quamuis secundæ partis materiam esse affirmares, quæ iam præterijt. Tum Simon, Parum est quod de illo exponam, nisi quòd postquam crebro & frequenti prauorum hominum

num usu passim uileſcebat nomen Tetragrammaton antea cum tanta cura & ſollicitudine, cum tāta reuerentia & tam prudētī moderamine idoneis & electis tantum ſacerdotibus ſeptimo quoq; anno traditum, ut diſcerent per illud populo benedicere in ſanctuario: tunc ad maiestatem huius nominis cōſeruandam prohibitum fuit ſacerdotibus eo imprecari, ſolisq; ſummis pontificibus quotannis permiſſa erat eius pronūciatio in diebus ieiuniorum & propiciationis. Quare illius loco cæteris ſubſtituerunt nomen duodecim literarum, quòd eſſet aliquanto ſacratius quàm nomen Adonai, & tamen ineffabili Tetragrammaton longe minus diuinum, quo ſacerdotes in benedictionibus uterentur. Conſueuit autem quatuor his literis *הקב"ה* cum apicibus in capite cuiuslibet notariacè ſignatis conſcribi, & ita pronūciari *הסוד ברוך הוא* id eſt, Sanctus benedictus ipſe. Per quod benedictionem à Deo Numeri ſexto mandatam, poſterius ſuper populum pro Tetragrammaton ita proferebant: Benedicat te ſanctus benedictus ipſe, & cuſtodiat te. Oſtendat ſanctus benedictus ipſe faciem ſuam tibi, & miſereatur tui. Leuet ſanctus benedictus ipſe faciem ſuam ad te, & ponat tibi pacem. Quo in loco Salomon Trecenſis commentator ſacræ ſcripturæ ordinarius ſic ſcribit, *לבר הכהנים פורטים בפיהם להב"ה הקב"ה עומד אחרינו* ש"ב הנה זה עומד אחר בתלוי משגיח מן החלונות מבין אנבעות של כהנים: id eſt, Itaq; ſacerdotes diſtendunt manus ſuas dicendo, Sanctus benedictus ipſe ſtat poſt nos, ſicut ſcriptum eſt, En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, animaduertens de fenestris inter digitos ſacerdotum. Sic in uetuſti codicis membrana ſcriptum teneo, quamuis impreſſa quædam uolumina chartacea uerbis iſtis careant. Firmiſſime uerò credunt noſtri & nullatenus dubitant hac forma expreſſam benedictionem tantæ proſperitatis eſſe cauſam, quantæ fuiſſet, ſi nomen Tetragrammaton quod nunc Adonai pronunciant, in iſtis imprecationibus permaneret. Mutatio enim hæc facta eſt ad honorem Tetragrammati, ne totiens iteratum, neglectui tādē ſubiaceret, quod Deus Optimus Maximus omnium maximè auertat. Habetis omnem hortum Cabaliſticum, id eſt *גנה* tribus areolis diſtinctum, quæ ſunt Geometria, notariacon, thmura, & radicibus, herbis, floribus infinitis excreſcētē cum omni ornatu ſuo ad unum hortulanum reſpicientem, qui rigat, plantat, & incrementum dat Deus Optimus Maximus incomprehenſibilis, ineffabilis, innominabilis, cui eſt quoq; nomen incomprehenſibile, ineffabile, innominabile Tetragrammaton, ex quo fluit & deriuatur omne quod eſt ſacris ſacrum. Reliqua enim, ſi qua inueniuntur, rerum diuinarum ſymbola, notæ, ſacramenta, ſigna, proſectò ex hoc ipſo ducunt originem. Verbi cauſa *יהוה אהר ברוך* ſignificat Deus unus, per primam huius artis partem *גימטריא* operando Arithmeticè, ut ſuprà explanatū eſt: illud idem tamen nomen *ברוך* ſymbolicè repræſentat

sentat integrum ipsum nomen Tetragrammaton per secundam Cabalæ partem, ut scribit Ioseph Bar Abraham ciuis præfecturæ Salemitane in secundo uolumine Horti nucis, his uerbis, **המורח ב רבן ה המורח ז** id est, Iod commutatio eius caph, & sic he commutatio eius uau, & sic uau commutatio eius sdain, quo animaduertimus Deum in essentia sua unum esse unissimum, quo nihil est unius: quanquam multa secundum alias relationes dicuntur de ipso propter quæ uocatus est Elohim Kadofim, id est Dñj sancti. Iosue ultimo, & Elohim Haijm, id est dñj uiui, Deuteronomij 5. Et Malachiæ 1. de se ipso loquitur sic, **ואם ארונים אני איה מורח** id est, Et si Domini ego, ubi est timor meus, quo in loco se Deus pluraliue appellat Dominos. Iuxta immanetiam ergo unus est, iuxta egressiones autem plures, qui dixit, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Non quòd linguæ sanctæ mos fuerit, ut in summa constituti maiestate de se ipsis pluraliue loquerentur, ut Rab Saadia scribit in libro **אמורה** id est credulitatum. Hoc enim tenue argumentum est, quoniam subito post ipse singulariter loquitur ita, Faciam ei adiutorium simile sibi. Hanc unitatem & hanc pluralitatem in diuinis non inuiti admittunt Cabalistsæ diuersis rationibus, unde asserunt tres primas numerationes Cabalisticas **בהר חבמה בינה** unam esse summi regis coronam, ut scribit Rab Assè, in libro **יחיר** singulari unionum, seu collectorum. Cernitis hoc exëplo quòd omnibus Cabalæ partibus ultrò citrò promiscue utimur, uidelicet uniuersa literarum syllabarum & dictionum metathesi, deinde numerali supputatione, notatione capitali, & commutatione literali cum singulis speciebus quas priori sermone patefeci. Sic enim transponimus nomen Tetragrammaton, ut sit Va & Ia, oriaturq; **היה** id est essentia, quæ omnium rerum prima est, à qua sunt omnia entia uera & bona. Vnde Ehieh Adonai, significat Arithmetice tantundem quod Elohim, cuius summa 86. Sicut & **בה** nota est ipsius Elohim, si sic extendatur, **הא** hoc est **הי** id est 86. Et **הי** nomen Tetragrammaton, quia fit 26. quod si extendatur **הי** facit 112. & designat Tetragrammaton Elohim, hoc est Dominus Deus. De quo primum scribitur, Istæ sunt generationes cœli & terræ, quando creata sunt in die quo fecit Tetragrammatus Elohim terram & cœlum. Est autem nominis Tetragrammati principium Iah. Et ipsius Elohim medium Iah, & finis Ehieh Iah. Quod totum est perfectio ipsius **היה** id est essentiæ, quod significat **הי** id est ipsum, & **הי** esse diuinum. Vnde quotidiano tritum est usu, ut ipsum esse dicatur aliquid diuinum necessarium & incorruptibile. Omne quippe quod est quando est huius gratia necesse est esse, nec tunc contingit non esse. Virtus itaq; illius essentiæ ducebatur in operationem per uerbum Dei qui dixit **הי** id est sit, quo dicto creatæ sunt in una summa Ideæ uniuersæ ac uirtutes intellectua-

tellectuales absolutissimæ, per hoc quod ipse mandauit sic, Fiat lux, & mox facta est lux. Quam uniuersitatem secuta est angelorum ad ministeria deputatorū natura, quando dixit *בן ירחי*. & factum est ita, quod principem & sacerdotē magnum designat qui nominatur Michael, lucidum argumentū angelicę cōditionis, quod ex unitate & numero cętenario cōstituitur. Vnde putant primo die ideas extra causam primā esse productas & formas absolutissimas, quo ad esse & operari. Die autē secundo hinc angelos esse creatos. Nō enim in primo die aiebat *בן ירחי* i. factum est ita, sed in die secundo cum firmamentū fieret cœli, iuxta R. Eliezer de luce uestimenti eius creati. Decē enim uestibus indutus erat Deus quando mundū creauit, ut dicūt Cabalistsæ, ac de ultimi uestimēti sui luce sumpsit & creauit cœlos, nō quidem sensibiles, sed illos inuisibiles & intellectuales *היה רוחניות* i. entitates spirituales, de quibus Psaltes ait, Cœli enarrant gloriā Dei, ubi nō scribitur *שמים* i. cœli, quī sunt orbiculares, quod memorabiliter notauit R. Ama, in libro Reconditorū, Psal. 19. Sed *השמים* quibus addit̄ articulus ha, ut in summario argumento Geneseos legit̄, In principio creauit Deus Hasamaim. i. cœlos illos eximios, illos famigeratos, illos admirabiles, nunquā uisos nec mortalibus oculis uidendos. Alij nanq̄ cœli qui nō scribunt̄ per hunc articulū, sunt quidem firmamentū, sed tamē uocant̄ nomine cœli, quare scriptū est, Et uocauit deus firmamentū cœlos: & dicitur ipsius cœli firmamentū inuisibilis, inq̄, quod appellat̄ Cœli cœlorū: unde sequit̄ ita, Fiant luminaria in firmamēto cœli. Nimirū illa extensio in modum pelliculis tanq̄ literis inscripta luminaribus & stellis propter localem expansionem dicitur *rakia*, quod nos à firmitudine firmamentum appellamus. Nam cœlum inuisibile non egebat luminaribus, quoniam per se spiritaliter est illustrē, ac mentaliter à prima causa illuminatur. Ideo nominantur intelligentiæ separatae, de quibus ait autor causarum, Omnis intelligentia plena est formis, quæ dum intelligit dicitur audire & loqui: quare Moyses ait, Audite cœli que loquar. Et Dauid, Cœli enarrant gloriā Dei. Et Deus apud Oseam, Exaudiam cœlos, & isti exaudient terram. Vnde lumen propheticum descendit quod dicitur, *עספסלריא* i. uisio illuminans, quæ fuit Moysi: nam aliorum prophetarum uisio erat, *עספסלריא שאינה מאירה* id est, non illuminans, & ea dicitur terra. nonnihil mentionis in primo sermone de ijs habitum est. Equidem mihi rectē uideor credere ob id sapientes nostros dixisse, Aspectus Moysi sicut aspectus solis, & aspectus Iosue, sicut aspectus lunæ. In creatione igitur sensibiliū utitur Deus hoc symbolo intelligibilium, *בן ירחי* ut designetur ministerium angelorum rebus naturalibus con creatum sub nomine communi Michael, tanquā specie angelicæ appellatiuo, quæ per eam orationem, *בן ירחי* in sequentibus quinque dieum operibus recitatam iuxta primam Cabalisticæ artis partem equa.

litate numeri symbolicè significatur, per quod instituimur q̄ omnes angeli sunt eiusdem speciei, singula porrò corpora siue cœlestia seu terrena proprios habent rectores uirtutum ac p̄fectos operationum, tam ea quæ sunt rationalia, ut cœli, stellæ, homines, quàm quæ irrationalia ut bestia ac elementa. Philosophis nempe tum primum peripateticis, id probatur quod cœlum quodlibet sphæricum p̄ter formam suam essentialem habeat assistentem intelligentiam orbis sui motricem, quæ uocatur angelus, eo quod ad hoc officium missa, intelligens & uolens complet iussa creatoris, tanquam inter Deum & naturam uirtus mediâ à qua fiunt operationes in rebus quas natura earum uel non faceret, uel non sic faceret, quas alij prouenire dicunt à proprietate occulta & alij quia tale. Motus enim cœlorum & stellarum quanquam naturaliter est circularis, tamen ab oriente moueri ad occidentem uel e conuerso non naturæ est, sed uoluntatis. At habet liberam uoluntatem angelus, natura uerò ad certum solummodo instinctum coartatur, unde semper agit eodem modo, Angeli autem non mouent orbis semper eodem modo. Quo fit ut non semper eodem modo fiant mutationes horum inferiorum. Maximam nanq̄ uim ac potestatem angelica exercet conditio in res corporeas, quapropter intellectus agens à quo influunt formæ nominatur angelus, teste R. Moyse Maimoni, & appellatur, *שר של עולם* id est, P̄fectus uniuersitati, ut dixerunt sapientes nostri, uocaturq̄ Metatron, à quo quidem gubernantur omnes uirtutes singulares humane, animales & naturales, quæ pariter angeli dicuntur: eorum est multitudo quo ad nos infinita, sed quo ad creatorem certa, terminata & finita. Cuius rei Bresith Raba meminit, ubi legitur quod creator quotidie creat cœtum angelorum, quos alij uocant formas, quod sint substantiæ formales quibus tota sphæra generabilium & corruptibilium absque numero plena est. Haud secus atque uester quoque recepit Hesiodus, in operibus enim & diebus sic ait, *τοῖς γὰρ μύριοι εἰσὶν ὑπὲρ χθονὶ πολλοβοτέρη ἀθανάτων ζωὸς φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων οἱ γὰρ φυλάσσοσιν τε δίκας καὶ χεῖτλια ἔργα. ἤερα ἑσώμενοι παύτη φοιτῶντες ἐπ' αἰῶν.* id est, Ter enim decem mille sunt super terra multos pascente immortales Iouis, custodes mortalium hominum, qui utique obseruant & iusticias & miseranda facta, aerem induti ubique euntes super terram. Quorum instar in homine duas uoluntatis potentias nominant duos angelos, *יצר טוב ויצר רע* id est, autorem boni & autorem mali, ut *מירש תהומא* legitur, quem citat R. Assè in sua collectura. Eiuscemodi autem Hesiodios custodes corpori coassistentes Latini spiritus nuncupant, eorum quisquis sollicitudini negociorū inferiorum destinatus fuerit Mamona seu Mamon dicitur, quæ Græcè *dæmona* seu *dæmon* uocant, non utique in malam partem. Sanè aliud quidem

quidem est dæmon, aliud dæmonium, quod à nobis putatur diuinitatis extenuatiuum esse, quapropter diminutiue à diuinis excluditur: quanquam planè fateor Homero & uetustissimis scriptoribus alium eius uocabuli usum fuisse, quorum multi de Socratis dæmonio laudanda & ueneranda prædicarunt, quod Apuleius de deo Socratis interpretatus est. Quod autem Latini uocarunt Spiritus instar uentorum, à nobis originem sumpsit, qui eosdem רוחות appellamus, de quibus Rabi Tedacus Leui, in libro de Decem numerationibus, post explanatos quatuor uentos, aquilonarem, meridionalem, orientalem & occidentalem: tandem sic scribit, ולא לו ארבע רוחות ברא ארבע מלאכים id est, Et illis quatuor uentis creauit quatuor angelos, qui præfecti sunt super eos in die & in nocte. Deinde sequitur eodem autore, quòd Michael qui est de parte clementiæ ac miserationum, constituitur Mammona, id est præfectus super uentum orientalem usque ad dimidium diei, & usque ad noctem. Regitq; uentum occidentalem Raphael, qui similiter est de parte clementiæ. Tum Gabriel in uirtute iudicij & seueritatis præfectus est cum uento boreali super dimidium noctis & duas mensuras mundi. Noriel uerò præsidet austro. Hucusque Tedacus Leui. Cæterum plures illi sub se species habent, quas liber סודות id est Arcanorū, continet. & in Porta lucis, ita legitur מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי אלא הכל מלא המוננים מהם טהורים מהם בעלי חסד ורחמים ויש למטה כמה בריאות טמאות מזיקות ומקטרגות ובלם עומדים ופורחים באויר ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי אלא הכל המוננים מהם לשלום מהם למלחמה מהם לטובה מהם לרעה מהם לחיים מהם למות וכל זה במדור התחתון שאנו בו id est, Quòd à terra usque ad firmamentum non ibi locus uacuus, sed omne plenum formis: ex illis puræ: ex illis capaces gratiæ ac miserationum, & sunt inferius multæ effigies scedæ, noxiæ, tentatrices, & omnes commorantes & uolantes in aere. Et non à terra usque ad firmamentum locus uacuus, quin totum sint species, ex ijs ad pacem, ex ijs ad bellum, ex ijs ad bonum, ex ijs ad malum, ex ijs ad uitam, ex ijs ad mortem. Et omne id in habitatione inferiori, in qua nos sumus. Hæc Ioseph Castiliensis. Sed absit à sancto proposito nostro, ut multa de squalentibus & turpissimis dæmonibus illis humani generis hostibus, quæ dicuntur contrarię fortitudines, disputare pergamus: uel qui superiorem regionem peruagari putantur, ignei, uel qui propinquo nobis aere oberrant, uel qui terreni terrestria territant, uel qui lacus & fluuios habitant, ac sepe ipsum mare quatiunt, uel qui sub terra illos quãdoq; inuadunt, qui puteos effodiunt & metalla, item hiatus terræ prouocant, flammiumos uentos agitant, & fundamenta concutiunt, extremum, qui omnia lucis ac splendoris fugiunt imperscrutabiles & penitus tenebricosi, qui non modò genus humanū, uerum etiam bruta uexant, sermones suos absq;

fonitu ingerentes. Aduersus quorum machinationes sunt ex nostris, qui multa se arbitrantur expertos, ac non dubitant & bonos spiritus mulcendo attrahere, & malignos oppositis passionibus propulsare, sacris & diuinis ritè nominibus ac characteribus suffulti. Lubent hominem futuris periculis exponendum recipere membranā tenuissimam, quæ dicitur uirginea, tanquam syncera, munda & immaculata, ut prælagiat actoris puritatem: tum deinde hos characteras inscribere sic, **זמורה** at extrâ in hispidiore folij parte signa quoq; hæc **בד"ו** qua ligatura firmissimè sperantem in Deum uniuersitatis creatorem, præcipiunt nullas formidare peruersorum hominum machinationes. Id ita pandunt mysterium, sunt enim symbola primorum quinque uersuum Geneleos, tam capita quàm termini, iuxta secundam Cabalisticæ artis partem. Scripsit quondam de Physicis ligaturis, Costa Ben Luca, res non phycas, tamen experientia (ut opinantur) probatas, qui ait: Auricularis digitus abortiui, si mulieris collo suspendatur, non concipiet dum collo hærebit. At nunc uerba, quibus Creator omnipotens fecit cælum & terram alligata, num putauerit (inquiunt) aliquis nihil posset. Sanè multum profecto credunt meæ sectæ homines magno magistro R. Assè, qui scripsit in **ספר היחיד** quòd uolens petere ac impetrare optata, conuertat se ad clemētiam & miserationes Dei, utendo ijs characteribus, **אברהם פסחם פסחים ריונסים** quæ inueniunt esse digna sacræ scripturæ memoracula: cuiusmodi habentur & alia complurìa, quibus ferme omnes Cabalistarum libri sunt referti. Student quoq; alij è diuinis literis sigilla illustria fabricare, quæ contra hominum aduersas ualitudines & reliquas molestias ualeant diuturno usu probata: ueluti est illud uerbi causa, quòd R. Hama in lib. Speculationis, ex quatuor non magicis, sed solennibus & cõmunibus sacris nominibus composuit, quin potius compositū à patribus recepit **יהוה ארורי יאיי אהיה** Est autem Cabalisticè, idem quod El. Accipiunt igitur eius scienciæ artifices primum characterem primi nominis, & primum secundi, & primum tertij, & primum quarti, fitq; sigillum primum **יאיי** Deinde operantur pari modo circa secundas quatuor nominum sacratissimorum literas, & oritur **הריה** Tertium sigillum ita conficiunt, tertias quascq; literas coniungunt, & nascitur **יאיי** Postremum eodem more copulant ultima, & exurgit quartum sigillum, quod est **הייה** Horum quatuor sigillorum intentio est, **יהוה אלחינו יהוה אחד** id est, Dominus Deus noster, Dominus unus: & hæc (inquiunt) esto quatuor simul iunctorum sigillorum superscriptio. Demum in membranæ tergo depingunt sic, **אחד ראש אחרותו ראש יחודו חבורתו אחד** quod interpretatur: **אחד ראש אחרותו ראש יחודו חבורתו אחד** id est, Vnum, Principium unitatis suæ, Principium singularitatis suæ, Vicissitudo sua, Vnum. Et intelligitur uicissitudo hæc literaria, secundum tertiam artis Cabalisticæ partem. Stant itaque cum sigillis &

& inscriptionibus coram altissimo mente Deo deuota, & quam libeat benedictionem de illis decemotto benedictionibus, aut in alijs iustis precibus contentam postulauerint, infallibiliter se impetrare sperant, omnemq; uel cœlitus imminentem sæpe sortem frangere, uel adraftiam, id est diuinarum legum ineuitabilem potestatem orationibus facrorum uerborum mitigare posse confidunt. Nam haud modò characteribus & figuris, uerum etiam uerbis & carminibus bene initiatum Cabalitam putant quæuis, tum quàm sint admiranda efficere, quod & uestri quidam posse fieri confitentur. Plotinus enim de Dubijs animæ, libri secundi capite trigesimo quinto, enumerat quatuor, quibus mirabilis insit uirtus, scilicet qualitates specierum occultas, & figuras, & concentus, & uota. Porphyrius etiam & Iamblichus aiunt, per Deum propriè, perq; bonos angelos aduersus infimos spiritus imperium nos habere, nec inuenitur ullum in orbis terrarum ambitu genus hominum, quod in hanc sententiam facilius eat, quàm ut fama est diuiores Christiani, qui nominibus & figuris dæmonia eijciunt, & manus supra ægros imponunt, & bene habent, & mortifera sanant, & miracula consimilia operantur. Sed (ut asserentibus illis uera loquar) omnia ea fidei potius tribuunt, quanquam & orationibus nonnullam esse insitam potestatem opinantur. Dicunt enim, atque credunt, quòd oratio fidei saluabit infirmum: neq; aliter idonei Cabalita sentiunt, qui pariter affirmant operationes miraculosas ex solo Deo, & ab hominis fide pendere. Mendaces igitur & stultos esse illos pronunciant, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamentis, solis uocibus aere fracto natis, tantam miraculorum uim & potestatem concedant, ut testatur Rabi Moses Ægyptius, in libri Perplexorum primi, capite septuagesimo secundo. Ad hæc, Non solum (inquit Philolaus) Hebræorum Cabalita, sed etiam Græcorum præstantissimi, multum signaculis & sigillis fidei tribuerunt. Antiochus enim cognomento Sother, quum esset in expeditione contra Galatas uiros fortes & militum innumerabili concursu munitos, prælium difficillimum commissurus, quando iam ut de eo Lucianus scribit, *πάνυ πονηρὰς ἔχε τὰς ἐλπίδας*, noctu uidit per somnium assistere sibi Alexandrum, iuberèq; ut militibus suis ante pugnam, pro bellica tessera signaculum quoddam Sanitatis ediceret, per quod sibi contingere uictoriam pollicebatur. id erat eiusmodi, quo in uestibus insigniretur: ut idem Samosatensis de compellationis errore notauit, *τρίπλου τριγώνου δι' ἀλλήλων τὸ πρὸς τὴν γράμμον*, id est, Triplex triangulus inter se quinquelinearis. Antiochus autem signo eo leuato mirabilem aduersum Galatas nactus est uictoriam. Ego ipse profectò illud pentagoni symbolum sæpe in Antiochi argentea moneta percussum uidi, quod resolutum in lineas ostendit uocabulum Y F I E I A, aut (quod idem prorsus est) *ΨΙΔΑ*, id

est hygi-
cia, Græ-
cis lite-
ris, Lati-
nè inter-
pretatur
Sanitas.

Tessera
Antiochi.

Tessera Constan-
tini Magni.

An non in rem erit, Marranus inquit, id quod Magno Constanti-
no quondam Dei signum (ut tunc appellabant Crucem) in ipsa meri-
diei hora coram omni exercitu supernè apparuit Latinis literis inscri-
ptum sic, IN HOC VINCE? Et uicit quidem Constantinus eo-
dem signaculo, atq; tunc plausu Populi, Romanorū Imperator lectus
ac salutatus, omniumq; Imperatorum Inuictissimus fuit cognomina-
tus. Quantum igitur ualuerunt sigilla & signacula, testes erunt summi
uiri: Iudæis Machabæus, Græcis Antiochus, Romanis Constantinus.

Nec te fallit, Simon, quod de Christianis paulò antè loquutus es.
Nam ea gente nihil sub hoc seculo est in opificio signorum, caracte-
rum & uocum admirabilius, qui figura Crucis, & nomine IESV fi-
stunt maria, uentos mitigant, fulmina repellunt. Est præterea chara-
ctere illo & effigie Crucis, nihil etiam fortius, & in periculis nihil ma-
gis salutiferum: quanquam non aliam (ut liberè fatear) ob rem, nisi
quòd ueri Saluatoris symbolum extant, sicut uobis Dei symbolum
est nomen יהוה illud TETRAGRAMMATON. Quodq; Cabalistsæ
possunt in nomine ineffabili, cum nuper à te monstratis sigillis & cha-
racteribus, id multo ualidiore modo possunt fideles Christiani per no-
men IESV effabile, cum proprio signaculo crucis, cum se arbitren-
tur nomen Tetragrammaton longè rectius pronounciare in nomine
יהוה ueri Messia. Ad hoc citant id quod in Midras Thillim uestri
scripserunt, אמר ר' יהושע בן לוי בשם ר' פנחס בן יאיר מפני מה מתפללין
: id est, ישראל בעולם הזה ואינן זענין על ידי שאינן יודעין בשם המפורש:
Dixit Rabi Iosue, filius Leui, allegando magistrum Pinhes filium Iair,
Propter quid orant Israel in mundo isto, & non exaudiuntur? propter
ea quòd non nouerunt Sem hamaphores: id est, nomen Tetragram-
maton. Hæc ibi. Tum Simon, Fortasse tu. Sed quid uerbis? Certe
hanc figuram crucis sapientiores Cabalistsæ ad lignum ænci serpentis
in deserto erectum referre uolunt, licet ualde silenter & occultè: idq;
per גימטריא id est, per æqualitatem numeri. Horum nanque צלם id
est, crucis, & עץ id est, ligni, characteres, utrinque centum & quinqua-
ginta symbolissant, quare facilis de altero ad alterum sit transitus, de
cruce ad lignum, & de ligno ad crucem. Sed digito compesco label-
lum. Temporis angustia coartat, optimi amici, ut minus quàm uolui
dixerim. Et me frustror tamen ægré meo gaudio illo excreſcenti de or-
namento

namento & dignitate orationis uestræ, cum in tam densa nocte quando cubandum est, defecero. Qui non tanquam Sophistæ, uulgari, nugatorio & exili sermone, neque gladiatorio certamine uerborum, aut contentione opinionum hæctenus mecum disputatis, sed accurata & acuta dicendi ratione, sententijs rei de qua agitur aptis & accommodatis, ut optarem maiora nobis dierum spacia concedi. Nemo enim de arte cabalistica paruo momento satis dicere potest, tantæ sunt res, tam altæ, tam innumeræ, tam discriminosa, ut oporteat summis ingenij uiribus niti quemlibet eius causæ auidum & studiosum. Et circumspicere non modò qua industria sit addiscenda, sed etiam quo sit periculo moderanda & exercenda. Nam cum ea scientia sit & rerum spiritualium & spiritualis, nec possit homo facile de spiritibus afferre iudiciũ, is etiam cui est inter angelos & dæmones iudicandi concessa potestas qualibet discreta pensilatione, uel usque ad æquatam regulam, profectò non sine multa utique formidine, ac nisi purgatis antè moribus isti facultati & isti exercitio rectè incumbitur, ne Balaam prophete sortem patiamur, ne uiuentium matrem imitemur, ne sub figura lucis tenebras sequamur. Metuite uobis ab istis fulmine deiectis spiritibus & sæuissimis hostibus nostris: atque credite mihi, ferunt inter nos mortales, ut angeli, sic diaboli uexilla quique sua. In exercitu Dei, quatuor antesignani מִיכָאֵל גַּבְרִיאֵל אֱרִיאֵל רַפָּאֵל id est, Michael, Gabriel, Uriel, Raphael. instar elementorum quatuor, secundum quatuor situs, aut iuxta quatuor numerationes spirituales, ut quondã filij Israel quatuor uexillis proficiscebantur. Num. 2. ad orientem Iudas, ad meridiem Ruben, ad occidentem Ephraim, & Dan ad aquilonem. In exercitu pariter Satanæ latissima gerunt signiferi ultores uela, סַמְאֵל עֲזַאֵל מַחַזְאֵל id est, Samael, Azazel, Azahel, Mahazael. de quibus Mnahem Raca nat Leuit. 16. & in lib. 1. Pentateuchi sermonem tractat: quo in loco & Thargum Ionathan ipse super Gen. allegat. Deinde adhuc magnæ crebrescunt turbæ dæmoniorum & legiones, tartari profuge ac fugitiuæ omnes portionem suam habentes in capro emissario, quæ propter eorum sceditatem errorem hîc recensere omittam, quãquam multa pars in sacra scriptura cõprehenduntur. Sed cum prouerbio Cabalistarum dicendi finem nunc facio, הַמְשַׁכִּיל יָבִין id est, Prudens intelliget. si etiam hoc addidero, quòd sicut Michael הוּא הַבְּתוּן הַגָּדוֹל id est, ille sacerdos magnus, sacrificans in mundo superiori, animas hominum immaculatas Deo benedicto presentat, immundas autem & uitijis oneratas ad diabolium mittit: ita pōtifex in mundo inferiori, ut scriptum est in Leuit. iubetur animalia munda & infantia offerre Deo, criminibus autem & noxarũ mole onerata, tradere Satanæ. quod & Cabalistæ sedulò approbant, dicentes, בִּי בַל הַעֲנִיּוּתִים הַחַתּוּנִים הֵם מִגְרִיּוֹת לַעֲלִיּוּתִים : בִּי בַל הַעֲנִיּוּתִים הַחַתּוּנִים הֵם מִגְרִיּוֹת לַעֲלִיּוּתִים : Quòd omnes res inferiores

sunt repræsentatiuæ superiorum, & uti fit inferius, sic agitur superius, tendunt hæc aliquid & uirtutibus debitum & uitijis, ut cauendum cuique sit quo uiuat, & quo moriatur modo. Tota nanque Philosophia nostra hæc est, ut bene uiuendo, bene moriamur: ne fortè sua portio futuri sumus tartaro, & ultricibus furijs omni frustrata spe, atque tum eueniat malo male. Nunc quod ualde discruciat, puto, discedendum nobis esse, quando à mane ad noctem, supra quàm decuit multiloquus uobiscum fabulor. Nam ut de me humaniter coniecturam facio, ita non indignè de uobis iudico, quòd dormitum sopor abire sollicitat. Tum illi: Diuellimur adeò molestè (inquiunt) abs te, Simon, optâtes perpetuò te audire: quamobrem de multiloquio, ne uerbum quidem. At quod ita iubes, morem tibi gerimus, & abimus: redituri ad te in crastinum, nisi tibi incommodum est. Ad hæc Simon ait, Nequeo cælare amicos uos, quid mecum constituerim. Cras ad longinqua migrabo uocatus, nuptiarum causa, quoniam patruus uxorem Ratisponte duxit, quæ res bene uortat. Tum Philolaus, Urgerem (inquit) totis uiribus, ut maneres, nisi nō æquum esset, quin haud modò nobis (fateor) nati sumus: partem nostri, amicis suo iure locamus. Igitur gratias tibi agentes fausta precamur itineri tuo, tuisq̃.

Hic Marranus, unà mcerore tactus: Vade (inquit) sinistris auibus prosperè feliciterq̃, amicissime Simon, atque uirorum optime. Interea finem nundinarum Francofordiensium expectare cogimur, ut cum mercatoribus nostratibus ab hoc emporio in patriam quisque

suam tutius remeare queamus. Tum Simon, de mo-

re Gentilico inquit, Pax uobis. Ad quod

ambo isti: Vale, aiunt. I decus,

i nostrum.

COLLOQ. VII DE ARTE

CABALISTICA,

FINIS.

LEONI X.

CAPNIO.

Abes sanctissime Leo decime, à Capnione humili ser-
 uo tuo, breui compendio recitatas in symbolica Pytha-
 goræ philosophia, & Cabalæ sapientia ueterum opinio-
 nes atq; sententias, exigui licet numeri, tamen quæ stu-
 diosis multo amplius cogitandi ac inuestigandi ansam
 præbeant. De quibus ego mediocris ingenij & minutæ prudentiæ ho-
 mo nihil iudicare ausim, nec sanè iudicauero, Sed totum hunc librum
 tuæ subijcio auctoritati, cuius in arbitrium collata est totius mundi cen-
 sura, ut quæ displiceant reijcias, & tum lætabor cætera placuisse. Cona-
 tum hunc certe meum, quem & nostri & Reipublicæ causa suscepisse
 me potes existimare, uideri tibi non planè improbum confido: tum
 quòd aliena meo labore nostris pateant, tum quòd hoc semestri legen-
 dis illis id quinquenne bellum quod aduersum me hostes mei te scien-
 te gerunt, si omnino nequibat uitari at leuare studuerim: tum deniq;
 ut & meorum esset apud te aliquid, quo sit beneuolentior memoria
 nostri tua, quoties paternum erga me animum tuum frangere ac auer-
 tere inimici moliuntur. Non enim intermittunt (scio) quotidie susur-
 ris attentare pias aures tuas, modò per proxenetas conductitios, mo-
 dò per epistolas, ut quas ad te proximè decimoquarto calend. Octo-
 bres ex Agrippina Colonia datas nuper legi, quarum simul cum falsa
 delatione titulus etiam mētitur autorem. Non enim tam colenda Co-
 lonia, tam eius ueneranda Vniuersitas, sed particularitas, & quædam
 inimicorum singularia colluio, minimaq; pars ciuitatis & ea infanior,
 hoc facinus fecit, ut tuæ sanctitati affirmarent, quæ uera non sunt: idq;
 contra Inhibitiones apostolicas, & contra mandatam Cæsaris pacem.
 Vides etiam quanta in eisdem literis audacia, tanquam Solonianas ti-
 bi leges præscribere, fontemq; Iuris docere præsumant, qua oporteat
 uia in iudicio ad nutum & uoluntatem eorum procedere, ut facilius
 me sordibus uincant, quasi non iam certa toti fermè orbi habeatur in-
 nocentia mea. Vnde adduci non possum, ut suspicer istis te fidem ha-
 bere, qui despecta Inhibitione apostolica, & contemptis censuris tuis
 quàm minimè obseruato Iuris tramite libellum meum lite pendente
 combusserunt. Credes uerò potius grauioribus uiris Alemanix supe-
 rioris, omni exceptione maioribus, quòd nullum scandalum posui,
 nullam ruinae occasionem parauit coram ulla plebe Germanorum, qui
 mihi eiusdem linguæ societate iuncti sunt, in qua lingua istis Belgis
 ignota Consilium meum illud Camerarium cum plana eius declara-
 tione uno contextu certè, ut decebat, ædidi: ac securè quidem credere
 potes, eoq; firmiter, quo de mea innocentia, pietate, fide, integritateq;
 à pluribus

à pluribus illustrissimis latissimarum terrarum nostræ nationis regnatoribus, magistratibus, populisq; Germanorum, & sanctissimis Diocesium nostrarum Episcopis, oppidis & ciuitatibus fermè triennio antè per literas obsignatas & fide dignas, factus es certior. Extant penes te ab inuictissimo Romanorum electo Imperatore Maximiliano Maximoleoni tibi, & à reuerendissimo Cardinali domino meo Gurcensi, pro mea innocentia terq; quaterq; oblata testimonia. Dederunt & post Episcopos illustrissimi prouinciarum Præsides atque Duces nobilissimo sanguine prognati: Electores Imperij Friderichus Saxonix, & Ludouicus Bauariæ Interrex, & Dux Virtembergensis, & Marchio Badensis Princeps, & strenuissimus Magister ordinis Teuthonicorum: & è regione horum Reuerendi, ac Deo amabiles Germaniæ pontifices Episcopus Vormaciensis, Episcopus Argentinenfis, Episcopus Constantiensis, qui me ouem suam pastor agnoscit: & Episcopus Spirensis, ille à tua sanctitate huic liti datus Iudex, qui autoritate tua functus, de consilio peritorum pro mea & scriptorum meorum innocentia diffinitiuam tulit sententiam. Cum illis dederunt pariter quinquaginta tria Sueuiæ oppida, omnes officiosissimi, fortissimi & integerrimi uiri, commendatitias epistolas & literas rectæ fidei probitatisq; meæ indemnitateq; testes. Addunt illorum testificationi robur & pondus insigni doctrina & grauitate prælati Ecclesiæ, quos reuerendissimis causæ nostræ Iudicibus Grimano & Anconitano Cardinalibus, Orthodoxæ fidei columnis, tanquam peristylia iunxisti Senatorios assessores, mundi lumina: Archiepiscopi, Episcopi, Ordinum generales, & eorum Procuratores, Sapientiæ Romanæ magistratus, Pœnitentiarij, & alij Theologiæ atque Iuris lectissimi Doctores, pro suis singulorum dignitatibus, in historia de temporibus meis nominandi: qui tot sessionibus publicis in tuæ Maiestatis domestico sacrario, quam Capellam Pontificiam uocant, habitis. semper agente rem meam (ut omnia solet fideliter) oratore iurisperitissimo Ioanne Vanderbico, tam equestris ordinis nobili uiro, quàm in causarum patrocinij disputatore acerrimo, & eodem Procuratore meo. tandem in ultima sessione, causa plenè cognita, per sententias scriptis æditas decreuerunt, me ab hac persecutione iniuriosa liberandum esse, ac absoluendum. Nec ulli dubium, quin diffinitiuam quoque parisi oraculi sententiam reuerendissimorum Iudicum, ut debuerat, sequuta fuisset: nisi tunc mandatum de supersedendo abs te, ut dicebant accusatores, impetrassent. Eorum omnium, quos iam citauimus, unde quaque testimonia & uota, si recordaberis, & acta Iudiciorum, si coram te legi curabis, planè inuenies me ab omni delatorum insimulatione prorsus alienum. Assilit huic meæ puritati, tota fermè urbs Romana, & cunctarum nationum omnes doctissimi, quorum ego decretales quoti-

die

die literas accipio, etiam à finibus orbis, confirmantes me nullis homi-
 nibus scandalo fuisse unquam scriptis meis: quin me potius ædificare
 in dies, plantareq; uarijs linguis Ecclesiam Spiritui sancto, qui per di-
 uersitatem linguarum cunctarum, gentes in unitate fidei congregauit.
 Animaduertunt nimirum, quòd ego primus omnium Græca in Ger-
 maniam reduxi, & primus omnium Ecclesie uniuersali artem & studia
 sermonis Hebraici condonavi, atque tradidi: quare spero, me non fru-
 stra sperare posteritatem Ecclesiasticam meritis meis futuram non in-
 gratam, teq; præsentem beatissime Leo Pontifex Maxime, rerum ma-
 gis quàm uerborum aestimatorem, pro tot & tam duris laboribus
 meis in Orthodoxam fidem beneficij loco collatis, pacem mihi & ani-
 mi tranquillitatem iustè redditurum. Sin me uerò cupias in hac
 uita malorum persecutioni perpetuò subiacere, ue-

hementer gaudebo uideri dignus,
 qui tantas pro CHRISTO
 nostro iniurias
 patiar.

BASILEÆ, PER IOANNEM HERVA-
 GIVM, ANNO M. D. L.

